

ליקוטי

מזהר"ן

מבואר

חברותא

ללימוד בעיון

תדעו כשיבא משיח צדקינו יווספו עוד ישיבות שילמדו בהם ספרי רבינו ז"ל
דברי מוהרנ"ת זצ"ל (שישיק היא תש"ז)

הערות אפשר להפנות למייל lezavotlaze@gmail.com

ליקוטי מוהר"ן

מבוא

חזרות

ללימוד בעיון

מבוא לביאור

הביאור מורכב מג' חלקים:

הראשון – ביאור הפשוט, ששולב בגרסת התורה והוא מסקנת העיון שבהערות החלק השני – ההערות^א, בנוי על פי רוב בדרך של קושיא ותירוץ. ופתיחת כל המראה מקומות עם מפרשיהם כדי שהלומד יוכל בעצמו לדון בדיוק הדברים ולא יוכרח לסמוך עלי. שעל כן נקרא חיבור זה חברותא, כי הכוונה להיות עזר ללומד ולא ספר חידושי תורה אע"פ שמובלעים בו גם הרבה חדושים.

והשלישי – היא הקדמה לתורה שהיא מבט כללי על התורה, שאמור לקשור את כל חלקי התורה בקשר אחד.

ועוד גם לבאר נושאים שבמיוחד קשים להבנה בתורה. ההקדמה – בנויה על מסקנת העיון שבהערות לכן אין בה כמעט ראיות למבואר בה

דרך הלימוד נ"ל לדמות למחרוזת כי כל תיבה ומשפט בתורה הן חרוז נפלא שצריך לעיין בו תחילה בפני עצמו ללמוד אותו היטב ולכן בזה גלשתי גם מעבר לקשר העניין לתורה, ואח"כ לעיין בו כיצד נקשר לתורה, וכן לעבור מחרוזת לחרוז אע"פ שעדיין לא נקשרו היטב החרוזים כולם זה לזה. וכך נהגתי בכל מקום שכתבתי הערה ולפי מסקנת ההערה ביארתי את הפשט המשולב בגרסא.

וכל זה עדיין בחי' "הזורעין בדמעה", כי עיקר ה"ברינה יקצורו" זה למצא את החוט החזק שיחרו את כל החרוזים היטב דהיינו לתפוס את מהלך התורה באופן שכולל את כל הפרטים בלא שישאר פרט מיותר שכביכול אין בו צורך למהלך התורה. וזה השתדלתי לעשות אחרי לימוד כל התורה בעיון כתבתי הקדמה לתורה שהכוונה בה לבד מביאורי מושגים קשים להבנה, העיקר לעשות סיכום קצר שכולל את כל החרוזים ופושט את כל הספיקות כפי שנתבררו בעיונים שבהערות. (אמנם כיון שאין ביהמ"ד בלא חידוש גם בהקדמה נתחדשו דברים שלא תמיד העתקתי אותם להערות) (זו היתה כוונתי ועדיין אני מצפה להצליח יותר)

דפי הליקוטי מוהר"ן בצורת הדף נלקחו מליקוטי מוהר"ן המדויק, מהדורת תקפא שהיא גרסת מוהרנ"ת שהדפיס בביתו, מוגה בהשוואה לשאר מהדורות. ובתוספת מ"מ הישנים וחדשים.

הערות אפשר להפנות למייל lezavotlaze@gmail.com

^א היכן שנזכר הריצ"ח הכוונה להרה"ג רבי יוסף צבי חשין שליט"א. (הריצ"ח כה 23) פירוש שהוא ביאור שאמר בתורה כה בדקה 23. (הריצ"ח במדבר תשנ"ד) הפירוש שהוא ביאור שאמר בשיעור על הזוהר פיקודי שנאמר בשנת תשנ"ד פ' במדבר. הרבה יסודות וביאורים ששמעתי ממנו הבאתי ולא כולם ציינתי מחשש שלא לזה היתה כוונתו ובחלקם ציינתי שדברי הם עפ"י מה ששמעתי ממנו דאוי לי אם אומר ואוי לי אם לא אומר, והוא רחום יכפר עוון. ^ב השתדלתי מאד כל ביאור להקדים לו את הקושיא המכריחה אותו וכל קושיא התחלתי בלשון צ"ע כדי להקל על מי שרוצה לעיין בעיקר בקושיות. ^ג עיין חיי מוהר"ן אות שפט שכל תורה של רבינו אע"פ שהיא חדרים חדרים היא קשר אחד הדוק, ועיין תורה סה שהתפלה של רבינו היא אחד ממש ובסופה עדין אחוז בתחילתה וכן מסתבר שמי שאמר על עצמו שזכה ליחידה דיחידה אצלו התורה והתפלה הן כל אחת ושתייהן יחד אחדות פשוטה.

הודעה

כל הביאורים הם בדרך אפשר והצעה בלבד,

כי מי יודע עומק כוונתו ובפרט אנו והלוואי שגם במה שכיוון למדרגתי לא שבשתי, ורק כיון שציוה לעיין ולחדש בתורתו אנו מקיימין דבריו על פי שכל הפשוט שלנו וכדברי מוהר"ת הנוקבים שכל מה שמוקבל מרבו צריך לידע שצדקו אינו יודע כלל, כי כפלים לתושיה, פי מאד עמקו מחשבותיו, פי דבריו הם כמעין הנובע והם פחינת מים עמקים עצה בלב איש. וצריך כן פעם לעיין היטב בדבריו הקדושים ולחזור ולשאב מהם עצות נפלאות באופן שיוכל להציל את עצמו ממשקף מים רבים של זה העולם. וכל מה שידע ויוציא מדבריו צריך לידע ולהבין ולהאמין שצדקו אינו יודע כלל עד היכן מגיעים עמקות דבריו העמקים מני ים וכו'. רק במה שהרש"ה יכול להתבונן מהם עצות לעבודתו יתברך כפי מדרגתו, אבל עצם תורתו ואפילו שיחותיו הקדושות אי אפשר להשיג בשום אופן וכמו שאמר רבותינו זכרונם לברכה, הריפה למדתי מרבותי ולא חסרתי מהם אלא וכו'. עכ"ל

ועיקר כוונת החיבור הזה הוא לבאר הפשט באופן שכל אחד יוכל ללמוד ולעורר קושיות ללימוד בעיון ולפתוח את המראה מקומות להקל על הלומד בעיון. ולרגע לא שכחתי את אנ"ש החריפים שאם יעינו בזה מסתמא יהיו להם הרבה הערות, והרבה חרושים שעמלתי שעות רבות להבין ולחדש מסתמא אצלם הוא דבר פשוט שמיד עלו עליו. כל מעלתי עליהם היא רק הסבלנות לעמוד ולטרוח הרבה שעות עמ"נ להגיש כשלחן ערוך את הדברים להקל על הרוצה ללמוד בעיון, כיון שלא מצאתי אחר שעשה זאת.

התנצלות

אמנם מעט בברסלב העיון לפרסם חידושיהם חלקם כדי לא להיקרא בעל המחבר וכיו"ב תארי כבוד

וחלקם כנראה מחשש שלא יצאו חובת הזהרת רבינו בתורה כא את ח' שאין לדרוש לרבים אלא דברים המבוררים לו כאחותו שאסורה לו כמבואר בשבת קמה, ואע"פ שהזהיר בתורה סא' (סוף אות ה') שכ"א חייב להאמין בחשיבות חרושיו, מסתמא כוונתו להאמין אבל לא לדרוש ולפרסם.

אבל כיון שאמר אני חדש מלא ישן ולא ידוע שבוה דווקא יצא לחדש ולחלוק על מפרשים רבים שהאריכו בחיוב כתיבת חידושים עיין **מוהרש"א** ב"ב י: שעל זה אחו"ל פסחים נ. אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו ובספר חסידים אות תקל מי שגילה לו הקב"ה דבר, ואינו כותבה ויכול לכתוב, הרי גוול מי שגילה לו, כי לא גלה לו אלא לכתוב, דכתיב (תהלים כה יד) סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם, וכתיב (משלי ה טו) יוצאו מעינותיך חוצה, וזה שכתוב (קהלת יב יד) יביא במשפט על כל נעלם, שגורם שנעלם, אם טוב שגילה לו אם רע, שאינה כותבה: ובביאור **ברית עולם להחיד"א** שם. הוסיף בשם ספר **לב אריה** שכתב בהקדמתו משם רז"ל שבזמן שבית המקדש קיים כשארם מקריב קרבן מתכפר לו וכשארם כותב בספר מה שלומד איזה חידוש הכתיבה זו עולה לו במקום קרבן. ובוה פי' הרב הנ"ל את הכתוב ובה ומנחה לא חפצת וכו' עולה וחטאה לא שאלת או אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי שיעלה במקום קרבן. עוד ע"ש בשם ספר **רבינו אפרים** על התורה כתב יד פרשת כי תשא שכתב בשם **רבי אליעזר מגרמזיא** ז"ל שכל מי שמגלין לו רוי תורה מן השמים ואינו כותבו עתיד ליתן את הדין עכ"ל. ועיין **שפתי כהן** למוה"ר מרדכי הכהן מגורי הארז"ל בהקדמת ספרו בוה"ל 'נינתה רשות למי שחננו ה' קצת דעה וחכמה ובינה לבאר ולפרש מה שקבלה נשמתו בסיני ואם לא יכתבם נראה לי שהוא נענש כמו הנביא שהוא כובש נבואתו שחייב מיתה. ועיין בספר **מחשבות חרוץ** לר' **צדוק הכהן** אות טו שכתב שיש גם חיוב לפרסם כי שמא יש בדבריו איזה חידוש השייך לחלקו ולא נגלה לשום אדם והוא לכך נוצר לגלותו בעולם, ואם לא, ח"ו יצטרך להתגלגל. עוד עיין בספר **קהילות יעקב** ז"ע שכתב בהקדמת ספרו בשם ספר תורת גיטין מאמר הקדמון שדבר טוב אחד בספר מציל על הספר כולו. עכ"ל. לכן אולי ע"י הודעה והתנצלות הנ"ל אפשר כן לפרסם איזה חרושים גם לפחותים כמונו, ואנו תקווה שעכ"פ דבר טוב אחד יש גם בחיבור זה ויציל על הספר כולו.

ואע"פ שהרמב"ם מזהיר באגרות קדש מאמר קדוש ה' שלפני שדורש לרבים יחזור ד"פ אבל מה שכותב צריך לחזור אלף פעמים, מסתמא הכוונה להוראה למעשה ואע"פ שבודאי בדברי רבינו יש הוראה בקיום עצותיו ועיני השקפה למעשה, מסתמא בדרך לימוד מותר דאל"כ לא שבקת חי. ומסתמא גם הזהרת רבינו הנ"ל אפשר לפרש כך.

עכ"פ אם טעינו והזהרתם היא בכל ענין, אולי ראוי לכנות את הביאור חברותא, כי חברותא דרכו לומר גם את ספקותיו ולא רק דברים המבוררים כאחותו שאסורה.

עוד ענין חתימת שם המחבר היא סוגיא בפ"ע עיין **ספר חסידים** שסו שחכמים ראשונים נמנעו כדי שלא להנות מהתורה ועיין שם סימן ח' שרשב"ג מי' הרוגי מלכות תלה בזה סיבת הריגתו עוד ע"ש סימן פד שמנכין לו מזכותיו, אמנם יש מקשים א"כ מאי משמאלה עושר וכבוד. מאידך רובא דעלמא נהגו כן לציון שמם ונ"ל הטעם או שצויין ע"י תלמידיהם או שכל היחס לפירוש הוא כפי גדולת המחבר בחכמה ויר"ש לכן חששו שאם לא יציינו שמם לא ינהגו כבוד ראש בדבריהם.

לעורר על חשיבות העיון בתורה של רבינו

עיין **חיי מוהר"ן** סימן שמו שאמר שטוב לקבוע לעצמו שני שעורים ללמוד ספריו הקדושים, שעור א' פשוט ללמוד במהירות הרבה מאד כדי שיהיה שגור בעל-פה, ושעור א' ללמוד בעיון גדול. כי יש עמקות גדול ונפלא בספריו. ועין במקום אחר מזה מענין עצם העמקות הגדול שיש בתורתו הקדושה והנורא מאד עד אין סוף ואין תכלית:

ועיין **תורה קה תנינא** שהעיון בתורתו מסוגל לבטל הרהורים רעים כי הם באים מהמדמה ועיין ככבי אור (חכמה ובינה אות לו) לבאר דברי רבינו בסוף תורה כה שצריך לקרא שם חדש ליצה"ר דהיינו מדמה. הטעם כי המדמה הוא מדרגה שמינית ביצה"ר שנתחדשה כנגד התורה של רבינו ולפ"ז דווקא תורת רבינו מסוגל ביותר להכניע ולתקן את המדמה.

ועיין **ח"מ סימן תקבא** – שרבינו אמר כבר נתתי לכם כח המדמה כשר וטוב וכו'.

ועיין **ביאור הלכות** (תורה נד אות ד) – שהכוונה בעיקר לתורה נד שבה המשיך לאנשיו ובעיקר למוהר"ת מדמה זך וברור. ועי"ש אות ו' שכל אחד כפי התכללותו בו ובתורתו כן זוכה. (וכיצד התכללות בתורתו עיין בסוף תורה פו תנינא מש"כ רבינו דהיינו לעיין באתו מאמר ולכות להבין בו ולעשות עמו איזה עבודה ע"ש)

ועיין **תורה ח' תנינא אות ז'** שעיקר האמונה תלויה בברור המדמה וע"ש אות ח' שע"כ צריך מאד לחפש ולבקש מאד צדיק כזה שיכול להמשיך מדמה מבורר לאנשיו.

עוד עיין **תורה עב תנינא** שע"י הסתכלות בצדיק והצדיק בו וזכין להתנוצצות המוחין ולשפלות (שרק היא תקום בתחית המתים) ולגדולה כפי מדרגת מוחו. ועיין בפל"ח שם אות ב' וד' עפ"י לק"ה תפלין ו' כו שגם ע"י לימוד ספרו מתקיים כל זה עפ"י המבואר בתורה קצב שפניו ושכלו של הצדיק נמצא בספרו.

ועיין **ככבי אור** (שיחות וספורים אות מג) הובא בחכמה ותבונה (סימן ב' אות טו) – שרבינו שאל את רבי אהרן תלמידו שהיה הרב של ברסלב למה לא תקח את ספרי ותענין בו היטב עד שיעלה על דעתך איזה קשיא ואח"כ תוסיף ותענין בו עד שתבין ותדע את התירוץ שע"י.

ידועים דברי רבינו שכינה בשם אפיקורס את אותם שאמרו שתורתו גבוהה מדאי. ונראה פשוט כוונתו בזה שאין אחד שלא יכול למצא תועלת בספרו. וא"א לומר שהכוונה שכל אחד יש כמה תורות שמתאימות לו שהרי לא אמר זאת על ספרו אלא על תורתו קודם שנעשו לספר א"כ בכל תורה בלקוטי מוהר"ן יכול כל אחד בכל מדרגת הבנה למצא איזה תועלת נצחית ואמנם לכאורה צריך לומר זאת גם על כל חלק מתורה אבל בזה צ"ע. עכ"פ לפ"ז צריך זהירות גדולה וכל אחד לבחון עצמו אולי ח"ו הוא מאתם אלה שמכונים בפי רבינו אפיקורס. מה שנקט לשון אפיקורס דהיינו כופר במציאות הנבואה ובנבואת משה (רמב"ם תשובה ג' ח'). נראה כוונתו כיון שאמר בתורה מו תנינא שאסור לומר תורה אלא אם יכול לומר באופן שכל אחד ישמע רק מה שצריך לו ולא יותר. נמצא שמי שסובר שרבינו אמר תורה גבוהה הוא מיטל פגם בצדיק.

ואם תקשה שרבי אברהם בן נחמן זצ"ל שהיה גאון ועמקן עצום אמר בככבי אור (ששן ושמה יו) הלואי שאבין ואדע עכ"פ עשרת אלפים שנה לאחר התחיה דבור אחד מדבריו הנוראים כפי שידע אותו אדמו"ר ז"ל עוד בזה העולם. וא"כ מה הטענה על אזובי הקיר כמונו. אבל אדרבה משם ראייה כי המשך דבריו שם שעל כל זה רבנו בעצמו הזהיר לכמה וכמה שישתדלו לחדש בתורתו כמבואר בתורה קה תנינא שאפילו אם לא יכוון לכוונתו זה טוב, ומוכן מזה שהיו לו כמה כוונות בדבריו הנוראים שגם אנו נוכל לידע ולהבין בהם קצת וכו' ע"ש.

מי שיש לו קצת הרגשה בליקוטי מוהר"ן רואה בחוש שהספר לא נכתב לגאונים, ולא ליודעי קבלה, ולא ליודעי כל התורה כולה, אלא לכל אדם כפשוטו ממש ורואים בחוש שאדם פשוט יכול להתעורר מהספר של רבינו יותר מגאונים גדולים. ויש גאונים גדולים ואפילו כאלה שכותבים פירושים על הספר אעפ"כ רואים בחוש שאין להם את ההרגשה והמסר של רבינו שמקבל חסיד פשוט של רבינו, כי הספר הזה צריך רק ביטול לרבינו זה הכל, וכמוכן כשיש ביטול אזי ככל שהוא בעל כשרון ויותר בקי בספרים גם מוצא בו יותר טעם ועומק.

חברותא
ללימוד עיון
בספה"ק
ליקוטי מוהר"ן

דף ב: ג.

תורה ג

היינו ע"י שילמוד בשביל שיתקרא רבי : **אתא פושקנצא** ופי' ר"ש עורב. היינו על ידי שילמוד בלילה מלשון ערבית (כ) **ובלעה** היינו ומגין עליו מן הנחש הנ"ל. **וסליק יתיב באילנא.** פי' המהרש"א, שהוא בחי' אברהם, שכתוב אצלו של חסד שנמשך עליו מגין עליו מן הנחש (ז) הנ"ל : **ת"ח כמה נפיש חיליה דאילנא.** היינו שרבה מתמיה את עצמו שכל כך **גבר עלינו' חסדו** (י) שאפילו על זה יכול להגן :

ובזה יתיישב הסמיכות של המשנה (אבות פ"א (י) עשה לך רב, וקנה לך חבר, והוי דן את' כל האדם לכף זכות. כי ע"י ששומע הנגינה כנ"ל, הוא מתקן בנין המלכות שלו. וזה עשה לך רב, היינו שיתקן בחינת מלכות : וזה ע"י קנה לך חבר, היינו על ידי קנה, שהקול יוצא ממנו, שמחבר ה"שני כרובים להיות פנים בפנים, **כמעך איש ולויות** (כ), בזמן שישראל עושין רצונו של מוקם (י): ואזי כשיתקן בחינת מלכות שלו, ויוכל למשוול בכל מה שירצה. ויוכל להמות לזה ולהחיות לזה. ונמצא עולם הרב. לזה אמר, והוי דן את כל האדם לכף זכות. שצריך לדון את כל אדם לכף זכות. כי אין הקב"ה חפץ בהורבך העולם, **כי לא לתהו בראה לשבת יצרה** (כ)(כ):

ובבשביל זה מרגלא בפומא דאינשי (י) עכשיו לומר שהחזנים הם שוטים (י) ואינם בני דיעה. כי עכשיו מלכות דקדושה בגלות. וע"כ הנגינה שהיא נמשכת מאתר דנביאים מבחי' מוחין ודעת דמלכות דקדושה. ועכשיו שהמלכות בגלות ועל כן הנגינה נפגמת ועל כן החזנים הם בלא דעת, כי אין להם כח עכשיו להמשיך הנגינה משרשה שבקדושה שהו' בחי' מוחין ודעת של מלכות דקדושה כנ"ל. אבל לעתיד שיתעלה מלכות דקדוש' ויהיה **ה' למלך על כל הארץ** (כ) אזי תתעלה ותושלם"ו הנגינה בבחי' דעת דמלכות דקדושה שמשם נמשכת הנגינה כנ"ל. וזהו (תהלים מז) **כי מלך כל הארץ** "אלהי' זמרו **משכיל**, כי אזי כשיהיה **ה' למלך על כל הארץ** ויתעלה מלכות דקדושה, אזי **זמרו משכיל** היינו שהחזנים המזמרים יהי"ו בדעת ובשכל, על ידי שיתעלה מלכות דקדושה ויקבלו הנגינה משרשה שבקדושה שהוא בחי' דעת ומוחין של מלכות דקדושה כנ"ל :

שייך לעיל. והו (כ) **כי גדול מעל שמים חסדך** (תהלים קח). שמים הוא בחי' קול כמ"ש (י) משמים השמעת"כ קולך. כי על ידי ההסד היינו בחי' הוט של חסד הנמשך על ידי שלומד תורה בלילה, עי"ו נתתקן הקול כנ"ל. וזהו **כי גדול מעל שמים חסדך** כנ"ל :

השתי צפרים דקדושה דמשם הנבואה נמשכת הם בנין מלכות דקדושה. וע"כ העמדת מלך היה ע"פ נבואה (כ), ככל מלכות בית דוד שהיה ע"פ נבואה : והנבואה נמשכת מן הכרובים שהם בחי' שתי צפרים הנ"ל שהם בנין מלכות

אקרוקתא ג אנכי ד

דקדושה כנ"ל :

מאחר עלות הביאו (כ). היינו מאחר המניקות כי הם ינקין לנביאים וכו' כנ"ל. וזהו **מאחר עלות**. היינו שדוד המע"ה הי יכול לתקן ולהעלות גם הנגינה שאינו מאדם כשר כ"להעלות' אל הקדושה. וזהו מאחר עלות הביאו היינו גם הנגינה שהיא מאחורי הקדושה בבחי' **מאחר עלות** מאחר המניקות כי הנגינה דקדושה הוא מאתר דנביאים ינקין. והנגינה שאינו בקדוש' היא בחי' מאחר עלות מאחורי הקדוש'. ודוד המע"ה היה יכול לתקן נגינה זו ג"כ ועי"ו נתעלה מלכות דקדושה כנ"ל. וזהו **מאחר עלות הביאו לרעות ביעקב וכו'.** כי עי"ו זכה למלכות כנ"ל :

לשון רבינו ז"ל ד (כ)

אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך

מאר' מצרים מבית עבדים (כ):

א **כשאדם יודע** שכל מאורעותיו הם למיבתו. זאת הבחינה היא מעין עולם הבא (כ). וזאת הבחינה היא מעין עולם הבא. כשאחוז' (פסחים נ'). **ביום ההוא יהיה ה' אחד וכו'.** והקשו, וכי האידנא לאו הוא אחד. ותרצו חו"ל, האידנא מברכין על הטובה הטוב והמטיב. ועל הרעה דיין אמת. ולעתיד. כולו הטוב והמטיב. שיהיה שם ה', ושם אלהים', אחדות אחד :
ב וזאת הבחינה אי אפשר להשיג, אלא כשמעלה בחי' מלכות דקדושה מהגלות מבין העכו"ם. כי עכשיו המלכות והממשלה להעכו"ם, ובשביל זה נקראים ע"א שלהם בשם אלהים, כי יונקים מבחי' מלכות, הנקרא אלהים (כ), כמ"ש (תהלי' עד) **אלהים מלכי מקרבם**. וכשמעלין בחי' מלכות מבין העכו"ם, אזי נתקיים (שם מז) **כי מלך כל הארץ אלהים :**
ג ואי אפשר להשיב המלוכה להקב"ה, אלא על ידי וידויו דברים לפני ת"ח, על ידי זה מתקן ומעלה בחי' מלכות לשרשה : וזהו פירוש (הושע יד) **קהו עמכם דברים**, זהו וידויו דברים, זה בחי' מלכות, כמו דבר אחד לדור (סנהדרין ה.). דבר, לשון מנהיג (כ) ומושל. **ושזבו אל ה'** (כ), שיתקנו ויעלו את הדברים את בחי' מלכות בחי' אלהים, **אל ה'**. היינו כנ"ל, **בחי' אהלל דבר, באלהים אהלל דבר.** היינו שידע שכל מאורעותיו כולם למיבתו, ויכרך על כל הדברים הטוב והמטיב :
ד וכשידע כל זאת, נקרא ידיעה שלימה. כי עיקר הדעת, הוא אחדות של חויג (י)(י), זה נקרא דעת. היינו שלא יהלוק בין חסד לדין, ויכרך על כולם הטוב והמטיב : וזה נקרא **ה' אחד ושמו אחד**.

ג.

תורה אור

בראשית וירא כא (לו) וַיַּטֵּע אֶשֶׁל בְּבֵאר שְׁבַע וַיִּקְרָא שֵׁם בְּשֵׁם יַעֲקֹב אֶל עֵלָם: תהלים קיז (ב) כִּי גִבּוֹר עֲלֵינוּ חֲסִדוֹ וְאִמְתּוֹ יַעֲקֹב לְעֵלָם הִלְלוּ יְהוֹ:

מלכים-א ז (לו) וַיִּפְתַּח עַל הַמֶּלֶךְ יִדְיָהוּ וְעַל וּמִסְגָּרֵתֶיהָ מִסְגָּרֵתֶיהָ כְּרוּבִים אָרְאוּ וַתִּמְרוּ כְּמַעַךְ אִישׁ וְלֵיזוֹת סָבִיב:

שעיה מה (יח) כִּי כֹה אָמַר יְדִדְיָ בֶרֶךְ בְּרַאשׁ הַשָּׁמַיִם הוּא הָאֱלֹהִים יִצְרַתְּ הָאָרֶץ וְעֵשָׂה הוּא כוֹנְנָהּ לֹא תָהוּ בְרָאָה לְשֵׁבֶת יָצָרָה אָנֹכִי יְדִדְיָ וְאִין עוֹד:

זכריה יד (ט) וַיִּהְיֶה יְדִדְיָ לַמַּלְאָךְ עַל כֹּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּהְיֶה יְדִדְיָ אֶחָד וְשִׁמוֹ אֶחָד:

תהלים מז (ח) וַיִּזְכֹּר כֹּל הָאָרֶץ אֱלֹהִים וַיִּמְרוּ מִשִּׁכְבִּיל:

מוסף של ראש השנה - מן השמים השמעתם קולך, ונגליתי עליהם בערפלי טהר. תהלים עח (עא) מֵאַחֵר עֲלוֹת הַבָּיִאוֹ לְדַעַת בְּיַעֲקֹב עֲמֹ וּבְיִשְׂרָאֵל נִחְלָמוּ:

תורה ד

שמות כ (ב) אֲנֹכִי יְדִדְיָ אֶחָדוֹךְ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים:

תהלים נו (יא) בְּאַלְהִים אֶהְלֵל דָּבָר יְדָבֵר בְּיַעֲקֹב אֶהְלֵל דָּבָר: זכריה יד (ט) וַיִּהְיֶה יַעֲקֹב לַמַּלְאָךְ עַל כֹּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּהְיֶה יַעֲקֹב אֶחָד וְשִׁמוֹ אֶחָד:

תהלים עד (יב) וְאַלְהִים מַלְכֵי מַקְדָּם פָּעַל וְיִשְׁעוֹת קָרַב הָאָרֶץ:

תהלים קח (ה) כִּי גָדוֹל מַעַל שָׁמַיִם חֲסִדְךָ וְעַד שָׁמַיִם אֲמַתְךָ:

הושע יד (ג) קֵחוּ עִצְבֵם דְּבָרִים וְזָבְוּ אֶל יְדִדְיָ אֶמְרוּ אֵלָיו כֹּל תִּשְׁאָ עֲוֹן וְקָח טוֹב וּנְשַׁלְטָה פָּרִים שְׂמַתְנוּ: שמות יתרו כ (ב) אֲנֹכִי יְדִדְיָ אֶחָדוֹךְ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים:

^[1] עיין רש"י ערובין כב. ז"ה שמשכים ומעריב

^[2] עפ"רש"י ובחיי שם וגמ' סוטה י. וזהו השמטות ה"א דף רסד:

^[3] עיין זתר פורשת אחרי דף סח הלומד בלילה אהוב ופורשת ויקרא דף כג צחות דאו' בלילה ופרשת מקץ

^[4] קצד המייחלים לחסדו

^[5] בתרלד- חסדו עלינו

^[6] ה'לש"כ תהילים קיז ב'

^[7] משנה ו'

^[8] בתורלד- זן כל (תיבת את נחוק)

^[9] בתרלד- הב'

^[10] מלכים-א ז' לו

^[11] עיין בבא בתרא א' צט: וברשב"ם שם

^[12] ישעיהו מה יח

^[13] עד כאן נמצא בדפדפ"ר ומכאן עד הסוף היא השמטה שנמצאת בלוח השמטות של דפדפ"ר הנדפס בסוף ספורי מעשיות דפדפ"ר ונוסף בתקפא

^[14] מורגל כפה אנשי העולם לומר

^[15] עיין בקהלת רבה א' ה' ע"פ טוב לשמוע ועי"ש גרסת הרמב"ן שהביא הרד"ל שם. מדרש הנ"ל הובא גם בילקוט שמעוני קהלת פ"ו תתקעג ועיין מהורות וגשל. ובאוצר פתגמים מהכמים את נג ובספר שעשועים ליוסף אבן-זברא פ"ה דף 48. ובאוצר י"ד חיים אות תתתצה עי"ש שנצא לזה רמו בקהלת רבה פ"ט אות כא במהדו' וגשל.

^[16] זכריה יד ט'

^[17] בלוח השמטות מדפדפ"ר הנמצא בסוף דפדפ"ר של ספורי מעשיות במקום תיבות- תתעלה ותושלם, כתוב יתתקף.

^[18] בלוח השמטות הנ"ל - אלקים

מאמר אקרוקטא

מספדה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירתה

תורה זו נאמרה כליל שבת קדש, צפרשת
כי תלא, יד לחודש אלול שנת תקס"ב,
שבת הראשונה שנכנס רבינו לעיר
ברסלב, שמונה ימים לפני התקרבות
מוהרנ"ת לרבינו (חי"מ נט)

פתיחה

אחרי שבתורה א' למדנו איך מתקבלת התפילה והבקשה
ובתורה ב' למדנו איך להתפלל לכיין לחוט השערה ולא יחטיא
בתורה זו ממשיך רבנו לבאר/ו עניין בנין המלכות הקדושה, כיצד האדם ממליך על עצמו את
הקב"ה ע"י ניגון. כי הניגון הוא בניין המלכות בין לטוב ובין לרע.
סוד הניגון, הוא עיקר המיין נוקבין כמבואר בספרים/ו, דהיינו שירה וניגונים/ו להשם ית', שע"ז
שלימות הדביקות והוא תיקון ובנין המלכות. ונעשה מכח התנוצצות שמיעת קול ה' שנמצא בעולם
הקורא לכל באי עולם שובו אלי, אלא שמעורב בקולות הסט"א המתעוררים כנגדו להעלימו/ו.
וכאן מלמד אותנו רבינו לשמוע בכל ניגון שבעולם את קול ה' הפנימי שנמצא בו ולקבל על ידו כח
לתשובה להמליך אותו ית'.

תיקון הניגון בסוד גאולת הדיבור והדעת

כלל מהלך התורה הוא עוד פרק בתיקון המלכות שהתחיל בתורה א' שם למדנו על הקמת המלכות
ע"י תורה בכח. ובתורה ב' למדנו על בנין המלכות בכח הברית והמשפט עד הבאתה ליחוד. וכאן
תיקון המלכות בסוד הניגון שהוא סוד הברור קול ה' הקיים בעולם מתוך קולות הבלי העולם
ולמשך אחריו לעשות לו דבור קדוש ועובדא דקדושה/ו.
הענין רמזו בפרשת זאת תורת המצרע (תורת המוציא שם רע דהיינו ניגון פגום, של מנגן שאינו
כשר) שבתורת כפרתו ע"י שתי צפרים חיות טהורות, שלוקחן שוות כאחת ומפרידן אחת לה' ואחת

^א יבחימא - בחורה טאמן יב אור בירושלים עד שרב ר"ח סיון תשס"ב באופן. עריכת הדפוס ותיקונים ב"ח ב - יג תמוז עד י"א אב תשס"ב וירושלים

^ב נראה שבתורה א' ביאור תיקון העין להסתכל בשכל של כל דבר. ובתורה ב' תיקון החטם וכאן תיקון האוזן שלא יזיק לה ניגון של
רשע, ולקן בתורה ד' תיקון הפה ע"י וידוי דברים לפני צדיק האמת. נמצא סה"כ בד' התורות הראשונות מבואר תיקון ה' נקבי הראש.
ועיין תורה כא שם מבואר עניין תיקון ה' נקבים באופן אחר.

^ג עיין תקון כא דף נ"א: וביאור המתוק מדבש שם - ע"ש שהתפילה עולה ע"י נגון וכן התורה והכינה וישראל מהגלות הכל עולה ע"י ניגון כי
כל העליות הן ע"י ניגונים ושיריות ותשבחות.

^ד כי שיר פירושו יעגול כמבואר במשנה בשבת ה' א' שהסוס יוצא בשיר וכל בעלי השיר יוצאים בשיר ונמשכין בשיר (עיין ר' צדוק בספר
דובר צדק אות [ה] בביאורו מדוע התורה נקראת שירה)

וזה שכתב הברטנורא שם שהשיר כרוך על צוארו, כי רומז לשיר בקול שבגרון. ועיגול רומז לחזרה למקום ההתחלה, הביאור נ"ל כי כל
השירים הם בבחי' גבורות, בחי' חזרת כל דבר לשרשו לעורר שפע חדש בבחי' מיין נוקבין.

ולקמן יתבאר סוד הניגון שהמנגן שומע קול ה' מלמעלה מחו"ב שהן שתי צפרים חיות טהורות רוחניות, ומברר בניגונו הקול הזה טוב
מרע מכל הקולות המתעוררים כנגדו להעלימו, שזה סוד הניגון, ומנגנו לשם שמים בבחי' מיין נוקבין, שע"ז מיוחד את חו"ב ביחוד פנימי
להוליד נשמות לבנין המלכות, וגם מיוחד קב"ה ושכינתיה שהם בחי' הכרובים שעל ארון העדות, שהייחוד שלהם תלוי בישראל
כשעושים רצונו של מקום, ועשית רצונו של מקום היא המיין נוקבין שנעשית ע"י שיר כנ"ל, שחוזר ומחזיר בניגון ושיר או תורה את
קול ה' ששומע וברר בניגונו. ולקמן יתבאר שזה עיקר הבחירה שמיעת הקול ה' מתוך תערוכת הקולות, לברר הטוב ולהתעלם מהרע,
ומנגן רשע אע"פ ששומע גם קול ה' אבל נמשך אחר קולות אחרים המתעוררים כנגדו ומתערבים בו, ובניגונו מברר רע מטוב. ועל כן
גם לשון הרע הוא בחי' ניגון של רשע כפי שיתבאר.

^ה נראה שכאן חוזר רבינו לבאר איך להיות קשור לקו אלקותו ית' הנמשך בחלל הפנוי. כמו בתורה א' אלא ששם זה בבחי' ראייה צריך
להסתכל בשכל של כל דבר, וכאן זה בבחי' שמיעה צריך לשמוע את קול ה' שבתוך תערוכת קולות של הבלי עולם הזה והסט"א. ושם
התיקון ע"י תורה בכח, וכאן תורה שבע"פ שהיא בחי' לילה ובלילה במסירות נפש לברר המדמה.

עוד אולי אפ"ל שבד' תורות ראשונות רומז לאורות שיצאו מ' נקבי הראש של אדם הקדמון שמשם נשתלשלו כל העולמות. דהיינו
בתורה א' מהענינים ובב' מחטם ובג' מהאזנים ובד' מוידוי הפה. דהיינו רמז לאורות אח"פ (און חטם פה) ואורות העינים שיצאו מא"ק
קודם בריאת כל העולמות, אלא שכידוע שם הסדר היה הפוך כי מאורות העינים יצאו בסוף כל הקלקולים אחרי שיצאו התיקונים מאח"פ.
ואולי כיון שכאן מדבר מעולם התיקון, סידר אותם הפוך, תחילה (תורה א') לתקן קלקולי העינים, ואח"כ מדבר מתיקון שאר הנקבים.
ועיין אצרות חיים שער הנקודים (ד"ה והנה י' נקודות הם) ששרש כל הקלקולים הוא חסרון תיקון האזן וזה מה שמלמד רבינו כאן
בתורה ג' לדעת לשמוע בקול ה' ית'.

^ו כי הניגון בכוחו לחבר את האדם להקב"ה, וע"ז בכל דבר תמיד מתברר לו קול אמת מתוך כל קולות השקר.

משלח על פני השדה, רמוז סוד שרש הניגון שהוא סוד תיקון קליפת נגה. כי יש למעלה בחי' שתי צפרים חיות טהורות שהן בחי' חכמה ובינה, שבבחי' החיצוניות רומזים גם לשני הכרובים שעל ארון העדות, הרומזים לכנס"י והקב"ה, והמצרע הוא המדבר דבור רע דהיינו קול וניגון רע הוא הפריד ביניהם, כמ"ש מפריד נרגן אלוף/ו

לכן תיקונו ע"י שתי צפרים הנ"ל, וכביאור הארז"ל חומר טומאת הצרעת כיון שבעונו הפריד אלוף, לכן אור אלופו של עולם, היינו אור החכמה, נסתלק ממנו, ולכן תיקונו נקרא "תורת המצרע", כי האור נמצא בתורה, ותיקונו על שדיבר דיבור רע, הוא לדבר דיבור טוב, אין טוב אלא תורה/י"א, וזה שאומר רבינו שע"י לימוד לשמה וברור תורה שבע"פ כיון שהיא בחי' לילה מאירים לו דברים החשוכים אצלו, עי"ז מתקן את הניגון שנפגם אצלו, דהיינו את כח הברור בין טוב לרע. אבל כיון שפגם כל כך, לא נותן לו היצה"ר ללמוד כראוי לשם שמים כמבואר בגמ' מנחות כט דלא מסתייע מילתא לשוב בפתח שנפל ממנו, כי בעל תשובה צריך סיעתא דשמיא, לכן העצה ללמוד בלילה מחצות שאז הקב"ה והצדיקים מקשיבים לקולו ושומרים שלא יזיק לו לימוד שלא לשמה ונשאר לו רשימו דהיינו חוט של חסד לכל היום שעל ידו יכול לשמוע ניגון מכל אדם ולשמוע בו את קול הניגון הקדוש של הקב"ה. דהיינו שמכל ניגון וקול שבעולם ימשך על ידו להתחבר אל הקב"ה ולהמליכו/ו.

נמצא שעיקר המלחמה לתיקון קול הניגון, היא על תיקון הדיבור/ו שעל ידו עיקר המלכת הקב"ה ועשית רצונו ית', שבזה תלוי תיקון המלכות.

ונעשה ע"י התורה דהיינו, ברור טוב מרע, שהוא תיקון המדמה, והוא הניגון השלם, בסוד הברור (תורה נד), בסוד יניקת הנביאים שמשם תיקון המלכות והתפילה/א.

נמצא שהמדבר לשון הרע, הוא המנגן הרשע. ואם הוא תלמיד חכם הלומד תורה שבע"פ כנראה שלימודו לא לשמה, אבל אם לומד תורה שבע"פ בלילה, שחז"ל הבטיחו לו שחוט של חסד משוך עליו ביום לשמרו, צ"ע גדול כיצד זה יתכן, לא רק שדיבר, אלא גם אם רק חשב/י"א. ואם נכשל להחשיב את הרע יותר מאת הטוב בנן אדם, לכאורה לא הועיל לו התורה והלילה להיות יודע נגן, ושיוכל לשמוע ניגון ממנגן רשע/י"א. אמנם בזה צ"ע כיון שברית כרותה ללשון הרע שמתקבל (אלשיך קהלת ז' כא), נמצא ברית כרותה שא"א לשמוע ניגון ממנגן רשע, אלא בהתגברות גדולה מאד שמתגבר על הברית הנוראה הזו. ואם דוד המלך שנאמר עליו יודע נגן וכתוב ביה מאחר עלות

¹ בגשמיות ע"י רכילות ולשה"ר כפשוטו. וגם בסוד הפרדת הדיבור מהקול, כי כל דיבור צריך להיות הלבשת קול ה', כי האדם נולד לדבר את קול הש"י, וכל דיבור אחר ובפרט בדיבור רע, הוא מפריד בין הקול שהוא הקב"ה לבין הדיבור שהוא האדם, ונופל מגדר מדבר לגדר בהמה. וזה בחי' מה שגם בכל עבירה מפריד בין הקב"ה ושכינתיה.

² עיין ערכין טו: -אמר רבי חמא בר' חנינא מה תקנתו של מספרי לשון הרע אם תלמיד חכם הוא יעסוק בתורה שנא' מרפא לשון עץ חיים ואין לשון אלא לשון הרע שנאמר חץ שחוט לשונם ואין עץ אלא תורה שנאמר עץ חיים היא למחזיקים בה ואם עם הארץ הוא ישפיל דעתו שנאמר וסלף בה שבר רוח רבי אחא ברבי חנינא אומר סיפר אין לו תקנה שכבר כרתו דוד ברוח הקדש שנאמר יכרת ה' כל שפתי חלקות לשון מדברת גדולות אלא מה תקנתו שלא יבא לידי לשון הרע אם תלמיד חכם הוא יעסוק בתורה ואם ע"ה הוא ישפיל דעתו שנאמר וסלף בה שבר רוח.

³ והענין תלוי עד כמה מוסר נפשו בלימוד התורה כך חוזר לחבר את מה שהפריד אם כרשב"י שאין לו אלא תורה חזורים הכרובים פב"פ ממש ואם כרבי ישמעאל (ברכות לה): בבחי' טובה תורה עם דרך ארץ שזו מדריגת רוב העולם אזי גם הכרובים אינם פנים בפנים ממש אלא רק בבחי' אצדודי (ב"ב צט: ורשב"ם שם ומעב"נ ח"א) וכך גם השגחת הקב"ה על ישראל.

⁴ כמבואר בלק"ה אפוטרופוס ג' וכן עפ"י הסוד בהיכל הברכה בביאורו למצות כפרת המצרע. עי"ש

⁵ עיין תורה א תנינא אות [ח] ועל ידי השפעת הנבואה אף על פי שאין מי שיתנבא, רק שיש בחינת השפעת הנבואה בעולם, על ידי זה נגאלת ונפדית התפלה, כי התפלה היא גבוהה מאד, ובני אדם מזולזלין בה. וכשעומדים להתפלל, חפצים לפטר התפלה מעליהם, כמאמר רבותינו, זכרונם לברכה (ברכות ו): "כרם זלת לבני אדם" אלו דברים העומדין ברומו של עולם, ובני אדם מזולזלין בהם' וכי' ועל ידי הנבואה נגאלת התפלה מן הגלות, בבחינת (בראשית כ): "כי נביא הוא ויתפלל בעדך". שעל ידי נבואה התפלה בשלמות, כי התפלה היא בחינת (ישעיה נ"ז): "בורא נים שפתים", בחינת נבואה:

⁶ בודאי מי ששומר פיו מלדבר רע הוא אדם כשר אבל אם נזהר וסר מרע רק בגלל שיודע שאסור לא נקרא יודע נגן כי היודע נגן הכוונה שגם במחשבה רואה את הטוב שבכל תערובת, ובוודאי שלא חושב לרע איוה אדם בגלל דבר אחד רע שמצא בו.

⁷ ובאמת צ"ע שמבואר בתורה זו שדוד המלך זכה למדרגה גבוהה בניגון עד שנקרא יודע נגן, בין בכלי ניגון ובין בלימוד תורה, ובסוף התורה בהשמטה מבואר עה"פ מאחר עלות הביאו שהיה יודע לשמוע גם ממנגן רשע ולהעלות אותו לקדושה, וא"כ בודאי ידע לשמוע לשון הרע והוצאת דיבה דהיינו ניגון ממנגן רשע ואעפ"כ שלא יזיק לו, וא"כ כיצד יתכן שלדעת רב בגמ' שבת נו. קיבל הוצאת דיבה ורכילות על מפיבשת. ועיין אלשיך קהלת (ו' כא) שאמרו רז"ל ברית כרותה ללשון הרע שמתקבל, ומי גדול לנו מדוד וברוב חכמתו לא עצר כח לבלתי קבלו מציבא (שמואל-ב טו ג-ד). עכ"ל. אמנם צ"ע מה פירוש הברית הזו, וראיתי שם משמואל (מצרע ושבת הגדול תרעט) שפי' דהיינו ברית כרותה לשפתים המבואר בגמ' סנהדרין קב. וצ"ע בשלמא שם הדיבור עולה ופועל למעלה גם שלא ברצון האדם שאמר אותו, אבל כאן הוא מתקבל בלב השומע שיש לו בחירה לקבל או לא ואם יקבל יענש ומה היא הברית שמכמעט מכריחה אותו לקבל? ועוד אם מכריחה אותו מדוע נענש? וצ"ע. עי"ש שכתב שצריך לעסוק בתורה כיון שהיא מעלה מהטבע, כי מצד הטבע הוא כביכול מוכרח. עי"ש.

הביאו אעפ"כ נכשל (שבת נו). מה ישמור עלינו מעבירה נוראה זו ששקולה יותר מג' עבירות (ערכין טו):
וכן אמרו חז"ל (ב"ב קסה) והכל באבק לשון הרע.

יסוד התורה היא שיש קול תמידי בעולם הקורא שובו אלי, קול נפלא הנמשך מעתיק יומין ויורד עד לעולם הזה/י"ו, להחזיר בתשובה את כל באי עולם דהיינו להחיות מתים. בגלל גשמיות העוה"ז ורוב הבלי הקול הזה נשמע חלש מאד בהרגשת הלב, וממנו חרטות הרשעים וממנו התלהבות הצדיקים. כי הוא אור נפלא שמי ששומע אותו היטב נמשך בכלות הנפש אליו ית"ו. וקול זה נשמע בעוה"ז ממקום הנקרא צפרים, וזה החילוק בין מנגן כשר שטוב לשמוע אותו לבין מנגן שאינו כשר שמזיק לשמוע אותו, כי המנגן בין בכלי ובין בשיר שבח ובין בדבור שבח לה' או לימוד זכות על בני אדם או דבורים אמיתיים להקב"ה או חרושי תורה אמיתיים, יונק מאותו קול נפלא ומחזיר אותו למעלה לעורר יוחד פנימי יותר של מוחין ואור אמת אור החכמה עילאה. וזוכה להמליך את הקב"ה דהיינו בנין המלכות

לעומתו מנגן שאינו כשר מתעורר מאותו קול ומרגיש חרטה וחסרון בלב, אבל כיון שקשור בתאוותיו ובפרט פגם הברית גורם לו הקול לחפש מילוי החסרון במילוי תאוותיו וכל מעשיו ודבוריו הן בטוי לזה, לכן השומע אותו בין בניגון או שיר או דבור נמשך אחריו ומזיק לו כי מחזק את המלכות דסט"א.

ביצד נתגלגלה אמירת תורה ג'

בליל שבת הראשון, כשהעתיק רבינו מושבו מולאטיפאלע לעיר ברסלב, ובאו מבני העיר לקבל פניו, בא גם החזן יוסף, שכינו אותו: "יוסל חזן", וסייע לרבינו בדירתו, כי רצה להחניף לרבינו, משום שתושבי העיר לא אהבו אותו. אולם רבינו לא קרבו. ובליל שבת הראשון כשבאו תושבי העיר אל שולחנו של רבינו, היה ביניהם גם החזן "יוסל חזן", ורצה לומר לפני רבינו את הזמר: "מנוחה ושמחה". לפני שהתחיל, פתח רבינו את פיו, והתחיל לומר לפני העולם את התורה "אקרוקתא" שבליקוטי מוהר"ן סימן ג' המתחלת: "הנה מי ששומע ניגון ממנגן רשע וכו', ותיכף סתם החזן את פיו. אחר-כך במוצאי שבת, בסעודת המלוה מלכה, התחיל לשיר ללא רשות רבינו, את הזמר: "המבדיל בין קדש לחול", וכשהגיע לתיבות: "חלפה עונת מנחת" - טעה ואמר "עונת מיטת" וכו' ואמר על זה רבינו: "הוא מגלה מה שהוא..."/"ע"ר זאגט אויס וואס ער איז...". ומרוב בושה, שנתגלה קלונו ברבים, עקר דירתו מברסלב, ונפל מדרך היהדות, עד שנשתמד רחמנא ליצלן. ואחר כך חזר ליהדות, על ידי המעשה שהיה לפני רבינו.... (שיש"ק ח"ב קפא) (המעשה בנוסח שונה עיין טובות זכרונות סימן קג/ו)

^ד **על פי הסוד (בעץ חיים שער מח פ"ב)** שתי צפרים חיות טהורות הן חכמה ובינה דמלכות אצילות בהן מתלבש אור נפלא מעתיק יומין ואור נפלא מתיקון א' של י"ג תיקוני דיקנא דאריך אנפין, אורות נפלאים אלה מתלבשים ברגלי המלכות דאצילות, נצח והוד, ויורדים ומאירים בעולם הבריאה, ע"י יחוד תדיר של חו"ב דמלכות דאצילות שלא תלוי באתערותא דלתתא, לכן הוא תדיר, כדי להאיר אור אמת ואמונה בעולמות הפירוד בריאה יצירה ועשיה, להחיות מתים (בחי' ז' מלכים שמתו בשבירת הכלים) לעורר ישנים ולהחזיר בתשובה נופלים. אור זה הוא שרש הניגון נקרא שפע בהמה, כי הוא בלא אתערותא דלתתא כבהמה, וממנו יונקים הנביאים כל אחד כפי הזיווך שזיכך את עצמו, שהם המנגנים הכשרים, שמכוחו מעלים מיין נוקבין ומעוררים יחוד פנימי בחו"ב הנ"ל וזוכים לשפע של אדם שהוא הנבואה. אבל מנגן שאינו כשר עושה עצמו מרכבה לצפרים דקליפת נגה דמלכות דאצילות השולט בעולם הבריאה שיונקים משם כח להתחזק בתאוותיהם, תאות הגוף ודבורים פגומים מוציא שם רע ולשה"ר שענשו צרעת וכפרתו שתי צפרים חיות טהורות.

חו"ב דמלכות דאצילות הנ"ל מתלבש בנצח הוד דהיינו ברגלי מלכות דאצילות להאיר בבריאה, באופן שמחכמה נמשך פרוצוף לאה (שמדתה ענוה), ואחורים שלה היא זלפה שפחתה (שמדתה הבל פה קדוש לתורה) וכידוע השבירה בחו"ב היתה רק באחורים שלהן. ובשבירה נעשו מוחין לקליפת נגה מצד הרע שלה הן שתי בנות לוט והן הצפרים דקליפה הנ"ל. (עץ חיים שער מט פ"ט). ובשבירה נפלו האחורים דחכמה הנ"ל וזמהענוה של לאה נעשה צפור חכמה דקליפת נגה בת לוט שמדתה גאוה גסות רוח ודבור פגום ולשה"ר.

ומבינה נמשך פרוצוף רחל (שמדתה עונג עוה"ב) ואחורים שלה היא בלהה שפחתה (שמדתה תשוקת התורה), ובשבירה נפלו אחורים דבינה ונעשה צפור בינה דקליפת נגה שמדתה תאוות לתפקויה הגוף. (כמבואר באוצר חיים לקמרא רב בספר היכל הברכה ויקרא דף קיב) ומשתי הצפרים האלה מהן מקבל המנגן שאינו כשר הפגום בברית המעורר והלשון מוציא שם רע ולשה"ר. ועל כן טהרתו בשתי צפרים הבינה נשחטת כי יש לה תיקון והחכמה משלח לשדה דאין לה תיקון. (כמבואר שם)

^{טו} להבדיל מצינו זאת בצבא סנהריב שהיו מליונים ומתו ברגע אחד ואיתא בספרים שהקב"ה השמיע להם קולו לרגע אחד שוכלם נשאבה נפשם אל הקול ונסתלקו.

^{טז} תימה גדול שלא חשש להלבין פניו ברבים שמבואר שבגמ' שהעושה כן אין לו חלק לעוה"ב וגם לכנותו רשע, שהוזהר משפטים קכב. מאד מחמיר במי שעושה כן וגם רבינו (חי"מ סימן לד) גער פגם על מי ששאל ואם רואים שהוא רשע גמור האם גם עליו צריך ללמד זכות. ונ"ל לתרץ עפ"י תורה א' תנינא אות יד על מאמר חז"ל אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו, וזה יכול רק הקב"ה ומי שנכלל בו בתכלית.

^{יז} טעם לשינוי הנוסחאות כי באומן היו שני צדיקים רבי אברהם טולטשינער שמוהרנ"ת אמר עליו שיהיה ממשך הגלגל, ורבי אברהם שטינהרץ. ומרבי אברהם ט' קיבל רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל, וכך מסר כל קבלתו וזכרונותיו מאומן לאנ"ש בברסלב בירושלים. ומרבי אברהם ש' קיבל רבי גדליה קניג זצ"ל שהקים את מוסדות ברסלב בצפת ושם מסר קבלתו. הספר שישי"ק עיקרו נרשם עפ"י קבלתו של רבי לוי יצחק ואילו ספר טובו"כ נרשמו בו דברי רבי אברהם שטינהרץ.

שיחות השייך לתורה זו

תורה זו נאמרה בחודש אלול, בפרשת: "כי-תצא", תקס"ב, בעיר ברסלב, שבת הראשונה שנכנס לעיר:

מאמר "אקרקתא", שמעתי שנאמר בשבת הראשון שנכנס רבנו זכרוננו-לברכה לברסלב, סוף שנת תקס"ב: (חיי מוהר"ן, סימן נ"ט).

לעובדא ולמעשה מבואר מדבריו הקדושים, אשר שמעתי מאבי ז"ל (רבי נחמן מטולשין ז"ל) שהיתה פגנת אדונינו מורנו ורבנו ז"ל (במאמר "אקרקתא") – שיהיה עקר הלמוד בבירור הלכה מתורה שבעל פה ובלמוד הנתת והפנמיות: (ביאור הליקוטים תו' זו, ס"ד; מובא בשיש"ק ח"א, סעיף תע"ו).

רבי יצחק, חתן המגיד מטרנהויצע, התחיל לחבר תפלות על התורות שבלקוטי מוהר"ן עוד לפני מוהר"ן, אולם כשהגיע לתורה ג, לא ידע איך להתחיל לחבר ולסדר עליה תפלה. כשראה אחר-כך את התפלה של מוהר"ן על תורה זו המתחלת: "הבוחר בדרך עבדו ובוזרעו אחריו והבוחר בשירי זמרה וכו'", התפעל ואמר: "מוהר"ן הוא הוא הצריך לחבר את התפלות על התורות ולא אני...": (שיש"ק ח"ב, סעיף תשי"ז).

וכד איתפלג ליליא, כדין כרוזא כריז, כצפרים האחוות בפח כהם יוקשים בני אדם.

שאלו אנשי שלומינו, לכאורה מה יש לנו מהכרוז כד איתפלג ליליא. ואמרו אנשי שלומינו, שזה שקם בחצות לילה הוא זוכה לשמוע את הכרוז הנזכר-לעיל, ויזהר שלא יקושו אותו הקליפות כאשר תופסים ויוקשים את הציפורים: (הרה"ח ר' לוי יצחק בנדר ז"ל, בשם ר' אלחנן ספקטור ז"ל - מעדני מלך).

בענין המבאר בתורה ג' - בפגם מי ששומע נגינה ממנגן רשע וכו'. אמר רבי לוי יצחק זכרוננו-לברכה, ששמע מאנשי-שלומנו בפשיטות לומר שענין "מנגן רשע" המבאר בפנים, סובב והולך גם על זה שמנגן על כלי שיר, ללא קול נגינתו היוצא היקא מפיו, ובפרט כשמנגן על כלי שיר, ומנעים עוד גם בקולו הפגום, שבזה נפגם השומע ביותר, וקשה לו על-ידי-זה בעבודת ה' ביותר (ה"ה: ראה גם בספר "מעדני-מלך" על זה המאמר שמוכח כן בפנים המאמר עיי"ש): (שיש"ק ח"ו, סעיף רנ"א).

עד כאן השיחות

הקדמה

רבינו מלמד אותנו איך להיות שומע בקולו ית'

כי מלכות של מלך היא ע"י העם שממליכים אותו, ע"י ש"שומעים בקולו". הבטוי הזה צ"ע, מדוע לא אומרים לשמוע לדבר, הרי מלך שמשמיע רק קול, קשה מאד להמליך אותו, כי לא יודעים מה רוצה. אבל העניין הוא כחילוק בין עבד לבן, עיין תורה ה' תנינא שבן עושה רצון אביו גם מה שלא אומר לו וכל השתדלותו תמיד לכווין לרצון אביו, לעומת העבד שעושה רק מה שמצווים אותו בפירוש וגם זה עושה מהכרח ולא מרצון.

וזה החילוק בין מלכות לממשלה¹ כי עבד לא ממליך אלא נמשל, אבל בן ממליך את אביו מרצון. כי ממשלה היא בכח שהמושל מחייב את עבדיו, אבל מלכות היא להפך שהעם ממליך את המלך מרצון ורצונם הוא כתר המלוכה שלו (וכן ידוע שהרצון הוא בכתר), וזה שכתוב "לעת נעשה בחפצו כל אזי מלך שמו נקרא" וזה פירוש "כי לה' המלוכה ומושל בגויים".

והש"י ברא את העולם כדי שימליכו אותו, דהיינו מרצון, לכן לא מגלה עצמו אלא בבחי' קול, (כמ"ש ותמונה אינכם רואים זולתי קול [דברים ד יב]) ורק מי ששומע בקולו, ומכח זה ממליך אותו ית' בקיום התורה, הוא זה שבונה ומקים את מלכות הש"י ועושה לו כתר מלוכה, והוא העושה מהקול דיבור כפי שיתבאר לקמן.

וזה רמוז בדברי רבינו בתורה ששתי צפרים חיות טהורות הן בנין המלכות,

כי שתי -צפרים-חיות-טהורות² שרשן בספירות חכמה ובינה, והן נקראות גם אבא ואמא, ומכונים בזהר תריין רעין³ דלא מתפרשין, ומבואר הטעם בכהאריז"ל כי יחודם הוא תדיר, דהיינו שלא תלוי במעשה התחתונים⁴, וממנו נמשך חיות ההכרחי לקיום כל העולמות, ולכן משם גם נמשך חיות אפילו לקליפות⁵.

¹ צ"ע שיש כאן כזה הבדל בין שני הספורים שבשיש"ק מסופר שיוסלה חזן דחק עצמו לנגן בלי רשות ובטו"ז מבואר שלא הסכים לנגן אפילו כשבקשו ממנו, עכ"פ בשני הספורים מבואר שהיה פגום בתאוה הידועה ונקרא מנגן רשע ועל ידו נתגלגלה אמירת התורה הזו של איסור לשמוע ניגון ממנגן רשע.

² החילוק הזה ידוע בשם הגר"א. על לשון התפלה בסוף פסוד"ז "כי לה' המלוכה ומושל בגויים"

³ שתי צפרים חיות טהורות "שתי" רומז לייחוד "צפרים" רומז לקול היוצא מהם "חיות" רומז לחכמה תחיה את בעליה, "טהורות" מכלל דאיכא טמאות רומז לבינה דדינין מתערין מינה.

⁴ בקהלת יעקב ראיתי שלשון רעים הם שלא מתפרשים אבל לשון דודים כן מתפרשים לכן חו"ב מכונים רעים וזו"ן דודים כמ"ש אני לדודי ודודי לי.

⁵ על דרך המוסר יש ללמוד מכאן שזה יסוד בריאות הנפש של כל בית שכלפי הבנים האב ואם הם תמיד בדעה אחת ולא מתגלה שום חילוק ביניהם שנמזה לפירוד, וגם שבשום אופן לא יוכלו הבנים לגרום לפירוד וחילוקי דעות לפניהם, אלא יחודם יהיה תדיר ולא תלוי בשום דבר כפי שזה למעלה ואז הבית הוא מרכבה למידות עליונות.

והחיות הזו היא אור חכמה עליונה המתלבש בקול רוחני נעלם קול ה' הקורא בכל העולמות לשׁוב/י אליו. ומי שמתחסס אליו, דהיינו שמכווחו משתדל לגלות כבוד שמים ולעשות רצונו ית', הוא העושה אותו לדיבור כפי הבנתו. ובוה טמון סוד הניגון, המעלה, והסכנה שבו, כפי שיתבאר, כי עשיית דבור מקול זה בחי' נבואה, והוא סוד הניגון.

ציון מראה מקומות להבנת הדברים לעמקם

נ"ל להציע, שכדי להבין קישור הדברים שבתורה זו, ראוי ללמוד היטב כמה הקדמות במקומות אחרים/י בדברי רבינו ובעיקר בדברי מוהרנ"ת בלק"ה.

עומק הענין שמוהרנ"ת חוזר עליו בכמה הלכות הוא ענין הקולות שהקב"ה שולח לעורר בני אדם לשוב אליו ונקט בזה כמה לשונות כרוזים, ורמזים, וקולות, ומוחין גבוהים, ונ"ל ששרש הענין מבואר להפליא בלקוטי הלכות ערוכי תחומין הלכה ה' בעיקר באות ד'.

עוד צריך צריך ללמוד את הלקוטי הלכות אפטרופוס ג' שהוא ביאור מוהרנ"ת להדיא על תורה ג' והלומד את שתי ההלכות האלה רואה בחוש שהדברים מקבילים מאד ואחד מתבאר בשני.

עוד להבין סוד הניגון והקשר שלו לנבואה צריך ללמוד תורה נד אות ו' [דף סב:] מבואר שם היטב שסוד הניגון הוא בחי' ברור טוב מרע.

ועוד גם טוב לעיין שם בענין ברור המדמה/י שעל ידו יוצא מבהמיות דיבור הלשון הרע וזוכה להבנת הרמזים שהקב"ה מצמצם אלוקתו ושולח בכל יום במחשבה דיבור ומעשה לכל אחד לקרבו שזה בעצמו סוד הניגון.

עוד צריך לעיין בתורה רפב שרבינו מציין בה שלפי מה שלמדנו בתורה נד הנ"ל מבואר שלימוד זכות הוא בחי' ניגון עיי"ש ולפי כל זה יתבאר היטב למה לשון הרע הוא ניגון ממנגן רשע.

ועוד כיון שעיקר הנושא שלנו הוא ניגון כפשוטו בכלי נגינה, מה טוב לעיין בלק"ה פו"ר ואישות הלכה ג' אות טז ואות יז שם מבאר מוהרנ"ת עפ"י חכמת המוזיק של המחקרים את סוד הניגון בעבודת ה'. והדברים שם מתאימים להפליא למה שנתבאר בהלכות אפטרופוס וערוכי תחומין ה' הנ"ל, ולמדנו שגם חכמת הניגון כפשוטו היא בחי' ברור קול הבא מלמעלה מקולות הבלי עוה"ז, כמו שנתבאר בסוד הניגון הרוחני בתורה נד.

עוד גם טוב לעיין בשיחות הר"ן אות רעג עוצם מעלת הניגון כפשוטו למעשה.

ובספורי מעשיות מז' בטלעראס יום שלישי ויום רביעי, סוד הצפרים.

ובל זה להבין איך זוכים להיות יודע נגן, דהיינו לדעת לנגן ע"י שיודע לשמוע ניגון, כי רק מי שיודע לשמוע קול הישר המעורב בקולות הסט"א, יכול לברר אותו ולהעלותו בניגון כשר, וכשיודע זאת עוד יכול גם לתקן ניגונים של אלה שאחרי הקדושה, להחזירם בתשובה, ובוה לתקן את המלכות בשלימות.

²² סוד החיות לקליפות מבואר בתורה יב תנינא סוד המאמר הסתום כי לקליפות א"א להוריד אלא אור גבוה מאד שאין חשש שיתקלקל שם וגם כי למקום הנמוך ביותר צריך אור גבוה ביותר בבחי' רופא גדול ביותר לחולה הגדול ביותר כמבואר בתורה ל'. ובתורה שלנו יתבאר בענין המנגן הרשע שלוקח נגינתו מדדי המלכות והענין רמזו לק"ה ע"ת ה' יג ומבואר בכהאר"ז/ל שהשפע היורד מאצילות שהוא עולם שכולו טוב, אל עולם הבריאה שבו מתחילים עולמות הפירוד, הוא באופן שאור מעתיקא קדישא המתלבש באצילות בולטות רגליו לעולם הבריאה כמו שני דדים, ומשם יונקים שפע הנמצאים בבריאה. (טעם שנקראים דדים אע"פ שבאמת הם רגליו עפ"י הכלל שנה"י נעשה חב"ד לתחתון ממנו, כיון שמדובר בבנינה שהיא נוקבא ודרך ההשפעה של נוקבא נקרא דדים. ואולי גם רמזו לאור שלא מאיר בעצמו אלא דרך מסך שהרגליו דוחקים בו כמו דדים) ונראה הטעם למה דוקא אור מעתיק יורד ולא פשוט שבריאה תינק מרגלי האצילות. שכיון שבריאה היא עולם הפירוד לגבי אצילות לכן נחשב למקום הקליפות, שחיותם מעתיק דהיינו אור גבוה מאד.

נמצא מבואר כאן בתורה שמנגן רשע יונק משם. אבל באמת לפי המבואר בספרים נראה שרק צדיקים גדולים מאד שאחיותם באצילות לא יונקים משם, ואעפ"כ יש חילוק בין צדיק לרשע, כי צדיק מכויין לבנין המלכות דקדושה, ורשע מכויין לבנין מלכות דסט"א.

ונ"ל שעתיק כאן הכוונה לאור שיוצא מהשתי צפרים והם חכמה ובינה שיוחדם מקיים את העולם, נמצא שכולם מקבלים מאותן שתי צפרים חיות טהורות, אלא שמנגן צדיק לוקח מהצפרים ממקום גבוה יותר בעולם האצילות, דהיינו בפחות לבושים, ואילו מנגן רשע וגם כל מנגן בינוני לוקח מאותם צפרים שבמדרגת דדי המלכות בעולם הבריאה, כי לפי מדרגתו הוא בעולם הפירוד עולם הבריאה.

²³ כי התשובה קדמה לעולם, והיא עצם קיום העולם. אבל הקול הזה אינו דיבור, כי דיבור שאינו נשמע ומתקבל אינו דיבור, אלא קול בעלמא נשמע מרחוק לכל באי עולם. וזה בחי' לך לך שנאמר לאברהם אבינו, שמקשים מה הניסיון, וביאר השפת אמת שלא נאמר לו לך לך, אלא לך לך הוא מאמר הנמצא תמיד בעולם. והיינו כנ"ל בבחי' יחוד תדיר לקיום העולמות, אלא שאז רק אברהם אבינו ראש למאמינים הבין אותו נכון ועשה לו דיבור המתקבל ע"י ששמע וקיבל בבחי' עושי דברו לשמוע בקול דברו.

²⁴ ידוע הכלל הראשון שב"ח כללי הלימוד של ראב"ן שלא ללמוד תורה לתורה בלקוטי מוהר"ן. והוא צריך ביאור, כי ידוע הכלל דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר, ורואים בחוש שיש ענינים שמבוארים בתורה אחת ברמז או בקיצור מאד ואילו בתורה אחרת מבוארים באריכות, וא"כ מה הכוונה בכלל הזה. והביאור נ"ל עפ"י דברי רבינו שעם כל תורה שלו אפשר להלך בכל התורה כולה. ונמצא לפ"ז כשאדם הולך אם תורה אחת יכול לבאר על פיה את כל התורות, אבל זה לא יהיה הביאור המיוחד לאותה תורה, כי הוא ברוח הביאור והמהלך של התורה הזו שהולך עימה. אבל מאידך כל תורה בנויה על כללים והקדמות שהם שייכים לכל התורות כולן, ואפשר ללמוד מהם לכל התורות, אלא שכל הקדמה היא מתלבשת בתוך התורה של רבינו באופן המיוחד לה, וצריך להזהר כשלומד ממנה לתורה אחרת, לקחת רק את הכלל וההקדמה עצמה, בלא האופן שנתלבשה לביאור התורה ההיא.

²⁵ שם הברור הוא ע"י שמחה, ועין טובה, וזכרון עוה"ב. ואילו כאן הוא ע"י לימוד תורה שבע"פ.

²⁶ עניין זה מבואר גם בתורה נד שלדעת לנגן באופן שהשומע יחזור בתשובה זה רק מי שבעצמו כבר זכה לזה, כי כל מנגן מנגן את עצמו, וכשהוא רשע מנגן את העבירות שלו, וכשהוא צדיק מנגן את אהבת ה' שלו, כמבואר שם. ועיין בעש"ט עה"ת ויקהל במקור חיים שם אות א' שהבעש"ט שמע מנגן רשע, ואמר ששמע בניגונו את כל העבירות שלו. וכאן בתורה שלנו שהזהיר כל כך משמיעת מנגן

כי ניגון של יודע נגן גורם יחוד פנימי, להמשיך מוחין לבנין המלכות דקדושה, אבל השלמת תיקון המלכות הוא דייקא ע"י קרוב רחוקים, שלזה צריך להיות יודע לשמוע ניגון מכל אדם.

תמצית הדברים שיתבארו בהקדמה זו

יתבאר ששורש הניגון הוא קול ה'י' הוא מוחין גבוהים, הארת האמת שהקב"ה הוא שרש ועיקרא דכל עלמין. והקול הזה הוא שרש האמונה, שהוא הקיום התמידי של העולם, שמאיר בעוה"ז בצמצום, רק חיות ההכרחית לקיום פרטי הבריאה, ומחיה את כולם בשווה, בלא אתערותא דלתתא, ולכן היא חיות שבמדרגת בהמה. אבל בשרשו הוא אור גדול, שממנו נבראים המלאכים ושרפים, לכן מכונה שתי צפרים חיות טהורות, כי המלאכים נקראים צפרים/י¹⁰ כמבואר בזהר בא עב. וחיות טהורות רומז לחכמה ובינה שמהם יוצא הקול הזה.

ומנגן כשר הוא מי שיודע לנגן את הקול הזה

דהיינו שיודע לברר אותו ולהחזיר אותו בניגון שיעורר למעלה יחוד פנימי.

אבל כדי להיות יודע נגן צריך ללמוד תורה שבע"פ לישמה.

כי ע"י לימוד תורה שבע"פ מברר את המדמה וזוכה לשמוע את קול ה' הישר הנמצא בעולם ולבררו/י¹¹ מתוך כל הקולות של הבלי עוה"ז הרבים שיש בעולם העשייה שלנו. וגם בכח התורה מכניע את היצה"ר/י¹² שממנו כל הקולות הברא שמעלימים את קול ה' הישר.

וכשנעשה יודע נגן, אזי בניגון של קדושה, ובלימוד תורה (שגם זה בחי' ניגון קדוש/י¹³), בונה את המלכות, כי ניגון הקדוש הוא בנין המלכות.

והביאור בזה הוא, כי בנין המלכות היא בנפש, שהיא נבנית ומתתקנת ע"י בחי' הארת נשמתו,

ונשמות ישראל נבראים מיחוד פנימי יותר, של החכמה ובינה הנ"ל, ויחוד פנימי צריך אתערותא דלתתא, דהיינו בחי' ניגון, שהוא עיקר המיין נוקבין שעולה ומיחד את החכמה ובינה העליונים יחוד פנימי, שממנו נבראים נשמות ישראל, ועי"ז מי שגורם את היחוד הזה זוכה לחיזוק אמונה, דהיינו חיות דקדושה גבוהה יותר המאירה מנשמתו, שזה בנין המלכות, כי בכח זה יכול יותר להמליך על עצמו את הקב"ה.

נמצא שמי שמכח שמתנוצץ בליבו אור היחוד החיצון מתעורר לבררו ולהחזירו בניגון קדוש למעלה גורם ליחוד הפנימי שעל ידו נבראים נשמות ישראל שהוא בנין המלכות.

כי הכח להתעורר במסירות נפש להמליך את הקב"ה כדי לגרום ליחוד הזה, את הכח הזה בעצמו צריך לקבל מלמעלה דהיינו כנ"ל משרש האמונה שהוא חיות התמידי של כל העולמות, אלא שהוא נשמע בעוה"ז כרמו מרחוק מאד, ולעומתו נשמעים המוני קולו של סט"א והבלי עוה"ז, לכן שמיעתו תלויה בברור המדמה מכח לימוד תורה שבע"פ,

ועיקר השמיעה היא שמתעורר מכוחו למסירות נפש, כי מסירות נפש היא עיקר המיין נוקבין/י¹⁴.

וזו כוונת מוהרנ"ת בלק"ה אפוטרופוס ג' שהניגון המבואר בתורה ג' הכוונה לעשות דיבור לקול, כי הקול הוא הקול הנ"ל, מיחוד התמידי לקיום העולם, ודיבור הכוונה שאני שומע אותו ופועל בקדושה מכוחו לעשות רצון הקב"ה.

וכנ"ל ששמיעת הקול מתוך כל קולות דסט"א בעולם, זה סוד הברור דהיינו יודע נגן.

וכל ניגון הוא בסוד הגבורות סטרא דלוי, דהיינו להחזיר דברים לשרשם, לחבר את ישראל לקב"ה, דהיינו בסוד המיין נוקבין, דהיינו שמעלים התעוררות התחתון לגרום יחוד עליון הנ"ל, שעל ידו מאירה הנשמה לנפש דהיינו בנין המלכות.

רשע, מבואר שגם מי שאינו כהבעש"ט ששומע בפירוש את העבירות, אבל בהעלם שומע כל אחד, וכיון שסגולת הניגון להיות מושך את הלב כמבואר בתורה רלו ותורה רכו, הוא מושך אל פנימיות כוונת הלב של המנגן, גם את מי שלא שומע זאת בפירוש.

¹⁰ זה מוהרנ"ת אומר בכל הג' לק"ה הנ"ל

¹¹ עיין שבחי האריז"ל מסופר על מחבר השיר לכה דודי ששרש ובאו צפרים רבות והאריז"ל אמר לו שהם היו מלאכים.

¹² עיין בתורה נד את ו' שסוד הניגון הוא לברר בין רוח הטובה לרוח הרעה. וזה סוד הנבואה וסוד הבנת הרמזים שהש"י שולח לנו בכל רגע. והכל תלוי בברור המדמה עי"ש היטב, כי היסודות שמתבארים שם חשובים מאד להבנת התורה כאן.

¹³ כמבואר בתורה א'. גם עיין תורה סב את ב' שהמחלוקת שיש בליבו מכח היצה"ר, שרשה במחלוקת תנאים ואמוראים שבגמ', וע"י שלומד פוסקים, ולומד להכריע המחלוקת בפסקי הלכה למעשה, נכנע היצה"ר ומתבטל האפיקורסות שבלבו.

¹⁴ ומה טוב גם ללמוד את הגמרא בקול ניגון כמבואר בגמ' - עיין בזה שו"ת קול מבשר ח"ב סימן כח את יח מצייין ז' מקומות (א) בעירובין דף י"ח ע"ב אמרינן כל בית שנשמעין בו ד"ת בלילה שוב אינו נחרב שנאמר ולא אמר אי' אלוך עושי הנותן זמירות בלילה ופירש"י מי שנותן זמירות של תורה בלילה ועי' במהרש"א שם. (ב) איתא בכמה מקומות בש"ס גמרא גמור זמורתא תהא. (ג) תוספתא דפרה פ"ג (ונשנית באהלות פט"ז) וש"ס סנהדרין צ"ט (ר"י) אומר כל הלומד תורה ואינו חוזר עלי' וכו' כל הלומד תורה ומשכחה דומה ליולדת וקוברת) ר"ע אומר זמר בכל יום זמר בכל יום ועי' פירש"י שם. (ד) בע"ז דף ג' אר"ל כל העוסק בתורה בלילה חוט של חסד משוך עליו ביום שנאמר יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי. (ה) (במדרש רבה שה"ש בפ' קווצתיו תלתלים) או"ל אין רנה של תורה אלא בלילה שנאמר קומי רני בלילה. (ו) האחרון הכביד במגילה דף ל"ב כל הקורא בלא נעימה ושונה בלא זמרה עליו הכתוב אומר וגם אני נתתי להם חוקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם, ולכאורה היא סתירה גלויה מן הקצה אל הקצה לדברי הש"ס בסוטה לה דשם קאמר דנענש (דוד) שקרא לד"ת זמירות, והכא אדרבא נותן עונש למי ששונה בלא זמרה. עי"ש שמתרץ לחלק בין תורה שבכתב לבע"פ, שתורה שבע"פ צריך לימוד בנעימה כדי שיוכר בע"פ, אבל תורה שבכתב אסור לומר בע"פ, ואותה צריך לקרא דווקא בטעמי התורה. ועי"ש שמאריך בזה הרבה.

¹⁵ ענין המסירות נפש הוא שמתעורר לעבדו ית' בכל כחותיו במחשבה דיבור ומעשה. עצם הניגון הוא ברור בעיקר במחשבה, אבל בלימוד התורה ובתפילה, שם המסירות נפש גם בדבור ומעשה, כמבואר בגמרא עירובין כב בענין עסק התורה שאינה אלא במי שממית עצמו עליה.

נמצא שהניגון הוא שמיעת קול אמת המתנוצץ בליבי, ע"י שאני מברר אותו מהבלי עוה"ז, ומעלה אותו בדיבור או מעשה שגורם יחוד עליון פנימי שממנו בנין המלכות. וללמוד לברר קולות, דהיינו להיות יודע נגן, הוא ע"י לימוד תורה שבע"פ.

הקדמה

- א. עיין לק"ה ערובי תחומין הלכה ה' אותיות ג' ד' ביאור סוד שרש האמונה עפ"י כוונות האריו"ל למצות ק"ש/ש¹
- ב. ומבאר שיש עולם עליון מאד ממנו נמשך לעולם הארת אמת מציאותו ית', ע"י יחוד תמידי של חכמה ובינה עליונים והמכונים אבא ואמא, והאור הזה הוא חיות כל העולמות, ומכוחו היא האמונה הקדושה, כמ"ש וכל מעשהו באמונה.
- ג. אבל יש בזה שתי מדרגות כי יש בחי' יחוד חיצוני שעל ידו נולדים רק נשמות מלאכים שהיא הארת אמת חלשה, ויש יחוד פנימי שעל ידו נולדים נשמות ישראל שהיא הארת אמת חזקה.
- ד. והכלל שיחוד החיצוני הוא תדיר כיון שלא תלוי באתערות התחתונים וזה כדי שקיום העולם בחיות ההכרחי לא יתבטל לעולם. ומסיבה זו בעצמה גם האור אמת המאיר מיחוד זה היא הארת אמת חלשה שאע"פ שבמקומה בעולמות העליונים נבראים ממנה מלאכים ושרפים שנשרפים על קדושת שמו מרוב השגת גדולתו ית' אבל עד שמגיעה לעולם העכור והמגושם שלנו אין ממנה אלא התנוצצות חלשה בלב כרמז בעלמא של הרגשת חסרונו ית'.
- ה. וכדי לעורר יחוד פנימי שהיא הארת אמת גדולה צריך לזה אתערותא דלתתא. דהיינו שאדם מהעולם הזה יתעורר מהארת האמת החלשה להעלות עבודת ה' במסירות נפש ואזי מעורר יחוד פנימי שמוליד לו אור אמת חזק וגודל דהיינו מוחין.
- ו. וכאן הבחירה שמי שמתעורר מכוחו למסור נפשו ולהעלות מיין נוקבין למעלה ליחוד היחוד הפנימי הנ"ל הוא זוכה להארת אמונה חזקה. אבל מי שאוסר עצמו בתאוותיו נשארת כל חיותו שמצד הקדושה בצמצום גדול רק כדי חיותו ולא יותר.
- ז. ומוהר"ן שם מבאר שהאמונה היא בחי' מלכות, שכידוע שרשה בחכמה עליונה הנ"ל, כמ"ש ה' בחכמה יסד ארץ וארץ היא בחי' אמונה כמ"ש "שכן ארץ ורעה אמונה", נמצא שכל תיקון המלכות תלוי ביחוד הנ"ל.
- ח. ומי שהוא משכיל המבין החפץ באמת לאמתו הוא מתעורר תיכף על ידי התנוצצות הזאת ומתחיל לרדוף להשיג בשלימות וחיזוק האמונה זאת. ומשתדל לצמצם בלבו הארה הזאת בכמה צמצומים וזהו בחינת המשכת רוחניות אלקות לתוך הצמצומים (לשון מוהר"ן בלק"ה חני"ל)
- ט. ואזי ממשיך על עצמו הארה גדולה מההארה הזאת ועל ידי הארה זאת שנתוסף בהמוחין שלו, הוא נתעורר בשלהובין דרחימותא למסור נפשו בכל לב על קידוש השם. ואזי עולה בסוד מיין נוקבין וגורם יחוד עליון הפנימי, ואז נמשך משם חיות יותר עליון, שהוא בחינת חיות הנשמות ישראל, שעל ידי זה נתגלה האמונה בשלימות בהתגלות גדול
- י. עוד עיין לק"ה הנ"ל באות ו' החילוק בין ישראל לגויים, וכמוהם כל הכסילים החפצים בהתגלות ליבם, האסורים בפח תאוותיהם וכו', שאינם רוצים לרדוף ולרוץ אחריו יתברך במסירת נפש כנ"ל. אז נתקלקל אצלם החיות הנמשך מיחוד החיצון ונעשה אצלם כפירות ואמונות כזביות. כי התנוצצות הארת האמונה הזו מעוררת בליבם הרגשת חסרון נורא, שגורם להם לרדוף לחפש אחרי איזה מילוי, וכיון שבוחרים ברע, רודפים למלא אותו בע"ז (בבחי' כל המוקטר והמוגש לשמי) בהבלי עוה"ז שהוא מילוי חסרון בעוד יותר חסרון/י².
- יא. אבל האיש הכשר מתעורר מהארת החיות הזו ומתגבר לחזק אמונתו בבחי' המשכת האלקות הזו לתוך צמצומים³ כנ"ל.
- יב. ובזה נבוא לבאר את התורה שלנו ועפ"י ביאור מוהר"ן בלק"ה אפטרופוס ג' אות ד'
- יג. ומבאר שם שהקול הזה הוא יקר מאד, פי על ידו עקר הדבקות וההמשכה לה' יתברך. ...פי שרש הקול, שהוא בחינת מוחין, הוא ממקום גבה ועליון מאד מבחינת התנוצצות אלקות שמתנוצץ לכל אחד בדעתו. פי ה' יתברך ברחמי מצמצם את עצמו בכמה צמצומים להאיר לכל אחד בדעתו התנוצצות אלקות ובה מרמז לו וקורא אותו שימשך אחריו וזאת ההתנוצצות הוא בחינת קולות שבאין מלמעלה לקרות את האדם שימשך אחריו יתברך וכל הקולות נמשכין משם. ועל כן יש להקול כח גדול להמשיך את האדם אליו יתברך מחמת שנמשך בשרשו ממקום גבה מבחינת התנוצצות אלקות, פי עקר התגלות אלקות הוא בחינת קול, בבחינת קול דברים אתם שומעים ותמונה אינכם רואים וזלתי קול.
- יד. אבל השי"ת נתן בחירה לאדם ומי שבחר בחיים כששומע את הקול הזה הוא בחינת הכרוז הבא מלמעלה, הוא נמשך אחריו ומקדש ומטהר את עצמו מכל תאוות עולם הזה והבלי ואזי זוכה להמשיך הקול שהוא בחינת המוחין לתוך הלב עד שזוכה לקבל דבורים קדושים מלמעלה שיהיה נעשה מהקול צרופי אותיות ודבורים עד שידע רצונו יתברך ומצותיו: כי הקול פוגע בהמח בבחינת קול מעורר הכוונה, עקר שלמותו

¹ בפע"ח שער ק"ש פרק ה'. ובשער הכונות כוונת ק"ש דרוש ו ד"ה דע כי למעלה -

² כידוע של תאוות עוה"ז הן גורמות הרגשת חסרון בבחי' משביעו רעב ובטן רשעים תחסר ואוהב כסף לא ישבע כסף

³ המושג הזה הוא לשון בתורה ה תנינא שעליה בנוי הלק"ה ע"ת ה הנ"ל ולענין שלנו בתורה ג' יתפרש כדלקמן.

- כו. ועוד למה הצפרדע אומרת בפרק שירה ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד שהוא רק יחוד התחתון כמבואר בתורה יא. והרי קולה הוא קול ה' הישר היוצא מהיחוד לקיום העולמות שרש הניגון הקדוש.
- כז. ואולי אפ"ל שטענה לו הרי את הכח לנגן דהיינו להעלות ניגון כזה שמיחד את היחוד הפנימי של ח"ב שהוא הולדת נשמות לבנין המלכות אתה מקבל ממני, כי הקול שלי הוא בחי' הקול הישר היוצא מחו"ב עצמו מהיחוד התמידי לקיום העולמות כמבואר שהשתי צפרים הן בחי' צפרדע, וא"כ במה אתה מתגאה (וכעין המבואר בסנהדרין לח. שאדם נברא אחרון למעשה בראשית שאם תזוח דעתו עליו יאמרו לו יתוש קדמך) ^טו.
- כח. אמנם אם הוא שפל רוח אזי בודאי שאין דמיון כלל בין שירת דוד לשירת הצפרדע שזה יחוד חיצון מדרגת המלאכים וזה גורם יחוד פנימי מדרגת נשמות ישראל שיש לה בחירה וכו'.
- כט. ובה יתבאר אולי מדוע הצפרדע ששירתה רומזת לשרש הניגון הקדוש שרה בפרק שירה "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" מאמר שידוע שהוא במדרגת יחוד תחתון בלבד כמבואר בתורה יא ששמע ישראל הוא יחודא עילאה וברוך שם הוא יחודא תתאה ואולי כנ"ל כיון ששירת הצפרדע הוא את הקול הבא מלמעלה שהוא רק במדרגת המלאכים שכל כוחם ביחוד הוא רק למעלה אבל כשירדו לעוה"ז אין בכוחם ליחוד כלל אבל אדם יש לו בחירה בכח נשמתו שהיא מהיחוד הפנימי לנגן ניגון קדוש וליחוד קב"ה ושכינתיה אפילו בעוה"ז. וכן מבואר במדרש רבה שברוך שם כבוד וכו' הוא שירת המלאכים למעלה/י ^טו (הובא בטור הלכות יד"כ לבאר מדוע ביה"כ אומרים אותו בקול) גם נ"ל לפ"ז שמה שמצינו בה מסירות נפש למסור עצמה למיתה לכבודו ית' (כמ"ש (שמות י' כח) ובאו וכו' ובתנור עיין פסחים נג) גם זה בעצמו כיון שהיא בחי' המלאכים כמבואר בלק"ה ע"ת הנ"ל שמכח היחוד התדיר נבראים השרפים ומתלהבים ונשרפים על קדושת שמו ית' ^{טא}.
- ל. ואולי לפ"ז גם יתבאר מדוע מועיל אמירת פסוק זה לתקן אזכרת שם שמים לבטלה/י ^{טב}, כי שם שמים לבטלה הוא ניגון של רשע והתיקון ע"י בחי' קול הישר.
- לא. ואולי גם שירת נבוכדנצר (בסנהדרין צב: עיין לקמן בביאור הרב"ח בהערה על צפרדע) שאמרו שם שהיה בכוחה לגנות את כל התהילים של דוד המלך, אולי גם זה כיון שרגע נפתח לו בלא בחירה לשמוע את הקול היחוד החיצון ומכוחו שר כצפרדע את קול ה' הישר בעצמו שהרי א"א לומר עליו ששר מתוך בחירה כדור ממילא אין הניגון שלו ניגון של מיינ נוקבין העולה ליחוד יחוד פנימי לבנין המלכות, אבל כיון שהוא קול הישר לכן היה צד מחשבה שיגנה את שירת דוד ולכן לברר זאת קיבל סטירה לראות אם יש בניגון שלו איזה מסירות נפש שתעלה מיינ נוקבין ליחוד הפנימי, ונתברר שלא.
- לב. וראה עוד לק"ה נפלא המדבר מסוד הניגון ודבריו שם מתאימים להפליא לכל דבריו בשני הלק"ה הנ"ל עיין בהלכות פו"ר ואישות ג' אות יז שכתב מוהר"ת חכמה זו של נגינה גדולה ויקרה מכל החכמות שבעולם כפי מה שהבנתי מפי רבינו ז"ל. ומבאר שם עפ"י חכמת המוזיקא שיש קול היוצא ישר מהכלי נגינה, כגון בכינור מהמיתר, וקול זה נכנס בתיבת התהודה של הכלי וחוזר ומתערב בקול הישר ונעשים ביחד שני קולות, והמנגן לפי הרגשו וכשרונו עושה משקל נכון לשני הקולות האלה ויוצר קול מעורב שהוא הניגון. נמצא שהניגון הוא חכמת המשקל בין קול הישר לקול החוזר שעי"ז נעשה קול מעורב שהוא הניגון. ומבאר שם מוהר"ת על פי זה את סוד הניגון ברוחניות, שקול הישר רומז לקול ה', וקול החוזר הוא הקולות שכנגדו, והניגון הוא לעשות קול חוזר שמלביש רק את הקול הישר, ומתעלם לגמרי מקול החוזר של הסט"א, שהוא קול הברה המתעורר כנגד כל קול ישר שבא לעולם. נמצא הניגון הקדוש הוא ברור טוב מרע, לברר את הקול הישר מתוך קולות ההברה, שהם (בחי' המולה של רומי דהיינו) כל קולות היצה"ר שבלב המסית ומדיח מקול הישר של הש"י.
- לג. ועי"ש בלק"ה הנ"ל פו"ר ואישות ג' אות טז שכתב שכל בנין האמונה הוא ע"י כח השמיעה/י ^{טג}, כי שמיעה בליבא תליא, והאמונה היא בלב, והאריך שם לבאר שכל הקולות של תפילה ונגונים ותורה ועשרה מאמרות, הכל זה בחי' קולות נגינה שעל ידם נבנית האמונה עי"ש.

^{טד} עוד ראיתי מבארים (ספר השירה הזאת על פרק שירה) נ"ל כוונתו שטענת הצפרדע היתה שאליבא דאמת מי שרואה את המציאות האמיתית כמו שהיא באמת אזי צריך כוונתו למסור עצמו למיתה בכל רגע כמבואר במכת מצרים שהצפרדעים מסרו עצמם למיתה בכל רגע וכמבואר בהקדמת פרק שירה שאמרה לדוד שיש עוף שפרנסתו מן המים ואני ממציא עצמי לו כדי שיאכל אותי עי"ש, לכן אני שרה הרבה יותר יפה ממך. ולפי דברינו יתפרש שטענה הרי אפילו לדברך שאתה מנגן במסירות נפש הגורמת ליחוד הפנימי כנ"ל אבל הרי את הקול הראשון אתה מקבל ממני ובמסירות נפש אני עולה עליך בהרבה כנ"ל. אבל באמת זה רק מאחר שהתגאה שעי"ז אין שירתו גורמת שום יחוד. אבל באמת הרי שירת הצפרדע וכל מסירות נפשה אינו אלא במדרגת המלאכים ושרפים שנשרפים על קדושת שמו ית' בכל רגע מרוב התלהבות ומסירות נפש שלהם (ומשם השתלשל גם בה הטבע הזה) ואעפ"כ כל עבודתם בבחי' חיצונית כי זה לא מכח בחירה, ולא גורם יחוד פנימי כמו איש פשוט שמנגן בלב שבור בגעגועים אליו ית' ומשבר את יצרו וקם חצות לעסוק בתורה ולומר תיקון חצות וכיו"ב.

^{טז} מדרש רבה דברים פרשה ב פסקה לו - דבר אחר שמע ישראל רבנן אמרין בשעה שעלה משה למרום שמע למלאכי השרת שהיו אומרים להקב"ה בשכמל"ו והוריד אותה לישראל ולמה אין ישראל אומרים אותו בפרהסיא א"ר אסי למה הדבר דומה לאחד שגנב קוזמין מתוך פלטיץ של מלך נתנה לה לאשתו ואמר לה אל תקשטי בה בפרהסיא אלא בתוך ביתך אבל ביום הכפורים שהן נקיים כמלאכי השרת הן אומרים אותו בפרהסיא בשכמל"ו:

^{טז} אגב להבין כוונתה של הצפרדע שאמרה לדוד ולא עוד שעל כל שירה אני ממשלת ג' אלפי משלים אולי יתבאר עפ"י מה ששמעתי מהריצ"ח בתורה כח על משלי שלמה וביאר הריצ"ח שיש משל אחד שהוא בחי' ג' אלפי משלים כי כשמוריד איזה שכל גבוה מאד צריך לזה אלפי מדרגות של השתלשלות, והטבע שעד שיגיע לעוה"ז מרוב מדרגות שכל אחת היא משל לחבירתה בסוף יהיה (כמו הבטוי טלפון שבור) שכבר ישנתה לגמרי מהכוונה הראשונה אבל שלמה המלך היה בכוחו להוריד שכלים גבוהים מאד עד לכאן לעוה"ז במשלים כאלה שמכונים ממש כמו למעלה נמצא של שלמה המלך הוא בחי' ג' אלפי משלים דהיינו מדרגות כי כל מדרגה היא משל למדרגה שקדמה לה ואולי זו כוונת הצפרדע שכיון שהשירה שלה היא הקול הישר מוחזן גבוהים מאד של קול ה' ית' היוצא מחכמה ובינה העליונים נמצא הקרקור שלה קוה קוה שאומרת הוא בחי' ג' אלפי משלים כנ"ל.

^{טז} שמבואר במפרשים ג' ביאורים אחד שהיא כפרה על החטא והשני שהיא הופכת את אמירת ה' לחלק משבח והשלישי עפ"י הסוד בשם המגלה עמוקות ששם שמים לבטלה מחריב צינור שהוא מלאך הנקרא יעוריא"ל גמט' ר"ת בשכמל"ו וע"י אמירת הפסוק הזה מתקן הצינור.

^{טז} ליקוטי הלכות - הלכות פריה ורביה ואישות הלכה ג אות טז כי כל הקולות, שהם בחינת עֲשֶׂרָה מִיְנֵי נְגִינָה, וְהוּא בְחִינַת חוֹשׁ הַשְּׁמַע שֶׁשֶׁם הַרְגָּשָׁת הַנְּגִינָה וְהַקּוֹלוֹת, בְּחִינַת (בְּרִכּוֹת טו) הַשְּׁמַע לְאֲזִינְךָ מֵה שְׂאֵתָה מוֹצֵיא מִפִּיךָ, וְעַקֵּר יְדִיעַת הָאֱמוּנָה הַקְּדוּשָׁה הוּא עַל - יְדֵי

לד. ומבאר שם באות יז כי איתא בספרי חכמי המזיקא, שהוא חכמת הנגינה, שיש שלש קולות, כי יש קול פשוט, שהוא קול שאדם מוציא מפיו במקום רחב שאין מחצה נגדו, ויש קול חוזר שהוא נקרא בלשון רבותינו זכרונם לברכה "קול הברה", שהוא הקול ששומעים ביער או בין ההרים הגבוהים כשמוציאים קול, שאז שומעים כנגדו קול הברה, כאלו אחר עומד כנגדו ומציא זה הקול והדבור שהוא מוציא מפיו. ועוד יש קול שלישי שהוא הקול המרכב משניהם, שהוא הקול היוצא מתוך כלי דחוק שהקול פוגע מיד בהקול החוזר, עד שקול החוזר נכלל מיד עם קול הישר ונעשה משני הקולות קול אחד שהוא קול שלישי, כי זה הקול משנה משני הקולות הנ"ל, שהוא קול ישר וקול חוזר, כי זה הקול כלול משניהם יחד, וזה הקול נקרא קול חזק בחינת הן יתן בקולו קול עז.

לה. נמצא, שעקר סוד כל הקולות שבעולם הוא שלשה קולות הללו שהם קול ישר וקול חוזר וקול מרכב ומחבר משניהם, ובאלו השלשה קולות כלולים כל מיני קולות שבעולם, ועל פי ערכי הקולות האלו וצירופיהם נתיסדו ונתחברו כל מיני נגונים שבעולם, כי כלם יוצאים מאלו השלשה קולות שמשתלשל ויוצאים מהם כמה וכמה שנויים רבים, כי יש חלוקים גדולים בין ההרכבות והחבור של קול הישר עם קול החוזר, כי במקום שהמחצה רחוקה מאד שם מפירין היטב בין קול הישר וקול החוזר, ובמקום צר שם מתחברים יחד כנ"ל, ויש חלוקים גדולים בענין התחברותם וזהו החלוק שבין תבנית הפלים של הנגינה (מלבד שאר טעמים שיש להם עוד בענין תבנית הפלים כפי מדות הנגינה להרים או להוריד וכו', וישאר הבחינות שיש בזה וכו',

לו. ועי"ש אות יח - ועל - בן עקר הנגינה הוא מסטרא דליניאי כנ"ל, כי עקר בחינת הנגון מתחיל מבחינת קול השני, שהוא בחינת קול החוזר, ושם מתחיל עקר הברור שצריכין לברר הטוב מן הרע, שזהו בחינת עשרה מיני נגינה/מה"ל שהם מבררין הטוב מן הרע, רוח טובה מן רוח נכאה כנ"ל.

לז. עוד להבין הקשר בין לשון הרע לניגון - עיין תורה רפב אחרי שמבאר שצריך ללמד זכות אפילו על רשע ובעיקר על עצמו כי עי"ז מוציא אותו מזכות לחובה ומעלה אותו מדרגה. ואומר שם רבינו על זה - ועל ידי זה נעשין נגונים כמבאר במקום אחר (במאמר ויהי מקץ בסימן נ"ד), בחינת מנגן בכלי זמר, שהוא בחינת שמלקט הרוח טובה מן הרוח נכאה עצבות רוח עין שסמו. וזה הכלל כי נגינה דקדושה היא גבוה מאד מאד כידוע, ועקר הנגון נעשה, על ידי ברור הטוב מן הרע, שעל ידי שמבררין ומלקטין הנקודות טובות מתוך הרע, על ידי זה נעשים נגונים וחמירות, עין שם היטב]: ועל כן על ידי שאינו מניח להפיל את עצמו ומחיה את עצמו במה שמחפש ומבקש ומוצא בעצמו איזה נקודות טובות ומלקט ומברר אלו הנקודות טובות, מתוך הרע והפסלת שבו וכו' כנ"ל, על ידי זה נעשין נגונים כנ"ל, ואזי הוא יכול להתפלל ולומר ולהודות לה: עכ"ל.

בחינת חוש השמע, כי שמיעה בלבא מליא, כמו שפתיב, "ונתת לעבדך לב שמע". כמו שאיתא בזהר הקדוש ומוכא בדברי רבנו זכרונם לברכה (סימן כב) ששם בהלב ששם מליא שמיעה, שם עקר ידיעת תשוקת אמונתו יתברך בבחינת נודע בשערים בעלה - כל חד לפי מה דמשער בלביה. כי זה ידוע שהשם יתברך מרמם ומנשא למעלה מכל המחשבות, כי לית מחשבה תפיסא ביה כלל, רק השם יתברך מגדל רחמנותו שרצה להטיב לנבראיו להטעמם מזיו טעמו ולהודיעם מאלקותו יתברך שמו, על - כן צמצם עצמו, כביכול, בכמה וכמה צמצומים לאין תכלית עד אשר הכניס השגות אלקותו בלב הצדיקים אמתיים שבכל דור ודור כמו האבות הקדמונים, וכן כל הצדיקים האמתיים בכל דור ודור, שכלם זכו על - ידי עבודתם האמתית להשיג השגות אלקות דרך כמה צמצומים, וכל זה הוא בחינת שמיעה כמו מי ששומע קול המדבר והמשמיע, אבל אי אפשר לראותו וכמו שפתיב במתן תורה, "קול דברים אתם שמעים ותמונה אינכם ראים וזולתי קול".

יד ליקוטי הלכות - הלכות פריה ורביה ואישות הלכה ג אות יז וזהו בחינת עשרה מיני נגינה שהם בחינת עשר ספירות, בחינת שיר פשוט, כפול, משלש, מרבע, שכלולים בשם הויה, שהוא כלליות העשר ספירות, וכלם כלולים בשלשה קולות הנ"ל שהם בחינת שלשה קוין הנזכרים לעיל שהם בחינת שלשה קוין הנ"ל, כי עקר שם הויה ברוך הוא, הוא רק בחינת שלש אותיות, שהם יק"ו, כי אות רביעי הוא כפול, כי שלש אותיות ראשונות יק"ו שהם שיר פשוט, כפול, משלש, הם ערכי הקולות שכלולים בשלשה קולות כנ"ל, ואחר שיש שלשה קולות אלו שיש בהם שנויים, אזי צריכין לצרף ולסדר ולהעריך אותם ולחבר מהם נגונים, שזהו בחינת אות רביעי שבשם שהוא אות כפול, כי אות הרביעי הוא ה כמו אות השני, כי אות הרביעי אינו קול רביעי, רק כבאן מתחיל צרוף הקולות וחברים לעשות מהם נגונים לצרפם ולכללם ולחברם יחד עד עשרה מיני נגינה שהם בחינת עשר ספירות שבהם כלולים כל הקולות, שהם כלליות כל העולמות שבכלם מלבש אלקותו יתברך שהוא בחינת קולות, שהוא בחינת הפלים שהם בחינת החיות והנשמות שבכל העולמות, כי הקול הוא האויר כידוע והאויר הוא חיות האדם, שהוא בחינת הנשמה, בחינת כל אשר נשמת רוח חיים באפיו וכל זה כלול בשלשה קולות הנ"ל שהם בחינת שלשה קוין הנ"ל.

טו גם עי"ש ליקוטי הלכות הלכות פריה ורביה ואישות הלכה ג אות טז - כי עקר הדבקות והתקרבות להשם יתברך הוא על - ידי קולות, שהם בחינת עשרה מיני נגינה, שבהם כלולים כל הקולות שבעולם שעל ידם עקר ההתקרבות ישראל לאביהם שבשמים. כי כל התפלות והשירות והמשבחות והתחנות ובקשות ודוים ורצוים ופיוסים, וכל השיחות שאדם משיח בינו לבין קונו בהתבודדות וכו', הכל כלול בעשרה מיני נגינה שהם עשרה לשונות שנאמר בהם ספר תהלים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פסחים קו) כמזמור, בנצות, בנגון וכו', כמבאר בדברי רבנו זכרונם לברכה (סימן רח) לענין העשרה כפיטיל תהלים שגלה שהם תקון למקרה לילה, עין שם. וזה ידוע שספר תהלים כלול מכל הלשונות של תפלה ותחנונים וכו' כנ"ל, כי רב ספר תהלים מדבר מצעקות וצקות ושועות להשם יתברך, וכמה לשונות של תחנונים שיעורו השם יתברך לעשות רצונו, ולצאת מצולות ים של עכירת מאות עולם הזה והכליו וכו', ובתוף אלו הצעקות והתחנונים של דוד המלך, עליו השלום, בתוף זה הוא מתחיל לומר ולשבת ולהודות ולהלל להשם יתברך וכו', וכל אלו הדרכים והנתיבות הקדושים של ספר תהלים כל זה הוא בחינת עשרה מיני נגינה שהוא בחינת עשרה לשונות שנאמר בהם ספר תהלים, שבהם כלולים כל התפלות וכו' ושירות ותשבחות וכו'... וכמו שפתיב רבנו זכרונם לברכה, (בלקוטי תנינין סימן פד), דע, שעקר התקרבות ודבקות ישראל להשם יתברך הוא על - ידי התפלה וכו'.

טז וגם זה בחי' לברר רוח טובה מרוח רעה כי כח המשפט לדון חבירי הוא המשקל שבין שתי הרוחות שבליבי רוח הטהרה לראות טוב ורוח טומאה לראות רע וכשמתגבר לדון לכף זכות בבחי' בצדק תשפוט עמיתך שבחז"ל ובהלכה הכוונה כפי הכללים שקבעו חז"ל עפ"י חזקת הכשרות שיש לכל אדם כיון הנידון הוא מעשה מסוים של אדם אבל שם רבינו מדבר בכלליות לדון את כל האדם לכף זכות הכוונה למצא בו נקודה טובה ולדון על פיה שכיון שמצינו שבכוחו להתגבר על מדותיו יש להניח שנקודת נשמתו עדין מאירה בו ויש לדון שאם נעורר אותה עי"ל לימוד זכות היא תואר בחזק יתר אצלו ותתחזק בו לעוררו עד לתשובה שלימה.

לח. ועיין תורה נד הנ"ל בלשון שהביאה מורה"ן בלקוטי עצות - ערך נגינה אות ח. - שמיעת קול נגון על כלי זמר ממנגן כשר לשם שמים הוא דבר גדול, כי על ידי זה מכניעין ומבררין המדמה/מ¹²⁰ ודוחין העצבות רוח וזוכין לשמחה. ועל ידי זה נשמר הזכרון, דהיינו לזכור בעלמא דאתי ולהבין הרמזים שהשם יתברך מרמז לו בכל יום להתקרב אליו, גם על ידי זה יכולין להשיג בחינת רוח נבואה רוח הקדש:

לט. ועיין תורה נד - שתיקון המדמה על ידו יוצא מבהמיות דהיינו לשון הרע, מנגן רע, עיין שם שלשה"ר היא הסתלקות הדעת, בחינת: "מוציא דבה הוא כסיל", דהיינו שנסתלק ממנו הדעת. ועל ידי זה נופל מאהבת השם יתברך, לאהבות הבהמיות. ואז מתגבר עליו כח המדמה, שהוא כח הבהמיות. ועל ידי הכח המדמה, נפגם הזכרון ונופל לשכחה: וכששוכח את הש"י לא יכול להבין רמזיו והוא מנגן רע ומדבר רע בחי' עצבות רוח ולא יכול לשמוח במשלח ידו.

מ. עוד עיין תורה רפב - שמי שיודע למצא טוב בכל אדם אפילו רשע זה בחי' חזן ומנגן כשר דהיינו שיודע לברר טוב אפילו מתוך הרבה רע. ועי"ש ביאור הלקוטים שמבאר שחזן שם הכוונה לחזן שמבואר אצלנו, שהוא המנגן הכשר/מ¹²¹ שלפ"ז בנין המשכן שמבואר שם שנעשה ע"י שמוצא טוב בכל יהודי אפילו רשע,, הכוונה לעיקר המשכן שהוא קה"ק שבו הכרובים ובנינם הוא החזרתם לכמו שהיו בזמן עשייתם פנים מול פנים, כי מבואר שם שע"י שמוצא נקודה טובה ביהודי ומדבר ממנה הוא מאיר אותה ומחזקה ועי"ז עולה האדם ממדרגתו ואפשר כך להחזיר את כל ישראל בתשובה, שע"ז חזורים הכרובים פב"פ כמבואר בגמ' ב"ב עט: וברשב"ם שם. כמבואר אצלנו על מאחז"ל קנה לך חבר.

מא. וקול הנבואה (שרש הניגון) היוצא מבין הכרובים הוא ההבל/מ¹²² שאין בו חטא של התינוקות/י כי התינוקות הם בחי' הכרובים/מ¹²³ כמבואר בגמ' סוכה ה: שפניהם פני תינוקות. ולכן כשישראל לא עושים רצונו של מקום אזי הדבר נוגע לכרובים שפונים זה מזה לבית (רמז לביטול היחוד והשפע) ונוגע לתינוקות שנחסר מהם החיים. וכמבואר בגמ' שבת לג עה"פ ורעי את גדיותיך על משכנות הרועים, (משכנות לשון משכן ומשכון). כי כיון שחרב המשכן נלקחים התינוקות שנתמשכנו עליו.

מב. עוד עי"ש באותו מעשה הנ"ל ז' בטלעסר יום רביעי משתי צפרים שנאבדו ומחפשים זה את זה ועמדו כ"א ליד מדינה ורחוקים אלף פרסאות זו מזויב וביום באים צפרים לנחמם ושמחים. אבל בלילה מיללין מאד

¹²⁰ מדמה הוא כח הדמיון שיש במח שעשוי לשרת את השכל כי לשכל תפיסה רק בדברים שכליים רוחניים וכדי שיוכל לתפוס בשכלו דברים גשמיים יש כח הדמיון אבל כשמגבר כח הדמיון על השכל אזי התפיסה שלנו בדברים רוחניים נעשית מגושמת ומכאן אחיזת היצה"ר להמשך אחר כל הבלי עוה"ז כי כשאין תפיסה ברוחניות שתאזן ותמשוך אותנו לרוחניות אזי כח הלב נמשך אחר הגשמיות לכן צריך מאד להשתדל לברר את המדמה לעשותו רק משרת השכל ולא יותר כלל וכח המדמה נקרא פרעה ומקומו בעורף ואחיזתו במיצר הגרון וכל רצונו להפוך את מיצר הגרון לבחי' ארץ מצרים במקום שיהיה בבחי' בית המקדש דהיינו חיבור שמים וארץ ומבואר בתורה סב שיש בכוחו לינוק מדבורים שאינם זכים ומכח זה להפיל את האדם למוחין דקטנות ועי"ז מתגבר המדמה על השכל.

¹²¹ ביאה"ל - כי זה הקול בעצמו שקרא השם יתברך, הוא בחינת קול התינוקות, שהוא קול הכרובים שהיו בדמות תינוקות

¹²² למה הקול הבא מהכרובים לתינוקות נקרא הבל אולי אפ"ל עפ"י הארז"ל שער רה"ק בתחילתו (עיין ערבי נחל שמות) החילוק בין נבואה לרוה"ק שבנבואה מתלבש קול או דיבור שלו או של צדיק אחר בקול או דיבור או הבל שלו אבל רוח הקדש היא שהבל שלו או של צדיק אחר מתלבש בהבל (או דיבור או קול) שלו ותינוקות של בית רבן לא אינם נביאים אלא יש בפיהם הנקי מחטא נצנוצי רוח הקדש שהיא הבל (שהוא בחי' קול מלאכים שנבראו מהבל דבורי צדיקים) המתלבש בהבל פיהם ואע"פ שהקול שיצא מבין הכרובים לקרא למשה היה קול של משה שהתלבש בקול של משה כמבואר שם הכוונה שהבל פי התינוקות הוא בחי' קול הנבואה של משה כמו שרה"ק הוא בחי' נבואה במדרגה נמוכה. ועי"ש שדוד המלך הוא ראש לבעלי רוח הקדש דהיינו שהבל פיו של פעם התלבש בהבל פיו של עכשיו ומהמבואר אצלנו שהוא המנגן הכשר השלם משמע למעשה בזה עיקר עסקינו ואנו צריכים לשאוף לכל הפחות להיות כתינוקות של בית רבן ולטהר את הלב עד שיהיה ההבל שלנו שאין בו חטא ולכל הפחות שההתבודדות שלנו יהיה ניגון קדוש בחי' רוח הקדש כמבואר בתורה קנו.

¹²³ עיין לק"ה שחטיה ד' יד - התינוקות מקבלין הבל פיהם מהמשכן ובית המקדש (כמובא במקום אחר בהתורה אומרה לאלין בעודי בסין רפב). ועקר מקבלין מבית קדשי קדשים מבין הכרובים, כי כרובים אנפי וזטרי (סכה ה:), בחינת תינוקות של בית רבן, כי משם הם מקבלין הבל פיהם הקדוש.

ומצינו בחי' נבואה בתינוקות עיין ב"ב יב: וזהו שמות קע. לזימנין נבואה נפיל בפום ינוקן יתיר מחד נביאה וכו'

¹²⁴ סוכה ה: וחגיגה יג: - מאי כרוב אמר רבי אבהו כרביא שכן בבבל קורין לינוקא רביא

זהו - הקדמה דף א' - בשעתא דקשת אתחזי כדן אתגליין אינון ובההיא שעתא עת הזמיר הגיע עדן לקצץ חייבין מעלמא, אמאי אשתזיבו, בגין דהנצנים נראו בארץ ואלמלא דנראו לא אשתארונו בעלמא ועלמא לא אתקיים, ומאן מקיים עלמא וגרים לאבהן דאתגליין, קל (קול הבל פיהם של) ינוקי דלעאן באורייתא (שיפה כוחם לגרום היחוד) ובגין אינון רביין דעלמא עלמא אשתזיב, לקבליהון (עליהם נאמר) (שיר א') תורי זהב נעשה לך אלין אינון ינוקי (תינוקות) רביין (ילדים) עולמין (בחורים, מולם בכלל תינוקות של בית רבן) דכתיב (שמות כח) ועשית שנים כרובים זהב: (דהיינו שתורי זהב שבשיה"ש הם בחי' כרובים זהב שבחומש וכדאיתא בסוכה ה:)

¹²⁵ צ"ע מה הכוונה שרחוקים אלף פרסאות. אולי רומז למלכות שירדה מאצילות לבריאה וכיון שמעולם לעולם תק פרסה וכן עובי כל עולם לכן הריחוק הוא אלף פרסאות.

¹²⁶ צ"ע מדוע שמחזים? אולי כיון שאע"פ שעדין רחוקים אבל עכ"פ אין לסט"א יניקה ביום אלא בלילה כמבואר בע"ח בשער הקליפות פ"ב כמבואר בפנים. ואולי לכן נקט רבינו לשון מיללין כי יללה היא ניגון של סט"א כמבואר בתורה רכו. אבל שמחה דקדושה היא ניגון קדוש. והנחמה כידוע (יתבאר באריכות בתחילת תורה ד) היא כשמבין שגם הריחוק הוא טוב מאד, כי הכסופים בעצמם הם בחי' קרוב ודביקות נפלא, נמצא מה שאמר שם שאמרו להם עדין אפשר שתמצאו זה את זה זה חיוק אבל לא ממש הנחמה. ולפ"ז הביאור שבוים היו מתנחמים בניגון קדוש של שמחה וגעגועים שזה בעצמו בחי' דביקות, אבל רק מכח התקוה שיוכי עוד גם להתקרב ממש. אבל בלילה היו מחמת ניקת הסט"א נהפך הניגון ליללה ועצבות.

וצ"ע מה הכוונה שרחוקים אלף פרסאות. אולי רומז למלכות שירדה מאצילות לבריאה וכיון שמעולם לעולם תק פרסה וכן עובי כל עולם לכן הריחוק הוא אלף פרסאות

וא"א לסבול קול היללה וכל השומע מילל עמהן, והיו שם עשרה צדיקים שהתפארו בנגינתם והתפארו כסדר מעלתם והשנים ההגדולים שבהם אחד ידע לעשות בקולו כמו תוף והשני כמו קול יריה מרובה, וכולם היה סברא שבנגינתם יכולים לתקן את הבת מלכה, אבל בעל הצוואר העקום שעלה על כולם הוכיח להם שרק הוא יכול כי צריך לזה להשליך הקולותיהם והיינו קול כמו שלו סמוך לה וכמו שלה סמוך לו כך מושכן זה אל זה ומחזירין זל"ז.

ובלק"ה נדרים הלכה ג' אות לו בביאור המעשה כתב שרומזו לצפרים שהם שרש הנבואה שרומזים להקב"ה והשכינה וכמבואר בתיקונים שרומזים לשני הכרובים שמשם הנבואה כמ"ש וישמע את הקול מבין שני הכרובים. וזהו שמובא שכשעושים רצונו של מקום הם פב"פ וכשלא עושים אזי הם אב"א. והצדיק שיודע להשליך קולות זכה לקול משם. וזה בחי' קול השופר ולכן בשופר מקבצים את כל הנדחים כמ"ש ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים וכו' והנדחים וכו'.

כח הניגון לחבר את הכרובים ולקרב הצפרים ואת ישראל להקב"ה רמזו בתורה שלנו על מאמר חז"ל וקנה לך חבר עי"ש ומבואר עוד בלק"ה נשיאת כפים [הו] [עפ"י תורה רל"ז] ושיחות הר"ן רעג) וז"ל שם- עיקר התקשרות והתחברות אור אותיות התורה אל הספר שזהו בחינת תיקון שברי לוחות כנ"ל, הוא על ידי ניגון וזמרה להשם יתברך שהם בחינת כל השירות והתשבחות שאומרים להשם יתברך שזהו בחינת כל ספר תהלים שיסד דוד המלך עליו השלום שכלול מכל העשרה מיני נגינה. כי עיקר התחברות שני דברים הרחוקים זה מזה מאד שהם כמו שני הפכים, עיקר התחברותם על ידי ניגון כמו שכתב אדמו"ר ז"ל (בסימן רל"ז) שזהו בחינת הפעם ילדה אישי אלי שאמרה לאה כשנולד לוי שהוא בחינת סטרא דנגונא. בי עיקר הדביקות והתחברות להשם יתברך מזה העולם השפל והגשמי והנמוך מאד הוא על ידי ניגון וזמרה. וכמו שרואין בחוש שאפילו האדם הרחוק מאד מהשם יתברך ומונח בדיוטא התחתונה על פי רוב על ידי ניגון נתעורר להשם יתברך ומוזכיר את עצמו היכן הוא בעולם. רק כששומעין הניגון ממנגנים רשעים או קלים המצוים עכשיו ביותר אזי יוכל להזיק לו ביותר כמו שכתוב במקום אחר (בסימן ג') לקוטי א). אבל כששומעים ניגונים וזמירות מאנשים כשרים באמת המכוונים את לבם להשם יתברך או כשמנגן בעצמו איזה ניגון וכוונתו לשמים יכולים להתעורר על ידי זה מאד להשם יתברך, וכמו ששמעתי מאדמו"ר ז"ל, כי עיקר החיבור והדביקות מעולם הזה הגשמי להשם יתברך שהוא מרומם ונשגב מאד. בפרט מי שחטא ונתרחק מאד מאביו שבשמים הוא על ידי ניגון וזמרה שהוא בחינת כל השירות והתשבחות שאומרים

מבואר מזה סוד הניגון שאפילו דפיקות הן קול ניגון שיכול למשוך את האדם לכאן או לכאן.

ענין השלכת קולות מבואר בלק"ה נדרים ג' לו שמצינו בשמואל ועלי שהקב"ה השליך קול שרק שמואל שמע ולא עלי ואולי אפ"ל שהבת קול שהיו שומעין צדיקים זה גם בחי' השלכת קול. ועוד עיין תורה ח תנינא שהתוכחה היא בחי' קול ה' ועיין תורה כב שהצדיקים למודי ה' כמו משה לישראל היו מגדלים החטא ולהקב"ה מקטינים אותו ונ"ל שזהו בחי' השלכת הקול לקרב ישראל והקב"ה זל"ז. גם צ"ע בשלמא להשליך קול הוא יודע אבל כיצד יודע לעשות קולו כקול ה' ולהקב"ה כקול ישראל ונ"ל כיון שהצדיק כמו ממוצע בבחי' מה שכתב במשה רבינו איש האלקים ודרשו חז"ל (בילקוט שמעוני) מחציו למטה איש ומחציו למעלה אלקים. בעל הצוואר העקום שמשליך קול כקולה על ידו וכקולו על ידה ומקרבם עיין מעב"א נב מה שהביא ביאור לשיר השירים ראשון לציון מבעל האור החיים שכתב כעין זה עי"ש שואל למה נקרא שיר השירים וביאר משל למלך שגרש את המלכה עד שנראה שלא ישוּבו יותר ועמד בנו והבין ששניהם בסתר ליבם רוצים לשוב זל"ז ועמד והיכר שיר על רצונה לשוב אליו ושיר על רצונו לשוב אליה והיינו שיר השירים.

עוד עי"ש במעב"א נבאר ענין הרמזים המבואר תורה נד הוא בחי' הקולות ששולח הצדיק לקרב את הצפרים והם בחי' הנביאים ששולח להחזיר ישראל בתשובה וכן הכרוזים הנשמעים בלב כל אחד עי"ש שמבאר שבאמת בפנמייתם לא נתפרשו הצפרים ורק מצד החזונית לא שומעים זה את זה וזה הריחוק ועי"ש הצדיק בעל הצוואר העקום נשמע קולם זה לזה שזה בעצמו יחודם בבחי' ראוה מדברת וזהו שמצד אחד שולח לנו רמזים להתקרב אליו ומאידך מעורר אותנו לקרא אליהם בתורה ותפילה. וכן הכרובים יחודם הוא מה שקוראים זה לזה כדרך המלאכים דכתיב בהם וקרא זה אל זה וזהו ויקרא ה אל משה לשון חיבה כי הקריאה היא בחי' יחוד כנ"ל. ועיין לק"ה אבידה ומציאה ג יד שכל הנגונים בחי' קריאה - כי כל הנגונים והשירות הם בחי' קריאה שהוא בחי' קול בחי' המשכה כי עי"ש הקריאה שקוראין את חבירו נמשך ובא אליו ואח"כ מדבר עמו שזהו בחי' שיר וניגון שע"ז קוראין וממשיכים אותו ית' אלינו ואח"כ אנו מדברים לפניו כל צרכינו. כי עיקר המשכה והחיבור הוא עי"ש בחי' ניגון שהוא סטרא דלוי בבחי' הפעם ילדה אישי אלי כו' כ"ש אדמו"ר ז"ל במ"א. וזה בחי' מה שאומרים פסוקי דזמרה קודם התפלה כי עי"ש ניגון וזמרה קוראין ומשיכין אותו ית' אלינו ואח"כ יכולים להתפלל לפניו כל צרכינו.

11 תורה רלז - עקר הניגון והקלי שיר הביא לוי לעולם, כמובא בזהר (שמות י"ט): שְׁעַר הַנִּגּוֹן מְסֻרָא דְלֹא, וְזוֹ שְׁאֲמֶרָה לְאֵה: "הַפֶּעַם יִלְוֶה אִישִׁי אֵלַי" (בראשית כ"ט). שְׁעֵתָה הַפֶּעַם שְׁנֹלֵד לִי שְׁעַל יְדוֹ כֵּאֲ בַחֲיַת הַנִּגּוֹן וְכִלִּי שִׁיר לְעוֹלָם הַפֶּעַם יִלְוֶה אִישִׁי אֵלַי בְּדוֹא, כִּי הַתְּחַבְּרוֹת שְׁנֵי דְבָרִים הוּא עַל יְדֵי נִגּוֹן וְכִלִּי שִׁיר, וְהֵבֵן. וְזוֹ בַחֲיַת כְּלִי זִמְרָ שְׁמַנְגִינֵן עַל חֲתָנָה.

וצ"ע עיין בראשית פרק ד' דור שמיני לקין היה יובל בן עדה ולמך ושם פסוק כא כתוב בו שהיה אבי כל תופש כנור ועוגב. עי"ש רבי סעדיה גאון שהיה מחבר כתבי נגינה. והרד"ק כתב שהיה הראשון בחכמת הניגון. טע"ש מלבי"ם שיוכל לקח לחלקו את הנהר השני הסובב את ארץ כוש ששם הזמרה והניאוף והוא היה התחלה אל הזמרה והניגון. וכו' והגם שאח"כ שב הניגון לדבר נכבד הממציא הראשון היה להמשיך לב נשים וע"כ שמו עוגב מלשון שיר עגבים.

צ"ע הרי גם יובל בניגון שלו היה ממשיך לב הנשים אליו ומה חידש לוי. ואמנם שחידש שהניגון נהפך לדבר נכבד לכבוד שמים אבל הטבע שהניגון מושך כבר היה קודם ולא בגלל שהוא מסטרא דלוי לשון לויה. וצ"ע. וצ"ל שיש הבדל עצום בין שהוא מושך לטומאה ובין שמושך אל קול ה' ית', כי הן שני סוגי משיכה, כ יובל משך מכת תאוות הניאוף בעצמה, אבל לוי חידש סוג משיכה אחר שגם במנגן שאינו כשר לא נמשך מצד התאוה אלא מצד הרגשת החסרון שגורם לו קול ה', אלא שהוא רץ למלא אותו בתאוה.

12 עיין לק"ה אפטרופוס ג' אות ה' - וע"כ יש להקול כח גדול להמשיך את האדם אליו ית' מחמת שנמשך בשרשו ממקום גבוה מבחי' התנוצצות אלקות.

להשם יתברך. ועל כן יסד דוד המלך עליו השלום כל ספר תהלים שכלול מכל העשרה מיני נגינה כמו שאמרו רז"ל. עכ"ל מוהרנ"ת שם.

סיכום

יסוד סוד הניגון הוא שיש קול ישר וקול חוזר והמנגן הכשר הוא זה שיודע לברר את קול הישר מקול החוזר המעורב בו.

בגשמיות בכלי נגינה כגון בכינור, קול הישר הוא היוצא מהמיתר, וקול החוזר הוא מה שחוזר מתיבת התהודה, והמנגן המוכשר יודע לתת משקל נכון בין שני הקולות האלה לבנות קול מעורב יפה. אבל בנמשל דהיינו בניגון דקדושה הרוחני, הקול הישר הוא קול ה' הקורא לשוב אליו, והקול החוזר הוא הבלי עוה"ז הקוראים לאדם להגרר אחריהם, והניגון דקדושה הוא לא לערבם כנ"ל, אלא להפך כיון שהם כבר מעורבים, צריך להיות שומע בתוך הניגון המעורב, רק את הקול הישר, ואותו לנגן ולהחזיר להקב"ה, והוא בנין המלכות, אבל אם ח"ו נגרר אחר קול החוזר ומנגן אותו אזי ח"ו מפיל את המלכות.

ועומק כוונת רבינו כאן בתורה הוא שקול הישר והחוזר הוא כל מה שאנו שומעים באוזן ובלב דהיינו בבחי' דהיינו כל הקולות הנקלטים מבחוץ. הם נקראים קול ולא ניגון.

וניגון הוא כל מה שאנו מדברים בפה ובידים ובכלים דהיינו במלכות דהיינו כל קולות היוצאים מאיתנו לחוץ כח הקול ששמענו, דהיינו עשות דבור לקול, שבזה תלוי תיקון ובנין המלכות או ח"ו חורבנה ונפילתה. נמצא כשאדם נמצא לבדו ומנגן אזי הקול הישר ששומע הוא קול ה' בליבו, וקול תאוותיו שבליבו, ואזי כל מלחמת ניגונו היא בליבו.

אבל כשאדם שומע ניגון מאדם אחר, אזי מתערב בקולות שבליבו עוד קול מעורב כפי המנגן, שממנו הוא שומע, אם הוא מנגן כשר אזי הקול הנשמע ממנו רובו ישר ומיקל על השומע לנגן בקדושה, ועם הוא מנגן לא כשר, אזי הקול הנשמע ממנו רובו קול החוזר קול רע שמקשה על השומע לנגן בקדושה.

אבל כששומע ניגון מצדיק אזי כולו קול ישר שרק מועיל מאד להמשך על ידו אל הקב"ה לעשות רצונו ית' דהיינו תיקון ובנין המלכות.

נמצא שאדם תמיד שומע קולות ותמיד בכל מעשיו ודיבורו ואפילו הרהור ליבו הוא מנגן.

כי כל מה שאדם עושה בבחירה הוא ברור רוח טובה מרוח רעה דהיינו בחי' ניגון, אמנם ניגון ממש הוא דווקא קול היוצא מהאדם אפילו קול הכאת תוף וכ"ש דיבור ממש, אבל בהם לא כל כך ניכר סגולת המשיכה שיש בניגון ממש בכלי נגינה שמושך לב השומע אחריו בבחי' הפעם ילווה אלי אישי, לכן עליו עיקר כוונת רבינו שמועיל עבוה"ש או ח"ו יכול להזיק.

נמצא מה שאדם פולט הוא לגבי עצמו נקרא ניגון ולגבי חבריו נקרא קול מעורב ומה שהוא קולט מחבריו לגביו זה קול מעורב ולגבי חבריו זה ניגון.

לכן עיקר תיקון הניגנה היא לדעת לשמוע בכל תערובת את קול הישר שבו ומי שלא זכה לכזה ברור מדמה אזי אסור לו לשמוע ניגון אלא מצדיק.

עד כאן ההקדמה

הערה - היכן שנוכר ר"ת מעב"נ הכוונה לביאור הרש"מ קרמר שליט"א הנקרא מעיינים בנחלים חלק א' וחלק ב' וכל חלק מחולק לאותיות. מעב"ב א' א', הכוונה לחלק א אות א'.

תורה גי' [נט]

בתורה זו מתבאר מאמר החמישי ממאמרי רבה בר בר חנה בגמ' בבא בתרא עג: כפי שרשב"ח בעצמו ביאר לרבנו כמבואר בחיי מוהר"ן סימן ה'ס"א.

^ח בתרלו נוחק את ג

^ט תורה זו נאמרה ביד אלול תקס"ב, בפרשת כי-תצא, ליל שבת קדש הראשונה שנכנס רבינו לעיר ברסלב, שמונה ימים לפני התקבות מוהרנ"ת לרבינו (חיי מוהר"ן נט)

^כ כך היא גרסת הגמרות שלנו - ואמר רבה בר בר חנה לדידי חזיא לי היא אקרוקתא דהויא כי אקרא דהגרוניא ואקרא דהגרוניא כמה היא שתין בתי אתא תנינא בלעה אתא פושקנצא ובלעה לתנינא וסליק יתיב באילנא תא חזי כמה נפיש חיליה דאילנא. אמר רב פפא בר שמואל אי לא הואי התם לא הימני.

^{כא} חיי מוהר"ן - אות ה - התורות שְנִאֲמְרוּ עַל מֵאֲמְרֵי רַבָּה בַר בַּר חֲנָה אֲמַר רַבִּנוּ וְזָכְרוּנוּ לְבִרְכָה שְׂאֲמָרָם בְּשֵׁם אִמְרוּ הִינּוּ בְּשֵׁם רַבָּה בַר בַּר חֲנָה בְּעֵצָה שֶׁהִתְחִיל לְגַלוֹת תּוֹרוֹת עַל מֵאֲמְרֵי רַבָּה בַר בַּר חֲנָה אֲזַ סֵפֶר שְׂרָבָה בַר בַּר חֲנָה בָּא אֵלָיו וְשָׁחַר פְּנָיו וְאָמַר מִדּוּעַ אֵינּוּ מְשִׁים לִב לְהִמָּאֲרִים שְׁלוֹ, וּבִקֵּשׁ אֹתוֹ עַל זֶה שִׁישִׂים לְבוּ עֲלֵיהֶם, וְהוּא יִגְלֶה לוֹ בְּהֶם חֲדוּשִׁים נִפְלְאִים וְנוֹרָאִים:

[כב] **אמר רבה בר בר חנא^{סב} לדידי חזו^{סד} לי האי^{סה} אקרוקתא דהוה^{סו} כי אקרא דהגרוניא ואקרא דהגרוניא כמה הוי שיתין בתי אתא תנינא בלעה אתא פושקנצא ובלעה לתנינא וסליק ויתיב^{סט} באילנא. ת"ח כמה נפיש חילא^ט דאילנא:** [ט]

רש"י אקרוקתא, צפרדע^{טא}. כאקרא דהגרוניא גדול היה כאותה כרך. ואקרא דהגרוניא כמה הוי שיתין בתי. תלמודא [עב] קא"ל קאמר לה^{טב}. אתא תנינא רבה קא"ל. פושקנצא עורב נקבה.

התרגום לפי הרשב"ם-

אמר רבב"ח ראיתי צפרדע שהיתה גדולה כמו הכרך שנקרא אקרא דהגרוניא. ואקרא דהגרוניא היא שישים בתים, בא תנין ובלע את הצפרדע ובא עורב נקבה ובלעה את התנין ועלתה העורב שבתוכה התנין שבתוכו הצפרדע הגדולה ככרך של ס' בתים וישבה על ענף באילן, בא וראה כמה גדול כח (הענף) האילן.

ולפי רבינו (כפי שיבאר בסוף התורה) -

אמר רבב"ח ראיתי ששרש בנין המלכות (צפרדע) שהוא קול היוצא מבחי' שתי צפרים חיות טהורות יכול אדם לעשות לו דיבור ועי"ז לנגן אותו ולשמוע אותו בכל ניגון ע"י שיקרא בגרון גמרא שהיא בחי' שישים מסכתות (שיתין בתי) אבל אם לומר שלא לישמה בבחי' רבה קאמר לה דהיינו להיקרא רבי (במקום לעשות לו רב דהיינו תיקון המלכות) אזי יבלע הנחש (התנין) את קול לימודו הזה/ו^{טו} (צפרדע) (לגרום לו לשנוא חכמים פל"ח) והעיצה למי שרוצה ללמוד לשמה ולא מצליח שילמד בלילה (בחי' עורב) כי הלילה בולע/ו^{טז} את הנחש מכח החוט של חסד/ו^{טז} (בחי' אילן) אשל דאברהם איש החסד) שנמשך על הלומד בו. שהוא החן הנשפע עליו מכח מסירות נפשו ללמוד בלילה שע"ז מטה הקב"ה כלפי חסד לקבל עבודתו (כך משמע בזהר לך לך צא). והוא הסיעתא שמקבל מהצדיקים המקשיבים לקולו בג"ע ובפרט אלה שלומד את חידושיהם שמטים כלפי חסד לברר עבודתו ולהעלותה למעלה אע"פ שאינה בשלימות (כך משמע בתורה יב ומדיוק יתיב באילן דהיינו אברהם).

עתה יבאר רבנו סוד הניגון, והתועלת בשמיעת מנגן כשר, והנזק בשמיעת מנגן רשע, וכיצד להתגבר עליו. ותחלה מבאר רבינו מהיכן לוקח המנגן את נגינתו, ומחלק שמנגן כשר לוקח מהמקום שממנו לוקחים הנביאים את נבואתם דהיינו משתי צפרים חיות טהורות שהן יונקות מאתר דנביאין ינקין. ומנגן רשע לוקח מצפרים אחרות שבקליפה, שהן יונקות מדדי המלכות.

כב בבא בתרא עג: מאמר חמישי ממאמרי רבב"ח שם ועיין חיי מוהר"ן את ה' שרבינו מפרשו בשם אמרו.

סג גם דפורי חנא, בתולד ומתוצו - חנה

סד בתולד ותשכט - חוי

סה בתשכט - ההיא

סו בתשכט - דהוי

סט בתשכט - יתיב

טז דפורי - חילא, בתקפא - חילא, בתולד ובתולדו - חילא, ובתשכט - חיליה

טז תרגום - אמר רבב"ח ראיתי צפרדע שהיתה גדולה כמו הכרך שנקרא אקרא דהגרוניא. ואקרא דהגרוניא היא שישים בתים, בא תנין ובלע את הצפרדע ובא עורב נקבה ובלעה את התנין ועלתה העורב שבתוכה התנין שבתוכו הצפרדע הגדולה ככרך של ס' בתים וישבה על ענף באילן, בא וראה כמה גדול כח (הענף) האילן.

צ בתולד ותשכט - רשב"ם

צא בערוך מבואר שאקרוקתא היא צפרדע נקבה והזכר נקרא אקרוקא.

עב כך גרסת העין יעקב שבה לא נגע הצנזור כמבואר בהקדמת המדפיסים על עין יעקב

עג צ"ע כאן ובהמשך רבה קאמר לה. מה הכריח את רשב"ם לפרש שלא רבב"ח אמר את הכל. אבל לפי רבינו זה נפלא כי דבריו הם חלק מהפירוש של המעשה.

עד צ"ע מה הכוונה בולע? ומבואר שלימוד כדי להקרא רבי, אינו חשוב לתקן את הגרון, והיא מחשבה המזיקה לתיקון המלכות, אבל צ"ע כי לשון בולע, משמע שנעשה מזון לסט"א, דהיינו שיונק ממנה חיות להמליך את מלכות הסט"א, תאוות ומידות רעות, דהיינו שלא רק שלומד להקרא רבי דהיינו תאוות הכבוד, אלא עוד נותן כח לסט"א. ואולי הכוונה למבואר בתורה יב וכה שע"י לימוד גמ' שלא לישמה מתחזקים הרשעים לדבר עתק ובוז על הצדיק, ע"ש. וכן בתורה ריד שתלמוד גמט' שם של הקליפה לילי' וכשלומד שלא לישמה מקבלת כח להתאוה מהלימוד בעצמו.

עה בולע - לשון כסוי, כמ"ש במדבר ד' "כבלע את הקדש", דהיינו שמגן ומכסה על הלימוד מפני הנחש. (מעב"נ)

עו צ"ע כי בספור כפי שסיפרו רבב"ח משמע שהלילה בלע את הנחש קודם שישב על האילן דהיינו חוט של חסד, ואילו לפי רבינו רק מכח החוט של חסד יכול הלילה לבלוע את הנחש. ואולי אפ"ל כי לחוט של חסד זוכה בלילה מכח סיעתא דשמיא שמקבל מהצדיקים והקב"ה המקשיבים לקולו, אבל החוט של חסד לא פועל בלילה, אלא אחרי הלילה שישאר מחובר אליו ית', להיות מסוגל לשמוע ניגון מכל מנגן, ולברר הטוב בכל קול, כי בלילה לא נצרך לחוט של חסד, כי זוכה לחסד עצמו, אבל ביום נשאר רק רשימו ממנו שזה בחי' חוט.

בשער קליפות להאריז"ל ובמתוק מדבש על זוהר ויחי ריו: מבואר שהנביאים יונקים נבואתם מנצח והוד דמלכות דאצילות, שהם נקראים דדי המלכות, ומשם יונקות הצפרים. והצפרים הן חכמה ובינה של נוקבא דקליפת נגה דאצילות.

ולפ"ז קשה מה שאמר רבנו שמנגן רשע יונק מצפרים אחרות, הרי הן אותן צפרים חר"ב דנוק' דקליפת נגה דאצילות.

וצריך לומר כוונת רבנו שכיון שהצפרים הם בקליפת נגה וידוע שקליפת נגה היא בחי' ממצע שמי שהוא כשר מעלה אותה לקדושה ומי שהוא רשע מוריד אותה לקליפות. לכן אומר רבנו שמנגן רשע לוקח נגינתו מצפרים אחרות הכוונה לאותן צפרים, אלא כיון שהיא קליפת נגה, והוא הוריד אותן לקליפה והן נחשבות אחרות, ואילו מנגן כשר העלה את קליפת נגה וכלל אותה בקדושה לכן נחשב שיונק מצפרים של קדושה.

גם בלק"ה אפוטרופוס ג' ה' מוהרנ"ת מבאר ששניהם לוקחים את אותו הקול, אלא שמנגן כשר עושה לו דיבור קדוש, ומנגן רשע יונק ממנו חיזוק תאוותיו.

ומבאר שם שהקול הזה הוא יקר מאד, פי על ידו עקר הדבקות וההמשכה לה' יתברך. ...כי שרש הקול, שהוא בחינת מחין, הוא ממקום גבה ועליון מאד מבחינת התנוצצות אלקות שמתנוצץ לכל אחד בדתו. פי ה' יתברך ברחמיו ממצמצם את עצמו בכמה צמצומים להאיר לכל אחד בדתו התנוצצות אלקות ובה מרמז לו וקורא אותו שימשך אחריו וזאת התנוצצות הוא בחינת קולות שבאין מלמעלה לקרות את האדם שימשך אחריו יתברך וכל הקולות נמשכין משם. ועל פן יש להקול פח גדול להמשיך את האדם אליו יתברך מחמת שנמשך בשרשו ממקום גבה מבחינת התנוצצות אלקות, פי עקר התגלות אלקות הוא בחינת קול, בבחינת קול דברים אתם שומעים ותמונה אינכם רואים וולתי קול.

והאדם צריך לעשות לו דיבור קדוש פי הקול פוגע בהמח בבחינת קול מעורר הפונה, עקר שלמותו כשנמשך לתוך הלב עד שיתחמם לבו על ידי זה בהתלהבות דקדושה עד שיזכה לדבורים קדושים בבחינת חם לבי בקרבי בהגיגי תבער אש דברתי בלשוני.

והרשע לוקח את הקול הזה שדייקא כיון שהוא עדיין קול בלא ציור של דבור כי כל זמן שאין הקול מתיחד עם הדבור יש עדין אחיזת הסטרא אחרא שעקר אחיזתם מעלמא דפרודא מבחינת הקול שרחוק מהדבור שמשם אחיזת אמות העולם והרשעים שאחיזתם מבחינת קול נגון דסטרא אחרא, דהיינו ממנגנים רשעים שיש להם פח להמשיך את האדם חס ושלום, להבלי עולם הזה ותאוותיהן.

הנה מי ששומע^{טו} נגינה^{עח} [ע"י] ממנגן רשע^{טז} [כ"ב]^{טז} או שמנגן שלא לשם שמים^{טז} (בלק"ע^{טז} כתב שלא לשם שמים כלל) קשה ומזיק^{טז} לו לעבודת הבורא^{טז} [כ"ב]. וכששומע

^{טז} צ"ע מדלא נקט מקשיב משמע שכל שמיעה, ומאיך "וישמע יתרו" משמע שמיעה ממש, המביאה לידי מעשה, אבל באמת כבר שם אומר המדרש שכולם שמעו ורק יתרו בא, וא"כ צ"ע מאי "ששומע", האם כל שמיעה מזיקה או דווקא כשמקשיב היטב.

ועיין לקמן בתורה ד"ה והוי דן את כל האדם לכף זכות, מבאר שע"י שמיעה כנ"ל, מתקן המלכות, ועי"ש הגה מנוסחאות והגהות מכתב יד שבצידי הגליון של הכת"י, כתוב שע"י ששומע נגון ונכלל בו, וכשמנגן בשמחה, גם הוא משמח את עצמו בהש"ת, וכשמנגן בהתעוררות גם הוא מתעורר את עצמו, ומהרהר בתשובה אזי הוא מתקן וכו'. ולפ"ז משמע ששמיעה היא דווקא כשנכלל בו. ועיין תורה רכו ותורה רלו שהניגון מסטרא דלוי לכן מושך להילות אליו ולפ"ז אם לא נמשך לא נקרא שמיעה. גם עיין תורה קלד, ומו תנינא, וגבי שמיעת תורה, שצריך הרב לומר באופן שכל אחד ישמע רק מה שראוי לו ומבאר שם שאע"פ שכולם שומעים אבל שמיעה ממש כשל יתרו אותה אסור שישמע אלא כל אחד רק את הראוי לו. גם עיין תורה רכו ותורה רלו שהניגון מסטרא דלוי לכן מושך להילות אליו ולפ"ז אם לא נמשך לא נקרא שמיעה.

^{עח} צ"ע מה נכלל בשם נגינה? וכיצד מזיק נגון של רשע? עיין לעיל בהקדמה שניגון הוא מה שאדם מברר מתוך תערוכת קולות ששומע בליבו או באזניו או בפיו או בכלי נגינה.

נמצא שניגון הוא כגון שחושב רע על חבריו אע"פ שבחבירו יש גם טוב הוא נמשך בלבו להתייחס לרע. וכ"ש אם גם מדבר את מחשבתו. והכי נמי כשמנגן בפיו ומתוך תערוכת הקולות, הוא במקום לברר את קול הישר המושך את שומעו לכסופים דקדושה הוא מברר קול ההברא החוזר מהבלי עוה"ז ומושך את לב שומעו לכסוף אליהם.

וממה שמבואר לקמן שהלומד גמרא בלילה יש בכוחו לשמוע נגון ממנגן רשע, משמע לכאורה שמעורב בקול ניגונו גם קצת טוב וע"י שלומד גמרא יודע לברר טוב גם מתוך הרבה רע. וצ"ע בזה. ואם באמת כך הוא אזי אולי מנגן גוי אפילו ע"י לימוד גמרא בלילה אסור לשמוע. וצ"ע כי בלק"ה ע"ת ה' מבואר עה"פ כל המוגש ומקטר לשמי, שגם גוי נמשך לע"ז בגלל קול הישר ששומע. ועיין תורה רכו אם רק צדיק גדול מותר לשמוע נגון של גוי.

ונראה שרבנו מדבר בעיקר בניגון ממש בפיו או בכלי שגורם לאדם להקשיב היטב ולהמשך ליבו אחריו (כמבואר בשיחות הר"ן רעג), אבל בעומק הדברים זה כולל גם כל מיני דיבורים רעים שגם הם ניגון של רשע (וגם הם מושכים את הלב לקבלם) אבל אפילו קול כעס של אדם הוא ניגון של רשע שצריך להזהר שלא להתפעל ממנו ולהגרר אחריו לכעס וכן כל כיו"ב ואפילו קול דפיקת מקל שנעשה בכוונה הוא ניגון אלא שקשה שימשוך את הלב כל כך לכך מסתמא אין הזיקו רב.

ועיין ספורי מעשיות ז' בטלע"ס יום רביעי שכל העשרה צדיקים לבד מזה שצווארו עקום הצטיינו ביכולת הנגינה והתפארו כסדר מעלתם והשנים האחרונים התפארו אחד שיכול לעשות בקולו כמו תוף והשני כמו יריה מקנה שריפה נמצא לפ"ז שניגון הוא אפילו קול דפיקה עד שסברו שעל ידו יכולים הם לקרב את שתי הצפרים זה לזה דהיינו תיקון המלכות בשלימות. ועיין בזה מעב"נ א צג צד. ועיין תחילת שער רוח"ק להאריז"ל שאין שום קול לבטלה כל הקולות שבעולם הם בחי' נבואה וכן גם משמע בתורה כב שבכל הקולות מתלבש בהם רמזים לעורר את הגוף להקשיב לנשמה. אלא שכנגד כל קול דקדושה מתעורר קול הברא רע ולכן צריך ברור המדמה גדול כדי לשמוע רק את קול הישר שבתערוכת הקולות.

^{טז} סוד הנגינה עיין תורה נד אתר ו' ד"ה ולהכניע תורה רפב ולק"ה אפוטרופוס ג' עפ"י תורה ג' ולק"ה פו"ר ואישות הלכה ג' מאות טו סוד הניגון דקדושה עפ"י חכמת המזיק של המחקרים (המבואר בספר חברתי ח"א ז' פ"ה)

^א צ"ע שרבינו נקט מנגן רשע וכולם הבינו שמתכוין ליוסלה חזן, והרי בזהר מחמיר מאד במכנה יהודי בשם רשע (זהר משפטים קכב). תאנא, ישראל אקרון קדש, ובגין דאינון קדש, אסיר ליה לאינש למקרי לחבריה בשמא דגנאי, ולא לכנאה שמא לחבריה, וענשיה סגי, כי שם גנאי הוא מהחיצונים ונחשב כאילו משליט כח הרע ומלביש הקדש בטמא וגורם אחיות החצונים במדרגות העליונות וכל שכן במלין אחרנין, כגון לשון הרע וכיו"ב תאנא כתיב (תהלים לד יד) נצור לשונך מרע וגו', מהו מרע, דבגין לישנא בישא מרעין נחתין לעלמא בגלל לשה"ר מחלות יורדות לעולם. אמר רבי יוסי, כל מאן דקרי לחבריה בשמא דלית ביה, וגני ליה, אתפס במה דלית ביה כי המדבר לשה"ר על חבריו גורם לנכות מהעוונות של מי שדיבר עליו ונחשבים על שם המדבר ונתפס עליהם כאילו הוא עשאו, דאמר רבי חיאי אמר רבי חזקיה, כל מאן דקרי לחבריה רשע, נחתין ליה לגיהנם, ונחתין ליה לעלעוי, בר אינון חציפין דאורייתא, דשרי ליה לאיניש למקרי להו רשע. ההוא גברא דלייט לחבריה אדם אחד קילל את חברו, אעבר רבי ייסא, אמר ליה כרשע עבדת אמר רבי יוסי למקלל עשית כרשע, אתייה לקמיה דרבי יהודה לקחו המקלל לרבי יהודה לדון על שכינהו רשע, אמר ליה רבי יוסי רשע לא קאמינא ליה, אלא כרשע, דאחזי מלוי כי עשה מעשיו כרשע, ולא אמינא דאיהו רשע, אתא רבי יהודה ושאל לעובדא קמיה דרבי אלעזר, אמר ליה ודאי לא אתחייב, מנלן, דכתיב (איכה ב ה) היה יהו"ה כאויב, ולא אויב, דאי לאו הכי, לא אשתאר מישראל גזעין בעלמא. ע"כ לשון הזהר.

ונ"ל כי מדבר על ניגון היוצא ממנו, כי כשם שבהרהור יכול להקרא צדיק כמבואר בקדושיין מט: שאפילו רשע גמור המקדש עמ"נ שאני צדיק מקודשת שמא הרהר תשובה בדעתו, הכי נמי המנגן שמכוין שלא לשם שמים, ובפרט הפגום בפגה"ב, אותו ניגון שניגן שלא לשם שמים לקחו מצפרים דקליפה, ולגביו נקרא מנגן רשע, ואמנם כשינגן לשם שמים מיד יקרא מנגן כשר, ורבינו שידע מחשבות, יכול היה לקבוע על ניגון מסוים שהוא יוצא עכשיו ממנגן רשע, אבל אנחנו אפילו מי שיודעים בו שפגום, אנו רק מחמירים לחשוש, שהרי שמא הרהר תשובה באותה עת, ובפרט שכח הניגון גדול לחזור על ידו בתשובה, לבנות המלכות, אפילו מי שפגם הרבה, כדברי רבינו בשיחה רעג. כל הקושיא היא רק על שעת המעשה,

אבל באמת נ"ל שעל רבנו א"א להקשות קושיא כזו וכמבואר בתורה א' תנינא אות יד כיון שחז"ל הזהירו אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו, נמצא שצדיק גדול מותר לדון, כי יכול להגיע למקומו, כי נכלל במקומו של עולם. ע"ש.

^א עיין שיש"ק ח"ב קפא

^ב **הביאה"ל** הקשה מדוע פתח רבינו במנגן רשע ולא במנגן כשר. ותירץ כדי שיוסלה חזן שהיה שם לא יחשוב לרגע שהוא מנגן כשר. עיין **שיש"ק ח"ב** אות קפא וצ"ע א"כ למה בלקוטי עצות ובקיצור לקוטי מוהר"ן גם מוהר"ת פתח במנגן דסט"א, (אמנם שינה מלשון רבינו שלא קרא לו רשע. אלא דסט"א).

וצ"ע מדוע לא נקטו לשון נקיה כמבואר בפסחים ג. עקם הכתוב שמונה אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו. ונ"ל כיון שכיון בדבריו ליוסל החזן כנ"ל בהקדמה, לא רצה להניח מקום לפרש כאילו ממעט בחומרת עונו, ובפרט בתאווה הידועה שבה נפל יוסל החזן וכידוע רבינו מיאס תאווה זו במיוחד בתכלית המיאוס. כנראה כי היא עיקר הסתיה ממנו ית' ופגם הקשר והברית עימו ועליה עיקר החרון אף של הקב"ה שע"כ נקראת ניאוף דייקא לשון חרון אף.

ועיין לקמן בהערה מחיי מוהר"ן רטו "רועה זונות יאבד הון" וכתיב "כבד את ה' מוהנך" ודרשו חז"ל אל תקרי הונך אלא גרונוך, דנמצא שפגה"ב היא התאווה שביותר פוגמת בניגון (וכן מבואר בתורה כז אות ו) וביותר קשה לשמוע ממי שפגום בתאווה זו.

וצ"ע מאידך (שמעתי מהר"צ"ח עפ"י לק"ה על תורה כג) שנואף עוד אפשר לדבר עימו לפעמים על תשובה, וא"כ אולי במקום שאין נשים שישמעו אותו, הוא כן מנגן לשם שמים, אבל יש הנופלים מניאוף לתאות ממון, שבה יש בחי' שגרועה יותר כי תופסת את מה האדם לכל העשרים וארבע שעות, עד שאין כלל עם מי לדבר על תשובה, ולפי"ז אצלם אולי יותר יש לחוש שאין כוונתו לשמים כלל, כי חזקה שבכל רגע חושב איך יעשה ממון (ומעניין שדווקא הם אוהבים ביותר לשמוע נגונים, אולי כי הממון והניגון שרשם במקום גבוה מאד)

עכ"פ אע"פ שמותר לחשוש מכל אחד שמא יש לו פניות בשעת ניגונו, אבל אין ללמוד מלשון התורה כאן לעצמינו שמותר להתחיל ולקרא לאיזה אדם מנגן רשע, ובפרט בתורה זו כפי שיתבאר עפ"י הנ"ל, שלשה"ר נקרא ניגון רע וכמבואר בתורה נד כי עיקר ענין הניגון הוא לברר טוב מרע שעפ"י נתבאר בתורה רפב שחזן כשר הוא זה שיודע למצא טוב בכל אחד. ועוד גם לפי האמור בסמוך לקמן שתיקון הנגינה היא לימוד תורה שבע"פ הרמוז בבחי' עורב, דהיינו במסירות נפש והתמדה (כמבואר בערובין) ומבואר בחיי מוהר"ן אות לד סגולה להתמדה שלא לדבר על שום אחד מישראל כי כל אחד מישראל יש לו אות בתורה וכשמדבר בו מושך עצמו מאותה האות (ועיין מזה גם בשו"ת הר"ן צא) ושאל אותו אחד ואם רואים שהוא רשע גמור וגער בו רבינו ז"ל איך אתה אומר על אחד מישראל שהוא רשע גמור הלא נמצא בו בודאי עוד מעט טוב או איזה נקודה טוב ששם אינו רשע והזכיר אז את הענין המבואר בתורה רפב, שכאמור גם היא קשורה לתורה שלנו שמדבר בה מניגון דהיינו לימוד זכות.

^א צ"ע מהמעשה מיוסלה הנ"ל, לכאורה היה צריך ללמוד שדווקא התאווה הידועה היא הפוגמת במנגן. וכן משמע בחיי מוהר"ן אות רטו - על ענין חכמת השיר והמליצה הנקרא בלשונם פאזיא, אמר (רבנו) מי שאינו יכול פא זיא [הינו למאס בתאות המשגל כראוי] אינו יכול פאזיא. כי רועה זונות יאבד הון, ואל תקרי מהונך אלא מגרונוך. נמצא שרועה זונות יאבד את הקול והשיר. ועל-כן מי שאינו יכול פא זיא שיהיה אצלו נמאס ופא ואיזה זיא שתהיה, יהיה אצלו נמאס ופא, אינו יכול פאזיא והבן:

אבל מלקוטי עצות הנ"ל מבואר שאינו כן, אלא כל תאווה וכל ניגון שאינו לשם שמים. ובאמת ברית והקשר עם הקב"ה, בו תלוי כל הלשם שמים, וכל מי מי שלא ממאס התאווה. כי יש שלא נואפים, אבל גם לא ממאסים. ובאמת ברית והקשר עם הקב"ה, בו תלוי כל הלשם שמים, וכל מי שמנגן שלא לשם שמים, זה בחי' פגם הברית והקשר שלו עם הקב"ה. אבל יש בזה הרבה מדרגות, ובוודאי מי שממאס התאווה בתכלית גם ניגונו כשר ומועיל, וצ"ע מי שהוא יותר נקי ממני דהיינו שממאס התאווה יותר ממני, האם יועיל לי ניגונו שהרי ימשוך אותי בניגונו למדרגתו, או כיון שאינו מוזכר לגמרי יכול להזיק לי בניגונו. אמנם מי שלומד גמרא בלילה אין לו לחשוש כל כך כפי שיתבאר.

^ב בליקוטי עצות (נגינה אות א): "על כן צריך להזהר מאד שלא לשמוע נגינה ממנגן דסטרא אחרא, שאין כוונתו בניגונו לשם שמים כלל, רק בשביל ממון וכבוד והתפארות, כי שמיעת קול נגינה שלו מוזק לעבודת הבורא יתברך".

צ"ע דמשמע שאם כוונתו גם לשמים הוא כבר לא מוזק ומותר לכל אחד לשמוע אותו. ומהמשך דבריו בלק"ע הנ"ל שמנגן כשר והגון טוב ומועיל עבודת הבורא לשמוע ממנו ניגון.

לפי"ז לכאורה משמע שטוב לשמוע זה רק כשכוונתו כולה לשמים, ומזיק רק כשאין כוונתו כלל לשמים, וכשכוונתו מעורבת אזי לא מוזק ולא מועיל. אבל באמת ממה שמבואר לקמן שניגון סגולתו למשוך לב האדם אליו והוא בחי' נבואה שמעורבת באמת ושקר ותיקון הלימוד גמרא בלילה הוא ברור המדמה דהיינו לדעת לברר טוב מרע, נראה שתלוי באדם השומע, כמה כבר זכה לברור המדמה ע"י

ממנגן כשר/ והגון/טב/ אזי טוב לו/כ, כמו שיתבאר בהמשך התורה. וזה לשון מוהר"ת בלק"ה כי סגולת הניגון למשוך את הלב (תורה רלו ותורה רכו) כששומעים ניגונים וזמירות מאנשים כשרים באמת

לימוד גמרא, ובאדם המנגן, כמה מעורבת אצלו כוונתו בפניות. גם יש לעיין ממה שהזהיר רבנו דווקא מיוסלע שלא היה רשע גמור להכעיס אלא לתאבון ולא חלק על רבנו אלא בא להיות במחיצתו, ואעפ"כ רבנו הזהיר ממנו. ומאידך גיסא שם היה כדי להוכיחו. **עוד עיין לקמן עפ"י** תורה רכו שיש נגונים שלעולם אסור לשמוע כגון יללה ועצבות ולא יועיל לזה העצה של תורה בלילה. אבל ניגון של שמחה שמנגן רשע, אפשר לשמוע רק מי שלומד תורה בלילה ובשעת הניגון משתדל להתעורר על ידו לשמחה דקדושה. (קצור לקוטי מוהר"ן אבל עיין לק"ע בתרא נגינה א) ועיין הגיגה טו: אחר מאי (פרש"י מפני מה בא לידי כך ולא הגינה תורתו עליו) זמר יוני לא פסק מפומיה. ע"ש. וצ"ע הלשון מפני מה בא לכך, משמע שבתחילה כיוון לשם שמים ורק אח"כ הניגון גרם לו שיתפקר, נמצא שאפילו תנא נורא המטייל בפרד"ס, אע"פ שבעצמו ניגן את הזמר היוני, ולא ששמע ממנגן רשע, אבל כיון שהניגון חובר ע"י יוני רשע הויק לו מאד.

וראיתי חרדים חשובים שנהגו לשמוע מוסיקה קלאסית. אבל האמת שמעתי מאדם הבקי שרובא דכולה של נגוני המוזיקא קלסית חיברו קומפוזטורים בהשראה של ניאוף או ע"ז לכנסיה הנוצרית. וכן מצינו רבנים שנהגו לשמוע מוזיקא ישמעאלית שהיא קול יללה וגרועה מהכל כמבואר בתורה רכו. וכפי ששמעתי מהריצ"ח (120ט דק 35) בשם הגר"א למה ניגון בני ישמעאל כולו בלילה תמיד כי איתא בגמ' שתשעה קבין זימה לקחו בני ישמעאל ואמר שמה שמיללים תמיד זה על הקב זימה האחד שנחסר מהם משמע שכל יללתם היא יללה של זימה.

^ה מוהר"ת שינה מלשון רבינו וכתב מזיק במקום קשה. עיין לקוטי עצות ערך נגינה אות א... צריך לזהר מאד שלא לשמע נגינה ממנגן דסטרא אחרא, שאין כוונתו בנגונו לשם שמים כלל, רק בשביל ממון וכבוד והתפארות, כי שמיעת קול נגינה שלו מזיק לעבודת הבורא יתברך... ואולי נקט לשון מזיק לרמוז לניגון שבלשון לעז נקרא מוזיק, כי בבחי' לעז הוא מזיק.

וצ"ע מדוע החמיר רבינו לכנותו רשע, ומאידך כביכול הקל בהזיק שמיעת קולו, שכביכול רק קשה ולא מזיק. וכנראה שהיה תיקון מיוחד ליוסלע כפי שידע רבנו כיצד להחזירו בתשובה.

^ט **למה נקט הבורא דייקא** עיין בזה הערה יפה בספר אורח מישור בשם הרב כרמל, שרמז בזה שעולם הבריאה שם התגברות הצפרים דקליפה לינוק. לפ"ז נראה כוונת רבינו שלשמוע ניגון מאדם רשע מזיק לעבודה של מי שמדרגתו היא בעולם הבריאה, דהיינו עולם הפירוד. והביאור עפ"י מה שביאר שם שכח הניגון להחזיר בתשובה ולחבר האדם בחזרה לאביו שבשמים הוא מכח הדדי בהמה שהם סוף רגלי עתיק הבלוטים מעולם אצילות לעולם הבריאה. דהיינו כי מי שנמצא בעולם הפירוד ורוצה לשוב בתשובה אין לו אחיזה בקדושה אלא משם, אבל כיון שהוא נמצא בעולם הבריאה שבו יש גם לסט"א אחיזה, לכן גם הרע שלו רוצה לינק משם כח להפילו לתאוה, לכן אם שומע ממנגן רשע שלוקח נגינתו מצפרים דקליפה היונקות משם כח להרע, אזי יש כח נגינת המנגן הרשע להפילו לינק כמותו מצפרים דקליפה, במקום לינק כח לתשובה.

^ט עיין הגיגה טו: אחר זמר יוני לא פסק מפומיה

^ט מנגן כשר - צ"ע כיון שפתח ברשע לכאורה היה צריך לומר שלעומתו צדיק. ונ"ל שבאמת אדרבה ראוי לומר כשר ופסול ומה שנקט רשע היה רק בגלל יוסלע החזן שרצה להוכיחו ולתקנו. וטעם שראוי לומר כשר ופסול, כי צדיק הוא בחי' קדש ואילו כאן מדובר בתיקון קליפת נגה, שהיא בחי' ממצע של טוב ורע, דהיינו שתלוי באדם אם יעלה אותה להכלל בקדושה או יוריד אותה להכלל בקליפה. וזהו כשר דהיינו ההפך מפסול. דהיינו שזה מהות הניגון שעוסק בקליפת נגה כמבואר לקמן שיונק מהצפרים שהם חו"ב דנוקבא דקליפת נגה דאצילות.

ובאמת עיקר שלימות הניגון יכול רק צדיק גדול שבניגונו מברר את קול הישר מתוך כל קולות ההברא, נמצא שניגונו הוא קול הישר ממש, קול ה' הקורא שובו אלי, וכשהקול הזה בא ממנגן כשר דהיינו מלמטה, הוא מעורר כיסופים עצומים לה' ית' אצל השומע עד כלות הנפש. וזה עיקר בניין המלכות שע"י שתמיד שומע קול הישר הוא תמיד בכסופים אליו ית' ועושה רצונו של מקום וממליך אותו. וכמו שהיתה נגינת הלויים בבית המקדש, כמבואר בספרים שהכחן היה רומז ללוויים לנגן כפי מה שראה שהאדם המתכפר צריך להתעורר בתשובה. כמובא במאור ושמש קרח בשם ברית מנוחה לקמן (הערה הבאה). וכל דבר שמעורר את האדם לכסופים והתפעלות דדושה ותעוררות עצומה אליו ית' זה כיון שזכה באותה רגע לשמוע את קול הישר בחזק גדול, וכמו שמצינו ברבי זושא כשרק שמע את המילה הראשונה של דברי התורה של המגיד היה מיד צועק ומתלהב (ע"ת א רכב) ולקמן יבאר שע"י שלומד גמרא בלילה יכול להתעורר לכסופים אליו ית' גם כששמע מנגן שאינו כשר.

ועיין שיחות הר"ן סימן רעג אמר: טוב להאדם להרגיל את עצמו שיוכל להחיות את עצמו עם איזה נגון. כי נגון הוא דבר גדול וגבוה מאד מאד, ויש לו כח גדול לעורר ולהמשיך את לב האדם להשם יתברך. ע"כ. וצ"ע למי מדבר רבנו האם רק למי שיוודע לברר את קול הישר? ונראה כי מה שאדם מנגן לבדו זה את ברור קולות הישר והחזר שבלבו שאיתם תמיד הוא צריך להתמודד, גם כששומע ניגון מאדם אחר. ולכן ניגון שטוב לעבודת הבורא הוא רק ניגון שלא יקשה עלי את הברור אלא שיעזור לי בו, ולפ"ז באמת ניגון טוב הוא רק ניגון של צדיק או מי שבזמן שמנגן יש לו התעוררות ודביקות שע"ז עולה בידו לנגן באמת לשם שמים כי הכלל שהכל תלוי בשעת הניגון עד כמה מכין המנגן לשם שמים כך ניגונו יתיר קדוש.

ועיין בליקוטי הלכות (ה' נשיאת כפים ה"ה אות ו' עפ"י תורה לד): כי עיקר הדביקות וההתחברות להשם יתברך מזה העולם השפל והגשמי והנמוך מאד הוא על ידי ניגון וזמרה. וכמו שרואין בחוש שאפילו האדם הרחוק מאד מהשם יתברך ומונח בדיוטא התחתונה על פי רוב על ידי ניגון נתעורר להשם יתברך ומוזכר את עצמו היכן הוא בעולם. רק כששומעין הניגון ממנגנים רשעים או קלים המצוים עכשיו ביותר אזי יוכל להזיק לו ביותר כמו שכתוב בתורה ג'. אבל כששומעים ניגונים וזמירות מאנשים כשרים באמת המכוונים את לבם להשם יתברך או כשמנגן בעצמו איזה ניגון וכוונתו להשם יתברך על ידי זה מאד להשם יתברך וכמו ששמעתי מאדמו"ר ז"ל. כי עיקר החיבור והדביקות מעולם הזה הגשמי להשם יתברך שהוא מרום ונשגב מאד. **בפרט מי שחטא ונתרחק מאד מאביו שבשמים הוא על ידי ניגון וזמרה שהוא בחינת כל השירות והתשכחות שאומרים להשם יתברך.** ועל כן יסד דוד המלך עליו השלום כל ספר תהלים שכלול מכל העשרה מיני נגינה כמו שאמרו רז"ל.

מבואר שלא רק מצדיק טוב לשמוע אלא מכל אדם כשר שמנגן או שר בדביקות. ומסתמא כלול בזה גם כל דברי מוסר שאדם שומע אם נמשך ליבו ע"ז לתשובה הרי זה בכלל ניגון מאדם כשר שעל ידו נבנית המלכות.

וצ"ע האם דווקא ניגון ממש טוב או אפילו קול דפיקות, כי מבואר בספור המעשה מז' בעטלערס ביום הרביעי שהיו שם עשרה צדיקים לבד מזה שצווארו עקום והגדול שבהם התפאר שידוע לעשות קול של ירית רובה וזה שלפניו ידע לעשות כקול התוף וסברו שע"ז

רשע טהרתו תלויה בשתי צפרים^צ חיות טהורות [צ"ה] וצ"ב יבא קלניא ויכפר על קלניא מוכח מהמדרש שפגם הלשון הרע הוא בקול^צ. כי נלקה מחמת קולו שדבר^{צח} לשון הרע^צ ומזה שהכפרה על לשון הרע דהיינו פגם הקול, היא ע"י שתי צפרים, והכלל שכל דבר נתקן בשרשו, מוכיח רבינו שהלשון הרע פוגם בבחי' שתי צפרים עליונות/א הנ"ל.

וכנ"ל ששתי צפרים של מעלה הם חכמה ובינה, שמהם נמשך בעולם קול ה', קול ישר הקורא לכל הברואים שובו אלי, והמדבר לשון הרע, הסיבה לזה כי לא ברר את קול ה' הישר מתוך תערובת קולות ההברא של הבלי עוה"ז המעורב בו, לכן לא נכסף לקדושה אלא לקול הברא של הבלי עוה"ז, לכן גם נמשך לבו לראות רק הרע שבחברו ולדבר עליו רע.

נמצא מידיעת ההפכים שמי שהוא כשר נמשכת הנגינה שלו מן השתי צפרים חיות טהורות הנ"ל דהיינו ספירות חכמה ובינה. וכתוב^{קא} בזוהר (ויקרא דף נ"ג ע"ב) ש'אמנם עפ"י

^{צד} ספר טעמי המצות להאריז"ל - פרשת מצורע - מצות טהרת מצורע בב' צפרים חיות: נתבאר אצלנו בספר פע"ח בשער קליפות (שער מח) ואמנם קיצור הדברים, כי ב' צפרים אלו הם סוד הנז' בפ' ויחי (זוהר ויחי ריו): השחוטה הוא סוד מוח בינה דנוגה והחי' חכמה דנוגה הנק' חיה כנודע בסוד החכמה תחיה את בעליה:

^{צה} פרשת מצורע יד ד'

^{צו} ויקרא פרק יד (ד) וְצִנְהוּ הַכֹּהֵן וְלָקַח לְמִטְהָר שְׁתֵּי צִפְרִים חַיִּוֹת טְהוֹרוֹת וְעַץ אֲרֵז וּשְׁנֵי תוֹלַעַת וְאַזְבִּי: (ה) וְצִנְהוּ הַכֹּהֵן וְשָׁחַט אֶת הַצִּפּוֹר הָאֶחָד אֶל כְּלֵי חָרֶשׁ עַל מִים חַיִּים: (ו) אֶת הַצִּפּוֹר הַחֵיהָ יָקַח אֹתָהּ וְאֵת עֵץ הָאֲרֵז וְאֵת שְׁנֵי הַתּוֹלַעַת וְאֵת הָאִזְבִּי וְטָבַל אֹתָם וְאֵת הַצִּפּוֹר הַחֵיהָ בְּדָם הַצִּפּוֹר הַשֵּׁחֻטָה עַל הַמַּיִם הַחַיִּים: (ז) וְהֵזָה עַל הַמִּטְהָר מִן הַצִּרְעָת שֶׁבַע פְּעָמִים וְטָהַר וְשָׁלַח אֶת הַצִּפּוֹר הַחֵיהָ עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה:

עיין רמב"ן פסוק ד' - שכתב והנראה מדברי רבותינו, שכל עופות טהורים נקראים צפור, אבל מצותו של מצורע בצפרי דרוו, דתניא בת"כ (פרק ח יד) ושלח את הצפור החיה אל מחוץ לעיר אל פני השדה (להלן פסוק נג), רבי יוסי הגלילי אומר צפור שחיה חוץ לכל עיר, ואי זו זה דרוו, ומן המדרש הזה הזכירו הפסופט, ויתכן שאינו אלא למצוה, ודיעבד כלם כשרין בו, ולפיכך הוצרכו בת"כ למעט טמאות, וכן שנינו במשנה מסכת נגעים (פ"ד מ"א) ומביא שתי צפרים דרוו, ושנו עוד שם (משנה ה) שתי צפרים מצוותן שיהיו שוות במראה בקומה ובדמים ולקחתן כאחת, אע"פ שאינן שוות כשרות, שחט אחת מהן ונמצאת שלא דרוו יקח זוג לשניה, והטעם בזה, שאף על פי שבדיעבד כלן כשרות, כשהן שני מינים פסולות: ובפרק אלו טרפות (חולין סב), אמרו עוף המסרט כשר לטהר בו את המצורע, וזו היא סנונית לבנה שנחלקו בה רבי אליעזר וחכמים, ומכאן שאין צפרי המצורע מין אחד בלבד, ושאינן מטהרין בכל עוף טהור, אבל מצותו בכל עוף דרוו, כלומר שדרה בבית כבשדה, ולפיכך אמרו בסנונית דכיון שהיא טהורה לדעת חכמים כשרה לטהר בה שהיא בכלל דרוו, ומכל מקום כל הטהורין כשרים בדיעבד, שכלן בכלל שתי צפרים טהורות: (עיין קהלת יעקב ערך צפור דרוו)

^{צז} **עיין תורה יא** שם הביא רבינו את הגמ' ערכין דף טז: ששם הגרסא אמר הקדוש ברוך הוא הוא עושה מעשה פטיט לפיכך אמרה תורה יביא קרבן פטיט אבל כאן הביא את המדרש שבו הגרסא יבא קול ויכפר על הקול כי מדבר מקול.

^{צח} צ"ע שלכאורה יש כאן סתירה שתולה הפגם בקול ומסיים "שדיבר לשון הרע" משמע שהפגם בדיבור הלשון דייקא. ועיין לק"ה אפוטרופוס ג' מבואר שם שיש קול הבא מלמעלה וצריך לשמוע אותו כראוי ולעשות לו דיבור ולהשיבו ללב, דהיינו ע"י ששמיעה המביאה למעשה, עושה לקול הזה דיבור. נמצא שהמדבר לשון הרע אע"פ שמרבה בדברים, אליבא דאמת נקרא שותק, כי מדבר בלא דעת, ומתעלם מקול ה' הישר שרק אותו צריך לדבר. ונמצא שעושה את הקב"ה כביכול "מדבר לקיר", לכן הדיבור שלו הוא פגם הקול. אבל הצדיק הוא בבחי' "עושי דברו לשמוע בקול דברו", שעושה את הדיבור לקול, ואח"כ גם שומע בקולו, דהיינו שמדבר את קול ה' ית' בדיבור ובמעשה.

עוד נראה כיון שקול הוא פנימיות הדיבור, והדיבור הוא במלכות, שאין בה רע מצד עצמה, אלא רק תלוי בכוונה שמדבר, והכוונה תלוי וניכר בניגון, כגון שאומר פלוני עבר עבירה, תלוי בניגון שאם אומר בלשון תימה, אין זה גנאי וכשאומר בניגון של פסקנות, זה לשון הרע. ולקמן יתבאר עוד יותר שעצם הכוונה היא בעצמה ניגון, כי שרש הניגון מבואר בתורה נד שהוא ברור טוב מרע, לכן תלוי בכוונתו שאם מתכוין להדגיש את הרע של זולתו, זה לשון הרע. והקול הוא פנימיות הדיבור דהיינו הכוונה.

^{צט} **נלקה מחמת שדבר לשון הרע -** צ"ע הרי צרעת באה לא רק על לשון הרע עיין מדרש רבה ויקרא פרשה יז פסקה ג (ג) על עשרה דברים נגעים באים על צ"ע ועל גילוי עריות ועל שפיות דמים ועל חילול השם ועל ברכת השם ועל הגזול את הרבים ועל גזול את שאינו שלו ועל גסי הרוח ועל לשון הרע ועל עין רע...

לשון הרע - טעם שעוון זה נקרא לשון הרע בה' הידיעה שמעתי מהריצ"ח שרק ג' דברים נקראים הרע בה' הידיעה - יצר הרע, עין הרע, ולשון הרע, והכל בחי' אחת. כי זה היצה"ר שעינו רעה בטובת חברו ובכל דבר רואה רק את הרע ומקטין את ערך חברו ע"י לשון הרע בלי שום ריווח, רק כהנחש שעפר לחמו ומזומן לו תמיד ואעפ"כ נושך בלא שום ריווח, אלא רק להזיק את השני.

מזה שחז"ל כינהו נרגן מפריד אלוף מבואר שכל הפרדה בין שנים היא הפרדת הקב"ה מישראל וכן מצינו להפך עיין לק"ה (ע"ז ג' ז') עפ"י תורה כה שכתב, שאי אפשר להאדם להתקרב לה' יתברך ולעלות מדרגא לדרגא פי אם פְּשִׁירִים וְיִגְבִּיחַ גַם אֶת חֲבֵרוֹ, וְהָה פְּחִינַת כָּל יִשְׂרָאֵל עֲרִבִין זֶה לָזֶה. וְהָה פְּחִינַת וְאַהֲבַת לְרַעְיָהּ כְּמִוֶּדָּה זֶה כָּלָל גְּדוֹל בְּתוֹרָה, עוד בענין הלשון הרע ועונש תיקונו הצרעת עיין בסוף **הוספה** לעיון.

^פ צ"ע מה הראייה וכי כל עבירה שמביאין על שגגתה חטאת בהמה הטעם הוא כיון שפגם בבהמת נקבה שלמעלה. ועוד צ"ע הרי מצרע מביא לכפרתו גם בהמות ומדוע דווקא הצפרים שמביא מהם ראייה היכן פגם למעלה.

עיין פרשת מצרע כיצד טהרת המצרע מביא שתי צפרים חיות שאחת שוחט על מים חיים והשניה טובל זנבה עם ארז וצמר שני ואזוב בדם הראשונה ומשלחה לחפשי ועוד מקריב ג' כבשים אשם חטאת ועולה ואם דל הוא שתי תורים או שני בני יונה.

ואולי באמת כל קרבן מרמז לפגם למעלה, הצפרים לצפרים, והבהמה רמז שפגם בבחי' בהמות הייתי עמך. עיין חולין דף ה: כתיב "אדם ובהמה תושיע ה'" ואמר רב יהודה אמר רב אלו בני אדם שהן ערומין בדעת ומשמין עצמן כבהמה. וכן בכורות מד: ע"י שמששים עצמו כבהמה לא תיהיה תפילתו עקורה.

^{קא} בתרלז - וכתוב

הפשט חיות הכוונה למעט טריפה, אבל עפ"י הסוד הפירוש חיות הוא שיונקות ממקור החיים, דהיינו **השתי צפרי' צפרים הנ"ל יונקי' יונקים מאתר דנביאים ינקין** דהיינו מאותו מקום שהנביאים מקבלים את נבואתם, נמצא שבכל ניגון שכאמור בא משם הוא בחי' נבואה. **לכך נקרא המנגן חזן, מלשון חזון, היינו לשון נבואה [ק"ג] כי המנגן לוקח את הנגינה מאתר דנביאים ינקין** מהמקום שהנביאים מקבלים את נבואתם, כפי שיתבאר לקמן עפ"י הוזהר (ויחי ריז) והאריז"ל הם שני פרקים אחרונים מנצח והוד דעתיק יומין הבולטים לעולם הבריאה ונקראים דדי המלכות. ולפי לק"ה (ע"ת ה) הוא קול היוצא מייחוד חכמה ובינה עליונים (בחי' קצות רגלי עתיק יומין היורדים מאצילות לבריאה) אור גבוה מאד היורד נמוך מאד לקרא בעולמות בריאה יצירה ועשיה שובו אלי. וכנ"ל שהמנגן הכשר בכח לימוד תורה שבע"פ/פ' וזכה לברור המדמה וזוכה בניגונו להעלות את קליפת נוגה להכלל בקדושה ע"י שמנגן את קול ה' הישר מכל קולות ההבא שמתערבים עימו, להחזירו למעלה לעורר יחוד פנימי עליון בחו"ב, להוליד בחי' נשמות ישראל, שהם המוחין שעל ידם נבנית המלכות.

וכשהמנגן הוא רשע/פ"ו כנ"ל שאין כוונתו בניגון לשם שמים כלל, כי לא משמיע בניגונו את קול ה' הישר אלא קולות הברא, **אזי הוא לוקח הנגינה שלו מצפרים אחרות/פ"ו** שבקליפה והיא בחי' נבואת שקר, דהיינו קול שמושך להבלי עוה"ז ותאוותיו. לפי האריז"ל מדובר בצפרים שהן מקליפת נגה דאצילות/פ"ו הנמצאים בעולם הפירוד עולם הבריאה/פ"ו והן כביכול אחרות, אבל באמת הן אותן צפרים, אלא שמנגן כשר העלה אותן לקדושה ומנגן רשע הפיל אותן לקליפה.

^{ק"ב} **וזהר ויקרא דף נג:** - ועתה חוזר לפתח את הפסוק, ולומר **תא חזן, פתיב ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהורות שאל פין דאמר שתי צפרים, לא דענא דאיגון חיות** אין אנו יודעים שהם חיות וכי הוה אמינא לומר שהם מותו, **אלא הא אוקמוה אלכ כבר פירשו חז"ל** (בבב"א חולין דף קמ"ג ע"ב), שכלת "חיות" ז"ל ללמד פרט לטרפות, **אבל** סוד הדבר הוא כי מלת **חיות** היינו **חיות** ממש שרוממות על חיות העליונים ממש, **כמה דאמר אמר** כמו שנאמר בחיות העליונים **וארא חיות**, ומש"כ כאלו חיות טהורות, היינו **לקבל אתר דייקני מנייהו נביאי מהימני** כנגד המקום שיונקים מהם נביאי האמת, שהם נ"ה בסוד ב' דיים שניסוד דנוקבא, שמהם יונקות האצרים שהם סוד חו"ב לטובא לנגה, ועי"ז הם נמתקות. (בהגות מהר"ן ומה"מ).

צ"ע כי מרבינו לקמן משמע שדווקא שתי צפרים דקליפה הן שיונקות מדדי המלכות, ואילו בפירוש הוזהר כאן מבואר שהוא אתר דנביאין ינקין. ועיין לקמן וזהר יחי ריז: עפ"י ע"ח שער מח שהצפרים הם קליפת נגה ומי שמעלה את נגה להכלל בקדושה וזכה לצפרים טהורות יניקה מבחי' דדי אדם, ומי שמוריד את קליפת נגה לרע יונק מצפרים דקליפה כי נשאר יונק מדדי בהמה. ובלק"ה ע"ת מבואר שתמיד יניקה ראשונה היא מדדי בהמה ורק מי שמכח יניקה זו מעלה מיין נוקבין מעורר יחוד פנימי יותר שהוא שפע של יניקה ממקום בינה.

^{ק"ב} ראה יחזקאל ז' כו הושע יב יא

^{ק"ד} **אע"פ שהעצה ללמוד גמרא אמר רבנו למי שרוצה לשמוע ממנגן שאינו כשר אבל סברא פשוטה היא שכל שכן המנגן עצמו צריך לעצה זו כדי שיהיה מנגן כשר.**

^{ק"ה} כאמור לעיל רבינו נקט כאן רשע בגלל חזן מסויים שישב על שלהנו בזמן אמירת התורה הזו כנ"ל בהקדמה עפ"י שיש"ק ח"ב קפא. ועיין בתחילת התורה בהערה שם.

צ"ע אם גוי גרע מרשע - ונ"ל החילוק שלגוי יש רק נפש ולא נשמה לכן אין לו כיסופים והשתוקקות להש"י אלא לכל היותר יכול להיות בעל מידות טובות שזה שייך לנפש וכמו שרואים בחוש שיש מציאות של גויים בעלי מידות טובות ואפשר שאפילו יותר מהרבה יהודים. ואצל גוי אפשר אפילו שכל מדותיו יהיו טובות ואעפ"כ לא ירוץ לרדוף אחרי הש"י, מה שלא שייך אצל ישראל שבמצד נשמתו ופנמיותו רוצה מאד את הש"י ורק המידות הרעות מפריעות לו, כי הרדיפה אחרי הש"י הוא מכוחות הנשמה, שאין לגוי. והוה לשון חז"ל **גר שמתגייר ולא אמרו גוי שמתגייר, דלא שייך שיחפז להתגייר אלא אחר שכבר יש בו איזה ניצוץ מנשמת ישראל שהיה שבו בין הגויים, וכשמתגייר מקבל נשמת גר ממש. אבל מומר הוא ישראל גמור החייב בכל המצוות ואפילו אם התפקד לגמרי עדן קשור באיזה חוט דק לקדושה שעל כן אין צריך להתגייר כדי לשוב. ולכן רבינו גער במי שאמר על ישראל שהוא רשע גמור כמבואר בחי' מזהר"ן לד. ומכרח שיוסלע חזן רבנו קרא לו רשע רק כדי לתקנו, שהרי לא היה מומר ולא חלק על צדיקים ורק לא הצליח להתגבר על תאוותו. לכן מגוי לא שייך לשמוע ניגון כשר ומישראל מומר גמור גם חזקה עליו שכונתו שלא לשם שמים ואפילו אם יש לו מידות נפלאות בכל התחומין כמו שמצויים כאלה ולא מעט, כי הניגון הכשר הוא לנגן את קול הנשמה ומי שמנותק ממנה וכ"ש גוי שאין לו כלל אסור לשמוע ממנו. וכל זה מדובר בכאלה שלא מנגנים בשביל תאוה אבל המנגנים להשמיע קולם לכבוד או ממון או ניאוף אפילו שומרי תורה ומצוות ומדקדקים בקלה כבחמורה אסור לשמעם אא"כ יודע שניגון מסויים זה ניגן בשעה שחזר בתשובה, ויש לדון אם בכוונה גדולה לשם שמים מותר לנגן ניגון שחיבר גוי או מומר לתקנו לשם שמים, עיין תורה רכו. ועיין חגיגה טו: אחר זמר יוני לא פסק מפומיה.**

^{ק"ו} אחרות - עיין מבויע הנחל אדר תשלט קושית הרב מרדכי טורץ שכאן כתב רבינו אחרות ואילו בלק"ה אפטרופוס ג' מבאר מזהר"ן שכל הקולות הן מאותו מקום, אלא שהרשע לא רוצה לפרשו כראוי ולא עושה לו דיבור. ותירץ עפ"י לק"ה ע"ת ה' כנ"ל בהקדמה שכוונת מזהר"ן אצלינו למה שביאר בלק"ה ע"ת ה' שכל הקולות הם מיוחד התדיר של חו"ב לקיים העולמות ע"ש דברים נפלאים ויסודות חשובים בניגון האמונה.

^{ק"ז} כנ"ל במתוק מדבש על וזהר ויקרא נג: - שאתר דנביאין ינקי הם נ"ה בסוד ב' דיים שביסוד דנוקבא דאצילות היורד לעולם הבריאה, ומהם יונקות הצפרים שהם סוד חו"ב דנוקבא דקליפת נגה דאצילות שירדה לבריאה.

^{ק"ח} כי אצילות לשון להיות אצלו ובריאה לשון חתוך כמו לברא את העיר (יהושע יז יח ופרש"י יחזקאל כג מז) רומז לענין הפירוד וריחוק ממנו ית'.

להבין סוד הצפרים וסוד דדי המלכות. צריך לעיין בע"ח העניין מבואר בכמה מקומות ותחילה צריך להבין מה הכוונה דדי המלכות ואח"כ סוד הצפרים היונקות משם. ואח"כ מה החילוק בין מנגן כשר למנגן רשע אע"פ ששניהם יונקים מאותו מקום.

ענין דדי המלכות חוזר בכמה מקומות בע"ח/קט"ו ומבואר/קט"ו שעתיק יומין הוא קומה שלימה ועליה יש לבוש קומה שלימה של אריך אנפין ואופן ההתלבשות היא שאריך מתחיל להלביש את עתיק רק מחג"ת אבל החב"ד דעתיק מגולה. דהיינו שחג"ת דעתיק מלובש בכתר חכמה בינה של אריך, אבל נה"י דעתיק מתלבשים בג' קוים. דהיינו נצח הוד של עתיק יש בהם ג' פרקים. ב' פרקים של נצח (דהיינו קו הימין) מלובש בחסד ונצח דאריך, וב"פ של הוד (בקו השמאל) מלובש בגבורה והוד של אריך. נמצא פרק אחרון של נצח דעתיק ואחרון של הוד דעתיק נשארו גלויים, בלא לבוש, והם יורדים לעולם הבריאה בסוד דדי בהמה, להאיר שם חיות לז' מלכים שמתו. דהיינו לכל מי שנפל לשם, מעולם האצילות.

עוד כלל מבואר שם שכל הפרצופים דהיינו אריך ואבא ואמא וזעיר ונוקבא כשהם נולדו הם נולדו לשם ומשם מדדי בהמה הנ"ל יונקים בתחילה ורק אח"כ עולים לינוק מדדי אדם/קט"ו במקום בינה.

עוד מבואר בע"ח שער מח שער הקליפות פ"ב שדדי המלכות הנ"ל הן רגלי נוקבא דאצילות (כנראה בחי' רגליה יורדות מוות) שהן מלבישות את קצות רגלי עתיק הנ"ל כדי להמשיך חיות למלכים המתים שבבריאה כנ"ל. ומבואר שם שהן בולטות להיכל השביעי שבפרצוף אריך דבריאה שבו אין שליטה לקליפות של עולם הבריאה אבל יש שליטה שם לקליפת נגה של מלכות דאצילות. נמצא שקליפת נגה דאצילות מתלבשת על רגלי המלכות דאצילות ויונקת מהן. והמוחין של הקליפה הזו נקראות שתי צפרים צפור חכמה וצפור בינה.

בביאור סוד הצפרים - מבואר שם שמהתיקון הראשון של י"ג תיקוני דיקנא דאריך (הידועין כ"ג מדות של רחמים והראשון שבהם הוא א-ל) משם יצאו ג' עולמות ומלבישים את בינה וזעיר אנפין ומלכות דאצילות. ומהאחרים של ג' עולמות האלה יצאו מוחין של קליפת נגה מאחרי הבינה שהיא בחי' לאה יצאה זילפה/קט"ו שפחתה שהיא מח החכמה של קליפת נגה דאצילות דהיינו הצפור הנ"ל היונקת מצד הימין של דדי בהמה הנ"ל שהם רגלי עתיק המלובשים ברגלי נוקבא דאצילות היורדים לבריאה כנ"ל. ומאחורי המלכות שהיא בחי' רחל יצאה בלהה שפחתה שהיא מח הבינה של קליפת נגה הנ"ל דהיינו צפור השניה היונקת מצד שמאל/קט"ו.

נמצא שהצפרים שעליהם מדבר רבנו הן קליפת נגה דאצילות השולטת בהיכל השביעי של אריך אנפין שבעולם הבריאה שבו אין שליטה לקליפות של הבריאה אלא רק לקליפת נגה דאצילות. וצפרים אלה יונקות אור עצום ונפלא שמאיר מעתיק יומין לעולם הבריאה להחיות את המתים ששם כדי שיהיה אפשר לתקנם (כנראה בבחי' קסטא דחיותא שיש על העצמות בקבר) ועוד ינקות מאור נפלא מ"ג תיקוני הדיקנא דאריך המלבש בנוקבא דאצילות שרגליה יורדות כנ"ל לבריאה ומלבישות את קצות רגלי עתיק כנ"ל שהוא מקום היניקה.

^{ט"ו} שער ההקדמות דף לא. (דף כו) ובע"ח שער יא פ"ד ושער יג פ"א ושער יז פ"א (ושם בסוף הפרק מבואר שכל זה רק עד תיקון האצילות (כדי להחיות את הו' מלכים שמתו) אבל אח"כ אסף עתיק את רגליו למעלה בשווה עם רגלי אריך.

^{ט"ז} **עץ חיים** - שער יא פרק ד' - ועתה נדבר איך מתלבש הע"י בא"א כי הלא רישא דע"י נשאר מגולה ואין הא"א מלבישו רק מזו"ת דעתיק ולמטה ואמנם חג"ת דע"י מתלבשין בכח"ב דא"א לפי שהם סוד רישא וצריכין כ"א מהם מדה בפ"ע אך גופא דא"א אין הע"י מתלבש בו כסדר הזה אך הנצח דעתיק נחלק לג' פרקין פרק א' בחסד דא"א פרק ב' בנצח דא"א ונשאר פרק ג' למה שנבאר וההוד דעתיק נחלק לג"פ פ"א בגבורה דא"א פ"ב בהוד דא"א ופ"ג נשאר למה שנבאר ויסוד דעתיק נחלק לב' כמבואר אצלינו שאין בו רק ב"פ יסוד ועטרה ואז היסוד נתלבש בת"ת דא"א ועטרה ביסוד דא"א ומלכות דעתיק נתלבש במלכות דא"א לפי שאח"כ צריך להוציא ממנו פרצוף שלם של הנוקבא לכן לקחה מדה שלימה כנ"ל ועתה נשארו ב"פ תתאין דנ"ה דעתיק ואלו נתחברו יחד במלכות דעתיק ושם נתלבשו ונעשה מהם בחי' ב' דדין של בחינת המלכות דא"א כב' צדדין שהם עתה (נעשו) בחי' דדי בהמה שהם למטה ואז היו מניקים לז' נקודות הראשונים שהם ז' כלים הנקרא ז' מלכים שמתו שהם למטה בבריאה כנ"ל ומשם היו יונקים להחיות עצמן לבדן וז"ס עתיקי משדים כי הם השדים דע"י וזהו המלך הח' הנקרא הדד בן בדד שהם אותיות ב' ד"ד ואח"כ נעשה שמו הדר שהוא בחי' יסוד ואמנם דע כי אלו המלכים דנחתו לתתא ומיתו הנה ירד עמה כח חיות להחיות רפ"ח ניצוצין לעת התחייה והוא בערך דורמיטא שיש באדם ולא יותר מזה אבל לא מתו לגמרי:

^{ק"א} עיין הגהות וביאורים על ע"ח שער יז שם אות ו' בשם השמן ששון מקשה שהרי מבשרי אחזה אלוך שאינו כן אלא מיד כשנולד הוולד אמו מניקה אותו ממקום בינה. ומתריך עפ"י המבואר שם במ"א שבתחילה לתינוק יש רק נפש בהמית וואומר שאפשר שזו הכוונה שתחילה ניוון מבחי' דדי בהמה. ועיין לק"ה ערובי תחומין ה' אות יג שמוהר"ן אע"פ שלא מקשה אבל נראה שמנסה לתרץ קושיא זו ומבאר שהשפע הבא מהיחוד התדיר נקרא שפע של בהמה כי הוא בלא אתערותא דלתתא רק ההכרח לקיום ורק מי שמכווח מתעורר להעלות מין נוקבין מעורר יחוד פנימי יותר וזוכה לשפע אדם.

^{ק"ב} לכאורה קשה כיצד יתכן לקרא לאמהות השבטים קליפת נגה. אבל נראה שאדרבה יעקב אבינו כוחו עצום לקחת אשה דווקא מלבן שהיה קליפת נגה קשה ונוראה ביותר, ומבנותיו דייקא אע"פ שיצאו מקליפה נוראה כל כך העלה אותן לקדושה אלא שלא רחל היו המתוקנות יותר וזילפה ובלהה פחות, אבל בוודאי הבנים שיצאו מהם ע"י יעקב היו קדושים מכחו של יעקב בקדושה נוראה. (עם השפחות היו בנות לבן או לא נחלקו בזה ונראה שאדרבה אם כן היו בנותיו יותר מתגלה כוחו העצום של יעקב אבינו לפי מה שידוע גדול טומאתו של לבן ובתואל אביו).

^{ק"ג} מאחורי עולם הנ"ל שיצא והלביש את זעיר אנפין יצאו בחי' שני אנשים מרגלים שהם חכמה בינה מצד הדכר של קליפת נגה הנ"ל. ולא דברנו מהם כיון שאנו רוצים רק להבין מה הן הצפרים שעליהם מדבר רבנו. שהן מוחין דקליפת נגה דנוקבא דאצילות. בשער הנ"ל יש עוד גרסא שנסתפק מהר"ן איזה הנכונה והיא שהצפר הא' חכמה יצאה מעולם א' המתלבש בבינה מנה"י שלה הנעשים חב"ד לז"א. וצפר ב' יצאה מנה"י של ת"ת הנעשים חב"ד במלכות ומנה"י דמלכות יצאה קליפת לילי' ומקומה בנוקבא דתהומא רבה הנ"ל. אבל מהמתק מדבר בהקדמה לביאורו לזוהר ויחי ריו נראה שתפס את הביאור הראשון כעיקר.

ומבואר שממנו גם יונקים הנביאים. וזהו שאומר רבנו שמנגן כשר מקבל ממקום שהנביאים מקבלים נבואתם. כי דדי המלכות הנ"ל שהם דדי בהמה הנ"ל שהם קצות רגלי עתיק הנ"ל, משם יונקים כולם בתחילה כמבואר לעיל. אלא שכל אחד זוכה לפי מדת זכותו כי הנביא זוכה משם לאור גדול ומיד מעלה מכוחו מיין נוקבין ומעורר יחוד פנימי יותר (כמבואר בלק"ה ע"ת ה') ומקבל שפע גדול של מוחין ונבואה. ומנגן כשר זוכה כנ"ל אבל רק לבחי' נבואה, ומנגן רשע להפך יונק משם ומשפיע לט"א שבעולם הבריאה כמבואר בוזהר ויחי ולכן נשאר עם שפע של בהמה. וכשרוצה לעלות לאצילות מוצא עצמו אחוז בתאוותיו דהיינו שרגליו אחוזות בנוקבא דתהומא רבה כצפרים הנלכדות בפח. ומבואר שם שנוקבא דתהומא רבה הוא ההיכל השביעי הנ"ל.

נמצא דבר נורא שהמקום הגבוה בעולם הבריאה, קיי שמצד עולם הבריאה אין בו שליטת הקליפות כלל. שם הצפרים שהן מוחין דקליפת נגה היורדת מעולם האצילות לשלוט בראש הבריאה, והמקום הזה ביחס לעולם האצילות נקרא נוקבא דתהומא רבה, ולשם בולטות רגלי עתיק המלוּבש ברגלי מלכות דאצילות להחיות את המתים ששם (פירוש כי כל מי שיורד מעולם עליון לתחתון נקרא מת) וכל מה שאנו מדברים בתורה זו על מנגן כשר ומנגן רשע שניהם מקבלים מהמקום הזה, אלא שכל אחד לפי בחירתו מי שהוא כשר יונק ומכח זה עולה למדרגת אדם ומי שהוא לא כשר יונק ומכח זה מתחזק בתאוותיו ונשאר במדרגת בהמה/ט"ו.

וכתוב בוזהר [ט"ו] ק"א כי הצפרים שבקליפה דהיינו קליפת נגה דנוקבא דאצילות יונקין מדריו [ק"ב] המלכות דהיינו מרגלי מלכות דאצילות המלבישים את קצות רגלי עתיק ובולטים בעולם

ק"ד בסוף הפרק מבואר שיש מעליו היכל קדש הקדשים והיכל השביעי הזה מתחתיו. עכ"פ שוא מבמקום גובה הבריאה. קטו ועיין תורה נד אות ה' שהמדבר לשון הרע הוא בחי' בהמה, כי לשון הרע מקלקל את המדמה ואזי יש לו כח מדמה של בהמה. וכמבואר כאן שהוא נקרא מנגן רשע שנשאר עם שפע בהמה. וכן מבואר לקמן שע"י לימוד גמרא זוכים לברור המדמה ועי"ז לדעת לברר קול הישר מקולות הברא ולזכות להיות מנגן כשר, ויוכל לשמוע בכל ניגון גם של רשע את קול הישר. קטז וזהו ויחי ריו:

ק"ו וזהו ויחי דף ריו. עם הקדמת וביאור מתוך מדבש - להבין מאמר הבא נקדים כמה הקדמות מכהאריז"ל בע"ח שער מח פ"ב א. נודע כי זה לעומת זה עשה האלקים והיינו כמו שיש בכל עולם ועולם חמשה פרצופין דקדושה כן יש לעומתם חמשה פרצופין בקליפה, אמנם לזו"ן דקדושה יש ג' מוחין דחב"ד ולזו"ן דקליפה אין להם דעת אלא ב' מוחין חו"ב. ב. השני מוחין דז"א דקליפת נגה דאצילות נקראים שני אנשים מרגלים ושני מוחין דנוקבא דקליפה דאצילות נקראים שתי צפרים. ג. נודע שבנוקבא שהיא המלכות דאצילות דקדושה יש לה שני שדים למטה בסוד דדי בהמה שכשהעונות גורמים יונקות מהן הקליפות, ואלו הב' צפרים שהן סוד חו"ב כנ"ל, מוח החכמה יכול לעלות לינק משם גם ביום דהיינו משהאיר השחר, אבל מוח הבינה אינו יכול לעלות לינק משם אלא בלילה. ד. נודע כי הקליפה דאצילות מדורה למטה בהיכל השביעי העליון דקליפה דבריאה הנקרא נוקבא דתהומא רבה. ה. מתיקון הראשון של היג תיקוני דיקנא דא"א יוצאים ג' עולמות המתפשטים בבינה וז"א ומלכות דאצילות ואח"כ מתפשטים יותר למטה בג' עולמות ב"ע.

תנא ויקרבו ימי ישראל למוות, אמר רבי יהודה, וי לעלמא דהא בני נשא לא קמאן אוי לבני העולם אשר בני אדם יש להם עינים לראות ואינם רואים, ולא שמעין ויש להם אזנים לשמוע ואינם שומעים, ולא (דף ריו ע"ב) דרעין ויש להם דעת להשיג סודות התורה ואינם יודעים, דהא כל יומא ויומא קלא דכרוזא אשתמע במאתן וחמשין עלמין כי כל יום יום קול כרוז נשמע ברין עולמות, דהיינו שמכריזים מלך הה"ג שכל אחת כלולה מעשר הרי חמשים, וגם כל אחת כלולה מטובס הרי ר"ן, וענין הכרוז מבואר להלן.

תנא עלמא חדא אשתמודע לעילא למדנו שעולם אחד נודע למעלה והוא עולם השלטי התחתון מהג' עולמות היולאים מתיקון הראשון ד"ג תיקוני דיקנא דל"ח (שמדובר עינים בא"י דף הלל ע"ה), וזה העולם השלטי מתפשט עד עולם העשיה אלף שעיקרו נתפשט במלכות דלצילות, וכד פרוזא נפיק וכשהכרוז יולא כלילה מהרין עולמות שניתן קצות אל הקליפות לינק מדדי המלכות דלצילות. ההוא עלמא מודעועא ומתחלהל אז זה העולם התחתון מזדעזע ומתחלהל לקול הקורא, לפי ששם הוא שורק החו"ב דנוקבא דקליפת נגה דלצילות וחושק אולי ינקו יותר מן הראוי להם, ואז נפיק תריין צפרין יולאח צ' לפנים שהם החו"ב הג"ל, דאשתלקו מההוא עלמא שעלו ונמשכו מאותו עולם הג', דמזריהון תחות אילנא דחיוז דחיי ומותא ביה שמזכירם הוא תחת אילן שמלאה ודמות החיים והמות בו, ר"ל תחת זו"ן לעולם הבריאה, שהם חותם ודמות של זו"ן דלצילות הנקראים עין החיים מלך ז"א ועין המות מלך המלכות, ואלו הב' צפרים ירדו ביום מעולם הג' הנ"ל שנתפשט במלכות דלצילות לזר ולשכון בזהיכל השביעי דקליפה דבריאה, ולהעשות שם מוחין להנוקבא דקליפה נגה דלצילות הגמלאח ביום דבריאה.

ומפסק את סדר עליית החו"ב דנוקבא דקליפה דלצילות לינק מדדי המלכות, ואמר כי נפקא חד צפורא לסטר דרומא יולאח כפור אחת לכל דרוס, והיינו מוח החכמה שעולה לינק מדד הימני של המלכות דלצילות, וחד צפורא לסטר צפונא וכפור אחת יולאח לכל כפון, והיינו מוח הבינה שעולה לינק מדד השמאלי של המלכות, ומפסק כי וחד צפורא פד גהיר יממא כפור אחת שהיא מוח החכמה יש בה כח לעלות ולינק מיד כשהאיר היום, אבל תיכף אחר יניקתה חוזרת ויורדת למטה דבריאה למקומה, וחד פד אתחשף יממא וכפור אחת שהיא מוח הבינה אין בה כח לעלות ביום כלל אלא כשהחשך האור יכולה לעלות ולינק עד חצות לילה, ואמר כי כל חד וחד קרי ומכרזא מה דשמעין מההוא פרוזא כל אחת ואחת קוראת ומכרזת מה ששמעה מאותו הכרוז, ר"ל אחר שקבלו קצות לינק מהקדושה אח"כ כל אחת משפעת מהשפע שניקה לשאר הקליפות, לכתר בעו לאסתלקא דתהומא רבא אבל רגליהם משתמטות ונתפסות כהיכל השביעי דקליפה דבריאה הנקרא זו"ן דלצילות כי שם מקום המכוון להם, ומשתמטי רגליהו בנוקבא דתהומא רבא אבל רגליהם משתמטות ונתפסות כהיכל השביעי דקליפה דבריאה הנקרא נוקבא דתהומא רבה, ואתפלגי בגייה עד דאתפלגי ליליא ונלכדות בחוטו עד חצות הלילה, ר"ל שעד חצות הם יכולות לינק מהמלכות ונלכדות נלכדות רגליהם במקומן ואינו יכולות לעלות למעלה, פד אתפלגי ליליא פרוזא קרי כשמגיע חצות לילה כרוז מכריז ואומר ובצפרים האחוזות בפח פהם יקשיים בני האדם למוזע על אלו הב' צפרים שנלכדו ונלכדו בפח שהוא הנוקבא דתהומא רבא. (האריז"ל בע"ח ע"ח ע"ט ע"ב ומפסקים)

נראה הכוונה שצפר החכמה יונק מבקר וצפר הבינה מצטרפת אליו ויונקות משחשכה ומה שיונקות משפיעות למטה לקליפות ויונקות הרבה עד שרוצות לעלות לשרשן בנוקבא דאצילות אבל נתפסות רגליהן עד חצות ונלכדות בבריאה. וכן הם כל בני האדם שמקבלים מאותן צפרים ולא מתעוררים בתשובה מכה היניקה הזו הם נלכדים בבחי' עולם הבריאה עולם הפרוד והשקר ונשאר השפע שלהם בחי' דדי בהמה, ולא יכולים לעלות לקבל משרשם שבאצילות לקבל שפע של אדם.

ק"ח כנ"ל. שרגלי עתיק המתלבשים ברגלי נוקבא דאצילות שהם דדי מלכות דאצילות יורדים לבלוט בעולם הבריאה כדי להחיות את המתים שם (הכוונה שבריאה כלפי אצילות נקרא מוח) דהיינו להשיב בתשובה את הנופלים לקליפות וגם לתת חיות ההכרחית לקליפות עצמן. וכמבואר בלק"ה ע"ת ה' ה' כי רק אור גבוה מאד יכול לרדת לקליפות להחיותן בלי שיפגם, ואור זה הכוונה לקול הקדוש מבינה

הבריאה בבחי' דדי בהמה להחיות את הנופלים לשם. וצפרים הנ"ל יונקות ומשפיעות לקליפות של מטה וכשמתחזקות רוצות לעלות לשרשן באצילות, אבל נלכדות רגליהן בנוקבא דתהומא רבה, ועד חצות הן יונקות, **וכד אתפליג לילא קיט** /כ"ב/ בחצות לילה **כדין כרוזא כריזקבא** **כצפרים האחוזות בפח כהם יוקשים בני אדם** /קכ"ב/ (קכ"ג) בחצות יוצא כרוז שמכריז כמו הצפרים הנ"ל שיונקות מהקדושה עד חצות ואינן יכולות לעלות לשרשן באצילות כי כיון שלא מקדשות עצמן אלא יונקות כדי לחזק את הקליפות לכן רגליהן נתפסות בנוקבא דתהומא רבה, כך בני אדם שומעים את קול הישר קול ה' היורד מעתיק יומין לקרא להם שובו אלי, והם במקום לשוב, מתחזקים בתאוותיהם, לכן כשרוצים לעלות לשרשן באצילות, הן אחוזים בהרגליהם ולכודים בתאוותיהם:

בנוסחת הכת"י/קכ"ב כתוב כאן - **וכשהמנגן הוא רשע אזי השומע ממנו הנגינה ונמשך אחריו בלב אזי נלכד גם הוא בהאי מצודה רעה כ"ש בזהר כשהם יוקשים בני אדם**. משמע דווקא כששומע כך שנמשך ליבו אחרי הנגינה אז פועל עליו הנגינה לטוב או ח"ו לרע כנ"ל.

ועל פי דרכינו נראה לבאר שמי ששומע ניגון ממנגן רשע אם גם הוא בעצמו בחי' לא זכה לברור המדמה אזי ע"י שנמשך ליבו להקשיב לניגון, אזי כיון המנגן הרשע נמשך בניגונו לרע בקליפת נגה גם הוא נקשר לאותן צפרים דקליפה שהן מוחין דמלכות דקליפה, ומאבד את רצונו להמליך את הקב"ה, ומקבל חשק להמליך את התגלות ליבו ותאוותיו, ואזי כמו שהקליפה אחרי שינקת, רוצה לעלות לינק משרשה באצילות, ולא יכולה, כן גם הוא כשרוצה להתפלל בכונה לא יכול כי רגליו דהיינו הרגליו אחוזים בפח הקליפה ואין לו חיות משום דבר שבקדושה. כי נלכד בפח, דהיינו בעולם הבריאה עולם הפירוד, שכלפי אצילות היא נקראת מוות/קכ"ב, וקשר בתאוותיו יותר ולא יכול להפרד מהם (וכמבואר בלק"ה ע"ת הנ"ל שמהיחוד התדיר מרגיש בלבו קול קורא לו לשוב, אבל כיון שאחז בתאוותיו מרגיש רק חסרון שמביאו לרוץ לחפש מילוי אבל כיון שאסור בפח תאוותיו הוא יונק מהקול הזה רק התחזקות למלא חסרונו בהבלי עוה"ז ובעבודה זרה שהוא מילוי חסרון בעוד חסרון כי משביעו רעב, (ועי"ש שעל זה נאמר כל המוקטר ומוגש לשמי) ולא יכול להרגיש טעם קדושה, כי חירות ושמחה הוא ע"י הדביקות באחד, שזה בחי' עולם האצילות (לשון אצלו וסמוך לו). היפך הכתוב על מי שמכח הצפרים האלה בונה את המלכות דקדושה שעליו נאמר (קהלת י יז) אשריך ארץ שמלכך בן חורים/קכ"ב.

עתה יבאר שיש עצה לשמוע ניגון ממנגן שאינו כשר/קכ"ב ואעפ"כ להתערור על ידו לכסופים להקב"ה שעי"ז בניין המלכות דהיינו להיות ממליך את הקב"ה ועושה רצונו. והעצה היא ללמוד לשמה גמרא כי ששים מסכתות ושישה סדרים שעי"ז מתקן את השש טבעות שבקנה שממנו יוצא הקול. כי גמרא היא בחי' לילה, וע"י שמברר בבחי' לילה את השמעתתא אליבא דהלכתא שדוחה את הסברות הדחיות ומברר את הלכה למעשה זוכה לברור המדמה. ואם לא זוכה שלימודו יהיה לשמה אזי ילמד בלילה ממש, ואזי ימשך עליו חוט של חסד בבקר שישמור עליו שיועיל לו הלימוד גמרא אפילו שלא לשמה.

עילאה שנתבאר בהקדמה והוא סוד הנגינה הקדוש קול ה' שמנגן כשר עושה לו דיבור כמבואר שם ועי"ז זוכה למוחין לתקן המלכות ולהעלות עצמו משם.

קיט גם דפורי- לילא, בתולד ונתולדו - ליליא

קכ כי בחצות היא שעת רצון (יבמות עב. ד"ה קמ"ל דעת רצון מילתא היא. וזוהר ח"ב קעג:)

קכא בתולדו- כרי

קכב זה פסוק בקהלת (ט' יב) כי גם לא ידע האדם את עתו פדגים שנאחזים במצודה רעה וכצפרים האחוזות בפח כהם יוקשים בני האדם לעת רעה קשתפול עליהם פתאם.

פרש"י כדגים שנאחזים במצודה - כדגים גדולים שנאחזים במצודה גרועה וחלוש, ופירשו רבותינו היא חכה שאינה אלא כמין מחט ודג גדול נלכד בה. כהם יוקשים בני האדם - במכשול קטן וחלש כמו המצודה הרעה והפח נכשלים בני אדם בעת פקודת רעתם כשבא עתם ליפול הרעה עליהם פתאום במצודה רעה מלאווי"שה בלעז. כהם - כמותם:

חכה תופסת את הדג בחיך כידוע ופרש"י כאן שחז"ל דימו את האחוזים בפח לדג הנלכד בחיך דהיינו בפיו. ונ"ל רומז לדחז"ל "כל עמל אדם לפיה" עיין ויקרא רבה (ד' ב') וברד"ל שם שכתב ומפני שהדיבור הוא עיקר גדר האדם מן הבהמה לכן אין מספיק כל מעשים טובים שסיגל נגד חטא שבו. ואמרו בגמרא (ב"ב קסה). שהכל חשודים על לשה"ר, לשה"ר סל"ד אלא אבק לשה"ר. ובתורה שלנו משמע שעיקר חטא הלשון הוא פגם הנגינה נמצא שעיקר כונת הפסוק הזהר "כהם יוקשים בני"א" הכוונה לאחוזים בפגם לשה"ר.

קכג זהר ויחי רז: ועיין בע"ח שער הקליפות פ"ב

קכד הוא כת"י שנמצא ויש מיחסים אותו למוהרנ"ת ויש חולקים ומייחסים אותו אולי לרבי נפתלי תלמיד רבנו.

קכה וכן מבואר בע"ח שער השבירה ששבירת הכלים שקדמה לעולם נקראה מיתה כיון שהכלים נפלו מאצילות למקום שנעשה אח"כ עולם הבריאה כמו אדם שנקרא מת כי גופו נמצא בעולם נמוך ממקום רוחו ונשמתו.

קכז ועיין לעיל מהרמב"ן שצפורי מצורע דהיינו אלו שמכפרים לו הן צפורי דרור (שרומזות לעולם החירות מכל התאוות בחי' אשריך ארץ שמלכך בן חורין) ונפלא כי התיקון הוא להתקשר חזרה למלכות דקדושה שמקבלת מאתר דנביאין ינקין היינו נ"ה דו"א שמקבל מבינה עלמא דחרות בחי' יובל ועי"ז הוא בן חורין להמליך על עצמו את הקב"ה כנ"ל.

קכז צ"ע הלא טוב יותר לא לשמוע ממנגן שאינו כשר ולא נצטרך לתיקון הזה. אבל האמת שא"א שלא לשמוע ניגון ממנגן שאינו כשר כי ניגון הוא לא רק כפשוטו אלא כל מעשה ודיבור של אדם צריך לשמוע בו את קול הישר וכמו שציוו חז"ל הוי דן את כל האדם לכף זכות. ולראות את הטוב שבכל כיהודי גם כשכלפי חוץ הוא נראה לא כשר זו עבודת שמיעת ניגון, לברר טוב מרע ולראות בו את קול הישר חלק אלוך שבו. וזו עבודה קשה שרובא דעלמא לא מצלחי לקיים אותה כראוי כי חזקה על לשון הרע שמתקבל, ודם שבצעמו לא מבורר טבעו לראות את פגמיו בזולתו וכמאמר חז"ל כל הפוגם במומו פוגם.

וצ"ע לבד מהעניין הסגולי של שש סדרים לשש טבעות. נראה כיון שאדם שאינו כשר מדותיו מעורבות טוב ורע, על כן גם בניגונתו לא מצליח לברר טוב מרע, את הקול הישר מהקולות הברא, נמצא שניגונו מעורב בו טוב ורע ורק מי שבעצמו יכול לברר טוב מרע, מותר לו לשמוע נגינתו. ^{קכח}

ולברר טוב מרע וזכים ע"י לימוד גמרא כי כל מהותה לברר את ההלכה למעשה מכלל הסברות והדעות שבמשנה. וזהו גדול שימושה מלימודה דהיינו שצריך דווקא רב שילמד אותו להבחין בדקויות שצריך לדחות ובדקויות שצריך לקבל.

וצ"ע א"כ מדוע רק לימוד לשמה מועיל לזה?

ונ"ל כי אמנם היא חכמה שצריך ללמוד בלא קשר ליראת שמים. ועל כן למדו אותה גם ממלמדים שאינם יראי שמים גדולים במיוחד, וכמו שמצינו גדולי תורה ענקים כדוגא ואחיתופל שחז"ל שבחו אותם על חכמתם לברר הלכה להקשות ולברר לדחות ולקרב. וכן בכל דור מי שהוא מוכשר וחרף לומדים ממנו להבחין בדקויות, ולפלפל בהלכה. ורק כשבאים להלכה למעשה צריך סיעתא דשמיא לכוון לאמת בלימוד לשמה ויראת שמים. נמצא שלמדן בגמרא כשהוא אינו צדיק אזי יש לו את הכלי המתקן, אבל הכלי אינו מכוון לקול הישר להיות מכוון אותו רק להקב"ה ולרצונו ית'. אלא שגם להפך מי ששומע את הקול הישר וכולו להבה להקב"ה אבל לא יודע לברר טוב מרע, אע"פ שזה לא שייך שהרי א"א לשמוע את הקול הישר בלי לברר טוב מרע. אבל לא יצויר שאפשר אזי יש לו אור בלי כלי שעל ידו יוכל בכל דבר לשמוע את הקול הישר.

וזה נ"ל כוונת רבנו שלימוד שלא לשמה הנחש בולע אותו, ואע"פ"כ החוט של חסד מציל מזה. ולכאורה קשה א"כ למה ללמוד גמרא אפשר רק ע"י חוט של חסד לזכות. אבל באמת אינו כן, כי צריך את החכמה לברר טוב מרע, אפילו שלא לשמה, ואזי מי שיש לו חוט של חסד, אזי הקב"ה והצדיקים המקשיבים לקולו בלילה מושכים אותו בחוט הזה אל הקב"ה, דהיינו אע"פ שלא זוכה באמת לשמוע את הקול הישר כי לימוד שלא לשמה זה בעצמו מה שלא שומע את הקול הישר, אע"פ שעוסק בפלפול תורה ולומד לברר טוב מהרע, כשהיא תורה שלא לשמה הלימוד הוא רק ברור טכני ולא ברור המדמה באמת שעל ידו זכים לשמוע את קול הישר קול ה', אבל זכות הלימוד בלילה יועיל לו שהקב"ה ימשוך אותו אליו בחוט הזה.

וזהו שרבי"ח כל כך התפעל מכוחו של האילן דהיינו בכוחו של החוט של חסד שיכול לגרום לאדם להמשך אליו ית' דהיינו אל הקול הישר אע"פ שבאמת לא שומע אותו שהרי לא מצליח ללמוד לשמה. עוד יש להעיר קושיא חזקה לפי הנ"ל שלשון הרע והוצאת דיבה הוא ניגון ממנגן רשע, נמצא שהלימוד תורה לשמה או בלילה מציל את האדם מלהאמין ללשון הרע כי יכול לשמוע ניגון ממנגן רשע ולא יזיק לו. וא"כ קשה כיצד יתכן שדוד המלך שעלו נאמר יודע נגן וכתוב בו מאחר עלות הביאו כמבואר בהשמטה בסוף התורה שהיה כוחו גדול לשמוע גם ממנגן רשע, נכשל בזה שקיבל לשון הרע על מפיבושת (שבת נו.) ^{קכט} וכתב האלשיך ^{קל} כי ברית כרותה/קלא ^{קלא} ללשון הרע שתתקבל. ובשלמא מה שהתורה מצילה מלדבר לשון הרע זה מפורש בגמ' ערכין טו: אבל שמצילה מלקבל לשון הרע זה לכאורה החידוש של רבנו כאן וצ"ע הרי יש ברית שא"א להנצל מזה. וכן אמרו (ב"ב קסה.) כולם באבק לשון הרע. וכנראה שעל כן רק תורה לשמה מצילה מזה וכן הלומד בלילה שמשבר את השינה דהיינו רק תורה של מסירות נפש מצילה מזה/קלב.

^{קכח} כי לשמוע ניגון מכל מנגן אפילו רשע זה יכול רק מי שבעצמו יודע נגן, כי שמיעת ניגון ולהיות יודע נגן, זה דבר אחד, (כי העולם הזה מנגן את קולו ית' בבחי' מנגן רשע) כי כל ניגון הוא שמיעת קול ה' הישר שמעורב בהמוני קולות הברא שיש בעולם, ורק מי שיודע לבררו ולהחזירו בניגון למעלה לעורר יחוד פנימי עליון הוא נקרא יודע נגן, אבל מי שהמדמה שלו אינו מבורר, אינו יכול לברר שום קול, לא את קול הישר של הש"י שיש בעולם ולא את קול הישר שיש בניגון רשע, לכן צריך עצה כיצד לברר את המדמה (כמבואר בתורה נד) והעצה היא לימוד גמרא לישמה כפי שהולך ומבאר.

^{קכט} ע"ש שהיא מחלוקת רב ושמואל, אבל בהרבה ספרים נקטו כדבר פשוט כרב שכן קבל דוד לשה"ר.

^{קל} אלשיך קהלת ז' כא הלא אמרתי כי חכמת התורה היא תיקון לכל מצות ה'. והלא גם כי לרוב מצות ה' אשר לא תעשנה תועיל, הנה ללשון הרע לא תועיל כנודע מאמר רז"ל כי ברית כרותה ללשון הרע שיתקבל, כי מי לנו גדול מזוד וברוב חכמתו לא עצר כח לבלתי קבלו מצביא (שמואל ב טז ג-ד). על כן אמר גם לכל הדברים אשר ידברו על החכמה שאמרתי ימשך שאל תתן לבך. והוא, כי תשית לב אל שתי מצות, הלא המה לפני עור לא תתן מכשול ומצות ואהבת לרעך כמוך, כי לבל תעבור שתי עבירות אלו שהם בכלל חכמת התורה שמר לבלתי קבל לשון הרע. והוא כי אם תקבל ותכעוס על מי שעליו אמרו לך לשון הרע, אין צריך לומר שיקלך אפילו אם יהיה אנוש כערכך, כי אם גם יהיה עבדך יקלך ואשמת כי תעבור על לפני עור לא תתן מכשול, שתעבירנו על לא תקלל חרש ונשיא בעמך לא תאור, וזהו אשר לא תשמע את עבדך מקללך. והוא הענין עצמו שקרה לדוד בקבלו מצביא שקללו מפיבושת בפניו, כמו שאמרו ז"ל (שבת נו ב) שאמר גם את הכל יקח אחרי אשר הביאך ה' בשלום, שאמר הלואי לא הביאך בשלום, כאשר הכריחו כן בגמרא.

^{קלא} צ"ע מה המקור לברית הכרותה ללשה"ר שיתקבל? וראיתי בשם משמואל (לקמן בהערה) שכתב שהיא הברית הכרותה לשפתים המבואר בסנהדרין קב. (עיינין גם שיחות הר"ן אות רלו.) וראיתי מפרשים (שהם צופים מ"ק יח.) שהוא כוחו הגדול של הדבור לפעול, וצ"ע לכאורה יש הבדל בין שמתקבל שיתקיים הדבור (שע"כ ברכת הדייט פועלת וכן קללת הדייט צריכה התרה) לבין שיתקבל בלב השומע. כגון האומר פלוני גנב, אם כח הדבור גדול יכול לגרום שפלוני יגנוב, אבל מדוע שיגרום לי שאני האמין שהוא באמת גנב.

ועיין שם משמואל שם שביאר שיש יצה"ר מיוחד לקבל לשה"ר. וצ"ע אולי מצד מצא מין את מינו וניעור, בבחי' הפוגם במומו פוגם. סנהדרין קב. - יהוא צדיקא רבה הוה שנאמר ויאמר ה' אל יהוא יען אשר הטיבות לעשות הישר בעיני ככל אשר בלבבי עשית לבית אחאב בני רביעים ישבו לך על כסא ישראל וכתוב ויהוא לא שמר ללכת בתורת ה' אלהי ישראל בכל לבבו לא סר מעל חטאת ירבעם אשר החטיא את ישראל מאי גרמא ליה אמר אביי ברית כרותה לשפתים שנאמר אחאב עבד הבעל מעט יהוא יעבדנו הרבה

^{קלב} וכן כתב השם משמואל פרשת מצרע ושבת הגדול תרעט - ובזה יובן מה שאמרו ז"ל (סנהדרין ק"ב.) ברית כרותה לשפתים היינו ללה"ר שתתקבל, כי בשאר עבירות הקדושה שבאדם מזהה את היצה"ר, ואם האדם מתגבר ומעורר את הקדושה שבו שלא ישמע ליצה"ר, שוב היצה"ר בורה מחמת הארות הקדושה, אבל יצה"ר של לה"ר זה אינו בורח ונכנס בהכרת, ואדרבה הקדושה מסתלקת

והתיקון הוא קל"ג **שיוכל** קל"ד **לשמוע נגינה מכל אדם** קל"ה, דהיינו שכל קול וניגון ששומע אפילו מאדם רשע יעורר אותו להמשך ולכסוף אליו ית', להמליך אותו ית' על עצמו, בדביקות בו ית', התיקון לזה **הוא על ידי שילמוד בלילה** קל"ו **תורה שבע"פ** קל"ז, כפי שהולך ומבאר שיעקר התיקון הוא ללמוד תורה שהיא בחי' לילה כי תיקון הניגון הוא לדעת לברר טוב מרע וזוכה לזה ע"י שמברר את בחינת הלילה דהיינו למצא אור בבחינת לילה וזה ע"י שמברר את ההלכה הפסוקה מתוך כל הסברות והדעות הדחיות שבגמרא קל"ח. ובהמשך יבאר שרוב העולם כיון שלא לומדים לשמה כראוי צריכים ללמוד גמרא דווקא בלילה ממש אבל כאן תחילה מביא ראייה שגמרא היא בחי' לילה **היינו גמרא, שהיא בחי' לילה** קל"ט.

מפניו, ע"כ מצד הטבע שבאדם הוא ראוי לקבל את לה"ר, ומחמת זה אמרו ז"ל (ב"ב קס"ה). והכל באבק לה"ר וצריכין לזה זריזות וזהירות יתירה, וזהו שאמר ר' אחא מאי תקנתו שלא יבוא לידי לה"ר יעסוק בתורה שהיא למעלה מטבע האדם, זה אפשר להיות בעזרו שלא יבוא לידי לה"ר, ואם ע"ה הוא ישפיל דעתו כמ"ש אני את דכא, וכ"ז שלא יבוא לידי לה"ר, אבל אם כבר סיפר ונשתאבו בו כחות הרע של לה"ר אי אפשר שאור החיים שנשתאב בו מצד התורה יבריה את כחות לה"ר ואדרבה כנ"ל:

קל"ג צ"ע התיבה "הוא" לכאורה מיותרת

קל"ד והתיקון שיוכל לשמוע נגינה מכל אדם צ"ע מדלא כתב התיקון שלא יזיק לו ניגון רע המזדמן לו לשמוע משמע שיש ענין בזה לשמוע גם ניגון של רשע ועיין בסוף התורה שבאמת זה עיקר תיקון המלכות שעיי"ז וזה דוד המלך למלכות ומבואר מזה שעיצה של לימוד בלילה אינה רק שומרת מהיזק אלא גם מועילה שיוכל לתקן ניגונו של אדם רשע אלא שכפי שיתבאר זו מעלת הצדיקים הגדולים (מעב"נ א' ה')

קל"ה התורה שלנו פותחת בתיקון השמיעה, דהיינו לדעת לשמוע ניגון גם ממנגן רשע, אבל מיד קושרת את השמיעה בידיעת הניגון, כי באמת זה דבר אחד, כי רק ע"י שידוע לשמוע שרש הניגון שהוא קול הישר של הש"י יכול להחזירו בניגון ממטה למעלה לעורר יחוד פנימי להמשך מוחין למלכות לבנותה

ועיין בתורה רכו מבואר שאפשר לנגן את ניגונו של רשע בשבת ומוהר"נ"ת (בלק"ט) הביין שרק צדיק בשבת. (והתימה על מסדר הקיצור השלם ששלא כדרכו ציטט את רבינו בזה ולא את מוהר"נ"ת) ומשמע בתורה רכו ששמיעת ניגון מרשע א"א כלל.

בתורה שלנו בפשטות משמע שצריך לימוד גדול עד שזוכים לדעת לשמוע ממנגן רשע אבל הטשרינרב בלק"ע בתרא הביין שבכח לימוד תורה בלילה אפשר אפילו לשמוע ניגון של רשע עצמו ולהעלות אותו ללב נשבר ואפילו בחול. ומסדר הקיצור לק"מ השלם נראה שחולק עליו בזה, לגבי ניגון של עצבות, ומודה בניגון של שמחה, וטעמו כנראה בגלל תורה רכו שצ"ע לעיין בה שם. ושמעתי מהר"מ בנשטוק שרבי לוי יצחק זצ"ל לא הסכים עם הערה זו של המסדר לעיין בתורה רכו. ונ"ל הטעם כי סבר שאין לו כח בשום ראייה לחלוק על שר התורה הטשרינרב. באריכות יותר עיין בזה **הוספה** לעיין בסוף התורה.

קל"ו נראה שכאן רבנו הקדים את המאוחר, דלקמן יבאר שרק כשלימודו אינו לשמה אזי התיקון שילמד את הגמרא בלילה. אבל הלומד לשמה גם כשולמד גמרא ביום מועיל לו כיון שהגמרא בעצמה בחי' לילה.

קל"ז נראה שהעיקר הוא לימוד המביא לברור המדמה כפי שמבואר בתורה נד שבזה זוכה לניגון והנבואה כי הם בחי' ברור טוב מרע וכפי שיתבאר בהמשך שזה סוד הניגון גם כאן. אבל אעפ"כ כפי שיבואר אין זה עניין טכני בלבד לכן כשהלימוד לא לישמה זה בעצמו קלוקל המדמה.

עיין ביאור הליקוטים אות ד - לעובדא ולמעשה מבואר מדבריו הקדושים, אשר שמעתי מאבי ז"ל, שהיתה כוונת אדמו"ר ז"ל, שיהיה עיקר הלימוד, בברור הלכה מתורה שבעל פה, ובלימוד הנסתר והפנימיות. כי גם הפלאות האיסור מלכתוב תורה שבעל פה, הוא בסיבת התחשבותה לנסתר ופנימיות לתורה שבכתב, שניתן בנגלה לעיני כל:

ועיין בלק"ה על תורה זו אפטרופוס ג' סוף אות ה' עפ"י מה שהקדים שם שהעיקר הוא לחבר קול ודיבור דהיינו לתת פירוש נכון לקולות ששולח לנו הש"י ומבאר שם שתורה שבכתב היא בחי' קול כלפי תורה שבע"פ כי הגמרא מבארת ומפרשת את המכוון בתורה שבכתב וכו' ע"ש.

ביאור הענין יותר הוא שכל שהתורה גבוהה יותר כגון תורה שבכתב כלפי תורה שבע"פ וכן חכמה עילאה כלפי תורה שבכתב שהיא חכמה תתאה לכן מחמת גובהה לא נתפס המכוון האמיתי שבה אלא בהרגשת הלב שזה נקרא שמיעת קול (כי שמיעה בליבא תליא כמבואר בזהר, וכידוע שחכמה בחי' ראייה, שרואה כל הדבר כאחת, ושמיעה בבחינה, בחי' נוק' שנעשית בבחי' קיבוץ פרטים, הברא אחר הברא ומצרפתן לתיבה) וכל אחד כפי הבנתו כפי ברור המדמה שלו, כך מפרש את הדברים, ומצמצם אותם לאותיות ודיבורים, והפירושים האלה נקראים ניגון, דהיינו שבבחינה זו נקראת גם הגמרא ניגון כמבואר שם בלק"ה.

קל"ח שמעתי בזה עוד מהלך לבאר עפ"י תורה סב אות ב'. כי קולות הס"א המעלימים את קול ה' הישר שאותו צריך המנגן לחזור ולנגן, הם מהיצה"ר שבלבו ששרשו במחלוקת התנאים. וזה לשונו שם - כי עקר התהוות מחלוקת היצר הרע, שרשו מן המחלוקת שבקדשה. כשהשתלשלה מן דרגא לדרגא, עד שנשתלשל למטה, נתהוו ממנו מחלוקת היצר הרע, בבחינת "חלק לבם". ומטיל בו אפיקורסות, ומסתיר ממנו שבילי השכל אשר אינו יודע להשיב. ומחלוקת שבקדשה, הוא מחלוקת תנאים ואמוראים שבגמרא, שזה אוסר וזה מתיר. ומהשתלשלותם למטה, נתהוו ממנו מחלוקת היצר הרע. וכשתתקן המחלוקת שבקדשה, אזי ממילא נתבטל מחלוקת היצר הרע, כי אין אחיזתו אלא משם:

ותקון המחלוקת שבקדשה, הן הלכות פסוקות. כי פסק הלכה הוא השלום והכרעה של מחלוקת התנאים ואמוראים. ועל ידי למוד הפוסקים, הוא נתקשר להשלום שבקדשה, ומתקן המחלוקת שבקדשה. ואז נתבטל המחלוקת היצר הרע שבלבו. ואז יוכל לעבד את השם בכל לבבו, בשני יצרים. ונפתחו לו שערי השכל. שידוע להשיב לאפיקורוס.

קל"ט צ"ע כי במדרש תהילים שמביא בסמוך לראיה לא נזכר גמרא אלא משנה ע"ש וכן נראה במפרשים לקמן שגמרא לאו דווקא אלא גם משנה וכל תורה שבע"פ ובלבד שיעיין בה לברר דברים הסתומים לו. ועיין תורה לח אות ד' שכל לימוד בצר לאדם בעניות ובדחקות הוא בחי' לילה. ואולי רמז לזה רבינו כאן במה שכינה את הלימוד הזה עורב וכמבואר בגמ' ערובין כא: שלומד באופן שמשים עצמו אכורי כעורב ומשחיר פניו כעורב וכו' דהיינו לימוד במסירות נפש. ומסתמא גם כלול בזה ענין קימת חצות שגם הוא שביירת הלילה וראית אור דייקא בתכלית החושך שזה ענין הברור טוב מרע שנעשה ע"י הניגון ולכן כינור של דוד היה מנגן בחצות דייקא

והראייה שגמרא היא בחי' לילה כדאיתא במדרש (קמ"ב/קמ"א), כשהיה משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה [קמ"ב] כשעלה לקבל לוחות ראשונות יום אחרי מתן תורה ז' סיון עד יז תמוז/קמ"ג ומא' אלול עד י" תשרי, וכיון שאצל הקב"ה האור שורה תמיד לא היה יודע מתי יום ומתי לילה. רק עי"ז כשהיה לומד תורה שבכתב, היה יודע שהוא יום, וכשלמד תורה שבע"פ, היה יודע שהוא לילה. נמצא שתורה קמ"ד שבע"פ היא בחי' לילה. כי ההלכה למעשה מתבררת רק ע"י עמל ועיון לשבר הקליפה המסתירה את האמת ברבוי דברים ודעות וסברות דחויות שזה בח' חושך הלילה, וכמבואר בראייה הבאה וכמשרוז"ל בגמרא (סנהדרין כד.)/קמ"ה שדרשו את הפסוק באיוב/קמ"ו במחשכים הושיבני [קמ"ז] זה תלמוד בבלי/קמ"ח הפשט שם שהלומדים שבבבל, מפני שאין נוחין זה לזה בהלכה ומתוך כך אין ההלכה מתבררת אצלם והם מגששים בה כמו באפלה/קמ"ט וצ"ע לפ"ז התלמוד הירושלמי אינו לילה ולא מועיל לתיקון הנ"ל, אבל באמת נראה עיקר שכל לימוד בעיון לברר את האמת

קמ"ט שוחר טוב תהלים [מזמור יט]

קמ"א מדרש תהלים מזמור יט - יום ליום יביע אומר. כתיב במשה רבינו, (שמות לד, כח) ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה. והלא כתיב, (חבקוק ג, ד) ונוגה כאור תהיה. (דניאל ב, כב) ונהורא עמיה שרי. וכתיב, (תהלים קלט, יב) גם חשך לא יחשיך ממך. ומנין היה יודע משה מתי יום ומתי לילה שהוא אומר ארבעים יום וארבעים לילה. אלא בשעה שהקב"ה מלמדו תורה יודע שהוא יום, ובשעה שהוא מלמדו משנה יודע שהוא לילה.

ל"ע מה ההכרח של המדריך ששם רבינו ידע זאת כהיותו שם אולי ידע קודם או אח"כ. שכלליות יהיה או היה שם מ' יממות. ועיין שמות רבה מז ח'... בשעה שהיה מדבר עמו היה יודע שהוא יום ובשעה שהיה אומר לו למד תורתך היה יודע שהוא לילה...

קמ"ב שמות כד יח ועיין פרד"א מז

קמ"ג מבואר במדרש שלמד תורה בעליה ראשונה כשקבל לוחות שניות, וצ"ע האם גם בשתי העלויות השניות, כשעלה לבקש מחילה על חטא העגל יח תמוז עד כט אב, וכשעלה לקבל לוחות שניות א' אלול עד י' תשרי. ומסתמא בעליה שנייה עסק בתפלות לבקש מחילה אבל בעליה אחרונה מסתמא גם עסק בתורה.

קמ"ד דפ"ר ותולד - שתורה ומתדצו - שהתורה

קמ"ה סנהדרין דף כד. - אמר רבי אושעיא מאי דכתיב ואקח לי (את) שני מקלות לאחד קראתי נועם ולאחד קראתי חובלים, נועם אלו תלמידי חכמים שבארץ ישראל שמנעמין זה לזה בהלכה חובלים אלו תלמידי חכמים שבבבל שמחבלים זה לזה בהלכה וכו' עי"ש ועוד שם במחשכים הושיבני כמתי עולם אמר רבי ירמיה זה תלמודה של בבל:

פרש"י - במחשכים הושיבני - שאין נוחין זה עם זה ותלמודם ספק בידם:

ועיין מהרש"א כאן מה שאמרה הגמ' בפרק המדיר חד מינן כתרני מניה ומה שאמרה שרבי ירמיה כשהיה בבל לא הבין תורתם וכשהיה בא"י אמר בבלי טפשא הסיבה כי אוירא דא"י מחכים.

ועיין שם עיין יעקב בשם המדרש עוד חילוק שתורת א"י נאמר עליה וזהב הארץ והיא טוב והם לומדים בנחת לכן מותר להם ללמוד בדרך, אבל תורת בבל אסור ללמוד בדרך שנאמר "אל תרגזו בדרך"

ועיין השל"ה הקדוש בית החכמה שמבאר שתורת בבל בחי' לשון תרגום ותורת א"י לשון הקודש שבה העולם נברא, וזהו שאמרה הגמ' חד מינן כתרני מניה היינו שנים מקרא ואחד תרגום ומבאר ששתי הגמרות בבלי וירושלמי שתיהן מבארות תורה שבכתב ומשנה אבל תורת א"י מבארת ברור וקצר ואילו תורת בבל מרובה בגרסאות ושבועים וכו' עי"ש.

ועיין חגיגה דף י. - וליוצא ולבא אין שלום נאמר אפילו מתלמוד ירושלמי לתלמוד בבלי שהוא עמוק, כדאמרינן בסנהדרין (כד, א) במחשכים הושיבני כמתי עולם זו התלמוד של בבל:

קמ"ו איכה פרק ג (ו) במחשכים הושיבני כמתי עולם:

חומת אנך להרב חיד"א - ת. במחשכים הושיבני כמתי עולם. בסנהדרין דף כ"ד אמרו במחשכים הושיבני זה ת"ב. פי' דבו בפרק היה הברור למטה בקליפות וצריך טורח להקשות ולתרוץ כדי לשבר הקליפה. וכמו שהיה רבינו האר"י זצ"ל עושה כשלומד גמרא שהיה טורח להקשות בכח גדול ולתרוץ עד שהיה מויע כי ע"י זה יחלש כח הקליפה העומד על ההלכה ויתגלה אור ההלכה. ושמעתי משם הרב מהר"ר אליהו כהן ז"ל דהיינו מאי דקאמר הש"ס כי מקשי רומי הני בי תרי סתרא"י ניהו. תברא מי ששנה זו לא שנה זו. אשר לכאורה יפלא מה חכמה היא זו לומר מי ששנה זו לא שנה זו. ותו מה הלשון אומרת תברא. והיה אומר כי הקושיא באה מכח הקליפה המחשכת אור עיני האדם. ולכן בראותם עוצם הקושיא גדולה וחזקה היו אומרים תברא נשבר' הקליפה דזו אינו קושיא דמי ששנה זו לא שנה זו ואם כן אין כאן קושיא ובוה נחלשת הקליפה. ועל הרוב אחר תברא מי ששנה וכו' יבא תירוץ טוב עכ"ד ויצדק פי' זה עם מה שפי' רבינו האר"י ז"ל בכונת עלינו לשבח דבאמרנו גנות הקליפות הם נכנעות ע"ש באורך וא"ש דאמרו תבר"א להכניע הקליפה דזה גנותה לומר דליכא קושיא ונשברה הקליפה ודוק;

קמ"ז איכה ג' ו'

קמ"ח ועיין יומא דף נו. - אמרו קמיה דרבי ירמיה, אמר בבליא טפשא משום דדירי בארעא דחשוכא אמרי שמעתא דמחשכין.

פרש"י - באתרא דחשוכא - בבבל, שהיא מצולה:

אבל עיין שם פירוש הכותב על עין יעקב בשם הריטב"א שכתב דברי הרמב"ן שדווקא בימי רבה רוב יוסף ואביי ורבה שהיה זמן של שמד והיו החיים תלויים מנגד לכן לא הייתה תורת בבל מאירה כל כך ולא האירו כל כך טעמיהם וביאוריהם למשנה אבל אח"כ נתגברה תורת בבל וכו' בימי רב אשי שנאמר בגיטין נט מימות רבי ועד רב אשי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד.

קמ"ט כך פירש התורה תמימה עפ"י המבואר בגמרא הנ"ל.

ונראה עוד כיון שתלמוד בבלי נתחבר בחוץ לארץ ששם ההשגה חשוכה יותר לכן יש בו אריכות דברים לעומת התלמוד הירושלמי שנתחבר בארץ שבה אוירא דארץ ישראל מחכים והבינו זה את זה במיעוט דברים ולשון קצרה.

מה שכתב שכיון שאינם נוחים זה לזה מגששים באפילה בלימוד. עיין שיחות הר"ן צא וחיי מוהר"ן לד שיש ס' רבוא אותיות בתורה כנגד ס' רבוא נשמות ישראל וכשהודי חשוך אצלי אוי גם האות שבתורה שכנגדו חשוכה אצלי וממילא מגשש באפילה בלימוד התורה. ע"ש שנאמר לעניין התמדת הלימוד ונראה פשוט שגם עניין הבנת התורה.

המסתתרת ברבוי סברות דחיות עי"ז משבר את קליפת היצה"ר שבלבו/ק"ש עי"ז זוכים לברור המדמה ולדעת לברר טוב מרע אמת משקר. **וכתיב (בראשית א') ק"ש ולחשך קרא לילה** פשוטו שהקב"ה קרא לזמן שבו העדר האור לילה, ורבנו מביא מכאן ראייה שלימוד חשוך נקרא לילה, נמצא שתלמוד בבלי שהוא חושך נקרא לילה כנ"ל, ובשה סיים לבאר בג' שלבים/ק"ש מדוע תורה שבע"פ נקראת לילה. **היינו על ידי שילמוד ש"ס** ששה סדרי משנה/ק"ש, דהיינו שיברר ההלכה למעשה שבהם ע"י למוד גמרא. **יתקן השית עיזקאין** שש טבעות **שבקנה/ק"ש** שבגרון. **שמהם יוצא הקול** [ק"ש] עיין בלק"ה הלכות אפוטרופוס/ק"ש

ק"ש כנ"ל בביאור החיד"א לאיוב וכמבואר בתורה סב אות ב' הנ"ל שעיקר הסתרת הידיעה היא מהיצה"ר שבלבו ששרשו במחלוקת התנאים ועי"ש שמברר אותם ועושה שלום נעשה שלום בלבו עי"ש.

ק"ש בראשית [א' ה'] וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לַיְלָה וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד: עי"ש לעיל ובפרש"י שתחילה היה חושך עפ"י תהום ואח"כ ברא אור והיו משמשים בערבוביה ואח"כ הבדילו לפי מדרשו גנוז לצדיקים ופשוטו שנתן לכל אחד תחומו לאור יום ולחושך לילה ועיין רמב"ן איננו החשך הנזכר בפסוק הראשון שהוא האש, אבל הוא אפסת האור, כי נתן אלהים מדה לאור, ושיהיה נעדר אחר כן עד שובו: ונ"ל לבאר באופן שאין סתירה והכל אחד דהיינו שאור ראשון הוא אור הגנוז ולפ"י משמשיין בערבוביה הפירוש פשוט שתלוי בכוונת האדם כשרוצה לראות בטפיה רואה ואז אור לו כי הגשמיות לא חוצץ וכשלא רוצה לא רואה ואז חושך לו. וכוונת הרמב"ן שכשגנוז האור אזי גם את החושך של אש גנו ונעשה החושך רק העדר האור. והאור הוא המאור דהיינו אור הגשמי שיוצא מאור הרוחני. נמצא חושך שנוכח כאן הוא העדר האור ולזה קרא הקב"ה לילה ממילא כל בחינת אור שנעדר ממני כגון עצה מה לעשות או הבנת דברים לעמקם וכי"ב זה בחי' חושך שהוא נקרא בחי' לילה.

ק"ש תחילה מהמדרש שלימוד תורה שבע"פ היא מהות של לילה, וראייה לזה ממה שהיא נקראת מחשכים מצד העמל והקושי לברר את האמת המעורב בה, וחושך נקרא לילה.

ק"ש עיין כאן פרפראות לחכמה שרק במשניות יש לנו כל הס' מסכתות, כי גמרא יש רק על ל"ז מהן, ולכן תיקון השש עוקאין דקנה לא מתקיים בשלימות אלא במשניות. וצ"ע לפי המבואר בהחיד"א שבלמוד משניות מספיק שמבין המילים וכן מוכח מתקנת חז"ל לומר משנה בלא פירוש מיד אחרי ברכת התורה עובר לעשייתו ונחשב לימוד תורה, מה שאין כן גמרא אם לא מבין לא יוצא בה חובת דברי תורה שאחרי ברכת התורה. וקשה לפי מה שבארנו שעיקר סגולת לימוד התורה שבע"פ היא מצד הברור שבה, ועוד גם שרבינו מפורש אמר גמרא. וגמרא אינה משנה, אדרבה אמרו בחגיגה דף י. (זכריה ח') 'וליוצא ולבא אין שלום' אמר רב כיון שיוצא אדם מדבר הלכה לדבר מקרא שוב אין לו שלום, ושמואל אמר זה הפורש מתלמוד למשנה, כי אין הוראה יוצאת מהמשנה, אלא ע"י הגמרא שמברר בה הסתירות והקשיים. מאידך עיין במדרש שוחר טוב הנ"ל שמשנה נקראת לילה.

ועיין ביאור הלכותים שכתב באות ד - לעובדא ולמעשה מבואר מדבריו הקדושים, אשר שמעתי מאבי ז"ל, שהיתה כוונת אדמו"ר ז"ל, שיהיה עיקר הלימוד, בבירור הלכה מתורה שבעל פה, ובלמוד הנסתר והפנימי.

נראה מכל זה שהעיקר הוא לימוד העיון לברר דברים ברורים ממה שעל פני השטח נראים מעורבבים ולא ברורים וזה שייך בכל לימוד, אבל גרסא לבד אפילו במה שמבואר בספרים שמועיל האמירה לבד אינו מועיל אלא לנשמה ולא לסגולת הניגון שתלוי בברור המדמה. **נמצא שהעיקר למעשה ללמוד כל הש"ס, היכן שיש גמרא ילמד גמרא והיכן שאין ילמד הפירושים שעל המשניות העיקר לברר כל דבר עד שיבין עד שיאיר לו מה שהיה חשוך אצלו בתחילה.**

ק"ש צ"ע הרי דיבר מתיקון השמיעה שיוכל לשמוע ניגון מכל אדם וא"כ לכאורה צריך תיקון האוזן ולא הקנה. אבל יתבאר עפ"י לק"ה אפוטרופוס ג' אות ב' (בהערה הבאה) שסוד הניגון הקדוש הוא לנגן את קול ה' הישר עי"ש שמלביש אותו בניגון ודיבור, ובאמת לשמוע אותו שומעים כולם, כי הוא קול (הצפרים חיות טהורות) ה' היוצא מרגלי עתיק ונשמע בכל העולמות בלב כל בני העולם, אלא ששומעים יחד עימו גם קולות דסט"א. וחכמת הניגון היא לברר בבחי' הגרון את קול ה' מקול הסט"א, כי בגרון שם הדעת ושם הבחירה, כי שם חיבור הראש לגוף, בחי' מקום חיבור המוחין אל המידות, (לכן שם בגרון עושה האדם סימן כן או לא בניעוץ הגרון כי שם הבחירה לומר כן או לא ליצר. וזהו כבוד את ה' מהונך מגרונו כי לכבוד שייך רק מתוך בחירה) ושם בעורף נמצא פרעה ואוחז במיצר הגרון למנוע מהאדם לברר את קול ה' עי"ש שמפיל אותו למוחין דקטנות, עי"ז נמשך לנגן את קול הסט"א. לכן תיקון השמיעה דהיינו להיות שומע בקול הש"י, הוא עי"ש תיקון הקנה דייקא ששם הבחירה.

עוד נראה לבאר בזה דלכאורה באמת תיקון המלכות צריך להיות באוזן דייקא, כי עיקר התיקון הוא להיות שומע בקול האדון, דהיינו עשה לך רב המבואר לקמן, והדיון הוא שעבד חרש אין לו שו"י, כי אפילו עיוור עדיין יכול להיות שומר קשואים, אבל חרש כיון שלא שומע צווי אדונו אינו שווה כלום, דכן הדיון עבד שחרשו אדם חייב בדמי כולו. וא"כ צ"ע מדוע כאן התיקון הוא דווקא בקנה. והתירוץ נ"ל עפ"י המבואר בתורה ה' תנינא החילוק בין עבד לבן, והחילוק בין מלכות לממשלה, כי עבד נמשל בעל כרחו ולא עושה אלא מה שנצטווה בפירוש, לכן עבד חרש אין בו תועלת. אבל בן מספיק לו שמיעת הלב כי כל רצונו לעשות רצון אביו שבשמים אפילו במה שלא צוהו בפיו וממליך אותו מרצונו, לכן אצלו העיקר זה תיקון הדיבור כי הוא עושה דיבור לרצון אביו ומדבר את רצון אביו עפ"י הרגשתו ושמיעת ליבו, בבחי' עושי דברו לשמוע בקול דברו הנאמר במלאכים. וזה עומק כוונת מזהר"ת הנ"ל.

ק"ש ברכות סא סוף ע"א ועיין תורה סג וזהר רע"ב פנחס רלה. וזהר רע"ב נשא קבא: ותיקון כב דף סג:

ק"ש ליקוטי הלכות אפוטרופוס ג' אות ב' - כי קול הנגינה יקר מאד ויש לו כח גדול לעורר את האדם היינו לעורר את המוחין בבחי' קול מעורר הכונה. אבל עיקר שלימות הקול הוא כשמקשרין אותו אל הדיבור בקשר אמיץ וחזק שזה עיקר בחי' כלל כל היחודים לייחד ולחבר הקול עם הדיבור כמובן בוה"ק ובדברי אדמו"ר ז"ל בהתורה ששון ושמחה ימצא בה' וכו' (בס"י קע"ח). וזהו בחי' מה שצריכין לחבר ולקשר הדעת אל הלב שזה עיקר שלימות הדעת האמתית כ"ש וידעת היום והשבותה אל לבבך כ"ש אדמו"ר ז"ל במ"א. כי הקול שהוא בחי' מוחין כי הקול פוגע בהמוח בבחי' קול מעורר הכונה, עיקר שלימותו כשנמשך לתוך הלב עד שיתחמם לבו עי"ז בהתלהבות דקדושתו עד שיוכל לדיבורים קדושים בבחי' חם לבי בקרבי בהגיגי תבער אש דברתי בלשוני. כי שורש הקול שהוא בחי' מוחין הוא ממקום גבוה ועליון מאד מבחי' התנוצצות אלקות שמתנוצצת לכל אחד אחד בדעתו. (וכנ"ל בלק"ה פי"ח ה' תני"ל) כי הש"י"ת ברחמי מצמצם א"ע בכמה צמצומים והאיר לכ"א בדעתו התנוצצות אלקות ובוה מרמו לו וקורא אותו שימשך אחריו וזאת התנוצצות הוא בחי' קולות שבאין מלמעלה לקרות את האדם שימשך אחריו ית' וכל הקולות נמשכין משם. ועי"כ יש להקול כח גדול להמשיך את האדם אליו ית' מחמת שנמשך בשרשו ממקום גבוה מבחי' התנוצצות אלקות. כי עיקר התגלות אלקות הוא בחי' קול בבחי' קול דברים אתם שומעים ותמונה אינכם רואים זולתי קול. אבל השי"ת נתן בחירה לאדם ומי שבוחר בחיים כששומע את הקול הזה שהוא בחי' הכרוז הבא מלמעלה הוא

שהסט"א מקומה בהערף אותיות פרעה (בחי' מדמה פגום) שאחיותו במיצר הגרון (בחי' גלות מצרים/מפ) למנוע מהאדם לברר את הקול הישר קול ה', ולהלביש את הקול בדיבור קדוש, דהיינו ניגון קדוש (שמתבטא בעיקר בדבורים קדושים/מפ). נמצא שכל גלות מצרים כור ההיתוך של עם ישראל שנקרא בזהר גלות הדעת וגלות הדיבור היה בבחי' מיצר הגרון, בסוד תיקון הניגון/מפ. כי עיקר הניגון והדיבור הקדוש הוא לנגן ולדבר את קול השם דהיינו להלביש אותו בניגון או דיבור, וזה יכול רק מי שבכל כחו קושר עצמו לשמוע בליבו את הקול ששולח הש"י לעולם מאתר דנביאין ינקין הנ"ל/מפ בחי' רגלי עתיק הנ"ל, ולעשות איזה דבור או מעשה קדוש על ידו, ועל זה נלחם קליפת פרעה למנוע מזה, ע"י שמפיל למוחין דקטנות גלות הדעת. והתיקון הוא לימוד ש"ס כנ"ל שעי"ז מתקן את הגרון ומתגבר עליו.

וזוהו מה שלמדנו עד כאן שלימוד גמרא מסוגל לזכות על ידו לניגון דקדושה, רמוז בפסוק **(איכה ב)** /מפ/א קומי רוני : קס"בלילה. היינו שתהי' תקומה/מפ/א תיקון להרנה דהיינו לניגון, היינו על ידי בחי' הלילה. שהיא גמרא ש"ס ששה סדרים/מפ/א:

נמשך אחריו ומקדש ומטהר א"ע מכל תאות עוה"ז והבליו ואזי זוכה להמשיך הקול שהוא בחי' המוחין לתוך הלב עד שזוכה לקבל דיבורים קדושים מלמעלה שיהיה נעשה מהקול צירופי אותיות ודיבורים עד שידע רצונו ית' ומצותיו. כי אפילו כששומעין בחי' קול מלמעלה עדיין אין יודעין שום מצוה עד שזוכין לקדש ולטהר א"ע כ"כ עד שיהי' נעשה מהקול דיבור עד שיזכה שידבר ה' עמו ויודיע לו תורתו ומצותיו.

עוד שם - עיקר כח פרעה ה' מקול וניגון דס"א, כי פרעה אותיות הערף, שהיה יונק מאחורי הפה, מבחי' תוקף הדינים שבגרון כמובא בכתבים היינו שינק מהגרון שמשם תוצאות הקול. כי כל הקולות יוצאין מהגרון כ"ש קרא בגרון (ישעי' נ"ג) אך פרעה נק רמז מהדינים מבחי' אחורים שמשם אחיות. המנגן דס"א שמשם יונק מלכות הרשעה שהוא מלכות פרעה. וע"כ אמר פרעה מי ה' אשר אשמע בקולו, בקולו דייקא כי נק מקול דס"א כנ"ל:

ק"ו קהלת יעקב ערך קנה אות ה' - מצרים נקרא קנה כמו שאמר (ישעי' ל"ו) הנה בטחת על משענת הקנה, וכן בחלום פרעה (בראשית מ"א ה') עולות בקנה אחד, ועיין בערך מצרים סוד יש שבר במצרים, שיש נשבר ונשאר קנה חצי יש ע"ש באורך סוד קנה, ונודע דמצרים היא בריאה ומצרים בחינת יסוד, על כן נקרא ערות ארץ (בראשית מ"ב י"ב), ועל כן היו שטופי בזימה (רש"י בראשית י"ב י"ט, וי"ג י', וכ"ט ט'), קנה במילוי גימטריא יסוד דבריאה:

ק"ח כנ"ל בלק"ה הערה שלפני הקודמת ועיין תורה לח ותורה קנו

ק"ט וכן מבואר יותר לקמן בבואר הרבב"ח בהערה על צפרדע שבפ"ח שמשמע שהמצרים היו בחי' צפרים דקליפה ניגון דס"א ובמכת צפרדע (שמבואר בשפתי הון מתלמידי הארז"ל שהיתה כנגד כל המכות כולן) הצפרדע שהיא צפור דעה ששרשה בשתי צפרים חיות טהורות שורש הניגון הקדוש הכניעה אותם.

ק"ס רבנו מכנה את המקום הזה שתי צפרים חיות וכבר ביארנו לעיל עפ"י הארז"ל ולק"ה ערובי תחומין שהם דדי המלכות דדי בהמה הנ"ל.

קס"א איכה פרק ב' (יט) קומי רוני בלי' (בלילה) לראש אשמרות שפכי כמים לבך נכה פני אדני שאי אליו כפיך על נפש עוללך העטופים ברעב בראש כל חוצות:

תרגום יונתן - (יט) קומי כנשתא דישאל שדריא בגלותא עסוקי במשנה בליליא ארום שכינתא דיי שריא לקבליך ובפתגמי אוריתא כשירו שפרפרא שריא היך מיא עקמומית ליביך והדרי בתויבתא וצלאי בבית כנשתא כל קביל אפי יי טולי לותיה בצלו ידיך על נפש עולמך דחזין בכפנא בריש כל מחוזין:

חומת אנך להרב חיד"א אות ז' - קומי רוני בלילה. אמר בתרגום עסוקי במשנה בליליא. כי המשנה תורה שבע"פ והיא כנגד השכינה. ואמרו רז"ל דבכות המשני' תבא הגאולה. ואפשר שזוהו שאמר קומי רוני עסוקי במשנה. והתפללי על הגלות וז"ש בלילה בשביל הגלות הדומה ללילה. ולא יהיה כונת התפלה והעסק שתבא הגאולה לטובתנו שנהיה בהשקט וכבוד. לא כי אלא הכל בשביל השכינה כב יכול שהיא בגלות וז"ש שפכי כמים לבך נכה פני אדני שהיא השכינה: עכ"ל.

ועיין מסכת תמיד סוף פרק ד' - קומי רוני בלילה וגו'. תנא ר' חייא, כל העוסק בתורה בלילה שכינה כנגדו, שנאמר קומי רוני בלילה לראש אשמרות שפכי כמים לבך נוכח פני ה'.

הקרי והכתיב ליל ולילה רומז לשני חצאי הלילה כמבואר בזהר בא לח: שהראשון נקרא ליל ומחצות נקרא לילה (עיין מעב"ב ב' מג) ועיין בזה לקמן בבואר הרבב"ח בהערה על עורב.

קס"ב גם בתרגום - רוני : בלילה (נקודותים בין רוני לבלילה), ומתרגום - רוני בלילה

קס"ג כיון שהניגון בסוד בנין ותיקון המלכות לכן נקט תקומה, כי המלכות מעצמה נוטה מאד לנפילה וצריכה הקמה (עיין מזה בתורה א' בסוד נ' הרומז למלכות ורומז לנפילה ע"ש ביאורים) עוד בענין התקומה השייכת למלכות דייקא עיין מעדני מלך (וינצנדר) אות י' לקשר לתורה רלד כשרוצים לעשות מלך משתמשים בשם קמה ומבאר הענין ע"ש.

קס"ד עיין לקוטי הלכות אפטרופוס ג - עקר תקון הקול הוא על ידי למוד גמרא שהוא תורה שבעל פה פנ"ל, כי תורה שבעל פה הוא בחינת דבור, בחינת מלכות פה ותורה שבעל פה קרי' לה (פתח אליהם). כי תורה שבעל פה ותורה שבעל פה הם בבחינת קול ודבור פידוע, וצריך לקשרם ולתקדם בקשר אמיץ, כי זה עקר בחינת היחוד, ליחד ולחבר הקול והדבור פנ"ל, הינו כי תורה שבעל פה היא עדין בבחינת קול, מחמת שמתורה שבעל פה אין יודעין שום דין ברור אף להתנהג במצות התורה, על כן הוא עדין בבחינת קול, שהוא שרש הדבור שהוא תורה שבעל פה, שהוא מגלה לנו כל פרטי דיני התורה, אף להתנהג בכל מצוה, שזה עקר הדבור, שהוא מגלה הרצון שבלב, כי על ידי הקול יכולין לקרות את האדם אליו, אבל עדין אינו יודע מה הוא רוצה, אבל כשא אליו והוא מדבר עמו בדבורים אזי הוא יודע רצונו. ועל כן אף על פי ששרש יניקת המלכות הוא בבחינת קול פנ"ל, אבל עקר הנהגת המלכות הוא על ידי הדבור שנגלה רצון המלך למען נדע מה לעשות וכמה נעבד אותו ונעשה נחת רוח לפניו, שזהו בחינת תורה שבעל פה שהיא בחינת דבור שבעל פה ומפרש את בחינת הקול שהוא בחינת תורה שבעל פה וכו': ע"כ.

דהיינו שהקול הוא כמו מי ששורק בבחי' אשרקה להם ואקבצם שקורא לו להמשך אליו באופן שלא מפורש בקריאה כלום רק השומע צריך לתת פירוש לשורקה שכוונתה שיבוא אליו וכפי הכנת הלב עוד יכול השומע המזוכך גם להבין בקול דברי נביאות ממש כי עושה

והנה תכלית תיקון הנגינה שזוכין ע"י לימוד תורה שבע"פ, הוא שיזכה האדם ע"י הנגינה להדבק בה ולקבל עליו עול מלכותו ית' ולבנות בזה את בנין המלכות דקדושה. ומובן מזה שבשביל לזכות לדביקות הזאת צריך האדם שיהיה לימודו לשמה, לשם ה' יתברך לבד, בלי שום פניה אחרת כלל, **אך בשלומד שלא לשמה** (ס"ה), **היינו בשביל שיתקרא רבי** (ס"ו), מחשבה זו היא פגם תיקון המלכות, דהיינו תיקון הנגינה, כי תיקון המלכות היא בחי' עשה לך רב כמבואר לקמן, והוא עושה את עצמו לרב (באה"ל א). אבל יש כוונות גרועות יותר כגון הלומד להתפרנס או להיות חכם שכלל לא חושב על לשמה, שלימוד כזה אינו חשוב כלל וספק אם יבוא על ידו ללימוד לשמה (ס"ז). מאידך הוא פחות בסכנה ליפול ממנה לקנטר כי אין לו תחרות עם לומדים אחרים, אבל הלומד להקרא רבי בסכנה שיקטר חבריו כדי להיות נחשב רבי הגדול מכולם ואזי עליו נאמר מוטב שלא נולד כלל (ס"ח). אבל אם אינו מקנטר ורוצה (ס"ט) ללמוד לשמה אלא שאינו מצליח, אזי

ניב שפתים לקול וכן יש בזה בחינות כי גם הנבואה עדיין היא סתומה וצריכה פירוש וצריך לכווין בפירוש שיהיה אמיתי ולזה גם צריך חיבור קול ודיבור כי הנבואה כלפי הפירוש שלה היא קול וכן כל התורה שבע"פ משנה ואח"כ גמרא וגאונים וראשונים ואחרונים כל דור הוא בחי' קול כלפי הדור שאחריו שצריך לעשות לו בחי' דיבור.

ס"ה לשמה ממש היא שלומד רק לתיקון השכינה, (והיינו לשמה-ה לשם ה' אחרונה שבשם הרומזת למלכות והשכינה) ואפילו לא כדי לקבל שכר עוה"ב כמבואר בתורה לז תנינא. וצריך לזה הרגשה הצער השכינה בגלותה ואמונה חזקה מאד בעצמו שלימודו מועיל ואמונה חזקה במציאות התיקונים האלה ברוחניות.

עיין תורה קנט - אך לא כל אדם זוכה לזה שיהיה למודו עולה להשכינה, כי לזה צריך שיהיה אדם יקר ושיהיה למודו רק להשכינה, הינו לאוקמא שכינתא מעפרא, ולא כל אדם זוכה ללמוד זה, ואף אם לומד ביראת שמים, וגם אם אומר שלמודו לאוקמא שכינתא מעפרא, עם כל זה מי יודע אם ראוי לכך שיהיה למודו להשכינה. ועי"ש כשלא לומד לשמה כראוי אזי תורתו אינה עולה למעלה וכו' עי"ש

עיין מבועי הנחל תשלט אדר מה שכתב הרב ויזנפלד שאחר ע"י שלא למד לשמה, לכן שמע בכל מקום את הרע שבקול, כמבואר בגמ' חגיגה ששמע שובו בני חוץ מאחר, וכן מהתניקות שמע התרחקות כדאיתא שם, והוה הכוונה שם שלא פסק זמר יוני מפי. ונראה שזה בחי' מה שרבינו אמר שאף אחד לא מבין פשט בהזר שכתב שאין תיקון לפגה"ב, כי באמת הפגם בברית דייקא בגלל שפגם בקול (כמבואר במקום אחר עה"פ רועה זונות יאבד הון וכתוב כבוד את ה מהונך ודחול' מגרונך) לכן משמיעין לו התרחקות, אבל ע"י התיקון המובא כאן, יודע לברר הקולות, ויודע שמשמיעין לו רק כדי שיתחזק יותר, בבחי' אין גבור כמתיימש. ולא ח"ו להתיימש ממש.

ס"ו לכאורה צ"ע מה בכך שלומד עמ"נ להקרא רבי, הרי כוונתו עמ"נ ללמד אחרים, שעל זה נאמר בסוכה מט: שהיא תורת חסד. עי"ש-ו ואמר רבי אלעזר מאי דכתיב "פיה פתחה בהכמה ותורת חסד על לשונה", וכי יש תורה של חסד ויש תורה שאינה של חסד? אלא תורה לשמה זו היא תורה של חסד, שלא לשמה זו היא תורה שאינה של חסד, איכא דאמרי תורה ללמדה זו היא תורה של חסד, שלא ללמדה זו היא תורה שאינה של חסד. דהיינו שנחלקו האם תורת חסד היא חסד עם השכינה או חסד עם הבריות, עכ"פ יש דעה שגם עמ"נ להיות רבי זה לשמה. ונראה כי הלומד להקרא רבי אם כוונתו לכבוד זו בחי' לקחה שהיא סט"א, אבל הלומד על מנת ללמד כוונתו לנתינה בחי' צדיק חונן ונותן.

עיין מהרש"א כתובות סז. מקשה למ"ד שממונו של נקדימון בן גוריון נאבד כיון שנתן צדקה לכבוד עצמו, מאי שנא מהמבואר בר"ה הנותן צדקה על מנת שיחיה בני נחשב צדקה, ותירץ שלכבוד עצמו גרע טפי, כמבואר בתוס' בפסחים החילוק בין הלומד שלא לישמה שנאמר עליו לעולם ילמד, ובין זה שאמרו עליו מוטב שלא נברא.

עיין בבואר הלוקטים אות א' מקשה הרי פשוט וידוע שלימוד שלא לשם שמים אינו חשוב, ולמה כאן יצא ביחוד לפרט את הדבר. ותירץ שאין הכוונה כאן להודיע פגם השלא לישמה, אלא נקט דייקא עמ"נ שיתקרא רבי, כי כיון שכל התורה כאן סובב על תיקון המלכות, שזה בחי' עשה לך רב, לכן דייקא כאן הפגם גדול ביותר שבמקום לעשות לי רב אני עושה עצמי לרב. ס"ז עיין בזה לקמן. מר' צדוק.

ס"ח עיין פסחים נ: רבא רמי כתיב (תהילים נז-יא) כי גדול עד שמים חסדך וכתוב (תהילים קח-ה) כי גדול מעל שמים חסדך הא כיצד כאן בעושיין לשמה וכאן בעושיין שלא לשמה וכדבר יהודה דאמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אף על פי שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה:

ועיין תוספות - וכאן בעושים שלא לשמה וכדבר יהודה - תימה (דרב) גופיה אמר בפ"ב דברכות (ד' יז). כל העוסק בתורה שלא לשמה נוח לו שלא נברא ואור"י **התם מיירי כגון שלומד כדי להתיר ולקנטר ולקפח את חבריו בהלכה ואינו לומד ע"מ לעשות**, אבל הכא מיירי דומיא דההיא דלעיל יש שפל ונשכר דלא עביד כוליה שבתא ולא במעלי שבתא שאין מתכוון לשום רעה אלא מתוך עצלות אפ"ה גדול עד שמים חסדך:

דברי רב מתוך שלא לישמה יבוא ללישמה המקור בהוריות י: ולמד זאת מבלק שהקריב מב קרבנות שלא לישמה ובזכות זה זכה לדוד ושלמה שהקריבו לישמה ומקשים א"כ איך למדו ממנו הרי בעצמו לא זכה. ועיין מהרש"א הוריות י: (ד"ה שמתוך) ובשו"ת משיב דבר (ח"א מד ד"ה אמנם כן) שבאמת מבלק אין ללמוד אלא שיצא ממנו דוד שילמד לשמה ולא דווקא הוא בעצמו. אבל מתוס' שהביא הפל"ח שיש שתי מדרגות בלא לשמה מבואר שלמדו שהוא עצמו יבוא ללישמה. ועיין תקנת השבין לר' צדוק הכהן סימן י'.

ס"ט צ"ע בזה כפי שיבואר לקמן שהלומד עמ"נ להקרא רבי יש לו תקנה ע"י לימוד בלילה. אבל מסביר ומלשון רבנו שאין ללמוד זה חשיבות כל כך, נראה שהכוונה שרוצה אלא שמתגנב לו פניה של כבוד, אבל אם בכלל לא רוצה ללמוד לשמה, לכאורה זה לא "לא חשוב כל כך" אלא רע.

הלימוד שלו אינו בחשיבות כל כף/קפ [קפא] להיות מועיל לתיקון הניגון הנ"ל. ועיין פרפראות לחכמה/קפג שכתב שכיון שמהלימוד שלא לשמה לגמרי כלל ישראל רחוקין מזה, לכן הסט"א תחילה מפילה אותו רק לפניו. נראה שבתחילה לומד כדי שידע להשיב למבקשים דבר הלכה דהיינו לומד על מנת ללמד ואח"כ נופל ללימוד כדי שיכבדו אותו על זה, ואח"כ עלול ליפול למעט בכבוד רבנים אחרים כדי להחשב הגדול שבהם, ואח"כ גם מקנטר/קפג, שעליו אמרו חז"ל מוטב שלא נולד. כי הסט"א אורב ללומד ומחפש להפילו לזה, כמבואר לקמן במעשה דרב"ח שהנחש בא ובלע את הלימוד שלא לשמה, והבליעה היא שהנחש הפילו לקנטר ולדבר בו על צדיקים.

אמנם בלימוד לשמה יש מדרגות רבות והגבוהה שבהן מבואר בתורה קנט שרק כשכל לימודו הוא רק לאוקמא שכינתא מעפרה ואמר שם שצריך לזה להיות אדם יקר כדי זכות לזה, ורק תורה כזו עולה למעלה עי"ש. אבל נראה שכאן לתיקון הנגינה כל שרוצה ללמוד לישמה ומשתדל ואין לו כוונה אחרת אלא רצון ה' אזי אע"פ שאין לו הרגשה בהקמת השכינה אפשר שנחשב לו למוד לשמה דאי לאו הכי כמעט לא שייך בדור הזה שלימוד גמרא יועיל אלא בלילה כדלקמן, וצ"ע אולי אמנם כך שבדור הזה רק לימוד בלילה מועיל. וצ"ע כוונת רבנו בלומד להקרא רבי, נראה שכל כוונתו להקרא רבי, ולא שרוצה ללמוד לשמה ולא מצליח.

והעצה למי שלא מצליח ללמוד תורה לשמה שילמד בלילה/קפג מחצות עד הבקר, **וכשלומד בלילה חוט של חסד/קפג נמשך/קפג** [קפג] **עליו/קפג** ביום/קפג, כך הגרסא בחגיגה/קפג ובזוהר/קפג (קפג), **ומגין/קפג**

קפ אינו בחשיבות כל כף - מדנקט לשון קלה כזו, משמע שמדובר במי שמשדל ללמוד לשמה אלא שלא מצליח, וצ"ע בהמשך אומר רבינו שהיא מחשבה מזיקה, וצריך חוט של חסד שיגן עליו ממנה. ואולי הכוונה שמויקה לתיקון הנגינה, שרוצה לתקן ע"י התורה. וצ"ע כי להתקרא רבי זה כבר ממש לא לשמה כי אם רוצה ללמוד לישמה לא רוצה להקרא רבי. ועיין תורה קנט שכדי שתורתו תעלה לשכינה צריך שילמד רק להקים את השכינה מעפרה וגם אז צריך זכות גדולה מאד, להצליח לכיין לזה כראוי.

עוד צ"ע למה נקט רבינו לשון אינו בחשיבות דלכאורה הל"ל אינו מועיל כל כך. וצ"ע אפילו אם היה אומר אינו מועיל עדין קשה לפי המבואר בלק"ה (ציצית ה' אות ו') שע"י לימוד גמרא עיקר ברור המדמה ועל ידו זוכים לברר קול הנגינה והנבואה כמבואר בתורה נד, א"כ צ"ע הרי לכאורה הלימוד מברר את המדמה, ומה זה קשור ללשמה שהיא ענין עלית התורה לתקן למעלה. ונ"ל שלימוד לשמה הוא התגברות על כל הפניות, שהם הקולות דסט"א שמתעוררים כנגד קול הקדושה, נמצא שגם לימוד הלשמה תלוי בברור המדמה, לכן רק שמשדל ללמוד לשמה, מועיל לו לימוד התורה שבע"פ לברר את המדמה.

ונ"ל שנקט דייקא חשיבות כי עפ"י המבואר לעיל בהקדמה שטוד הניגון הוא לברר את קול ה' מתוך תערוכת הקולות ולהחזיר כפי כוחו את הקול הזה בניגון שיעלה ליחוד פנימי בחו"ב העליונים, וכיון שהניגון הוא מ"ן שגורם יחוד, אם אין לו חשיבות למעלה לא יגרום שום יחוד, כי כל ענין המ"ן הוא שהנוק' באה עם איזה מעשה טוב להתרצות בו לפני בעלה, ואם באה עם מעשה שאין לו חשיבות לא תועיל כלום.

ונ"ל שצ"ל כמה מדרגות בלשמה הגרוע ביותר עמ"נ לקנטר אין לו הגנה כי לא יועיל לו החוט של חסד, והלומד עמ"נ להקרא רבי, היא הכוונה הגרועה בשלא לשמה אבל אעפ"כ יש לו תיקון ע"י חוט של חסד, כפי שיתבאר לקמן שזכות הצדיקים המקשיבים לקולו יגן עליו ממנו שלא ירצה להקרא רבי, אבל אין הכוונה שאע"פ שמכוון להקרא רבי לא יזיק. אבל הרוצה לכוון לשמה ורק לא עולה בידו לכוון להקמת השכינה בגלל פניות שלא משתלט עליהן, נ"ל שלימוד כזה יש לשכינה במה להתפאר בו, ולא צריך הגנה של חוט של חסד (דהיינו שמועיל גם כשלומד ביום) כי מועיל לברור המדמה וגם מועיל לעורר הייחוד העליון, אע"פ שבדאי אינו דומה לגודל היחוד שנעשה מכוונה להקמת השכינה לבד, כי בודאי ככל שהנוק' העליונה מתקשטת בבגדים יפים יותר לפני בעלה בוודאי השפע שמקבלת ממנו הוא מפנימיות יותר והן נשמות גדולות יותר, שמאיר על ידן מוחין גבוהים יותר, לבנין השכינה.

גם לפי ביאור הליקוטים שלהקרא רבי הוא פגם בעשה לך רב, נראה שבאמת עיקר לימוד הגמרא הוא כדי לזכות לשפלות שלא ירצה כלל להקרא רבי, כי לומד להכיר חסרונותיו, ומתבטל לגדולים ממנו, שזה עיקר תיקון המלכות, ולפ"ז אפילו שלא זוכה ללמוד לאוקמא שכינתא מעפרה כמבואר בתורה קנט אעפ"כ לענין ברור המדמה נחשב לישמה ומועיל גם ביום. ולפ"ז הלומד עם גאוה לזכות לכבוד ולהקרא רבי אעפ"כ מועיל לו הלימוד בלילה ע"י החוט של חסד שיגן עליו שלא יפול מזה להתגאות על צדיקים ולקנטר וצ"ע. (ועיין לקמן שהלומד כדי בתאוה להיות חכם אפשר שגם החוט לא יועיל לו).

קפ עיין פלי"ח ובמ"מ שצ"ן תוס' בברכות יו' תוס' בתענית ו' ופסחים ג' להבין הסתירה שאמרו חז"ל לעולם ילמד אפילו שלא לישמה ואמרו הלומד שלא לישמה מוטב שלא נולד. עוד עיין גם מהרש"א כתובות סו. עפ"י תוס' בפסחים, שכוונת לכבוד עצמו גרע מכל כוונה אחרת שלא לישמה.

קפב פרפראות לחכמה אות ד' - ובוה (מה שביאר באות ג' ע"ש) יש לפרש גם כוונת רבנו ז"ל, כי הלימוד של תורה שבעל פה בלילה הוא תיקון הנגינה וכו' כמבואר שם אך מאחר שהצפרים דסטרא אחרא הם בחינת מוחין שבמלכות דקליפה שהוא בחינת גאוה וגסות כידוע, אם כן יכולה שתאחו בהלימוד גופא שיהיה שלא לשמה רק מחמת שגם מהלימוד שלא לשמה לגמרי כלל ישראל רחוקין מזה, אך שבתחלה ילמוד בבחינת שלא לשמה בשביל שיתקרי רבי (מחמת כי על ידי הלימוד זוכה לבחינת עשה לך רב כמבואר לקמן, יכולה היא שתאחו שילמוד בשביל שיתקרי רבי), ואחר כך יכול לבוא על ידי זה לבחינת הלימוד שלא לשמה לגמרי, וזה שאמר אתא תנינא ובלענה, היינו כי הנחש רוצה לבלוע את הלימוד ומסית את האדם ללמוד שלא לשמה לגמרי על ידי שמסיתו מתחלה שילמוד בשביל שיתקרי רבי, שזה בחינת רבה קאמר ליה (ועיין גם בס' ט"ו כעין זה).

קפג עיין תורה יב ותורה כח ותורה ריד שהמבזים את הצדיקים מקבלים כוחם דייקא מהתורה שלמדו. ובעיקר בתורה יב רבנו מבאר כיצד התורה בגלות אצל הלמדן שמבזה צדיקים והצדיק האמת יש בכוחו להעלותה ממנו עי"ש.

קפד לא מבואר כאן אם חזוקא אחר חצות ונראה שמצד סגולת הלילה אין הבדל וא"כ הלומד לישמה יכול ללמוד גם קודם חצות, אבל מצד החוט של חסד הנצרך ללומד שלא לישמה נראה שזוכה לזה רק הלומד אחר חצות, אבל אפשר שזה רק לפי זוהר (לך לך צב). ובעלי הסוד, כי עפ"י הפשט בגמ' וכן פסק בקיצור ש"ע סימן עא כוונת הגמ' תגיגה יב: גם על הלומד בכניסת הלילה. ונ"ל שיש בזה שתי בחינות אחת מצד הנייחא של העולם מהבלי העוה"ז שרובם גומרים לעבוד ולרדוף אחר הפרנסה בתחילת הלילה וכדמצינו לגבי התבודדות שרבינו אמר (בקיצור תורה נב) לצאת חוץ לעיר למקום שאפילו ביום לא מהלכים שם בני"א. ועי"ז בנקל לו לשמוע את קול ה' הישר שיתנוצץ בליבו ויזכה לבררו בעסק לימוד התורה שבע"פ. עוד מצד שגול זמן השינה וזמנו הפנימי ללימוד התורה. אבל כאמור

העיקר הסגולה היא אחר חצות דייקא עיין גם לק"ה שאחר חצות יותר מסוגל לברר את המדמה ע"י לימוד התורה עיין לק"ה ציצית ה' אות ו' ואז עוסקין בתורה כי התורה היא בחינת רוח נבואה, כי כלליות התורה כלולה ב" הדברות, שהם בחינת י' מדריגות של נבואה כמו שכתוב שם, כי על ידי התפלה בבחינת דין הנ"ל, זוכין לבחינת רוח נבואה, שהוא בחינת עסק התורה אחר חצות לילה, וכל זה כדי לברר המדמה כנ"ל, ועל כן הוא דבר גדול לעסוק בתורה בלילה דייקא, כמו שאמרו רז"ל אין אדם זוכה לכתרה של תורה אלא בלילה, וכמו שכתוב (איכה ב') קומי רוני בלילה, כי עיקר עסק התורה הוא בשביל בירור המדמה. ודווקא עפ"י הפשט יש ענין ללמוד גם בתחילת הלילה אבל עפ"י הסוד אינו כן עיין חסד לאברהם מעין ב נהר טז שעסק התורה בחצי ראשון של הלילה היא מסוכנת להיות נדחית כי אם אינו נקי כפים לא יעלה בהר ה'. אבל אחרי חצות זוכה לנשמה אפילו מי שאינו ראוי ואם קם בחצות נטהרת ונתקדשת כמבואר בזהר לך ע"ש.

עוד אריכות בזה עיין לקמן בכיאר הרבב"ח בענין הלילה שנרמו בעורב נקבה דייקא.

קט"ו החוט של חסד - עיין פרש"י ע"ז ג: נותן חינו בעיני הבריות. והמהרש"א שם פירש מדרך הטבע המנדד שינה מעיניו בלילה פניו זועפות ביום, אבל הניעור בלילה לעסוק בתורה, הקדוש ברוך הוא מברכו למחר במאור פנים. ועיין אסתר (ב ז') ותשא חן וחסד לפניו וכו'. ועיין מגילה יג. שהיתה ירקרוקת וחוט של חסד משוך עליה. ועי"ש תורה תמימה שהכוונה שבאמת לא היתה יפה ומה שכתוב שהיתה יפה, זה בגלל החוט של חסד. דהיינו שהחוט של חסד נותן חן, גם למי שמצד טבעו אין לו חן ולא יופי, ועי"ז נמשך לב כל רואהו לאהוב אותו ולתת לו מתנת חנים.

וראיתי ברמ"ק הלומד בלילה זוכה לסיעתא דשמאי, דהיינו שמאירים עליו מהאור הגנוז לצדיקים, כדי לעזור לו להתגבר על החשכות של הלילה. ואולי אפ"ל שזה בחי מצאית חן, שזוכים מכח תיקון המלכות, וכדמצינו באסתר שכתוב בה ותלבש מלכות, דהיינו רוח הקדש, כמבואר במגילה טו. ועי"ז משך עליה המלאך חוט של חסד, ומצאה חן בעיני אחשוורוש (מגילה טו). ועיין תורה לג שעל ידי כפית היצר דהיינו תיקון המלכות זוכים לאור הגנוז. וה"ל אצלינו ע"י שממליך ע"ע את הקב"ה בלילה בלימוד תורה שבע"פ במסירות זוכה ביום לחוט של חסד. ובבוקר נשאר רושם מהאור הזה, שמכוחו נמשך ליבו לשמוע בכל הקלות את קול הש"י דהיינו תיקון הניגון שיכול לשמוע ממנגן רשע.

ועיין בזהר לך צב. שהחוט של חסד הוא שמירה על האדם בעוה"ז. ונ"ל לפי רבינו יתפרש דהיינו שמירה מניגון של רשע, דמשמע כאן שזה עיקר השמירה.

חוט של חסד - עיין בסוף התורה בהשמה שמביא רבינו את הפסוק "כי גדול מעל שמים חסדך" ומבאר ששמים היינו קול, וחסדך הוא חוט של חסד. (ועיין מעב"נ א לו) קשה הרי פסוק זה מבואר בפסחים נ: שנאמר על הלומד לישמה, והלמד לשמה לא נצרך לחוט של חסד, כמבואר כאן. ותירץ שגם הפסוק המדבר מהלומד שלא לישמה דהיינו "גדול עד שמים חסדך" יתפרש שמים וחסד דהיינו קול וחוט של חסד, אלא שהפסוק "גדול מעל שמים חסדך" מדבר בצדיקים הלומדים לשמה שאצלם שמים הוא בחי' קול הבא מלמעלה לגבינו והוא בעצמו החוט של חסד, שהם ממשכים על הלומד שלא לישמה, לסייע בעדו להשמר מפניות בלימודו, דהיינו שגם מי שאינו צדיק גמור, יוכל לתקן את הגרון ולהיות יודע נגן. אבל הפסוק "עד שמים חסדך" מדבר מקול של הלומד שלא לישמע שע"י החוט של חסד שמקבל מהצדיק שלומד לישמה מצליח לנגן ולתקן את הקול להיות ניגון העולה למעלה. נמצא לפ"ז שאצל הצדיק הקול הוא החוט של חסד, שכדי לעזור לנו הוא מוריד לנו בחי' קול ה' מבורר קצת כדי שיהיה לנו יותר קל לתקן את הניגון. וכעין זה מצינו בתורה ח' תנינא שהצדיק הוא מוכיח לשם שמים ע"י שיש לו קול ה' ועי"ז זוכה לחוט של חסד ויתכן ללמוד משם שכמו ששם החוט של חסד הוא הקול, הכי נמי כאן אצל הלומד לישמה. וכן אצלינו החוט של חסד הוא הקול שמוריד לנו הצדיק לסייע לנו בניגון. עי"ש נ"ל שזו כוונתו שם.

קט"ז ע"ע ששינה מלשון הגמ' ששם כתוב שהקב"ה מושך עליו. וכן בזהר הלשון ולא עוד אלא דקב"ה משיך עליה חד חוטא דחסד. אבל עיין זהר מקץ קצד שם הלשון חוטא דחסד אמשך עליה בימא.

קט"ז זהר מקץ קצד

קט"ח נמשך עליו - עיין תהילים לו יא משוך חסדך ליודעך וברד"ק שם - המשיכה כענין הנטיה, כמו: ויט אליו חסד (בראשית לט, כא), וכן: משכתיך חסד (ירמיה לא, ב). אמר: הטה ליודעך חסד בעולם הזה, שיוכלו להתעסק בחכמה ובמצות שלא יהיה להם מונע מעסקי העולם הזה. ועיין בזהר לך הנ"ל שמשך עליה הוא כעין הושטת שרביט וכדמצינו באחשוורוש לאסתר כיון שמצאה חן העיניו ע"י שלבשה מלכות הכי נמי כאן הלומד בלילה מוצא חן ע"י שממליך ע"ע את הקב"ה בלימוד.

קט"ט ע"ע מדוע מגן עליו רק ביום ולא בלילה (ואולי לכן השמיט מוהר"ת מילה זו בגרסתו כדי שלא נתבלבל) אבל עיין לקמן במעשה דרבב"ח, גם שם משמע שהחוט של חסד נמשך עליו אחרי שהלילה כבר בלע את הנחש, עי"ש שהעורב ישב על האילן רק אחרי שכבר בלע את הנחש. אבל ע"ע שם כי בהמשך מבאר רבינו שהלילה הואיל רק מכח החוט של חסד שבו. **גם עיין זהר לך לך צב.** מבאר משך עליה אח"כ ביום, והיינו יומם יצוה, והטעם משום שבלילה שירו עימי, וכיון שהוא מקשט השכינה, נותן לו חלקו מהייחוד ביום, מצד החסד המתעורר אל הזיווג. (רמ"ק) מבואר בפירושו שרק ביום זוכה בחוט של חסד. **וצ"ע** כי מלשון התורה כאן משמע שהחוט של חסד מעלה את חשיבות התורה שלומד ביום ולא רק אח"כ ביום.

ואולי עפ"י תורה לח אפ"ל שהחוט של חסד נמשך בלילה אלא שנקרא ביום כי החסד נקרא יום כמ"ש יומם יצוה ה חסדו וכן בזהר הובא בתורה לח אות ד' - 'הלומד תורה בלילה. מושכין עליו חוט של חסד ביום'. 'חסד', הוא בחינת בקר דאברהם. כמו שכתוב בזהר (מקץ ר"ג): 'הבקר אור' דא בקר דאברהם. והאנשים שלחו, אנון מארי דדינין. המה וחמוריהם, אנון וכל סטר מסאבא. וכמו שכתוב (רות ג'): 'שכבי עד הבקר'. א"ז נופלים כל המקטרגים השולטים על הדבור, ואז הדבור יוצא בשיר ושבח והלל להקדוש - ברוך - הוא. כמו שכתוב (תהלים ג'): אלקים אל דמי לך; וכמו שכתוב (תהלים ל'): 'למען זמרה כבוד ולא ידם', ואז: 'ברך יחד כוכבי בקר' וכו' (איוב ל"ח):

ויותר נ"ל לבאר עפ"י הזהר לך הנ"ל תורה יב כי לחוט של חסד זוכה בלילה מכח סיעתא דשמאי שמקבל מהצדיקים והקב"ה המקשיבים לקולו ובפרט הצדיקים שלומד את התורה שלהם, אבל החוט של חסד לא פועל בלילה אלא אחרי הלילה שישאר מחובר אליו ית' להיות מסוגל לשמוע ניגון מכל מנגן ולברר הטוב בכל קול כי בלילה לא נצרך לחוט של חסד כי זוכה לחסד עצמו אבל ביום נשאר רק רשימו ממנו שזה בחי' חוט, וזה כוונת הזהר שהחוט של חסד שומר עליו ביום בעוה"ז, שלפי רבינו הכוונה מהיזק שמיעת ניגון של רשע, (קול המונה של רומי המנסר בחל העולם תמיד).

עיין מעב"נ ב כד מבאר עפ"י תורה ח' תנינא שחוט של חסד הוא הניגון שמנגן הצדיק להוכיחו בבחי' מטה כלפי חסד (וכן ביאר שם בחלק א' אות לה לו ע"ש) ובבחי' כרוזים עליונים המעוררים לב בני"א לשוב אליו ית' כמבואר בלק"ה או"ח ק"ש ה יא לכן נקרא ביום לאפוקי מניגון דלתתא שלנו שעולה למעלה שהוא בחי' לילה בחי' גמרא שהיא בחי' ניגון ובחי' לילה.

עליו שלא יזיק/קפד/ לו המחשבה/קהל/ הנ"ל שלומד על מנת להקרא רבי, שזה ההפך מתיקון המלכות. וביאר הפרפראות לחכמה/קפד/ שעיקר ההגנה היא שומר שלא יפול ממחשבה הנ"ל ללימוד שעמ"נ לקנטר כנ"ל, כי החוט של חסד יגן עליו ע"י שיגרום לו לכוין לשם שמים בלימוד ובעזרתו יוכל לבוא משלא לישמה ללישמה

^{קפ} חגיגה יב ע"ב – (ר"ל אמר שבעה ריקיעים ורקיע ששמו) מעון – שבו כיתות של מלאכי השרת, שאומרות שירה בלילה וחשות ביום, מפני כבודן של ישראל, שנאמר +תהלים מ"ב+ יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי. אמר ריש לקיש: **כל העוסק בתורה בלילה – הקדוש ברוך הוא מושך עליו חוט של חסד ביום**, שנאמר יומם יצוה ה' חסדו ומה טעם יומם יצוה ה' חסדו – משום ובלילה שירה עמי (והטוה נקלחת שיהיה כמ"ס דכ"ט לא יט ועמה כמנו לכס את השיה הזאת. מהש"ס ס) ואיכא דאמרי, אמר ריש לקיש: כל העוסק בתורה בעולם הזה, שהוא דומה ללילה – הקדוש ברוך הוא מושך עליו חוט של חסד לעולם הבא, שהוא דומה ליום, שנאמר יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי. ועיין גם גמ' ע"ז ג:

^{קפא} וזהו לך לך צב. עס צילוק הממוק מדכט בפלגות ליליא כד צפורין סס המלאכיס מתערין סטרא דצפון אתער ברוחא קם בקיומיה שרביטא דבסטור דרום ובטש בהווא רוחא ושכיך ואתבסם, כדון אתער קב"ה בנמוסוי לאשתעשעא עם צדיקיא בגנתא דעדן, אז מתעורר הקב"ה לנהוג כנהגו להשתעשע עם האלקים בג"ע כי אין לו מנוח כניכול מעצמו על חשבן צית המקלש כי אם כשהוא משתעשע עם נשמותיהם של האלקים (ולפי האר"ל ענין השעשוע הוא סוד היחוד של יעקב ולמה שזכרנו לילה) בהווא שעתא זכאה חולקיה דבר נש דקאים לאשתעשעא באורייתא כי עי"ז מתחבר עם האלקים שבג"ע צלותו שעשוע. דהא קב"ה וכל צדיקיא המקלש מלך צילר שכלן הוונה לזעיר (ועקב) וכלן שלן להס יחוד אז, ויחסי לנפילה לג"ע עליון לשמע קול העסקים צויה אתר חמות דבגנתא דעדן בלחו צייתין לקליה מכלון נלמד שצריך לעסוק צויה צלילה כקול רס, הה"ד (שיר ח יג) היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעיני שחלמך כקול רס. ולא עוד אלא דקב"ה משיך עליה חד חוטא דחסד ציוס ונטקס צו כלי להיות נשמך בעולם הזה, למהוי (ד"א ל"ג תדיר) נטיר בעלמא, דהא עלאין ותתאין נטרין ליה, דהא הוא דכתיב (תהלים מב ט) יומם יצוה יהו"ה חסדו ובלילה שירה עמי. דהיינו שהקב"ה לומר ע"י שקיני עימי אז ציוס למשך עליו חוט של חסד אי"ר חוקיה, כל מאן דאשתדל בהאי שעתא באורייתא, ודאי אית ליה חולקא תדיר בעלמא דאתי, וואל לומר אפילו צעודו צעוה"ז (וענין מה שאמרו חז"ל ברכות יו. עולמך תלצה בחיך) אמר רבי יוסי שאל את רבי חזקיה מאי טעמא תדיר, צלחה לופן יוון שק לן חלק צעוה"ז צעודו צעוה"ז אי"ל רבי חזקיה הכי אוליפנא, דכל פלגות ליליא כד קב"ה אתער בגנתא דעדן, כל אינון נטיען דגנתא רוק"ק של המלכות אשתקין יתיר דהיינו ויהי ממה שמקבלים מוק"ז מ"ל מההוא נחלא דאקרי [דף צב:] נחל קדומים מלך אצל נחל עדנים מלך אמל דלא פסקן מימיו לעלמין דהיינו או"ל ללא מתפסקין לעולם, כביכול ההוא דקאים ואשתדל באורייתא, כאילו ההוא נחלא אתרק על רישיה ואשקי ליה בגו אינון נטיען דבגנתא דעדן, דהיינו שהוא האשון צעוה"ז המקבל את השפע העליון וממנו נשפעים כל התחתונים (אמר רבי יוסי) ולא עוד אלא הואיל וכלהו צדיקיא דבגו גנתא דעדן צייתין ליה, חולקא שויין ליה בהווא שקיני דנחלא, אשתכח דאית ליה חולקא תדיר בעלמא דאתי.

^{קפב} חגיגה יב: [וע"ז ג: וזהו לך לך צב.]

^{קפג} עיין תורה יב' אות ג' שיש בחי' שמאל בתורה, שממנה באות לאדם בשעת הלימוד פניות ומחשבות ללמוד שלא לשמה, אבל ע"י שלומד בלילה אוי הקב"ה והצדיקים בגן עדן אלו שחידשו את ההלכות שלומד הם מקשיבים לקולו (זהו) ומאירים במוחו הרהורי תשובה ופירוש נכון בדבריהם דהיינו ששומרים אותו מבחי' שמאלה. (הדברים שם מאירים יותר בקיצור לק"מ השלם אות ו' ע"ש) ובבוקר נשאר רושם מהאור הזה, והוא חוט של חסד בחי' מציאת חן כי ע"י תיקון המלכות זוכה לזה וכמ"ש 'ותלבש אסתר מלכות' ואח"כ נשאה חן בעיניו ובגמרא אמרו שהחן בעיניו היה ע"י מלאך שמשך עליה חוט של חסד וה"נ ע"י שממליך על עצמו את הקב"ה בלילה זוכה ביום לחוט של חסד. גם בתורה ח תנינא משמע שהחוט של חסד הוא מציאת חן כי מביא ראייה שם שהמוכיח לשם שמים זוכה לחוט של חסד מהפסוק מוכיח אדם אחרי חן ימצא ע"ש. וצ"ע מה מועיל החן ביום דבלשמה בלילה החן מועיל שיוכה לסיעתא דשמיא הנ"ל אבל ביום מה מועיל ואולי יתבאר עפ"י תורה א' שהחן הוא חיבור שכל בכלי הביטול והכי נמי כאן שצריך שמירה מהיוק שמיעת ניגון של רשע החן הוא רשימו שנשאר לו מהח"ן שזכה בלילה שעל ידו נשמר ביום ע"י שנשאר מחובר אליו ית', ואולי מה שבתורה א' נעשה בחי' הסתכלות בשכל כאן נעשה בחי' שמיעת קולו ית' שעושה לו כלי הדיבור.

עוד כמה קושיות וביאורים בענין החוט של חסד עיין לקמן בביאור הרבב"ח ועוד גם עיין **הוספה** לעיין בסוף התורה.

^{קפד} צ"ע שחחילה אמר שלימוד שלא לישמה רק אינו בחשיבות כל כך, וכאן אומר שמחשבת שלא לישמה מויקה, וצריך הגנה מיוחדת ממנה. ונ"ל הטעם כדי שלא נחשוב שכיון שמויק מוטב שלא ילמד, ומאיך שלא נחשוב שאינו מויק ובדיעבד אפשר להשאר כך.

^{קפה} מבואר בפרפראות לחכמה שהחוט של חסד שומר עליו שלא יפול לשלא לשמה גרוע יותר, דהיינו לקנטר. וממילא הוא אנכלל במאמר חז"ל לעולם ילמד אפילו שלא לשמה כי מתוך שלא לשמה יבוא לשמה.

עיין גם הלשון בלק"ע (ת"ת ז) שע"י חוט של חסד ניצול ממחשבות שלא לישמה.

ונראה שגם מצד שבלילה האויר נח וזך יותר מהמולת הבלי עוה"ז והרצים אחר פרנסתם ונוסף לזה סיעתא דשמיא שמקבל בלילה, ועי"ז נקל יותר לשמוע את הקול התדיר הקורא אליו ית' שעל ידו נמשך ליבו ללימוד לשמה.

עיין מעב"נ ב' כד שואל איך מועיל חוט של חסד להפוך לימוד שלא לישמה ללימוד לישמה שמתקן הגרון שיוכל לשמוע מנגן רשע (וכן הקשה בח"א אות לה לו) וביאר עפ"י תורה ח' תנינא שחוט של חסד הוא קול ניגון התוכחה של הצדיק, שמברר פנמיות הלישמה שיש בפנמיות רצונו אע"פ שבחיצוניות מעורב בפניות, שזה בחי' הצדיק שהוא החזן שמוצא נקודות טובות בכל אחד כמבואר בתורה רפב. ומדייק כן לקמן בספור רבב"ח שהחוט של חסד נרמז באילן דייקא, ואילן גם רומז לאברהם הצדיק איש החסד. וכן ביאר בח"ב כד, שהחוט של חסד הוא הניגון של הצדיק שמתה את לימודו כלפי חסד, ומכח מסירות נפשו ללימוד בלילה, מתעוררת אהבת ה' אליו הגנוזה ומסתכל על הלישמה הגנוז בשרש כל אחד מישראל.

גם עיין לק"ה אהע"ז הל' פ"ר הל' ה' אות ה'. שכל עבודתינו אין לה עליה אלא ע"י הצדיקים שלרבויה הפסלת והמחשבות רעות רבות מאד מאד המסבכים אותם, על כן כל עקר עליהם הוא על ידי הצדיק האמת, כי הצדיק עוסק בעצם כחו להעלות גם מעט האותיות והתבות שאמרו בקצת פניה מועטת בתפלתם. וכי ע"ש והכי נמי לגבי תורה וכ"ש שלא לשמה.

^{קפז} פליח אות ד' - אך על ידי שלומד תורה בלילה מושכין עליו חוט של חסד וניצול על ידי זה ממחשבת שלא לשמה לגמרי. וזה שפירש שמגין עליו שלא יזיק לו המחשבה כנ"ל, היינו שלא יבוא על ידי הלימוד שבשביל (להקרא) רבי לבחינת הלימוד שלא לשמה לגמרי, וממילא כשהחסד מגין עליו מזה, או אדרבא גם הלימוד הזה נכלל בקדושה בבחינת מתוך וכו', ועל כן גם על ידי הלימוד הזה נעשה תיקון הנגינה כנ"ל. וזה שנאמר בקפ"טיל נ"ז כי גדול עד שמים חסדך, כי גם על ידי הלימוד שבשביל שיתקרי רבי נמשך עליו גם כן חסד (ובפרט כשלומד בלילה שאז החסד מגין עליו שלא יבוא על ידי הלימוד הזה לבחינת לימוד שלא לשמה לגמרי), ואז ממילא אדרבא מתוך שלא לשמה בא לשמה ואז נאמר עליו כי גדול מעל שמים חסדך כנ"ל ועיין בליקוטי הלכות אפטרופוס ה"ג מבואר גם כן שהחוט של חסד מגין עליו שיוכה ללימוד לשמה עי"ש עוד:

כדברי חז"ל גם יסייע לו לברור המדמה ולנגן ניגון שיעלה לגרום יחוד פנימי הנ"ל, וכן בשמיעת ניגון רשע ישמע את קול ה' המעורב בו ויזכה לדביקות על ידו :

צ"ע שלא מבואר האם החוט של חסד מגן גם על מחשבת שלא לשמה כגון הלומד מתוך תאוות החכמה דהיינו שרוצה להיות חכם בכל החכמות וגם בחכמת התורה או שלומד לפרנסתו וראיתי בר' צדוק^{קפ} שכתב שזו תאוה ככל התאוות וכעריות, אע"פ שהיא טובה מהלומד לקנטר, אבל היא גרועה יותר מהלומד להקרא רבי, ומשמע שם שרק על הלומד להקרא רבי אמרו חז"ל מוטב שילמד שלא לשמה שמתוך שלא לשמה יבוא ללשמה. וצ"ע. האם לפי רבנו רק שלא לשמה להקרא רבי יועיל לו החוט של חסד.

עתה יבאר שתכלית תיקון הנגינה הוא בנין המלכות דקדושה, ולעומת זה הנגינה של הרשעים בונה את המלכות דסטרא אחרא.

ואיתא בכתבי האר"י קפח רבי יצחק אשכנזי זכרונו לברכה בעץ חיים שער מח פ"ב כי צפרים שבקליפה הם מוחין שבמלכות דקליפה/קפט הכוונה לחכמה ובינה/קצ דנוקבא דקליפת נגה של

^{קפ} עיין ר' צדוק הכהן מלובלין שסובר שעמ"נ להקרא רבי, זה פחות גרוע מהלומד עמ"נ להיות חכם, או לכל תאוה אחרת. ולפ"ז אולי ללומד כדי להיות חכם לא יועיל הלימוד בלילה ולא החוט של חסד. וצ"ע
ע"ש בספרו דובר צדק (קונטרס נר המצוות מצות עשה א) שכתב שכמו שבמחנה ישראל הרוצה להגיע למחנה שכינה, צריך לעבור כל המחנות הפחותים יותר, כן בתורה לשמה בדחילו ורחימו, צריך לעבור את כל המדרגות שקודם לזה והלומד עמ"נ לקנטר אינו בכלל מחנה ישראל כלל, ולכן נאמר עליו נוח לו שנהפכה שלייתו על פניו וע"ש שמחלק לג' סוגי כוונה -
והלומד לעשות קודם להתפרנס שהוא תאוה, וכן הלומד לשם חכמה ככל החכמות, שזה ממש דוגמת תאוה עריות וזה אינו בגדר תלמיד חכם אבל הוא בכלל ישראל.

אבל הלומד להתייזר ולעשות עטרה להתגדל שהוא הכבוד הוא בכלל מחנה לוייה התלמידי חכמים, כמו שכתבו התוס' (שם) דעל זה אמרו ז"ל לעולם יעסוק אדם וכו' שלא לשמה וכו'. אבל אינו במחנה שכינה שהוא לעשות דברים לשם פעלן לבד ולא כוונה אחרת.
ועיין בספרו תקנת השבים אות י' עמ' 81 שכתב ממה שאמר הטעם רק שמתוך (שלא לשמה יבוא ללשמה) וכו' מבואר גם כן דבעצמותו לולי הא דמתוך וכו' לא היה ראוי לעסוק שלא לשמה, אלא שכבר העידו לנו חכמים שמתוך וכו', כי מעשה המצוה בעצמה בלא כוונה לשמה גם היא נותנת קדושה בלב האדם עד שעתיד ליפתח על ידי זה שערי קדושה בלבבו כפתחו של אולם וליכנס ללשמה הגמור, ודברי חכמים נאמנים וקיימים לעד ואפילו אם אין רואים בפועל כן אם לא זכה לזה בגלגול זה מפני איזה חטא הגורם יזכה בגלגול אחר או גם בגלגול זה אם לא זכה בקביעות זוכה לזה באקראי ובשעה ורגע אחת שימצא יחול לבבו מוכן לאהבה וליראה את שמו יתברך ולעבדו באמת, וממילא גם כל העסק שלא לשמה כיון שהוא גרם להביאו לידי הרגע דלשמה הוי כולו נעשה כהכנה לכך ומכשירי מצוה שנחשב כגוף המצוה ולא גרע מעבירה לשמה וכדקדוק דמיון חז"ל להדדי:

^{קפח} בתרלד ותשכט הוסיף כאן ז"ל

^{קפט} הקמנא רב מבאר באוצר החיים בביאור טהרת המצרע שמה שאומר שם האר"י ז"ל שזלפה ובלהה הן אחרים של לאה ורחל, ומחן יצאו שתי צפרים שהן מוחין דנוקבא דקליפת נגה. הפירוש שלא לאה שרש הענוה ושפחתה זלפה, פה קדוש לתורה לשמה, ומנצוץ אורה נפלו הארות בקליפות ונעשה צפור אחת שהיא מח חכמה לנוקבא דקליפת נגה המפתה לפגם הדבור. ומרחל יצאה שפחתה בלהה, להבה דקדושה ותשוקת התורה, ומנצוץ אורה יצאה צפור שניה מח בינה לנוקבא דקליפת נגה המפתה לתענוגי ותפנוקי הגוף.
וזה לשונו שם באוצר חיים (תומש היכל הברכה ויקרא דף ק"ב) ולקח למטהר שתי צפרים ענין שתי צפרים הם שתי בנות לכן רחל ולא, אשר מנצוץ אורם נפלו הארות ובהירות בקליפה תענוגים רעים, אשר בהם יוקשים בני אדם, והם מראות נגעים וצריכין להחזירן לשרשן שהם חיות טהורות מסוד נביאי מהימני שהמלכות מקבלת הארתה מנ"ה נביאי מהימני. ומבואר בדברי מרן (האר"י ז"ל שער מח פ"ב) שתי צפרים הם חו"ב דמוחין דנוקבא דקליפה.

ושרשן מבחינות זלפ"ה שפחת לאה בסוד ה"בל פ"ה קדוש לתורה לשמה תורת אמת היתה בפ"ה ה"ו וי"ז פ"ה ה"בל דהבלים דבינה ומשם נשתלשל צפור אחד למטה מוח דנוקבא דקליפה והיא המפתה ללישנא בישא ולביטול תורה לזולת הפה ולגסות הרוח היפך הקדושה לאה שורש ענוה ותורה וחסד פה קדוש וכשנופל בחינה זאת לעמקי הקליפה נעשה חכמה דקליפה תמיד חכם בעיניו, והוא מראת שאת וקרומ ביצה להתגאות ולהשתרר בחכמתו הסרוחה.

ויש פרוץ קדוש מסוד רחל בלה"ה להב"ה דקדושה ותענוגי ותשוקה התורה ומשם נשתלשל צפור הב' וכשנופל לקליפה הוא המפתה לתענוגי ותפנוקי הגוף, מוח בינה דקליפה, היפך בינה דקדושה עו"הב תענוג ואור המופלא וכל תענוגי ענג עליון נמשך ממוח בינה דקדושה, אשר משם נמשך צרור החיים לאוצר הנשמות במים החיים מעיין נובע לתשוקה עליונה, וכל עידון הצדיקים במים חיים אלו, דנפקין מיסוד דבינה ודמלכות.

ואחר טהרתו ושחט את הצפור האחת שהוא נגד בינה דקליפה להעלותו לשרשו והוא כמו שחיתות ס"מ שיוצא הטוב ויסתלק הרע... ואח"כ שולח הצפור (שכנגד חכמה דקליפה) לשדה ומשלחה אף מאה פעמים כי אין בו פנימיות כי לא מניה ולא מקצתיה ולכן המצוה לשלוח והבינהו ונתבאר המצוה כתינתנה מהר סיני באות ב' גם צפור מצאה ב"ת ניצ"ר ח"סד כ"ג זמן רבועה יע"ש יה"ה ד"ין ע"ני לפ"ק:

^{קפ} מבואר שם בע"ז שער מח פ"ב שלסט"א אפילו לזכר אין דעת לכן המוחין שלהם הוא רק חכמה ובינה ולכן המנגן הכשר נקרא יודע גגן יודע דייקא, כי ע"י הדעת מעורר מיין נוקבים ומייחד את החכמה ובינה ביהוד פנימי. כי הדעת מחבר את חו"ב ומאיר למדות את השפע מוחין הבא מהם, שע"ז עושה דיבור לקול ומעלהו בניגון בדעת לגרום יחוד פנימי בחו"ב שעל ידו בנין המלכות דהיינו חיוק אמונה וכח להמליך את הקב"ה כמבואר בלק"ה ע"ת ה. ג. ולסט"א אין דעת לעשות דיבור לקול ואצלם מתקלקל הקול ונעשה כפירות לכן המידות מתחזקות ע"ז יותר בתאוה וגאוה. ועיין לק"ה אפטרופוס ג' (בתורת נתן תחילת אות א) שהקול הוא מוחין והעיקר זה לעשות לו דיבור דהיינו לקשרו לדעת והלב ומבואר שם שזה החילוק בין הקדושה לסט"א, שלסט"א אין דעת לחבר הקול למידות הלב, דהיינו שאין להם הדעת לעשות לקול דיבור ע"ש.

עולם אצילות השולטת בעולם הבריאה כנ"ל, שממח החכמה דקליפה נשתלשלו דבור פגום וממח הבינה דקליפה תאוות תענוגי הגוף. **והשתי צפרים חיות טהורות**, אקצ"א **הם בנין המלכות** דאצילות **דקדושה** מח החכמה בחי' לאה מדת הענוה ושפחתה זלפה פה קדוש לתורה לשמה, ומח הבינה בחי' רחל ושפחתה בלהה להבה דקדושה ותשוקת התורה. ונתבאר לעיל שהמנגן יונק מדדי המלכות דקליפת נגה וכשהוא כשר אזי מברר את הקול הישר ומעלה אותו מיין נוקבים ומעורר יחוד ושפע לתיקון המלכות, ולהבדיל המנגן הרשע יונק משם אבל להפך מתחזק בתאותיו וממליך את מלכות דסט"א יצר לבו הרע.

לפיכך נשתבח דוד לפני שאול (שמואל א' ט"ז) ויודע אקצ"א **נגן**. עיין שם שמעת שמשח שמואל את דוד בשמן המשחה, במצות ה', מאותו יום ותצלח רוח ה' על דוד, ואילו משאל המלך טרה רוח ה', ובעתתו רוח רעה מאת ה', ולכן חפשו לו עבדיו "איש יודע מנגן בכינור", שכשתיהיה עליו "רוח אלקים רעה ונגן בידו וטוב לך", ואז אחד הנערים אמר שמכיר "בן לישי בית הלחמי יודע נגן וגיבור חיל ואיש מלחמה ונבון דבר ואיש תאר וה' עמו", ומבואר בגמ' סנהדרין צג: אקצ"א שכל החמש מדות טובות שמנה שם הן בעניין לימוד התורה נמצא שהכל כלול בידוע נגן שזוכים לזה ע"י לימוד גמרא. עוד מבואר שם שאותו נער היה דואג האדומי, וכל כוונתו היתה לשון הרע/קצ"א, דהיינו לשבח את דוד יותר מדאי כדי שיתקנא בו המלך שאול, לכן הוסיף בשבחו כל כך/אקצ"א (עיין מהרש"א שם) ולפי רבינו גם התאר "יודע נגן" היה לשון הרע כי רמו בזה להמלך שאול שרוד ראוי יותר ממנו למלכות **כי הנגינה הוא קצ"א בנין המלכות** דקדושה, כי הנגינה דקדושה, עולה

עיין ברכות דף כד קול באשה ערוה ונ"ל לבד מעיקר הטעם שהוא מצד כח הקול (דהיינו ניגון) למשוך הלב ואין אפטרופוס לעריות במעשה וכ"ש במחשבה, לכן בקל מושך להרהור, אבל כיון דאיתא בגמ' קדושין דף פ שנשים דעתן קלה ולפי הנ"ל בע"ח שמוחין דקליפה שמשם הניגון דסט"א החסרון שלו הוא דעת, נראה שגם כל קול של אשה הוא בחי' ניגון שמויק לעבודת ה' כמו ניגון של רשע. ולכאורה א"כ גם קול של ילד מויק דאין דעת לקטן ואיך א"כ צרפו לשירת הלויים במקדש ילדים כמבואר במשנה ערכין ב' ו' - אין קטן נכנס לעבודה אלא בשעה שהלויים עומדים בשיר, ולא היו אומרים בגמ' וכנור אלא בפה, כדי לתן תבל בנעימה. ונ"ל כיון שלא טעמו טעם חטא דעיקרו בפגה"ב שהוא עיקר הפגם בקול בבחי' ורועה זונות יאבד הון ולפ"ז אפילו קול של ילדה לא מויק, אא"כ יש הרהור.

כנ"ל בהקדמה סוד השתי צפרים חיות טהורות האלה שרוממות לספירות חכמה ובינה שהן תרי רעין דלא מתפרשין כמבואר בזה, וזה רמוז כן, במילה "שתי". והמילה "צפרים" רומז שמהן יוצא קול שהוא שרש הניגון הקדוש, "חיות" מרמוז לחכמה כמ"ש החכמה תחיה את בעליה, "טהורות" רומז לבינה, כי חכמה נקרא קודש אבל טהרה רומז שיש טומאה (עיין תורה נא), לכן רומז לספירת הבינה ששם שרש הדינים. והכלל שתעלומות החכמה מתגלות רק בבינה, כידוע שהאם מגלה את האב. נמצא ששתי צפרים חיות טהורות רומז לספירת הבינה, שהיא שרש הניגון וכמבואר בערכי הרמ"ק אות צה. והקול הזה היוצא משתי הצפרים חיות טהורות הוא בנין המלכות, כי מי ששומע אותו כראוי מתעורר על ידו להמליך את הקב"ה, וע"ז גורם יחוד פנימי שמוליד תוספת מוחין למלכות, אבל מנגן רשע שאסור בתאוותיו לא ממליך את הקב"ה אלא רק יונק מהקול הזה להתחזק בתאוותיו לכן לגבינו נקראות הצפרים האלה מוחין דקליפה ולגבינו הן כאילו אחרות (אחר הפך אחד הרומז להקב"ה כידוע)

דהיינו שהצפרים חיות טהורות מוחין דמלכות דאצילות, וצפרים דקליפה הן מוחין דקליפת נגה דמלכות דאצילות, והכל תלוי באדם המקבל מהן שאם הוא אסור בתאוותיו הוא נמצא בעולם הפירוד ורק יונק מהן להתחזק בתאוותיו, ומחזק את המלכות דסט"א. ואם הוא בן חורין אזי הוא קשור להקב"ה וסמוך לו ובונה על ידן את המלכות דקדושה דאצילות. כמבואר שם בע"ח שצפרים דקליפה נמצאות במקום נמוך עולם הפירוד שנקרא בריאה (לשון חיתוך כמו לברוא את היער (פרש"י יהושע יז טו ופרש"י יחזקאל כג מז) לאפוקי מאצילות שהוא מלשון אצלו וסמוך לו) והמוחין שלהן יונקים מבחי' רגלי עולם אצילות הבולטים לעולם הבריאה. נמצא שהצפרים האלה בעצמן מקומן בעולם של פירוד ומוות ורק יונקים חיות מקצה העולם שכולו טוב, ומנגן שאינו כשר אחוז בקליפה ויונק רק עמ"נ לחזק את הפירוד והסט"א דהיינו לקבל כח לתאוות ומידות רעות, כידוע שלסט"א אין חיות מעצמה אלא רק מה שיונקת מהקדושה. ומנגן כשר יונק ומעלה מ"ן ומעורר שפע שמחזק את המלכות דקדושה.

שמואל א פרק טז (טז) ויאמרו עבדי שאול אליו הנה נא רוח אלהים רעה מבעתך: (טז) יאמר נא אדננו עבדיך לפניך יבקשו איש ידע מנגן בכנור והיה בהיות עליך רוח אלהים רעה ונגן בידו וטוב לך: (יז) ויאמר שאול אל עבדיו ראו נא לי איש מיטיב לנגן והביאותם אלי: (יח) וישע אחד מהנערים ויאמר הנה ראיתי בן לישי בית הלחמי ידע נגן וגבור חיל ואיש מלחמה ונבון דבר ואיש תאר וידוד עמו:

צ"ע שבפסוק כתוב יודע בלא ו' ועיין מזה במעב"נ (ב' לד) שאולי רומז לו' עיוקאין דקנה שתיקן. ועיין יד מלאכי כללי החית אות רפג מאריך להוכיח שלא שייך חילוף גרסאות בפסוקים וע"ש ראיות מגמ' והזהר שכך דרכם של הרבה ספרי קדמונים לשנות לשון הפסוקים שמצטטים, לרמוז לדרש או סוד שיש בהם.

ואולי כאן הוסיף רבינו אות ו' שרומז לתיקון הברית ובפרט ו' החיבור כמו כאן, (וכדמצינו בריבנו בחיי ויקרא יא מג החילוק בין קדוש דהיינו הנבדל לעבודת ה' לקדש הוא הנבדל לזנות וחסרון ה' רומז לזה. וכן הרבה בהיכל הברכה שדורש מילוי וחסר אותיות) אולי כיון רבינו לרמוז בהוספת ו' לזה ש"יודע נגן" קשור מאד לתיקון הברית כנ"ל. וצ"ע א"כ מדוע בפסוק כתוב ידע חסר ו' ואולי כי דואג אמר זאת רק ללשינא בישא אבל באמת לא סבר שדוד יודע נגן.

סנהדרין צג: - אמר רבי יהודה אמר רב כל הפסוק הזה לא אמרן דואג אלא בלשון הרע "יודע נגן" שידוע לשאול "גבור" שידוע להשיב "איש מלחמה" שידוע לישא וליתן במלחמתה של תורה אי"ש תאר" שמראה פנים בהלכה (דהיינו להביא ראיה לדבריו) "ונבון דבר" שמבין דבר מתוך דבר "וה' עמו" שהלכה כמותו בכל מקום וכו'

בילקוט שמעוני רמו תרכו מבואר שגם זה שלא קראו לו בשמו אלא בן ישי היה לבוותר לרמוז שאין לו ערך מצד עצמו כלל. לצייין שדייקא דואג שהיה בעל לשון הרע הוא זה שצייין את דוד כידוע נגן שלפי רבינו מתפרש שדוד היה ממש הכנגד של דואג דהיינו שמוצא ומלמד זכות תמיד.

שעבדי שאול חפשו "איש יודע מנגן בכינור" והוא אמר "יודע נגן" ועוד הוסיף שבחים הרבה וכדאיתא בגמ' ב"ב קסד: כל המספר בטובתו של חבריו יותר מדאי בא לידי רעותו. ובאמת לפי רבנו הכל קשור לידוע נגן כי רק ע"י ימוד גמרא נעשה יודע נגן.

לעורר יחוד פנימי של שרש צפרים שמשם נמשך מוחין למלכות לבנותה דהיינו מוחין וכח להמליך את הקב"ה, **לכך ראוי הוא למלכות** כי יודע נגן פירוש שיוודע לעשות דבור לקול, ויודע להמשיך מוחין למלכות דהיינו לכח ההמלכה שלו את הקב"ה, ודוד המלך היה השלם זה ביותר עד שתיקן רגל רביעית שהיא כנגד המלכות במרכבה העליונה/קצט, וכשם שמושל ביצרו ומולך על מדותיו לגלות כבוד שמים, כן הוא הראוי למלוך על ישראל להביאם להמליך את הקב"ה ולגלות כבוד שמים. **וזה שכתוב אצלו (תהלים עח)/ראי מאחר עלות הביאו** לרעות ביעקב עמו ובישראל וכו', ופירשו המפרשים ש"אחר עלות" היינו **מאחר המניקות** [יב]¹⁶ כי דוד זכה למלוכה ע"י שינק כראוי מרגלי עתיק הבולטים בעולם הבריאה והם דדי בהמה, **היינו נצח והוד**. **כי הם מניקין/יהו לנביאים** [יג], דהיינו המנגנים הכשרים, שיניקתם משם היא להעלות מיין נוקבים, לעורר יחוד גבוה שממנו נשפע מוחין להמליך את הקב"ה **והם** דהיינו השפע הבא מהיחוד הפנימי שזוכים בו ע"י שמעלים את יניקתם משם מיין נוקבין לעורר יחוד פנימי, הוא **בנין המלכות**/יהו דקדושה. דהיינו שרמוז בפסוק שדוד זכה למלכות ע"י שינק כראוי ממקום יניקת הנביאים שמשם תיקון ובנין המלכות :

^{קצט} **מעלת רבינו בזה** עיין חיי מוהר"ן סימן שמ - העולם לא טעמו אותי עדין כי אם היו שומעין התורה עם הניגון והריקוד השייך לה היו בטלים לגמרי לא מבעי אדם אלא אפילו צומח ודומם לגווע מרוב תשוקה להקב"ה ומבואר שם גודל מעלת רבינו בזה. **ועיין מעב"ז א יא** שאין הכוונה שכדי שלא נתבטל מהמצויאת לא עשה זאת רבינו אלא שזה נמצא בספרים של הצדיק ותלוי בנו בתיקון הנגינה שלנו שע"ז נזכה לגלות זאת בדבורי רבינו בספריו

^{קצט} כמו שאברהם תיקן מדת החסד ויצחק מדת הגבורה ויעקב מדת התפארת השלים את המרכבה דוד שתיקן מדת המלכות.

^י גם מכה תיקון המלכות של עצמו וזכה שהעם ממליכים אותו כמבואר בברכות ו: מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים.

^{יא} תהלים עח (ע) ויבחר בְּדָוִד עֶבְדוֹ וַיִּקְחֵהוּ מִמְּקַלְתֵּי צֹאן: (צא) מאחר עלות הביאו לרעות ביעקב עמו ובישךאל נחלתו: (עב) וירעם פתם לִבְבוֹ וּבִתְבוֹנוֹת פִּיּוֹ יִנְחָם: פרש"י - מאחר עלות הביאו - שהיה רועה לאביו הצאן המניקות שהיה רחמני ומוציא הגדיים תחלה ומאכילן ראשי עשבים העליונים שהם רכים, ומוציא התיישים אחריה ואוכלין אמצע העשבים ואחר כך מוציא הזקנות ואוכלות השרשים אמר הקב"ה ראוי הוא זה להיות רועה את עמי: עכ"ל.

צ"ע איך מתישב פירושו במילים מאחר עלות הביאו ונ"ל כוונת פרש"י שם שדוד היה רועה את הצאן המניקות, דהיינו אלה שנולדו להן גדיים, ופירוש "אחר עלות הביאו" הכוונה שאחר שראה רחמנותו שאת המניקות הוא רועה אחר שהאכיל את הגדיים בעשב ה"עלות" דהיינו העליונים שהם רכים, לכן בחר בו להיות רועה ומנהיג לעמו.

עפ"י הפשט מובן שבצאן נתגלה כשרונו למלוך בצדק וברחמנות, ולכן בחר בו ה', אבל לפי רבינו שמרמוז בזה (כמבואר בהשטמה בסוף התורה) שהעלה את הנגינה שמאחרי הקדושה, צ"ע מה הקשר למלוכה. ונראה שזה אותו עניין, כי הרחמנות על הגדיים החלשים היא בעצמה העלאת הניגון שמאחרי הקדושה, דהיינו למצא טוב גם באלה שהם חלשים בעבוה"ש, ועיין תורה רפב שלמצא טוב בכל אחד זה בחי' ניגון.

^{יב} עיין מצודת ציון ורד"ק שם

^{יג} וכן פירש הרד"ק (צא) מאחר עלות. הנקבות מן הצאן המניקות נקראו עלות, על שם בניהם שנקראו עולים. ומה שאמר מאחר עלות, כי הרועה צריך להיות אחר העלות לנהלם לאט, כמו שכתוב (ישעיה מ, יא): עלות ינהל, וכתוב (בראשית לג, יג): והצאן והבקר עלות עלי ודפקום יום אחד וגו'. לרעות ביעקב, לקחו מרעות צאן לרעות את ישראל:

^{יד} לכאורה קשה הרי נצח והוד הם רגלין כמבואר בפתח אליהו נצח והוד תרין שוקין, ואיך מכנה האר"ז את הדדין נר"ה? נתבאר לעיל שהן קצות רגלי עתיק (פרק שלישי כפות הרגלין) המתלבש ברגלי מלכות דאצילות ובולט בעולם הבריאה, ונקראים דדי בהמה.

והטעם אולי כי תכונת הרגלין להוליך את הגוף ממקום למקום, ועוד שהן תמיד סוף המדרגות דהיינו הכח המוציא את הדברים אל החוץ והגילוי. לכן המקום שהשפע יוצא מהאמא לחוץ אל התינוק נקרא נר"ה.

^{יה} ראה בזמירות לסעודה שלישית "נצח והוד יניקת הנביאים". ועיין שמות כה כב שקול הנבואה היה יוצא מהכרוכים להיכל. ועיין שיר השירים (א יג) דודי לי בין שדי ילין. ועיין יומא דף נד. רב יהודה רמי כתיב ויראו ראשי הבדים וכתוב ולא יראו החוצה הא כיצד נראין ואין נראין תניא נמי הכי ויראו ראשי הבדים יכול לא יהו זזין ממקומן תלמוד לומר ויראו הבדים יכול יהו מקרעין בפרוכת ויוצאין תלמוד לומר ולא יראו החוצה הא כיצד דוחקין ובולטין ויוצאין בפרוכת ונראין כשני דדי אשה שנאמר צרור המר דודי לי בין שדי ילין אמר רב קטינא בשעה שהיו ישראל עולין לרגל מגללין להם את הפרוכת ומראין להם את הכרוכים שהיו מעורים זה בזה ואומרים להן ראו חתכם לפני המקום כחבת זכר ונקבה.

נמצא שהתורה רמזה בדחיקת בדי ארון העדות שרש התורה את הנו"ה שמשם יניקת הנביאים הנמשכים מהצפרים שמעליו דהיינו מרגלי הבינה שמעל התפארת כידוע תורה בתפארת.

עוד בסוד יניקת הנביאים מנו"ה במקום בינה שמעתי מהר"צ"ח (כי תשא תשנו ע"ש שיעור נפלא בסוד הנצח והוד. ונח תשנח) באריכות שדבר זה הוציאה תנה מההעלם אל הגילוי, בטענתה שטענה לבקש בן דייקא טענה זו שלא לחינם בראת לי כלי הנקה, כי הן בחי' נצח והוד, ולכן אצלה נזכר לראשונה בתנ"ך שמות ה' צבקות ואלקים צבקות שהם שמות הנו"ה, בחי' צבא היוצא לחוץ, ולכן באמת כשזכתה לבן זתה למי שהיה רבן של כל הנביאים, שמואל שהיה הרבי של נבואה בישראל. חנה אמרה להקב"ה אע"פ שבסדר הרגיל אין מקום לשמואל, א"כ תצא החוצה (בסוד הרגלין נצח והוד שהן כלי ההליכה) ותן לי בן מחוץ לסדר. וכך יצאה וירדה נשמת שמואל, לכן הוא רבן של כל הנביאים, היונקים מנצח והוד, כלי ההליכה לחוץ, שמוליכים את קול הש"י לחוץ. ידוע שלמלך יש אוצרות סגולת מלכים, כשהמלך צריך לנצח במלחמה, אז מוציא אפילו מפנימי פנמיות האוצרות, וזהו שכתוב שנצח יונק מפנימי פנמיות עתיק. ע"ש.

^{יז} עיין שערי אורה שער ג' ד' דף לב: מהדור' תרנג

^{יז} עיין לעיל בהקדמה עפ"י לק"ה ערובי תחומין ה' שיש יחוד חיזוני שמי שמתעורר מכה הקול היוצא ממנו לשוב אל הש"י מעלה למעלה ניגון נפלא שמעורר יחוד פנימי שמוליד מוחין גבוהים שהם בחי' נשמות ישראל שהם נעשין מוחין לזו"ן שע"ז נבנית המלכות.

עיינן בסוף התורה שרבינו מוסיף לבאר, שבפסוק זה מבואר עוד יותר מעלת דוד המלך, דלא רק שידוע בעצמו לנגן, אלא גם יכול לתקן נגינה ששומע מאדם לא כשר, דהיינו מאותם בני אדם שהם מאחר עלות, דהיינו שהם בבחי' אחר אל העלות המניקות, ולכן הם מאחורי הקדושה. וזהו מאחר עלות הביאו שהקב"ה הביאו למלכות בגלל מעלתו הנפלאה בהמלכת הקב"ה אפילו ע"י ניגון שהוא מאחורי הקדושה, שגם את הקטנים במעלה ידע למצא את הטוב בהם ולהעלותם לקדושה.¹⁷¹

עתה יבאר רבינו איך כל המאמר הנ"ל מרומז בדברי רבה בר בר חנה הנ"ל בתחילת התורה, וכפי שביאר לו רבב"ח בעצמו/171 :

גרסת הגמרא שלנו ב"ב עג: ואמר רבה בר בר חנה לדידי חזיא לי ההיא אקרוקתא דהויא כי אקרא דהגרוניא ואקרא דהגרוניא כמה הויא שתין בתי אתא תנינא בלעה אתא פושקנצא ובלעה לתנינא וסליק יתיב באילנא תא חזי כמה נפיש חיליה דאילנא אמר רב פפא בר שמואל אי לא הווי התם לא הימני.

וזה"י דהיינו כל המבואר לעיל עד כאן הוא **שאמר רבה בר בר חנה** במעשה שסיפר ומובא בגמרא

לדידי/171 **חזי לי** אני ראיתי **י"ההוא אקרוקתא, ופי' י"ר"ש/171**. שאקרוקתא בארמית היא **צפרדע** בלשון הקדש. **היינו** נוטריקון **צפר דעה/171** (171/171) **כ"י צפר רמו** לשתי

נמצא שגם המלכות דהיינו כל מתפלל וגם הנביא מקבל מיוחד הפנימי את נבואתו אלא שהנביא מקבל כפי הכנתו וכפי תיקון המדמה שלו ושאר כל אדם מתחזק ע"י בהמלכת הקב"ה כפי הכנתו.

¹⁷¹ אולי יש כאן גם רמז כפשוטו ששנשמת דוד באה לעולם מאחורי הקדושה. עיין שער הגלגולים - הקדמה ז' ד-ע, כי דוד המלך ע"ה, היתה נפשו גבוהה עד מאד, אמנם ע"י חטאו של אדה"ר הקדום, מאז ירדה אל עמקי הקליפות בסטרא דנוקבא של הקליפה, וכאשר נולד דוד, היה פעם א' שיצא מן הקליפות, ולכן לא התחיל תקונו אלא מבחי' העשיה הנקראת נפש ובלבד לסכת היותו מגולגל ממדרגה השלישית כנו"ל. וז"ס הנזכר בסבא משפטים דף ק"ג ע"א, וגם בכמה מאמרים אחרים, כי דוד היה מסטרא דנוקבא ולא מדכורא, אלא בעולם המיתה הנקראת נוקבא, והבן זה:

עוד שם הקדמה לח - ולכן יצא אדמוני, ועשה ענין דבת שבע ואביגיל, ולא נחשב לו כלום, והטעם הוא, כפי שאז היתה הפעם הא' שיצא מעמקי הקליפות, ובא משותף עם רע גדול מאד, ואינו מן התימא אם יעשה מה שעשה ובפרט כי הקב"ה הניחו ביד יצרו להרבות שכרו. לראותו שנשמתו גדולה, ולא יוכל הרע עמו. עכ"ל.

והטעם נ"ל שהוא בסוד המלכות שרגליה יורדות מות לכן מצד עצמה אחיזת הקליפות בה עצום ולכן דוד המלך שנועד לתקנה בשלימות כל עבודתו היתה במסירות נפש עצומה זיכר אותה וניקה אותה מכל הזוהמה שדבקה בה. לכן תשובתו על כל חטא קל, היתה במסירות נפש נוראה כמו ששמעתי (מהר"ח) בשם מדרש שעל חטא בת שבע שמבואר בר' צדוק שלא חטא אלא שרק כלפי העולם נראה כאילו חטא, על זה לבד היה דוד המלך במשך כב שנים מוריד בכל יום כוס דמעות ושונה אותה, וצדיקים אמרו שניסו לעשות זאת ולא הצליחו לשתות. ואעפ"כ לא בזה זכה להוציא מידת המלכות לגמרי מהקליפות אלא ע"י שהיה מעביר על מדותיו בשלימות ועמד בנסיון הקללה הנמרצת של שמעי בן גרא אז זכה להיות רגל רביעית במרכבה.

¹⁷¹ כמבואר בחיי מוהר"ן סימן ה' שרבונו אמר את הפירוש על משיות רבב"ח בשם אמרם דהיינו רבב"ח

¹⁷¹ בתרלד - חוה

¹⁷¹ חזי דייקא לשון חזון ונבואה וכן לקמן תא חזי כמה נפיש חיליה (מעב"נ ב מב בשם ר"פ לבל)

¹⁷¹ ר"ב בתשכט - הדיא

¹⁷¹ בדפיר - רש"י, בתקפא - רש"י. עיין ב"ב דף כט פ"ש"י ס"ס. (מכאן עד תחילת דף ג. יש חמש פעמים בגרסת מוהר"ן פ"י ר"ש ענין שלעיל על הרבב"ח כתב רש"י וכן בכל התורות על רבב"ח כתב מוהר"ן פירוש רש"י)

¹⁷¹ במסכת ב"ב מדף כט לא נמצא פירוש רש"י כיון שנפטר בהגיעו לשם, ונכודו רש"י המשיך את פירוש הגמ' משם עד סופה.

¹⁷¹ מה שבחר רבב"ח לרמוז הניגון בצפרדע דייקא נ"ל עוד עפ"י המדרש שהשוה אותה לדוד המלך שזכה למדרגת וידוע נגן שזוה בעצמו רומז שיש לה קשר לשרש הניגון שממנו קיבל דוד עיין ילקוט שמעוני תהלים - פרק קנ - המשך רמז תתפט... אמרו על דוד המלך בשעה שסיים ספר תהלים וזהו דעתו עליו אמר לפניו רבש"ע כלום יש דבר בעולם שאמר שירה כמותי, נזדמנה לו צפרדע אחת אמרה לו אל תזוז דעתך עליך שאני אומרת שירה יותר ממך, ועל כל שירה ושירה שאני אומרת אני ממשלה עליה שלשת אלפים משל, שנאמר וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף: הובא גם בתחילת פרק שירה וגם בוהר פנחס רכב: ורלב:

להבין תוכחת הצפרדע לדוד המלך אע"פ שאינה בבחירה כמוהו, אולי כיון שהיא מקרקרת את הקול הישר בעצמו (שמבואר בלק"ה ע"ת ה שהוא בחי' נשמות המלאכים ושרפים שנשרפים לכבודו ית' מרוב התלהבות וידוע ששירתם היא ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד והיא שירת הצפרדע כמבואר בפרק שירה) ובו כלול כל המשלים שבעולם כדבריה (כפי ששמעתי מהר"ח שרומז שאחרי ג' אלפי השתלשלויות עדין המשל בדיוק כמו הנמשל) אבל דוד המלך אע"פ שזכה יותר מכל אדם להיות "יודע נגן", אבל אין צדיק בארץ וכו', ומהות אדם שיש לו עליות וירידות, ואינו כמוה שתדיר טבעה לשיר את אותו השיר, כי היא השלשלות של קול התדיר הנ"ל. דהיינו שאמרה לו אחרי הכל כמה שזכיתה, אבל אם אתה מתגאה הרי יתוש קדמך, דהיינו כל מעלת בעל הבחירה היא כשלא מתגאה, אבל כשמתגאה אפילו באיזה שמץ של כוחי, מיד מתעורר גאות המציאות עצמה כנגדו, שכמה שהוא זוכה להשיג אותה בהסרת כל המסכים וההעלמות, אינה כמו שהיא בעצמה, (גם אמרה לו הרי כדי לנגן אתה לוקח ומברר את קול ה', וזה קולי, נמצא שמכוחי אתה מנגן) אבל אם נשאר בשפלות אוי ממש להפך, אין שום דמיון כלל בינו לצפרדע, כי כל מעלת הניגון הוא שהניגון נעשה מ"ן לעורר יחוד פנימי עליון, שאמנם עם גאות לא מעורר למעלה כלום, אבל בשפלות אוי הוא במעלה עצומה מהצפרדע שאין לה בחירה.

להעיר שדייקא דוד המלך ידוע בגודל שפלותו בשלימות כל כך עד שזכה להיות רגל רביעית במרכבה ונקרא דוד הקטן וכו' (עיין שפת הנחל שמאריך בזה) ובאמת גם כאן לא כתוב שנתגאה רק וזהו דעתו שזוה בחי' היסח הדעת קל עיין תרגום יונתן על [דברים כ. ג] עה"פ אל ירך לבבכם אל תיראו וכו' לא יזוה לבכון. (כי יראה נפולה היא הסח הדעת עיין תורה טו) ועיין שמות פרק כח פסוק כח עה"פ ולא יזוה החשן מעל האפוד. פרש"י ולא יזוה - לשון ניתוק ולשון ערבי הוא כדברי חונש בן לברט: ועיין רמב"ן וחוקוני יזוה לשון ניתוק מלשון יסח ש"ס וז' מתהלפות. (לפ"ז משמע שפירוש לשון היסח הדעת) **עוד ביאורים במעלת הצפרדע** והדו שיח שלה עם דוד עיין בספר פרק שירה השלם לרבי אליעזר קורמן עמ' ע' ועמ' תקסב ועי"ש דבר יפה בשם אביו של הרלב"ג שיש צפרדע שנוצר בלא אב ואם אלא מהמים ועפ"ז מבאר בשם ספר דעת שלום שזו מעלתה כי כל

הצפרים הרומזות לשרש הניגון שממנו בנין המלכות כנ"ל, והיינו "דעה" רמו למלכות דקדושה, שיש לה דעת להתעורר מכח הקול ניגון הזה להמליך את הש"י, דהיינו לעשות ממנו בנין המלכות. דהיינו שרבה הלך לחקור

הבריות שנוצרות בלא או"א אינן שלימות באברים אלא כמו רימה שאינה אלא לחות ובשר אבל הצפרדע שלמה באברים וקול ומעלתה שאינה באה מאו"א שע"ז לא שייך בה טומאת התאווה ואין נחש התאווה כרוך בעקבה שע"כ היא צפור דעה ומשל לקול הניגון הקדוש, ולעומתה דוד אע"פ שכל האומר שחטא אינו אלא טועה אבל הוא בעצמו הצטדק על זה בעון חוללתי וכו' כמבואר בשבת ל. ובויקרא רבה יד ה. ע"ש

¹⁰⁷ עיין תנא דבי אליהו רבה [דהיינו ח"א] פ"ז, ועיין בכוונות הארז"ל על ענין דם צפרדע.

¹⁰⁸ תנא דבי אליהו רבה פרק ז' כתוב אחד אומר "ושרץ היאור צפרדעים, וכתוב אחד אומר "ותעל הצפרדע" כיצד יתקיימו שני כתובים הללו? רבי עקיבא אומר צפרדע אחת היתה והיו המצרים מכין אותה והיו מנשרין ממנה צפרדעים עד שנתמלא כל הארץ צפרדעים. א"ל רבי אליעזר המודעי מה לך אצל אגדה כלך מדברותיך וכלך אצל נגעים ואהלות, אלא הרבה מיני צפרדעים הביא עליהם הקב"ה, ומאי "ותעל הצפרדע"? צפור דיע, שיש בה דיעה, בשעה שהעופות הם צמאין ובאין לשתות מן היאור ומן האגמים קוראין אותם ואומרים להם בואו ושתו אל תתיראו, עליהם הוא אומר (תהלים קד) "המשלח מעינים בנחלים בין הרים יהלכון ישקו כל חיתו שדי וגו' עליהם עוף השמים ישכון וגו' עכ"ל.

המשך הפסוק "מבין עפאים יתנו קול" והפירוש שהעופות ממתנים על ענפי העצים ומפחדים לרדת לשתות ועליהם יתנו הצפרדעים קול שלא יפחדו (טובי חיים בשם זיקוקין) המדרש הזה נמצא גם בהקדמת פרק שירה אבל הסיום שונה ע"ש.

צ"ע מדוע נחשב דעה בזה שקוראות לעופות לשתות, שהרי ידוע מהחוקרים על הרבה עופות ואפילו נמלים שיש להן סמנים לקרא לחברותיהם לבא לאכול, וידוע על העורב שגם מזהיר חבריו מסכנה, ועוד כיוצא בזה חכמות גדולות יותר מקריאה לאכול מצינו בפיל והקוף. אבל נ"ל דלא מצינו בעל חי שקורא לאכול אלא לבני מינו, אבל הצפרדע קוראת לעופות שאינן בני מינה, ומידת החסד הזו היא הדעת היתרה שיש בה. לכן בה רמז רבב"ח לשתי צפרים עליונות שרומזות לחכמה ובינה כנ"ל בהקדמה מלק"ה ע"ת ה' שמשם יוצא קול לכל העולם לשוב אלי, ולעסוק בתורה לשתות מימי התורה, שזה עיקר עשיית רצונו של מקום כנ"ל.

בפשוט א"צ לומר שהצפרדע קוראת להן ממש, אלא כיון שתמיד מצויה במים יודעות הצפרים לפי קולה היכן יש מים. אבל כיון שכך קבע הקב"ה שעל פיה יודעות היכן המים, רמז הוא ששרשה בבחי' הדעת. אולי כי מים הרומזים למימי התורה שהיא הניגון הקדוש כמבואר בלק"ה אפטרופוס ג' ובתורה נו אות ג' בשם הזהר שהתורה בראש הומיות וכו' קוראת עד מתי פתיים תאהבו פתי. הרי שהתורה כמו הצפרדע קוראת לכולם אל מימי התורה.

עוד איזה דיעה יש לצפרדע עיין בהקדמת פרק שירה שמזמנת עצמה שיאכל אותה עוף שאין לו מה לאכול כדי לקיים אם רעב שונאך וכו' ועיין הביאור בספר פרק שירה השלם לרבי אליעזר קורמן עמ' ע' ועמ' תקסב. **עוד עיין תו"ש** (וארא ז' כז) אות קה בשם לקה טוב ובהגהה שם בשם ספר חצי מנשה לקוטים צפר דע שצועק כל הלילה ויודע זמן הבקר מלשתוק בצעקה. ועיין ספורי מעשיות ז' בטלעס יום רביעי מעשה מהצפרים שנאבדו שבליה צעקו וביום היו שמחים. **ובלק"ה נדרים ג'** לו כתב שהן בחי' שתי הצפרים חיות טהורות הנ"ל. **עוד עי"ש אות קיב** קרקורן של הצפרדעים היה קשה למצרים יותר מהשתתם. וצ"ע א"כ איך ישראל לא סבלו מזה? **ועיין לקמן** המבואר בפרי עץ חיים שהמצרים היו בחי' צפרים דקליפה, אולי אפ"ל שדווקא להם היה קשה הקרקור כי כל כוונתו היה להכניעם כמבואר שם, אבל לישראל נשמע ניגון נפלא של קול ה' ית' משרש הניגון הקדוש שנמשכו אחריו לדביקות בו ית'.

עיין פרי עץ חיים - שער חג המצות פרק ז' בביאור העשר מכות מבאר מכת שניה - צפרדע - גימ' תמ"ד, והוא, כי יש ש"ך דיגין, ועוד שם אדנ"י ברבוע עולה קכ"ו, הרי תמ"ו. יש ב' יחודים, הם ב' כולליו, גימ' ש"ך וקכ"ו, ומכה זו יצא מיסוד שבמלכות, והכה לב' מוחין דמלכות הרשעה, וזהו צפרדע מקום הדעת שלה: **ע"ש בהגהות הלשם** שהגיה במקום ב' יחודים צ"ל יתרים והם סוד ב' צפרים הנזכרים בזהר פרשת ויחי דף ריו: דהיינו צפרים דקליפה שנתפסות רגליהן בנוקבא דתהומא רבה והם ב' מוחין דנוק' שתי בנות לוט הנזכר בשער הקליפות פ"ב [צ"ל שער מט פ"ט]. עד כאן קיצור דברי ההגה.

מבואר שמכת צפרדע יצאה מיסוד דמלכות (דקדושה) להכות את הב' מוחין דמלכות דקליפה שהן שתי הצפרים האחרות שמהן מקבל המנגן הרשע שרוצות בחצות לילה לעלות לינוק עוד יותר ונתפסות בפח יוקשים כנ"ל לעיל בשם הזהר והארז"ל.

משמע שהמצרים שאותם הכתה הצפרדע הם בחי' הצפרים דקליפה ופשוט שהרי הם בודאי בחי' מנגן רשע, אבל עיין בלק"ה אפטרופוס ג' שהוא ביאור התורה שלנו שם מבואר שפרעה במיוחד עומד כנגד העורף לא לתת לאדם לנגן ולדבר בקדושה כי אחוז במיצר הגרון (שהוא בחי' מצרים) למנוע מהאדם לעשות דיבור לקול. ופרעה הוא כלליות הרע של כל המצרים.

עיין מאור ושמש וארא עה"פ ויצעק משה אל ה' על דבר הצפרדעים מבאר שם ששירת הצפרדעים היתה קשה לפרעה יותר מהם עצמם. **ועיין שפתי כהן** (שמות ז' כט) שמכת צפרדע היתה כנגד כל העשר מכות עי"ש הביאור. ולפי הנ"ל נראה כי כלל הטומאה הם המצרים שהיו בחי' שתי צפרים דקליפה, והצפרדע שהיא כנגד שתי צפרים חיות טהורות היא כלל הקדושה הכניעה אותן.

ולפי רבינו שהצפרדע היא בחי' שתי הצפרים טהורות משמע ששתי הצפרים דקליפה יוצאות מיתרון הדינים ואדני ברבוע על הצפרדע. ואולי כי היא ממתיקה דיני המלכות, והנותר אין מה שימתיק אותו, לכן הן צפרים דקליפה, ולכן אותם היא מכה, ולא ממתיקה, וזו היתה מכת צפרדעים במצרים להכות את שתי צפרים דקליפה ששרשם ממה שצפרדע דקדושה לא ממתיקה בדיני המלכות, אלא רק תמד מתוך תמו.

וצ"ע צפר דעה משמע שרשה בדעת ולמה כתב שיצאה מהיסוד ונ"ל כידוע שיסוד ודעת קשורים זה לזה, כי הדעת כמו יסוד של המוחין שכמו שהיסוד קושר המידות למלכות כן הדעת קושר המוחין למידות. ובאמת הצפרדע יוצאת מיסוד דבינה שהיא מלכות עלאה (וזהו תמד שמבואר בתורה כח עפ"י כונת הקרבנות שהוא נמצא בלאה שהיא כנגד בינה) ואע"פ שאצלינו מבואר שהצפרים הם נוי"ה דבינה שהן בנין המלכות דקדושה, זה לא קשה כי תמיד ההשפעה היא ע"י נה"י אלא שאצלינו מדגיש הרגלין וכאן את היסוד.

¹⁰⁹ עיין שער רה"ק דרוש ג' בהגהת בנו של ר"ח ויטאל

¹¹⁰ עי"ש אחרי שמבאר שם ענין העופות שרומזות בקולן רמזים לאדם ולפעמים מתלבש בדמותן איזה צדיק, מעיר שם בנו בהגהה (אמר שמואל, זכרני ביום ר"ה אחד, שהיה מורי אבא מארי דורש על המים ביום תשליך, ראינו צפרדע אחת באה בנהר כנגדו, והתחלנו להשליך עליה אבנים להשליכה, ואבא מארי ז"ל היו עיניו סגורות ודורש בתורה כדרכו, ומקול צפצוף הצפרדע פתח עינו וגער בנו, ואמר לנו שהיתה נשמה אחת באה לשמוע תורתנו, ובאה מלובשת בצפרדע זאת, ולכבודה התחיל לדרוש בענין הצפרדע למה נקראת צפרדע לשון צפור דעה, וזהו ראייה למש"ל)

איך מתקנים את המלכות, וראה ששלמות הדעת הוא בנין המלכות/יכו, ושרשו בצפור דעה העליונה ששם שרש הניגון. וממשיך רבב"ח לספר שהצפר-דע הנ"ל שראה **דהוי** היתה גדולה **כי** כמו העיר **אקרא**

דהגרוניא, רמז לקול הנגינה **מלשון** הכתוב **קרא בגרון (ישעיה נח)/ריכא**, שהקב"ה אמר לישעיה הנביא קרא בגרון את נבואתך אל תחסוך, **היינו** רמז לגרון **שהנגינה נמשך**^{רכ} **ממנו**. נמצא שהצפרדע הנ"ל רמז לצפורים הטהורות שהן שרש הניגון הקדוש שמנגן כשר ממשיך מהיחוד הפנימי ע"י ששומע קול הישר הנמשך מרגלי עתיק, וזהו שאמר שהצפרדע היא כמו הכרך אקרא דהגרוניא רמז שצפורים טהורות/ריכו רק מכח הנגינה הכשרה בחי' קרא בגרון של המנגן הכשר.

ובתוך סיפורו של רבב"ח שואלת גמ' לבאר דבריו **ואקרא דהגרוניא כמה הוי** דהיינו הכרך שנקרא אקרא דהגרוניא הרומו לקול הנגינה הקדוש היוצא מהגרון, מה הגודל שלו, ולפי רבינו השאלה איך מתקנים אותו, והתשובה היא **שיתין בתי**. הפשט שהעיר אקרא דהגרוניא היו בה ששים בתים, ורבב"ח רמז בזה **היינו על ידי מה תתקן בחי' קרא בגרון** דהיינו את הנגינה, **ע"י שיתין בתי/ריכו**, **היינו על ידי** שתלמד **שיתין מסכתות/ריכה** דהיינו ששים מסכתות של גמרא שהן ביאור כל הששה

^{רכ} כמבואר בברכות סג איזהו פרשה קטנה שכל גופי תורה תלויים בה בכל דרכיך דעהו וכן איתא בנדרים דף מא דדא ביה כולה ביה כי כשיש דעת יש הכל וכשחסר דעת אין כלום (שפה"נ) ולפי דרכינו הנ"ל בהקדמה עפ"י לק"ה (ע"ת ה ד') הפירוש שדעת מחבר את החי' ליחוד פנימי שמוליד מוחין למלכות דהיינו הארת אמת ואמונה חזקה ועוד הדעת מחבר את המוחין למידות שגם יקיים מה שיוודע בשכלו שזה עיקר המלכות לעשות רצונו ית' בפועל דייקא.

^{רכ} ישעיה פרק נח (א) קרא בגרון אל תחשף כשופר הרם קולך ותגד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם: **מצודות דוד** (א) קרא בגרון - זהו מאמר ה' אל הנביא קרא בגרון ר"ל קרא בקול רם ביותר עד שיצא הקול מן הגרון כדרך הצועק להיות נשמע למרחוק. אל תחשוך - אל תמנע הקריאה. כשופר - כהרמת קול השופר. והגד לעמי פשעם - אמור להם במה הם פושעים והוכיחם עליהם. ולבית וכו' - כפל הדבר במ"ש:

מצודות ציון (א) בגרון - בצואר. אל תחשוך - אל תמנע כמו ולא חשכת (בראשית כ"ב). הרם - מלשון הרמה: **הפסוק הזה הוא ציוני** שמצווה הקב"ה את הנביא ישעיה להנבא בקול גדול נבואת תוכחה לישראל ועיין תורה ח' תנינא גם שם הביא רבינו את הסיפא של הפסוק הזה לענין קול המוכיח כראוי ומדייק שם דלשון קול רומז לקול העליון שצריך המוכיח שיהיה לו כדי שיוכל להוכיח כראוי את ישראל בלי להבאיש את ריחם בהזכרת עוונם ועי"ש שהקול הזה הוא קול הניגון בחי' כשפ"ר ר"ת פשוט כפול שלש רבוע הרמז לשם הוי"ה באחור בחי' ניגון שהוא החזרת הקול לשרשו, והמוכיח מקבל אותו מהשיר דאיתער לעת"ל, דהיינו בינה עלאה. ומשמע שהוא הקול הצפריים הנזכר כאן (עיין מזה לעיל בהקדמה), ולפי כל זה עוד יותר מובן מדוע רמז רבינו את קול הניגון בפסוק קרא בגרון, כי כולו רומז לתיקון הנגינה כמבואר שם. עוד עפ"י הסוד עיין שפת הנחל כאן מביא בשם העץ חיים שגרון בחי' מלכות עי"ש.

^{רכ} בחשכט - נמשכת

^{רכ} **עיין קושיית האורח מישור** שמדברי רבב"ח שהצפרדע גדולה כמו קול הגרון משמע שקול הגרון הוא שרש לצפרים ולא כמו שביאר לעיל שהצפרים שרש לקול הגרון. ותירץ שיש בחי' גרון שגבוה מהצפרים עי"ש.

ועיין סוד הגרון בלק"ה אפטרופוס ג' אות ב' עפ"י האריז"ל וכפי שמבואר בתורה סב עי"ש והענין שנו"ה דיבנה שמהם יונקים הנביאים וממנו בנין המלכות הכוונה לדעת והדעת מקומה במיצר הגרון המחבר בין הראש לגוף בבחי' שמחבר בין המה למידות ושם בעורף אותיות פרעה ואחיותו במיצר הגרון למנוע מהאדם לנגן בדעת דהיינו לעשות דיבור לקול דהיינו לנגן ניגון קדוש שהוא שירה ודיבורים קדושים להש"י כי כשפרעה מתגבר אזי מפיל את האדם למוחין דקטנות לבחי' "שכל קטן" ומדמה מבולבל ולבחי' רוח שטות הפך הדעת וכשהוא מתגבר אזי מיצר הגרון נהפך לבחי' גלות מצרים, שהדבור והדעת בגלות וא"א לנגן ולשיר לכבוד הש"י, בחי' שנעשים החושים שוטים. וההתגברות על פרעה היא לא לתת לו שום דיבור שאינו זך, שום דיבור שאינו לבוש לקול ה', כי פרעה מנסה להפיל את האדם מהדעת דהיינו שידבר דבור דהיינו ניגון שאינו לבוש לקול ה' וכשמצליח אזי יונק מהדיבור הזה את כוחו ומתגבר יותר, אבל כשהאדם נזהר לקבל דבוריו ונגינתו רק משתי צפרים טהורות כנ"ל דהיינו לדבר רק דבורים קדושים אזי נכנע פרעה.

ולפי"ז צ"ע מה שכתב שהגרון גבוה מהצפרים דלכאורה הם בחי' אחת אמנם להפך שהצפרים גבוהות מהגרון כן אפשר לומר כי אז הכוונה לגרון הגשמי שממנו יוצא הקול. ואמנם יניקת פרעה מצפרים אחרות שהן מעולם הפירוד לכן נחשבות נמוכות יותר מהגרון שהוא תוצאות הקול בחי' שתי צפרים חיות טהורות. אבל סתם צפרדע שדיבר עליה רבב"ח שהיא כאקרא דהגרוניא היא רומזת לשתי צפרים חיות טהורות ולא לאחרות הנמוכות.

^{רכ} **ששים בתים** רמז לששים מסכתות וצ"ע הקשר. ואולי כי הלימוד צ"ל באופן שנכנס כולו בסוגיה כמו בתוך בית, ועוד אולי כי התורה מגנא ומצלא (סוטה כא). כמו בית.

עיין שפת הנחל עפ"י סוטה מד. ובניית ביתך זו גמרא ועוד ביאר כיון שהס' מסכתות הן בנין המלכות.

^{רכ} **מסכתות** - עיין הקדמת הרמב"ם לזרעים שכתב שחילקו את התורה שבע"פ לשישה סדרים וכל סדר למסכתות. **וצ"ע למה הגמרא נקראת מסכתא** עיין ספר שופטים טז יג שמשכת הם חוטי השתי (שעלי מושחת האריג) ואולי מסכת מלשון סכך או מסך שמגן.

ורבינו אולי נקט לשון מסכת מלשון מסך שמסתיר את האלוקות שבדברי התורה כמבואר בזה שכל הנגלה עפ"י סודות התורה מסודרים, אבל הנגלה מסתיר ומעלים זאת, כי סודות התורה הם טעמי המצוות והשגות אלוקות נסתרים בתוך תורת הנגלה, וצריך ברור המדמה כדי להשאר תמיד גם בעסק הנגלה קושר דעתו להש"י הנסתר בדבריו, וזו סגולת לימוד התורה כי ע"י שבלמוד התורה לומד לישמה דהיינו בקשר עם הקב"ה בזה מתקן המדמה וזוכה תמיד בכל ניגון לקשור עצמו להקב"ה.

שרש מסך רבו **בי הפירושים**, כי הוא חוטי השתי, ולשון מזיגה להעמיד יין על טעמו, ולשון יציקת פסל מסכה, ולשון סכך ומסך, **ועיין תויו"ט בפתחה לזרעים** שכתב נראה בעיני שהוא מלשון מסכה יינה, כי כן כל מסכתא מזוגא ומעורבא בדינים שונים, וכו' עי"ש. עוד פירש בשם ספר חסידים סימן תתקכח תורה שבע"פ דומה לצמר ופשטים שעומלים ואורגים בה לכך נקראת מסכת לשון אריגה כמו "עם

סדרים של משניות/רכי, ופירש הרשב"ם/רכי) שם **תלמודא**/רכי) **קאמר לה**. הפשט הוא שאת המילים האלו "ואקרא דהגרוניא כמה הוי שיתין בתי" אלו הם דברי הגמרא שמבאר גודל הצפרדע ולא דברי רבב"ח, אבל רבינו מפרש שהכל נכלל בכוונת דברי רבב"ח, גם מילים אלו וגם מה שפירש רשב"ם, שכיון שפירוש רשב"ם נכתב ברוח הקדש, לכן דורש רבינו את דבריו כחלק מדברי רבב"ח/רכי, ומה שפירש "תלמודא קאמר לה", הפירוש שהתיקון של הגרון (הרמוז במילים אקרא דהגרוניא כמה הוי) דהיינו איך יוכל לנגן ניגון קדוש ועי"ז גם לשמוע אפילו ממנגן רשע **היינו** על ידי **שילמוד תלמוד** דהיינו גמרא, כי לעיל למדנו ששישה סדרי משנה מתקנים את שש טבעות הקנה, ולפ"ז משמע דווקא אם ישלים כל השישה סדרים יתקן/יל, ומדברי רשב"ם "תלמודא קאמר לה", למדנו שכל לימוד גמרא מועיל אפילו מעט/רלא, ואמנם התיקון השלם הוא רק כשישלים ללמוד כל הש"ס.

והנה נתבאר לעיל שכשלומד שלא לשמה בשביל שיתקרא רבי אז הלימוד אינו בחשיבות כל כך ואין בכחו להביא לידי תיקון הנגינה, והעצה לזה הוא שילמוד בלילה שאז נמשך עליו חוט של חסד ומגין עליו שלא יזיק לו המחשבה הזאת של "שלא לשמה".

וכל זה מרומז בהמשך סיפורו של רבה בר בר חנה **אתא תנינא בלעה** בא נחש/רלב) ובלע את הצפרדע שהוא כשישים בתי דאקרא דהגרוניא (רמוז לסט"א שבלע את לימוד התורה שבע"פ) והסיבה לזה לא ביאר רבב"ח אבל רמוז בפירוש הרשב"ם. **ופי' ר"ש רבה קאמר לה**. עפ"י הפשט הכוונה שמילים אלו הם דברי רבב"ח ואינם ביאור הגמרא לדבריו. ורבינו מבאר **היינו על ידי שילמוד שלא לשמה יבלע/רלב) אותה הנחש** [רלד] דהיינו שמדברי הרשב"ם מתבאר כוונת רבב"ח שהסיבה שבא הנחש ובלע

המסכת דכתיב בשמשון. **עוד עיין ערוך** שפירש מסכת לשון שמועה מלשון הסכת ושמע כי דברי תורה שבעל פה היו מקובלים משמועה אל שמועה וזה ענין שמעתא. (עוד כמה פירושים עיין מעדני אשר פקודי תשעא ובתורה רסב)

^{רכ} **וצ"ע כי לפ"ז יש בכל סדר מעשר מסכתות** וזה לא כך. כי בזרעים יש י"א ובמועד יש י"ב ובנשים יש ז' אמנם סה"כ הן שלשים בג' מסכתות. ובנויקין יש י' ובקדשים יש י"א ובטהרות יש י"ב, נמצא סה"כ ס"ג מסכתות בכל הש"ס. אבל אפשר שבבא קמא מציעא ובתרא בנויקין הן אחת ולפ"ז הן סה"כ ס"א מסכתות. ואמנם כך מבוואר בהקדמת הרמב"ם לסדר זרעים שיש ס"א מסכתות. אבל עיין במדרש שיר השירים רבה ו' כא ובמדבר רבה יח כא ותנחומא קרח יב, שנקט שישים מסכתות.

^{רכ} **צ"ע מה למדנו מרשב"ם** הרי כבר פירש רבינו ששישים בתי הם שישים מסכתות ובודאי הכוונה שילמד אותם ולא שיהיו מונחים בארון, ואולי דברי רבינו שבתי הם מסכתות זה בעצמו כתב עפ"י רשב"ם, אבל א"כ קשה למה כתב ופירש רשב"ם הל"ל וזה שפרש רשב"ם וכן נקט לקמן על פירוש רשב"ם רבה קאמר לה. וגם לא מסתבר לומר שתחילה סברנו שילמד בעיון ו"תלמודא קאמר לה" הכוונה שהעיקר האמירה בפיו. לכן נ"ל שרבינו למד שבתי הם מסכתות ומפירוש רשב"ם "תלמודא קאמר לה" הוסיף ללמוד שכל לימוד אפילו רק חלק מהגמרא ולא דווקא כל הש"ס, כפי שיתבאר.

^{רכ} **צ"ע** בגרסת הגמ' שלנו כתוב גמרא קאמר לה, אבל עיין גרסת העין יעקב, ועיין הקדמת המדפיסים על עין יעקב שהצנזור הנוצרי החליף בכל הגמרות, לבד מהעין יעקב, בכל מקום שכתוב תלמוד לגמרא או לש"ס. **ועיין מעב"נ ב מא** לעיין בתורה ריד שתלמוד גמט' לילי, כי יש בכח התלמוד להכניע אותה. **ועיין תורה רכו** שהקליפה הזו נקרא בלשון יללה, כי היא הקליפה שכנגד השתי צפרים חיות טהורות, ולפ"ז מבוואר בעוד אופן כיצד לימוד הגמ' מועיל לתיקון הנגינה, כי מכניע את הצפרים דקליפה. ונ"ל להוסיף עפ"י תורה יט ד' שהיא הקליפה הגורמת פגה"ב, שהוא עיקר פגם הניגון (כמ"ש רועה זונות יאבד הון. א"ת הונך אלא גרויך) היא עיקר התאוה שאוסרת את האדם שלא ירוץ אחריו ית', לנגן את קול היוצא משתי הצפרים. וכן יוסל חזן שעליו אמר רבינו בפירוש שהוא מנגן פגום בזה דייקא היה פגום כמבוואר בפתחה לתורה.

^{רכ} **צ"ע** בזה א"כ לפני פירוש רשב"ם, היה המעשה חסר, ואיך נכתב בגמרא בלשון חסר? וכנראה שרבב"ח בסיפורו כבר כיוון שרק בעל רוח הקדש ידע להשלים דבריו, ואעפ"כ את הביאור השלם רק הוא בעצמו ידע, וכשפירש אותו לרבינו כמבוואר בחיי מוהר"ן ה', פירש עם ההשלמות של רשב"ם, כי באמת הם חלק שהחסיר בסיפורו כדי שלא יבין רק בעל רוח הקדש ובעזרתו.

^{רל} גם עיין בתפילה על תורה זו שמוהר"ת מבקש יה"ר שנוכה ללמוד בכל לילה שישים מסכתות, וקשה איך אפשר ובפרט לפי דברי הביאור הלקוטים שכתב שהבין מאביו לעובדא ולמעשה שצריך ללמוד עד כדי שמברר ההלכה למעשה.

^{רלא} **ועיין מעב"נ ב' אות כב** ואות מ שכתב שצ"ל שכיוון שבכללות יש שישים מסכתות ושישה סדרים לכן גם בכל פרט וחלק יש בחי' שישים מסכתות (כי הכלל ברוחניות שכל בחי' כלולה מכל הבחינות) ומועיל אע"פ שבאמת בשלימות גמורה מועיל כשנוכה להשלים כל הש"ס.

^{רלב} כך הוא בהרבה מדרשים שנחש הוא תנין (שמות רבה ג' יב ושם ט' ז' וכן בתנחומא ועוד) לכן רבינו לומד שרבב"ח רמו את הנחש במילה תנין, ונחש רומז לסט"א כי בבא בתרא טז. - אמר ר"ל הוא שטן הוא יצר הרע הוא מלאך המות. וכן הוא המסית והוא המקטרג והתלבש קודם חטא אדה"ר בנחש הקדמוני. וכן ידוע נחש עם הכולל שטן, והוא שרו של עשו (מקנה קדושיין כט)

^{רלג} **יבלע אותה הנחש** - הנחש הוא הס"מ הוא היצה"ר ועיין מעשה מרב ובנו בסוף הסיפור שהס"מ אמר לרב "אם תרצה אהיה בולע אותך" משמע שתמיד רק אם מאפשרים לו יש לו כח לבלוע, וצ"ע כאן שמדובר בלימוד שלא לישמה שמבוואר בתורה קנט שקשה מאד לזכות לזה א"כ אפילו לא ירצה להיבלע לא יועיל לו.

לשון בליעה צ"ע אי לגריעותא שלא נשאר כלום או לטיבותא דמשמע כולו בבת אחת שנשאר שלם ויש תקוה ע"י הקאה שיצא שלם.

^{רלד} תנין הוא נחש בחי"ל עיין שמות רבה ג' יב ושם ט' ז'

את הלימוד תורה שבע"פ היא כיון שלמד שלא לישמה. **וזה שפני' ר"ש** דהיינו שזה רמוז במה שפירש רשב"ם רבה/ר"ה **קא"ל** קאמר לה,

^{ר"ה} עיין מעב"נ ב' מב מקשה שנמצא לפי רבינו ששמו של רבה בר בר חנה הצדיק רומז כאן ללימוד שלא לישמה, וקשה בפרט לפי הכלל שבדברי רבינו תמיד הפשט והדרש קשורים היטב זה בזה. ותירץ עפ"י באה"ל שדייקא כאן שהמכוון הוא לקיים עשה לך רב דהיינו תיקון המלכות, לכן זה פגם גדול ליפול לעמ"נ להקרא רבי, אבל באמת מי שמצליח ללמוד לשמה זוכה להיות רבי, כמבואר בהמשך התורה על מאחז"ל עשה לך רב, נמצא שרבה הוא באמת על שם רבי דקדושה, אלא שמי שמכוין לזה מלכתחילה עמ"נ להקרא רבה, אצלו זה פגם.

שלפי ביאור רבינו היינו ע"י שילמוד בשביל שיתקרא רבי/א דהיינו כיון שלמד שלא לישמה אלא כדי להיקרא רבי, בלע הנחש הוא הסט"א את לימודו/ב. ענין הבליעה הזו של הנחש מבאר הפל"ח (אות ד' על ההשמה בסוף התורה) שמי שלומד שלא לישמה הוא בסכנה שיתגבר עליו הנחש להפילו לשנאת חכמים, ויקבל כח מלימוד התורה שבע"פ לבנות אותם, (וכמבואר בתורה ריד שתלמוד גמט' שם של הקליפה לילי וכשולמד שלא כראוי היא מקבלת כח מהלימוד. וכן מבואר בתורה יב ותורה כח שהמבזים את הצדיקים מקבלים כוחם מהתורה שבע"פ דייקא).

והעצה לזה להנצל ממחשבת שלא לשמה (שלא יבלע אותה הנחש) הוא ע"י שילמוד בלילה כנ"ל. כי בלילה מקבל סיעתא דשמיא ששומרת אותו מליפול לשנאת חכמים ועי"ז ניתן לו הכח לבוא משלא לשמה ללשמה.

וזה מרומז בהמשך סיפורו של רבה בר בר חנה: **אתא פושקנצא ופי' ר"ש עורב**, ורבינו מבאר שהעורב רומז ללילה היינו שהעצה שינצל ממחשבת שלא לשמה **על ידי שילמוד בלילה**, ועורב/ו רומז ללילה **מלשון ערבית**/ה' שזמנה בלילה/ו (י')/ח וזה רמזו בדברי רבב"ח שבא עורב **ובלעה** היינו

^א רבב"ח רמז בלשון רבה ורבינו מפרש בלשון רבי - הקשר בין רבה לרבי עיין נעימות נצה שכתב כי רבי נקרא גברא רבה.

^ב עיין כאן שפת הנחל (להר"א שיק) דברים יפים

^ג עיין בתחילת התורה שרשב"ם פירש עורב נקבה וכאן השמיט זאת רבינו. וצריך ביאור לאיזה ענין פירש רשב"ם שהיה עורב נקבה דווקא וגם צ"ע למה רבינו השמיט זאת כאן. עיין **מעב"ב ב מג** ביאר בשם חמיו רבי גדליה קניג עפ"י זהר בא לת: ושער הגלגולים סוף הק' כו שחצי הראשון נקרא ליל לשון זכר ומחצות נקרא לילה לשון נקבה (עיין של"ה ביאור הגדה של פסח ד"ה מעשה ברבי אליעזר מבאר בזה לשון ההגדה כל אותו הלילה במקום אותה הלילה) ולזה רמז עורב נקבה שעיקר התיקון בלימוד שאחר חצות וצ"ע הרי רבינו כאן השמיט תיבת נקבה ואין ראייה. וכן בברכות ג: דוד המלך עד חצות עסק בתורה ואח"כ בשירים ותשבחות הרי שזכה לתיקון הנגינה דהיינו שירים ע"י לימוד שקודם חצות דייקא. עוד גם יש רמז בבאור הלכותים שהלילה נרמז בעורב עוף טמא דייקא שהוא בחי' הצפרים דקליפה שאז שליטתם ויניקתם והתיקון הוא להכניע אותם דייקא וא"כ העיקר הוא בחצי הראשון. ואולי אפ"ל שמי שזכה ללימוד לשמה וא"צ לחוט של חסד שיגן עליו אזי דייקא טוב שילמד קודם חצות שהוא יותר בחי' חושך ואז דייקא ניקת הצפרים דקליפה וע"י לימודו מכניע אותן.

אמנם עיין ספר טובות וזכרונות שאחרי ששמעו אנ"ש תורה זו מרבינו נתחזקו לקבוע שיעורים אחרי מעריב משמע שגם קודם חצות מועיל הלימוד ואפילו למי שלא זכה ללימוד לשמה ממש, שנצרך לחוט של חסד שיגן על לימודו. (עיין קיצור ש"ע עא שכתב שהלומד בכניסת הלילה גם זוכה לחוט של חסד המבואר בגמ')

ודווקא עפ"י הפשט יש ענין ללמוד גם בתחילת הלילה אבל עפ"י הסוד אינו כן עיין חסד לאברהם מעין ב נהר טז שעסק התורה בחצי ראשון של הלילה היא מסוכנת להיות נדחית כי אם אינו נקי כפים לא יעלה בהר ה' ועי"ש מה שכתב ואפילו צדיק כדוד המלך שכמעט לא היה ישן אין תורתו צלולה בתחילת הלילה כיון שנשמתו עולה להתיחד בשכינה למעלה. אבל אחרי חצות זוכה לנשמה אפילו מי שאינו ראוי ואם קם בחצות נטהרת ונתקדשת כמבואר בזהר לך עי"ש.

^ד **בגמ' ערובין כב** מבואר שהעורב גם רומז לאופן הלימוד דהיינו כשמתאכזר כעורב על בניו ועל עצמו דהיינו שלומד מתוך הדחק במסירות נפש גם זה בעצמו בחי' לילה וכמבואר בתורה לת. עוד גם מצד שהלילה זמן דין, והעורב עוף טמא רמז לדין. והוא שחור כמו הלילה. העורב נקרא גם קרא קרא רמז לקרא בגרון שצריך בלילה דייקא הרמז בעורב.

עיין עירובין סוף דף כא: (שיר השירים ה יא) "קווצותיו תלתלים שחורות כעורב" רבה אמר שחורות כעורב ממנו במי שמשחיר פניו עליהן כעורב דהיינו שחור ממנו נצטעו השחור לעינוי הגוף רבא אמר במי שמשחיר פניו על בניו ועל בני ביתו כעורב כי הא דרב אדא בר מתנא הוה קאזיל לבי רב אמרה ליה דביתו ינוקי דידך מאי אעביד להו אמר לה מי שלימו קורמי באגמא. **פרש"י** - עורב אכזרי על בניו - כדכתיב (תהלים קמז) לבני עורב אשר יקראו, והקדוש ברוך הוא מזמן להן יתושים ונכנסין לתוך פיהן: **עיין כתובות מט**: משמע שכל עורב הוא אכזרי אבל השחור אכזרי אפילו על בניו אבל עיין פרש"י שם שהסיבה היא כיוון שבקטנותן הן לבנים והוא לא מכירן וא"כ צ"ע הלימוד של רבא מעורב.

עיין ספר המידות ערך לימוד אות צא שפסק ככל הג' דעות כאן - במי אתה מוצא סדרי תורה במי שמשכים ומעריב עליהם בבית המדרש ומשחיר פניו עליהם כעורב ומשים עצמו אכזרי על בניו כעורב. **עוד רמזים** שרומזת גמרא ערובין הנ"ל שרמזו בעורב עיין מעב"ב ב מד מה

^ה **עורב לשון ערבית לשון ערוב** שכיון שנעשה חושך הפרטים נראים מעורבים הפך הבקר לשון בקורת שכשיש אור אפשר לבקר ולהבחין בפרטים. וכן העורב הוא שחור כמ"ש בשיר שירים [ה יא] שחורות כעורב.

^ו **ערבית שזמנה בלילה** - יעקב תיקן ערבית דייקא ע"י שהיה המוכר שבאבות כי אברהם גילה זמן לתפילה ועבודת ה' בזמן ובמהלך של חסד ואור ויצחק באופן זמן של דין בבחי' שהאור חוזר לשרשו ויעקב גילה שאפשר אפילו בחושך גמור למצא את הש"י ולעבדו וזה בחי' הניגון דהיינו למצא ולהתקשר אפילו בחושך הקולות דסט"א את קול ה' הנעלם בתוכם ולכן הלילה הו אומן תיקון הנגינה כי ע"י שלומד בלילה גמ' שהי אבחי' לילה דהיינו למצוא אור בחושך מתקן את המדמה ולומד למצוא את השם ית' בכל מיני חושך והסתרות.

^ז עיין רש"י ערובין כב. ד"ה שמשכים ומעריב

^ח עירובין סוף דף כא: - "קווצותיו תלתלים" (שיר השירים ה יא) אמר רב חסדא אמר מר עוקבא מלמד שיש לדרוש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות עול ממטין ללבוש טס "שחורות כעורב" במי אתה מוצאן במי שמשכים ומעריב עליהן לבית המדרש. פרש"י - שחורות לשון שחית, כעורב לשון ערבית: דהיינו שחור ממנו לזמן הלילה

שחורות כעורב - רמז להשכים ולהעריב, משמע צריך להמשיך בלימודו בתוך הלילה, משמע שגם חצי ראשון של הלילה הוא סגולה, וכן מבואר בקיצור ש"ע סימן צא שמביא שם החיוב ללמוד בלילה טוב ללמוד אחרי מעריב, ועי"י שלומד בלילה מושכין עליו חוט של חסד. ובפשטות משמע שזוכה לזה גם ע"י לימוד בחצי הראשון, ולא כוזה שכתוב שהחצי הראשון נקרא ליל והשני לילה וכל מעלת הלימוד הוא דווקא בלילה ולגבי החוט של חסד צ"ע.

כסה (מלשון כבלע את הקדש/ט) את הנחש שבלע את הלימוד שלא לישמה **היינו** שהעורב הרומז ללימוד בלילה בא ומגין עליו מן הנחש הנ"ל שבלע את הלימוד שלא לישמה.

והנה נתבאר שסגולת לימוד תורה בלילה הוא מחמת שעי"ז נמשך עליו החוט של חסד, וזה מרומז בהמשך הסיפור: **וסליק יתיב באילנא** שאותו עורב עלה וישב על אילן. ומבאר רבינו ש"אילן" מרמז על החוט של חסד, כי הנה **פי' המהרש"א**, על הגמ' בבא בתרא צט הנ"ל **שהוא** האילן הנ"ל הוא **בחי' אברהם**, כמו **שכתוב אצלו** אצל אברהם (**בראשית כא/י**) **ויטע אשל/י** [יב]. דהיינו עץ ששמו אשל (בחי' **שהוא בחי' חסד** כמבואר בפרש"י שם שנטע פרדס ועשה פונדק להאכיל את העוברים שם וחז"ל דרשו אשל ר"ת אכילה שינה לינה. וזה שסיפר רבב"ח שהעורב עלה וישב על האילן הרומז לחסד כנ"ל, החסד **היינו שהחוט של חסד שנמשך עליו** על ידי שלומד בלילה **מגין/י** **עליו מן הנחש** [יג] **הנ"ל** דהיינו שהסטרא אחרא לא תבלע את לימודו שלומד שלא לישמה. ועל פי זה יתבאר סיום דברי רבב"ח **ת"ח כמה נפיש חיליה דאילנא** בא וראה כמה גדול כוחו של האילן/י. **היינו שרבה מתמיהה את עצמו שכל כך גבר עלינו חסדו** [יד] של הקב"ה המתעורר על מי שלומד בלילה **שאפילו על זה הנזק שיכול להביא לימוד שלא לישמה יכול להגן/י**:

ובאמת צ"ע שהרי מעלת חצות כנ"ל מבואר שהיא דייקא לגלות שאע"פ שעכשיו תכלית הלילה וקטנות המלכות דייקא עכשיו מתחיל כבר בחי' אור הבורק, כי העיקר הוא המגמה. וכמו שתפילת מנחה היא דין אע"פ שהיא ביום, כיוון שהמגמה היא הליכה לקראת חושך, כך מחצות מתחילה מגמה לקראת האור, וזה בחי' ניגון ותיקון הניגון, לראות את האור מתוך החושך, אבל קודם חצות צ"ע ואולי קצת מעלה יש כי מאיר אור התורה בזמן שהוא לילה.

רמב"ם יד החזקה - הלכות תלמוד תורה פרק ג (יג) אף על פי שמצוה ללמוד ביום ובלילה אין אדם למד רוב חכמתו אלא בלילה לפיכך מי שרצה לזכות בכתר התורה יזהר בכל לילותיו ולא יאבד אפילו אחד מהן בשינה ואכילה ושתיה וכיוצא בהן אלא בתלמוד תורה ודברי חכמה אמרו חכמים אין רנה של תורה אלא בלילה שנאמר קומי רוני בלילה וכל העוסק בתורה בלילה חוט של חסד נמשך עליו ביום שנאמר יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי תפלה לאל חיי וכל בית שאין נשמעים בו דברי תורה בלילה אש אוכלתו שנאמר כל חשך טמון לצפוניו תאכלהו אש לא נופח כי דבר ה' בזה זה שלא השגיח על דברי תורה כל עיקר. וכן נפסק בש"ע י"ד סימן רמו כג. ועוד שם סעיף כד כל בית שאין דברי תורה נשמעים בו בלילה אש אוכלתו:

^ט **עיי' מעב"נ ב' נג** כתב יבלע לשון הרומז ל'בלע המוות לנצח'. ולפ"ז מקשה הרי מבואר שלא ביטל אותו, אלא רק הואיל שלא יזיק. ותירץ שמי שלא זכה לניגון בשלימות עד בחי' שהכרובים לגביו פב"פ אלא רק בבחי' אצדודי, לגביו יתפרש ויבלע מלשון [במדבר ד] 'ולא יבואו לראות כבלע את הקדש' ע"ש פרש"י שהוא לשון כסוי.

^ז בראשית פרק כא (לג) **ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם ה' אל עולם**: עיי"ש תרגום אונקלוס ויטע אשל - ונציב אילנא. ועיי"ש תרגום יונתן ובאריכות יותר בתרגום ירושלמי וכן פרש"י (לג) אשל - רב ושמואל חד אמר פרדס להביא ממנו פירות לאורחים בסעודה. וחד אמר פונדק לאכסניא וכו' כל מיני פירות. ומצינו לשון נטיעה באהלים שנאמר (דניאל יא) ויטע אהלי אפדנו: ויקרא שם וגו' - על ידי אותו אשל נקרא שמו של הקב"ה אלוה לכל העולם לאחר שאוכלים ושותים אמר להם ברכו למי שאכלתם משלו סבורים אתם שמשלי אכלתם משל מי שאמר והיה העולם אכלתם (סוטה י):

^א ויטע אשל גמט' חוט של חסד (מעב"נ ב' נב ועיי"ש עוד גמטריות הקשורות לכאן)

^ב עפרש"י ובחי' שם וגמ' סוטה י. וזהו השמטות ח"א דף רסד:

^ג צ"ע הרי לפי המבואר לעיל כבר בלע העורב דהיינו הלילה את הנחש לפני שעלה וישב על האילן דהיינו החוט של חסד.

^ד עיי' וזה פירוש אחר דף סח הלומד בלילה אהוב ופרשת ויקרא דף כג צחותא דאו' בלילה ופרשת מקץ קצד המייחלים לחסדו

^ה עיי' שפת הנחל בשם הוזהר בשני מקומות פ' אחרי סח שהלומד בלילה אוהב את הקב"ה ועוד פ' ויקרא כג צחותא דאורייתא בלילה יתיר מבמימא. ולכן בלילה יכול ללמוד בלא פניות. עוד ציי' לזהר מקץ קצד עה"פ המיחלים לחסדו מאן אינון מיחלים לחסדו הוי אימא אינון דמשתדלי באורייתא בלילה ואשתתפו בהדי שכנתא וכד אתי צפרא אינון מחכאן לחסדו והא אוקמוה בזמנא דברנש אישתדל באורייתא בלילה חוטא דחסד אמשך עליה ביממא וכו' עיי"ש.

^ו דהיינו כי כל כח העורב הוא מכח האילן שישב עליו דהיינו שהלילה מועיל ע"י החוט חסד שבו, וצ"ע כי בגמרא לעיל כל הלומד בלילה חוט של חסד נמשך עליו ביום משמע החוט ש"ח מועיל ביום ולא בלילה. ואולי אפ"ל כי לחוט של חסד זוכה בלילה מכח סיעתא דשמיא שמקבל מהצדיקים והקב"ה המקשיבים לקולו, אבל החוט של חסד לא פועל בלילה, אלא אחרי הלילה, שישאר מחובר אליו ית' להיות מסוגל לשמוע ניגון מכל מנגן ולברר הטוב בכל קול, כי בלילה לא נצרך לחוט של חסד כי זוכה לחסד עצמו, אבל אבל ביום נשאר רק רשימו ממנו שזה בחי' חוט.

^ז בתורלז - חסדו עלינו

^ח לשה"כ תהלים קיז ב'

^ט צ"ע מה התימה כל כך על רוב חסדו של הקב"ה ובפרט לפי הפל"ח שרק שומר עליו שלא יפול לשלא לישמה עמ"נ לקנטר. ואולי שהדבר נוגע לסוד הבחירה עד כמה מסייע הקב"ה לאדם לבחור בטוב ואעפ"כ נחשב בחירה ולא נהמא דכסופא.

כפי שנתבאר לעיל (עפ"י הפל"ח) החוט של חסד הוא סיעתא דשמיא לשמור עליו שלא יפול לשלא לישמה גרוע יותר שמתבע הלימוד גמרא שלא לישמה לגרום לו ליפול לקנטר (ולבוזת צדיקים כמבואר בתורה יב ותורה כח) שאז כבר לא יועיל מאור התורה להחזירו ללימוד לישמה, וע"י החוט של חסד נשמר מזה, ועל ידו גם עוד יבוא ללמוד לישמה עד שיזכה גם לתיקון המלכות בשלימות.

צ"ע אם רק מגן מהזיק, א"כ מה הרווחנו לענין שבו אנו עוסקים, שע"י לימוד תורה בלילה נוכל לשמוע ניגון ממנגן רשע בלא שיזיק לנו, ועוד גם להואיל לנו לתיקון המלכות. לכן צ"ל שהתמיהה היא יותר גדולה, דהיינו כמה חסדו גדול שאפילו מתורה שלא לשמה שמטבעה גוררת לגרוע יותר, דהיינו ללמוד כדי לקנטר ולבוזות צדיקים, אפילו מתורה כזו יכול החוט של חסד להביאו ללימוד לשמה, שעל ידו יזכה לברור המדמה כזה שיוכל לשמוע ניגון מכל אדם, שאפילו בניגון של רשע ישמע את קול ה' הישר שבו, אפילו כשהוא מועט מאד, וע"י שיתדבק על ידו להש"י יעלה ויצרף את הניגון לבנין המלכות וגם את המנגן בעצמו עד שיחזור בתשובה/י.

סיכום הביאור לפי רבינו

אמר רבב"ח ראיתי ששרש בנין המלכות (צפרדע) שהוא קול היוצא מבחי' שתי צפרים חיות טהורות יכול אדם לעשות לו דיבור ועי"ז לנגן אותו ולשמוע אותו בכל ניגון ע"י שיקרא בגרון גמרא שהיא בחי' שישים מסכתות (שיתין בתי) אבל אם לומד שלא לישמה בבחי' רבה קאמר לה דהיינו להיקרא רבי (במקום לעשות לו רב דהיינו תיקון המלכות) אזי יבלע הנחש (התנין) את קול לימודו הזה (שמכח הלימוד הזה יפול לבזות חכמים) והעיצה למי שרוצה ללמוד לשמה ולא מצליח שילמד בלילה (בחי' עורב) שהלילה בולע את הנחש (שלא נותן לו להפיל את הלומד ללימוד עמ"נ לקנטר ולבוזות חכמים ועי"ז ניתן לו האפשרות והסיעתא לבוא משלא לישמה אל לישמה. פל"ח) וזה מכח החוט של חסד (בחי' אילן אשל דאברהם איש החסד) שנמשך על הלומד בו. שהוא החן הנשפע עליו מכח מסירות נפשו ללמוד בלילה שע"י מטה כלפי חסד לקבל עבודתו (כך משמע בזהר לך לך צא.). והוא הסיעתא שמקבל מהצדיקים המקשיבים לקולו בג"ע ובפרט אלה שלומד את חידושיהם שמטים כלפי חסד לברר עבודתו ולהעלותה למעלה אע"פ שאינה בשלימות (כך משמע בתורה יב ומדיוק יתיב באילן דהיינו אברהם).

וגם להביא אותו בעצמו ללימוד לישמה שכבר לא יודק לחוט של חסד כל כך. וברור המדמה עד שכל כך יזכה לדביקות בו ית' שתמיד בכל ניגון ישמע את קול ה' הישר הטמון בו ויחזיר עי"ז את כל העולם בתשובה.

אחר שביאר עפ"י התורה שלנו את מאמר רבב"ח מוסיף לבאר משנה באבות [א' ו'] עשה לך רב וקנה לך חבר והוי דן את כל האדם לכף זכות. שרמוז בה התורה שלנו דהיינו תיקון המלכות ע"י תיקון הנגינה ולפי פירוש רבינו גם מתיישב היטב קשר הסיפא לרישא שבה. דהיינו מה ענין חיוב הלימוד זכות, לעיצה שיהיה לו רב ללמוד ממנו וחבר ללמוד עימו, ואמנם אפשר לומר בפשטות שיש כאלה שבלא לימוד זכות כולם חייבים אצלו ולא ימצא רב וחבר הראוי לו. אבל לפי רבינו מדובר בכשרים ממש. וגם נ"ל שלפי רבינו יתבאר מדוע נקט את כל האדם ולא אדם.

עוד מתבאר כאן דבר חדש שלא נזכר קודם כי לעיל למדנו ששרש הניגון בשתי צפרים וכאן מבאר שהם השני כרובים דמשמע שהצפרים והכרובים הם דבר אחד. וקשה כי השתי צפרים הן תמיד ביחוד כמבואר לעיל, ואילו הכרובים מבאר כאן עפ"י הגמ' ב"ב צט. שזה תלוי עד כמה ישראל עושין רצונו של מקום/כא.

עוד יש כאן הגה (בכתי' אולי של רבי נפתלי) שתיקון המלכות ע"י תיקון הניגון הוא שכששומע ניגון אפילו מרשע משתמש בו ומתעורר ממנו לדביקות בו ית' נמצא מכוחו ממליך על עצמו את הקב"ה, וצריך ביאור.

והמשנה מתבאר מהאמצע לרישא ואז נצרך לסיפא שע"י קנה לך חבר דהיינו תיקון הנגינה מתקן בחינת עשה לך רב דהיינו תיקון המלכות ומבאר שמי שתיקן את מידת המלכות צריך משנה זהירות בענין הלימוד זכות.

ולפי דרכינו יתבאר עומק הענין שמכח לימוד התורה וזכה לברור המדמה ואזי בכל ניגון יכול לברר ולשמוע בו את קול ה' הישר החבוי בו ולהתקשר בו ולהעלותו מ"ן בניגון חוזר לעורר יחוד פנימי עליון שעל ידו יזכה ליותר מוחין ויותר דביקות שע"י יותר ימליך את הקב"ה על עצמו בבחי' עשה לך רב.

נמצא שבמילים "קנה לך חבר רמוז" כל סוד הניגון שעל ידו נמשך מוחין למלכות הרמוז בעשה לך רב. והענין כי הקנה ממנו יוצא הקול רומז לניגון בשתי הבחינות שלו דהיינו גם לשרש הניגון הבא מלעלה לעורר אותנו וגם עיקר הניגון שאנו חוזרים ומעלים ממטה למעלה/כ.

ועיין אורח מישור שפירש עפ"י הנ"ל שבליילה יש יניקת הקליפות, תמה כמה גבר עלינו חסדו שאפילו לימוד בלילה שאז יש יניקה מהמלימוד ועלול לקבל משם מוחין פגומים ולהפילו ללימוד שלא לישמה אעפ"כ גבר חסדו שע"י החוט של חסד ינצל מפניו.

ועיין מעב"נ ב נג שכתב שרבה תמה כי סבר שרק צדיק גמור יכול לתקן את הנגינה להחזיר הכרובים פכ"פ ונתגלה חסדו ית' שבעזרת הצדיקים שכן זכו לזה בשלימות יכולים גם הקטנים לעלות מזרעה לדרגה עד מעלת הצדיקים. וצ"ע לא הבנתי כי לכאורה אמת שזה העיקר והתכלית אבל הלשון גדול כוחו להגן לא משמע שהיה ה"א שרק צדיק יכול, כי לכאורה לא מדובר כאן רק בתיקון השלם, אלא גם בתיקון חלקי, כגון שבעזרת לימוד גמרא יזכה לברור מדמה כזה שכבר יוכל לשמוע ניגון גם מאדם בינוני, שהרי בלא החוט של חסד כיון שעכשו לומד שלא לישמה טבע הדברים שרק יפגם יותר כנ"ל. כי הנחש שבלימוד שלא לישמה רוצה להפילו לרע גמור וחסדו ית' שומר מזה ואזי ממילא כבר התורה תעלה אותו מעלה מעלה, אבל גם קודם שיוזכה לתיקון השלם כבר יוכל לשמוע ניגון ממנגן בינוני.

² כי בהכרח מי שמעשיו מצטרפים לתיקון המלכות חוזר עליו אור כזה שסופו להחזירו בתשובה.

³ הביאור בזה לבאר הסתירה הזו שפעם הם שתי צפרים חו"ב ופעם כרובים זו"ן עיין מעב"נ א סוף אות כה ועי"ש באות כו ובאות מו וכן בח"ב אות נו - בשם ספר הלקוטים להאריז"ל פרשת תרומה ובוזר הרקיע פרשת אחרי ומבאר שהכרובים מצד היותם תרי רעין דלא מתפרשים רומזים לאו"א אבל ידוע שמוחין דו"א הם נה"י דאמא ובבחי' זו הם בחי' זו"ן נמצא לפ"ז שבפנמיותם הם או"א ובבחי' הצנוניות הם זו"ן ובוה מתרץ הסתירה בדברי רבינו שהנגינה הקדושה משתי צפרים שהן תמיד ביחוד ומאידך "קנה לך חבר" מבואר שרק ע"י הנגינה מחבר הכרובים פכ"פ.

על פי הכלל שרבינו תמיד קושר את הדרש בפשט צ"ל שלקנות חברותא ולחבר את הכרובים ע"י הקנה זו בחי' אחת. ונ"ל הביאור כמו שלפי רבינו עשה לך רב מתפרש שנעשה את הקב"ה לרב עלינו דהיינו תיקון המלכות הכי נמי קנה לך חבר מתפרש שנעשה ע"י הקנה"ה את הקב"ה כמו חבר שלנו. כי צריך ע"י הקנה שהוא סוד הניגון להתחבר להקב"ה וכמ"ש כבד את ה' מהונך ודרשחז"ל מגרוךך אם יש לך קול נאה (דהיינו 'יודע נגון) כבד בו את הקב"ה דהיינו להתחבר אליו ית', (שזו סגולת הניגון כמבואר בתורה רלו התחברות שני דברים הוא ע"י ניגון) ולהעשות עימו בחי' שני רעים שלא מתפרשים כמו שאנו עימו מצד פנמיות והשרש שלנו ועי"ז זה נעשה גם בכרובים שגם הם בחזונית רומזים לחזונית שלנו ובפנמיות לפנמיות שלנו וכשישראל עושים רצונו של מקום דהיינו שבחזונית חוזרים להיות כמו בפנמיות מחוברים עימו ית' גם הכרובים חוזרים להיות בחזונית כמו שהם בפנמיות בח' שתי צפרים שהן ביחוד התמידי.

ובזה יתישב הסמיכות של המשנה (אבות פ"א [כ"ד]) דהיינו להבין הקשר בין ג' הפסקאות **עשה לך רב, וקנה לך חבר, והוי דן אתה כל האדם לכף זכות.** ולפי מה שנתבאר עד כאן בסוד הניגון יתבאר הקשר **כי ע"י ששומע/כו** **הנגינה כנ"ל** דהיינו שמכח הלימוד גמרא בלילה זוכה לדעת לשמוע ניגון באופן שיעורר אותו לדביקות בו ית' כי יודע לברר ולשמוע קול הישר בכל קול ששומע. בנוסחת הכתב יד כתוב שמצא הגהה כאן בצד הגליון שע"י ששומע ניגון ונכלל בו כי וכשמנגן בשמחה גם הוא שמח את עצמו בהשי"ת, וכשמנגן בהתעוררות גם הוא מתעורר את עצמו ומהרהר בתשובה, על ידי זה **הוא מתקן בנין המלכות שלו. וזה עשה לך רב, היינו שיתקן בחינת מלכות** דהיינו שממליך על עצמו את הקב"ה לרב ומלך: **וזה** דהיינו לדעת לשמוע ניגון באופן שיתקן על ידו את המלכות זה **וזה ע"י קנה לך חבר, היינו על ידי קנה, שהקול יוצא ממנו/כח** דהיינו ניגון ושיר שאנו מנגנים לכבודו ית'. **שמחבר את כ"השני כרובים להיות פנים בפנים/ל,** **כמער איש ולויות (ל"א)/ל,** שחוזרים להיות כפי שנעשו בתחילה **בזמן שישראל עושין**

^{כב} עיין קהלת יעקב ערך קנה והנראה משם לענין שלנו שקנה רומז לחו"ב כמ"ש (משלי ד ה) קנה חכמה קנה בינה שהם בחי' שתי הצפרים הנ"ל עוד קנה רומז לעוה"ב וליוהכ"פ שאין בו אכילה ושתייה דהיינו בינה עלאה עולם התשובה ששם השתי צפרים שמהן יוצא הקול לכל העולם שוב אלי. והקנה בעצמו נמצא בין הראש וגוף בבחי' דעת המחבר בין המח למידות שבלב ושם נמצא כח הניגון כדרשת חז"ל כבד את ה' מגרוךך. נמצא שבקנה שבגרון נמצאים כל הבחינות של התורה שלנו גם שרש הקול הישר הבא מלמעלה וגם הניגון החוזר ממטה למעלה, ושם אחיזת פרעה וארץ מצרים מוחין דקטנות הרוצה להפיל את הדיבור והדעת לגלות, כפי שנתבאר בהקדמה לעיל.

וזהו קנה לך חבר דהיינו שאת הקול הישר היוצא מבחי' הקנה שהיא כמו בת קול היוצאת לקרא לכל העולם "לך לך וכו'" תתחבר איתו להקב"ה להיות עימו חבר בבחי' תרין רעין דלא מתפרשין עי"ז אתה עושה מהבת קול דיבור המופנה אליך לך לך מארצך וכו' אלי כנ"ל בהקדמה לעיל. (וזה כוונת האורח מישור שיש שני קנים עליון ותחתון הכוונה שהקנה הגשמי רומז לשני בחי' קול לזה היורד מלמעלה ולחוזר ועולה מלמעלה (עיין מעב"נ ב נו))

עוד עי"ש בקהלת יעקב עפ"י הוזהר רע"מ רלה. קנה בחי' סולם שמלאכים עוים ויורדים בו דאינון הבלים דסלקין מליבא – אדני-והיורדים אל הלב לקררו – הויה. הביאור נ"ל כי חיות האדם מתלבשת בנשימה שיורדת דרך הקנה לריאה וממנה ע"י הדם ללב. וחיות זו באה לשם מבחי' בינה עלאה ששם החיות כידוע. ומהראה חוזר רוח ועולה בקנה לחוץ ורח זה על ידו נשמע קול ועל ידו נעשה הדיבור דהיינו הניגון שבא ממטה למעלה (כמבואר שם שיויר בבחי' שם הויה וחוזר בבחי' שם אדני- שרומ זלדיבור כידוע כמ"ש אדני- שפתי תפתח) נמצא שבעצם החיות שלנו נמצא כל סוד הניגון קול הישר היורד מלמעלה והניגון החוזר ממטה למעלה לעורר יחוד עליון ע"י שירות וניגונים להשי"י שע"ז נמשך חיות יותר קדושה ממעלה למטה שעל ידה זוכים לשירות יותר זכות בבחי' "תפילתי שגורה בפיי". ועיין מלבי"ם תהילים סג "טוב הסדך מחיים שפתי ישבחונך" משמע טוב זכות הכח שנתת לי לנגן לפניך בקול חוזר שעל ידו אני נדבק בך יותר מהקול הישר שהוא החיות הגשמית שלי.

^{כג} הקשר בין קנה לשון קנין לקנה לשון צינור הגרון שממנו יוצא הקול עיין **אורח מישור** שהקנה שם בחי' הדעת שעל ידו נעשה כל קנין, כידוע שכל קנין תלוי בגמירות דעת.

^{כד} משנה ו'

^{כה} בתרלז- דן כל (תיבת את נחוק)

^{כז} צ"ע לכאורה היה צריך לומר ע"י שיודע לנגן מתקן את המלכות וכפי שנתבאר לעיל שע"י ניגון מעורר יחוד פנימי עליון להמשיך מוחין למלכות ועיין לעיל כשביאר העיצה שיוכל לשמוע נגינה מכל אדם ביאר כיצד לדעת לנגן כי באמת לנגן ולשמוע ניגון זה דבר אחד כנ"ל כי גם לדעת לנגן זה ע"י שיודע לברר את הקול הישר מתוך ערוב קולות הברא שיש בעולם וזה מה שצריך גם כדי לשמוע ממנגן רשע דהיינו לברר מתוך ניגונו את קול הישר ומעורב בו.

^{כח} משמע דווקא שמיעה כזו שמקשיב היטב ונמשך אחר הניגון וכן משמע בתורה רכו שכח הניגון הוא בגלל שהוא מבחי' לוי שנקרא על שם הפעם ילוה אישי אלי. ועיין שם בתורה קלד ותורה מז תנינא לגבי שמיעת תורה שאינה ראויה שמזיק רק כששומע בבחי' וישמע יתרו עי"ש.

^{כט} אע"פ שגם ניגון בכלי כולל בזה ועוד יותר גם כל עשית מצות ולימוד תורה וכל בחירה בטוב כלול בבחינת ניגון זה נקרא יוצא מהקנה כי שם סוד הבחירה כנ"ל וזה גם הקשר בין קנה לשון קנין לקנה לשון גרון כי קנה רומז לדעת שעל ידה נעשה קנין כנ"ל

^ל בתרלז- הב'

^ל **בענין הכרובים צ"ע** שבחומש משמע שהקול יוצא מביניהם (שמות כה כב) ובמדבר ז פט פרש"י - הקול יוצא מן השמים לבין שני הכרובים ומשם יצא לאהל מועד ואילו ממוהרנ"ת משמע שהקול יוצא מיחוד תדיר של חו"ב שתי צפרים ומי שעושה לו דיבור בניגון

רצונו של מקום (ל"ה) (ל"ה/ל"ו) הפירוש שע"י הקנה שממנו יוצא הניגון שסגולתו לחבר את ישראל לאביהם שבשמים בדביקות שע"ז גם הקב"ה פונה אליהם ונרמז בכרובים שהיו במקדש שכשישראל עושים

כראוי מחבר את הכרובים נמצא שלא שומע את הקול מהכרובים כלל ולקמן בהשמטה השייכת לכאן כותב רבינו שהכרובים והשתי צפרים הם בחי' אחת אבל כבר האריך המעב"נ (ח"א סוף אות כה) להוכיח שיש חילוק שהצפרים רומזים לפנמיות והכרובים לחצוניות. **ואולי אפ"ל** שבאמת כפי מה שאדם זוכה לשמוע את הקול העליון ולקרב על ידו את הכרובים כך זוכה שהחיצוניות נכללת אצלו בפנמיות כי ע"י ששומע היטב את הקול הפנימי הוא נהפך אצלו כמו חיצוני כי שומע אותו כאילו הוא חיצוני נמצא שאצל משה רבינו הכרובים והשתי צפרים היו בחינה אחת ממש אבל אצלינו הם שני דברים נפרדים כי הכרובים פניהם לבית רומז לדביקות שלנו החיצונית והנגלית עם הקב"ה שאינה כראוי והצפרים פניהם זל"ז ביחוד התדיר רומז לפנמיות.

^א **מלכים א ז לו**

^ב **מלכים א פרק ז (לו) ויפתח על הלהות ידתי ועל ומסגרתיה (מסגרתיה) כרובים אריות ותמרות כמער איש וליזות סביב: פרש"י - (לו) ויפתח על הלהות ידתי ועל ומסגרותיה - התחתונות על שניהם, פתח וחקק כרובים אריות (ותמרות ספרים אחרים אינן). כמער איש וליזות - פתח סביב כזכר ונקבה החבוקים בזרועותיהן, כן פירשו רבותינו (יומא נד א). כמער - לשון אחיזה ודיבוק, כזכר המעורה בנקבה, ופירושו: איש וליזותו. ולפי משמעותו 'ליות' לשון 'דיבוק', שולדור"א בלע"ז, כמו ליותו היו שם, עשויות כמערת איש, והמערה כמו שפירשנו:**

^ב **בענין עושי רצונו של מקום עיין מעב"נ א טז עד כ' ביאור עפ"י הגמ' ב"ב צט ע"ש רשב"ם שהכרובים רומזים לאהבת הקב"ה לישראל כשעושי רצונו של מקום ועיין ברכות לה: בתוס' שם ג' מדרגות בעושי רצונו של מקום. ע"ש אות כ' משמע ה' צלך ופונה אל ישראל בדיוק עד כמה שהם פונים אליו וכשפונים לגמרי מכל עסק גשמי גם הוא פונה אליהם ועושה להם כל עסקם הגשמי בהשגחה. ומבאר שלפ"ז המחלוקת בגמ' ב"ב באופן עמידת הכרובים אצדודי אצדודי או פב"פ ממש היא המחלוקת בגמ' ברכות בין רשב"י ורבי ישמעאל לגבי מאי עושי רצונו של מקום אם ורעו זרים או ואספת דגנך (ועיין מזה בפנש החיים שער א אותיות ח ט)**

עוד שם כג שמידיה זו של עושי רצונו של מקום בשלימות היא ענין המבואר בתנחומא נח ג' הנ"ל איך ללמוד תורה שבע"פ ומה זוכים ע"ז שהוא המקיים ואהבת את ה"א בכל וכו' ובכל מאדך וע"ש שפרשת ק"ש הראשונה שבה נזכר בכל מאדך לא כתיב בה שזכר עוה"ז כי מדברת במדרגת רשב"י ופרשה שניה כתיב בה שזכר עוה"ז ולא כתיב בה בכל מאדך היא בחי' אצדודי.

ביאור החילוק בין שתי הפרשיות באופן הזה שראשונה למדרגת רשב"י ושניה לכל העולם עיין ר' צדוק צדקת הצדיק רכד. **עוד שם אות כד** לכן נקט רבינו כנוי לתורה שבע"פ עורב וכמבואר בערוכין שלומד במסירות נפש כל כך עד מתאכזר לעצמו ולביתו כעורב ויובן היטב עפ"י הנ"ל שדווקא לימוד במסירות נפש שפונה לגמרי מכל הבלי עוה"ז הוא הבחי' עושי רצונו של מקום וגורם לכרובים להיות פב"פ המבואר באבות "קנה לך חבר" שהביא רבינו

^ה **עיין בבא בתרא צט: וברשב"ם שם**

^ה **בבא בתרא דף צט.** כיצד הן עומדין רבי יוחנן ור' אלעזר חד אמר פניהם איש אל אחיו (כמ"ש בשל משה) וחד אמר פניהם לבית (כמ"ש בשל שלמה בדברי הימים וגם לא היו על הכפורת אלא על הרצפה ואינם זהב אלא מצופין) ולמ"ד פניהם איש אל אחיו הא כתיב ופניהם לבית (ופשוט לשניהם שמשוה ושלמה עשו אותו דבר) לא קשיא כאן בזמן שיש ישראל עושי רצונו של מקום כאן בזמן שאין ישראל עושי רצונו של מקום ולמ"ד ופניהם לבית הא כתיב ופניהם איש אל אחיו דמצדדי אצדודי דתניא אונקלוס הגר אמר כרובים מעשה צעצועים הן ומצודדים פניהם כתלמיד הנפטר מרבו:

פרשב"ם - כאן בזמן שיש ישראל עושי רצונו של מקום - הם הופכים פניהם זה לזה דוגמת חבת זכר ונקבה האוהבים זה לזה סימן שהקב"ה אוהב את ישראל ומתחלה כך נעשו פנים אל פנים כדי שתשרה שכינה בישראל וישאל יעשו רצונו של מקום וכשאין עושי הופכין פניהם לבית על ידי נס: דמצדדי אצדודי - קצת לבית וקצת זה לזה כאדם שמדבר אל חבירו והופך ראשו קצת לצד אחר והכא ליכא לתרוצי כדלעיל כאן בזמן שיש ישראל עושי כו' דכיון דעיקר עשיית כרובין פניהם לבית לא היה להם לעשותו לסימן שאין ישראל עושי רצונו של מקום:

ועין **תוס' שם -** דמצדדי אצדודי - לא ה"מ למימר כאן בזמן שיש ישראל עושי רצונו של מקום דמסתמא העמידום תחלה לפי מה שהיו עושי רצונו של מקום:

עיין **מהרש"א** שכיון שבזמן שהיה משכן לא זזה שכינה מישראל לכן בשל משה כתיב פנים זל"ז אבל הבית כיון שלא היה לו קיום ונחרב לכן בשל שלמה כתיב כבר מתחילה פניהם לבית.

צ"ע ברשב"ם מדוע פירש שנעשו מתחילה פניהם זל"ז כדי שישאל יעשו רצונו של מקום דמשמע מדבריו שהכרובים גורמים לישראל לעשות רש"מ ושתשרה שכינה בישראל, ולמה לא פירש פשוט שנעשו כך מתחילה כיון שבזמן שנעשו היו ישראל עושי רצונו של מקום?

ונראה שכיון ברוח קדשו לפנמיות סוד הכרובים שהוא שתי הצפרים שעל ידם נעשה יחוד התדיר לקיום העולמות שמכותו יש בחירה לישראל לעשות רצונו של מקום כמבואר בלק"ה ע"ת ה' שעשית הכרובים מעיקרא פב"פ רומז לפנמיות סוד הכרובים ומה שכתב רשב"ם שהם מראים חיבתו של הקב"ה לישראל כשישראל עושים רצונו של מקום זה סוד החיצוניות של הכרובים (ובמילים אחרות שפנימיותם הוא יחוד חו"ב שהוא תמידי ואינו תלוי במעשים של ישראל והיצוניותם הוא יחוד זו"ן שתלוי במעשים טובים של ישראל) ועיין מזה במעב"נ א' כה שהאריך בזה ומבאר עפ"ז כמה דברים. ואולי באמת כיון שנשמות דור המדבר היו מבחי' לאה כמבואר בכהאר"ז ל' ונשמות ישראל שנכנסו לארץ היו מבחי' רחל וידוע שלא רומזת לבניה ורחל למלכות תתאה לכן בימי משה כתיב פב"פ כי רמזו לאותו דור שהיה בבחי' פב"פ בחי' יחוד התדיר אבל בימי שלמה רמזו הכרובים לזו"ן ולכן גם עמדו על הארץ ולא על ארון העדות שהוא בחי' התורה בחי' תפארת אבל בימי משה היו עליו כי בינה למעלה מתפארת.

^ל **יומא דף נד.** אמר רב קטינא בשעה שהיו ישראל עולין לרגל מגלילין להם את הפרוכת ומראין להם את הכרובים שהיו מעורים זה בזה ואומרים להן ראו חבתכם לפני המקום כחבת זכר ונקבה. מתיב רב חסדא ולא יבאו לראות כבלע את הקדש ואמר רב יהודה אמר רב בשעת הכנסת כלים לנרתק שלהם. אמר רב נחמן משל לכלה כל זמן שהיא בבית אביה צנועה מבעלה משל לישראל במדבר כיון שבאתה לבית חמיה אינה צנועה מבעלה משל לישראל בארץ מתיב רב חנא בר רב קטינא מעשה ככהן אחד שהיה מתעסק וכו' משמע שאסור לראות את הארון שהרי מת כשגילה את מקומו אמר ליה נתגרשה קא אמרת נתגרשה חזור לחיבתה הראשונה. כמו במדבר כ"ל במאי עסקינן שגוללין את הפרוכת להראות לעם את הכרובים אי נימא במקדש ראשון מי הואי פרוכת קיר אבנים הבדיל בין הק לקה"ק אלא במקדש שני מי הואי כרובים הארון והכרובים נגזזו בסוף בית ראשון לעולם במקדש ראשון ומאי פרוכת פרוכת דבבי ג' פרוכות של פתחי האולם ההיכל והקדש קדשים דאמר רבי זירא אמר רב

רצונו של מקום הם פונים זה אל זה כפי שנעשו בתחילה כנ"ל שזה רומז לשלימות תיקון המלכות, שמחזיר את הקב"ה וישראל להיות כמו שהם בשרשן בתחילה בבחי' תרי רעין (חברים) דלא מתפרשין. ומי שממליך את הקב"ה הקב"ה ממליך אותו, ועל זה מזהיר התנא לדון לכף זכות כפי שיתבאר בהמשך :

ואזי כשיתקן בחינת מלכות שלו דהיינו שימליך על עצמו בשלימות את הקב"ה, אזי כשם שהוא מבטל רצונו לרצון הש"י כך הקב"ה מבטל רצונו לרצונו¹⁷ ונעשה בבחי' הכתוב "צדיק מושל יראת אלוקים" שדרשו חז"ל/ל"ח שהקב"ה אומר מי מושל בי צדיק שאני גוזר והצדיק מבטל, **ויוכל למשול בכל מה שירצה**¹⁸ ו**יוכל להמית לזה**¹⁹ את הקטנים במעלה הפוגמים בכבוד שמים, שכיון שהצדיק את עצמו דן בכל חומרת הדין, יש חשש שגם אחרים ידון בכל חומרת הדין/מ"א **ולהחיות לזה**²⁰ את הגדולים במעלה. כדי לזרז את תיקון העולם ו**נמצא עולם חרב** כי דחיקת הקץ גורם דינים וגם שע"ז הקטנים

שלשה עשר פרוכות היו במקדש שבעה כנגד שבעה שערים שתיים אחת לפתחו של היכל ואחת לפתחו של אולם שתיים בדביר ושתיים כנגדן בעליה. רב אחא בר יעקב אמר לעולם במקדש שני וכרובים דצורתא ציור של כרובים הוו קיימי דכתיב ואת כל קירות הבית מסב קלע כרובים ותמרת ופטרי ציצים וצפה זהב מישר על המחקה וכתיב כמעט איש וליות מאי כמעט איש וליות אמר רבה בר רב שילא כאיש המעורה בלוייה שלו אמר ריש לקיש בשעה שנכנסו נכרים להיכל ראו ציור כרובים המעורין זה בזה קילפום הוציאון לשוק ואמרו ישראל הללו שברכתן ברכה וקללתן קללה יעסקו בדברים הללו מיד הזילום שנאמר כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה:

עיין ריטב"א לדעתו גם הכרובים המצויים בקירות היה בהם הנס וחולק בזה על הר"י מיגש בב"ב עוד מה שמבואר ברשב"ם ב"ב צט שמתחילה נעשו הכרובים מעורים ובנס פנו לבית בריטב"א כאן והר"י מיגש בב"ב משמע להפך שנעשו פונים לבית ובנס נעשו מעורין. עוד גם להבין טעם שהיו מעורין בשעת החורבן הרי לא עשו ישראל רצון קונם י"א להראות חיבתם שהיה פעם וי"א עונש כדי להזילם ומקובל לתרץ שדייקא עכשיו בשעה ששפך חמתו על עצים ואבנים נתעורר האהבה הפנימית השרשית ובשם רבי חיים שמואלביץ שבשעת הדין מעיינים גם בזכויות לכן התעוררה כאן נקודת החיבור בעצם שיש לנו עם הקב"ה.

¹⁷ וכמבואר בתורה ריט עה"פ אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו עי"ש

¹⁸ גמ' מועד קטן טז: אמר אלהי ישראל לי דבר צור ישראל מושל באדם צדיק מושל יראת אלהים מאי קאמר אמר רבי אבהו הכי קאמר אמר אלהי ישראל לי דבר צור ישראל אני מושל באדם מי מושל בי צדיק שאני גוזר גזרה ומבטלה.

¹⁹ הריצ"ח (טו 8) הביא ראייה לזה שמלך נעשה על ידי שקודם כל מולך על עצמו מהמדרש רבה בראשית פרשה צ פסקה ג - ויאמר פרעה אל יוסף ויסר פרעה וגו' א"ר שמעון בן גמליאל יוסף משלו נתנו לו פיו שלא נשק בעבירה ועל פיה ישק כל עמי גופו שלא נגע בעבירה וילבש אותו בגדי שש צוארו שלא הרכין לעבירה וישם רביד הזהב על צוארו ידיו שלא משמשו בעבירה ויסר המלך את טבעתו מעל ידו ויתן אותה על יד יוסף רגליו שלא פסעו בעבירה ייתן וירכבו על קרוכין וירכבו אותו במרכבת המשנה אשר לו מחשבה שלא חשבה בעבירה תבא ותקרא חכמה ויקראו לפניו אברך אב בחכמה ורך בשנים אבל נבוכדנצר טפסר טפס בחכמה ושר בשנים ויאמר פרעה אל יוסף אני פרעה ובלעדיך לא ירים איש את ידו כלי ידים ואת רגלו כלי רגלים:

עוד עיין תורה ב תנינא אות ו' שע"י שלימות הדיבור ברבוע הדיבור יכול לעשות עם הדיבור כרצונו. ואולי כלול בזה גם תיקון הדיבור המבואר כאן לעשות דיבור לקול כמבואר בלק"ה אפוטרופוס ג' שזה כוונת התורה שלנו.

²⁰ ידוע שלשון "זה" אומרים על דבר שלפנינו שאפשר להראות באצבע. ואולי לכן נקט "לזה" דהיינו שהחשש הוא שכשיראה לפניו איזה חוסר כבוד שמים אזי דייקא ע"י שתיקן המלכות ונעשה בחי' מרכבה לה (וידוע שהמלכות היא בחי' דין) יתעוררו דיני המלכות שבו לדון את "זה" שפגם בה למות.

²¹ כמבואר בגמרא שבת לג: כשיצאו רשב"י ובנו מהמזרה אחרי יב שנה שעבדו שם את הש"י במסירות נפש עצומה - יצאו חזו אינשי חורשים וזורעים, אמר מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה, כל מקום שנתנין עיניהן מיד נשרף, יצתה בת קול ואמרה להם להחריב עולמי יצאתם, חזירו למצרתכם. ומבואר שם שרק אחרי שהיו במערה עוד שנה שלימה (עי"ש שנהגו בעצמם על זה כרשעים שדינם יב חודש בגזנם) הצליח רשב"י לדון לכף זכות גם בני אדם שלא נהגו כשורה כל כך, וריפא היכן שבנו היה מכה. עוד כעין זה עיין בפירוש תולדות יעקב יוסף עה"ת ויצא אות ג' שפירש כך על יעקב שהלך לחרוץ אחרי יד שנים שננטמן בביהמ"ד שהכוונה שנתמלא חרון כשראה בני"א עוסקים בחיי שעה לכן נתן דעתו לשוב למקום ולשנות מדתו ולדבר תחתונים עם בני"א כדי שלא יצטרך להטמן שוב כרשב"י עי"ש. ועיין סדר הדורות שרשב"י מטבעו היה כעסן ואולי לכן לא הצליח לשנות מדתו אלא ע"י עוד שנה במערה (לשון מוער איש וליות).

עיין מעב"צ א כח ולט שכתב שהצדיק כיון שמשתדל בכל כוחו לתקן את העולם עז רצונו להשלים התיקון תיכף ומיד לכן יש חשש שיכשל בדחיקת השעה להעניש מי שמעכב שלימות התיקון. עי"ש.

²² **עיין מעב"צ א לז** (וכן בח"ב נח) מקשה בשלמא אם ימית יכול להחריב עולם אבל להחיות למה שיחריב העולם עי"ז? וגם מה שייך לימוד זכות לאפוקי מהז' ותירץ עפ"י הבעש"ט שפ"י אין בן דוד בא אלא בדור שכולו חייב או כולו זכאי הכוונה שלא יהיה תערוכת אלא רק רשעים גמורים וצדיקים גמורים ולפ"ז יש חשש שהצדיק מעוז רצונו לראות בתיקון העולם ידחוק לזרו את הברור ע"י שיהיה אחד על חשבון אחר שרע ממנו אבל זה חורבן העולם כי התיקון חייב להיות בבחי' אתערותא דלתתא כיודע שזו היתה סיבת שבירת הכלים בתחילת הבריאה, ועי"ש שמאריך לבאר סוד תיקון שברי הכלים ע"י אתערותא דלתתא עד שבסוף המעט שישאר יתברר באופן שילקח מהרשע ויתן לצדיק עי"ש בשם החיד"א שפירש בשם האריז"ל עה"פ יגמור נא רע רשעים ותכונן צדיק ועפ"י חגיגה טו זכה נוטל חלק וחלק חבירו. וזה הסכנה שיכול הצדיק לבוא לטעות הזו לדחוק את השעה להחיות אחד על חשבון חבירו כדי לזרו תיקון העולם. עי"ש. ועוד שע"ז יזכר רק הגדולים במעלה אבל הקטנים יפסידו לכן אומר רבינו שצריך לדון לכף זכות דהיינו את הקטנים ולהמתין שגם הם יזכו לתקן עצמם. עוד תירץ שם אות מא עפ"י תיקון כה דף ע: עה"פ אם תעירו ותעוררו את האהבה עד שתתפץ שאם ידחוק את הקץ יוכרח להתרבות חבלי לידה כדי למרק העוונות בזמן קצר לכן צריך להטות כלפי חסד כדי שיהיה אפשר לישראל לסבול וכנ"ל שהצדיק מרוב השתוקקותו לראות בתיקון העולם עלול לטעות לדחוק השעה לזרו הקץ שהוא חיים לעולם אלא שזה באופן של להמית את זה לכן אמר צריך להטות כלפי חסד דהיינו הוי דן לכף זכות.

במעלה לא יזכו לתיקונם. לזה אמר התנא הנ"ל באבות: והוי דן את כל האדם/מגו) **לכף זכות/מדו**, דהיינו **שצריך לדון את/מה) כל אדם/מיו) לכף זכות. כי אין הקב"ה חפץ בחורבן העולם/מזו), העולם/מזו), כי לא לתהו בראה לשבת יצרה (מזו) פירוש הפסוק שלא לחורבן ושיממון ברא הקב"ה את העולם אלא כדי שיהיה מיושב בבני אדם:**¹

^{מג} צ"ע הלשון מדוע האדם בה' הידיעה? ועיין תורה רפב שרבינו מצוה שם להפך מכל המפרשים ללמד זכות אפילו על רשע והביאור כי המפרשים דיברו על מעשה מסויים של אדם ובוה תלוי צדיק יש לדון לזכות אפילו לא מוצא ורשע צריך לדון לחוב אפילו מוצא זכות ובינוני יש להכריע כלפי זכות אבל כל זה אם אנו מפרשים לאו דווקא האדם אלא הכוונה כל אדם אבל לפי רבינו יתפרש נפלא דייקא כל האדם שכשדנים את כל האדם לא מעשה מסויים שעשה אלא על כל האדם אם יש לו סכוי לשוב בתשובה בוה צריך לדון אפילו רשע כי בודאי יש בו איזה דבר טוב שעשה שממנו נלמד שעדין הוא קשור לאור נשמתו וע"י שנדון אותו לזכות יתחו הטוב הזה על הרע ויתן לו כח לשוב בתשובה.

לדון לכף זכות המקור הוא בצדק תשפוט כמבואר בגמרא שבוועת סוף דף ל. וצ"ע כשמכריע לצד הזכות היכן הצדק כאן? והתירוץ כי מדובר דווקא בישראל שהפנימיות הוא טוב ורק היצה"ר מלביש אותו ומראהו כלפי חוץ כאילו כולו רע לכן צריך להכריע לזכות כי אליבא דאמת זו האמת ועיין בשערי תשובה ובכל המפרשים על משנה הנ"ל באבות שבאמת החשוד על עבירה אסור לדונו לכף זכות דבר שחשוד עליו ועוד שנקרא רשע העושה כן כמבואר בגמרא סנהדרין כו.

^{מד} **כף זכות** - עיין קהלת יעקב שהכף בחי' מלכות והזכות בחי' רחמים דהיינו חרב המתהפכת מדינא לרחמי ונ"ל כנ"ל שתכונת המלכות לדון קשה את כל מי שמונע וחסיר בכבוד שמים לכן מי שתיקן מדת המלכות הוא בסכנה שתכונת מדינת המלכות תשלוט עליו ויתגברו בו הדינים כלפי מי שלא ממליך כראוי את הקב"ה לכן אומר התנא באבות דייקא לזה שתיקן את המלכות שיזוהר לחבר לה רחמים ע"י שידו לכף זכות.

לדון לכף זכות המקור הוא בצדק תשפוט כמבואר בגמרא שבוועת סוף דף ל. וצ"ע כשמכריע לצד הזכות היכן הצדק כאן? והתירוץ כי מדובר דווקא בישראל שהפנימיות הוא טוב ורק היצה"ר מלביש אותו ומראהו כלפי חוץ כאילו כולו רע לכן צריך להכריע לזכות כי אליבא דאמת זו האמת ועיין בשערי תשובה ובכל המפרשים על משנה הנ"ל באבות שבאמת החשוד על עבירה אסור לדונו לכף זכות דבר שחשוד עליו ועוד שנקרא רשע העושה כן כמבואר בגמרא סנהדרין כו.

^{מה} צ"ע לכאורה המילה את מיותרת וכנראה נקט לשון המשנה הנ"ל ולפ"ז מה ששינה לומר אדם ולא האדם כלשון המשנה זה בכונה

^{מו} רבינו כאן משנה מלשון המשנה באבות שעליה מדבר ועיין תוס' בב"ק לח. ד"ה האדם בשם ר"ת אתם קרואים אדם אבל האדם קאי גם אגויים. וכנראה שרוצה לומר שאין כוונת חז"ל במשנה זו לכלול כר"ת גם את הגויים אלא אע"פ שכתוב האדם הכוונה אדם דהיינו לישראל דווקא. וכדמשמע בתורה רפב שהלימוד זכות הוא מצד נקודת הנשמה שיש בכל יהודי אבל מאידך כיון שמדבר כאן על חורבן העולם אולי הכוונה גם על גויים.

^{מז} נראה לומר הרבה יותר מזה כי הלימוד זכות אינו רק מציל מחורבן שיחריבו הצדיקים את העולם אלא הוא עיקר הניגון דקדושה כנ"ל שלשה"ר הוא ניגון רע

וכן **בביאור הליקוטים** כתב שהיכולת לשמוע ניגון מכל אדם היא ע"י שמלמד זכות וזה לשונו - והוי דן את כל אדם לכף זכות. בצירוף זה המשנה, מבאר בכפלים לתיקון היכולת לשמוע נגינה מכל אדם שכתב לעיל [וסוכב בדבריו אפילו על אותם שאינם הגונים כמוב'פ], מאחר שגם אותם דן ומטה לכף זכות:

נראה שמה שצריך להזהיר כל כך היינו דייקא את מי שתיקן בחי' המלכות שלו כי הוא דייקא קשה לו לסבול אחרים שלא ממליכים אותו ית' כראוי כי הוא בעצמו נהפך לבחי' מלכות וזהו תכונת המלכות בחי' אש אכלה שכל מה שבא בה נהפך כמוה ולכן כלי ושצי כל מי שלא בוער להשם וכנ"ל גבי רשב"י ובנו שיצאו מהמערה

וזה הכוונה עשה לך רב וקנה לך חבר דהיינו שאת תיקון המלכות שגם מקנה לך בעצמך מלכות תקבל עם קנה לך חבר דהיינו עם תיקון הניגון דהיינו לדעת לברר טוב מרע לראות את הטוב שבכל אחד וללמד זכות כמבואר בתורה רפב.

^{מח} ישעיהו מה יח

^{מט} ישעיה פרק מה (יח) כי כה אָמַר יְדוּד בּוֹרֵא הַשָּׁמַיִם הוּא הַאֱלֹהִים יַצֵּר הָאָרֶץ וְעֹשֶׂה הוּא כוֹנֵנָהּ לֹא תִהְיֶה בְרָאָה לְשֶׁבֶת יַצְרָה אֲנִי יְדוּד וְאֵין עוֹד.

עפרש"י לא תוהו בראה כי לשבת יצרה נ"ל דקשיא ליה הרי כן בראה תוהו תחילה אלא סופו שיצר אדם מעיד על כוונת הבריאה, שכיון שיצר אדם לשבת עליה הרי שהתוהו לא היה הכוונה אלא הכי תמצוי.

הרד"ק פירש תוהו ושבת בענין פריה ורביה וקמ"ל שאם מתמעטים אין זה מכוונת הבריאה אלא בחטאם שמחריבים את העולם הפך הכוונה. אבל המלבי"ם פירש שתוהו הכוונה להחזיר העולם לקודם הבריאה כשהיתה תוהו ובוהו ושבת היינו שיהיה בה ישוב בני"א.

וביאור כל הפסוק מדוע נקט לשונות בריאה יצירה עשיה כוננה עיין מלבי"ם - (יח) כי כה אמר ה' - מביא שלשה ראיות על שיש לבטוח בה' הגם שהוא אל מסתתר כי הוא משגיח על האדם בהכרח. (ראיה א') מן בריאת העולם, הנה בעת שברא את השמים והארץ מצאנו שהשמים לא שינה בהם דבר, רק כמו שנבראו בראשית הבריאה שבראם יש מאין כן נשארו ולא שינה בהם דבר, כמ"ש בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ (והבריאה היא בריאת עצם הדבר יש מאין) ולא נזכר עוד שהוסיף בהם שום תיקון, אבל הארץ אחרי שנבראה עם השמים יש מאין, הוסיף בה לתקנה ולהשלימה בכל ששת ימי המעשה במה שהוציא עליה האור והרקיע שהם העננים והימים והיבשה והצומח וחי, עד שנעשית ראוייה לישוב בני אדם, ומבואר שכל התקונים האלה שהוסיף בה מבריאת היבשה והצומח והחי, היה בעבור האדם שברא אחרון לכולם שיוכל להתקיים עליה, כי לא היה אפשר קיומו אם היתה נשארה תוהו ובוהו כמו שהיתה בראשית הבריאה, (וידוע ההבדל בין בריאה יצירה עשיה, בריאה היא ראשית הבריאה יש מאין, ויצירה היא תיקון הצורה המתדבקת, ועשיה הוא גמר צורתו וכונן הוא הגמר האחרון) וז"ש **הנה ה' בורא השמים** - כי לא מצאנו במ"ב רק שברא השמים, אבל **הוא האלהים** - (ר"ל יש מאין כן נשארו ולא נוצר בהם ונעשה בהם גמר התיקון, כי לא מצאנו במ"ב רק שברא השמים, אבל **הוא האלהים** - אותה אח"כ הכחות הרבות שהשפיע על המציאות) אשר הוא **יצר הארץ ועשה הוא כוננה** - כי בארץ מלבד הבריאה הראשונה יצר - אותה אח"כ בצורתה, ע"י שאמר יקו המים ותראה היבשה, ואח"כ **עשה** - ע"י שברא עליה עשב ודשא, ואח"כ **כוננה** - וגמר את הכל מבריאת החי עד האדם, ומזה מבואר כי **לא תוהו בראה** - לא רצה שתשאר תוהו כמו בתחלת בריאתה שהיתה הארץ תוהו, כי אז היה די הבריאה לבד,

ולפי הנזכר לעיל שניגון הוא בחי' לימוד זכות יתבאר שלא רק מחורבן העולם הגשמי צריך להזהר וגם לא רק צדיקים אלא גם כל אחד ע"י שמלמד זכות ומוצא טוב בכל אדם מתקן בזה את העולם ומיישב אותו בבני אדם כי מחזיר אותם בתשובה כמבואר בתורה רפב ואם להפך אזי ח"ו מחריבו כמבואר שם, ועל ידי ניגון נפלא כזה מתקן מלכות הש"י בעולם.

על פי הדברים הנ"ל ששתי הצפרים חיות טהורות הן מוחין דמלכות דקדושה, אומר כאן רבינו כדבר פשוט שכן הדבר להפך שכשאין למלכות מוחין אינה לוקחת את הניגון משתי צפרים חיות, ועפ"י מוסיף כאן רבינו לבאר מדוע היום לא מצוי כל כך חזנים שהם בחי' "יודע נגן" ואע"פ שכבר ביאר לעיל ענין המנגן הרשע מהיכן לוקח ניגונו משתי צפרים דקליפה ולא כהמנגן הכשר שלוקח משתי צפרים חיות טהורות, אבל כאן מוסיף לבאר מדוע היום קשה להיות מנגן כשר ולכן רוב העולם היום בזמן הגלות מאחר שנחרב הבית המקדש, הם בחי' מנגנים רשעים, כי הדעת בגלות ווהמלכות נפילה בלא מוחין.

והענין הוא שכמו בבחי' התיקון ע"י הניגון זוכה למוחין ושוב עי"ז יכול לנגן יותר טוב ולהמשיך יותר מוחין ויותר דעת וחזון חלילה כן להפך ח"ו בגלות יש ירידת הדורות גם בפרטיות שכיון שאין "יודע נגן" לכן חסר מוחין למלכות ושוב המלכות עוד יותר נופלת להמליך את הסט"א וחזון חלילה נפילה אחר נפילה.

ובזה יתבאר מה שמקשים שעד כאן למדנו ששתי צפרים הן מוחין דמלכות וכאן מתבאר להפך שבגלל שאין מוחין למלכות א"א לקחת את הניגון משתי צפרים חיות טהורות.

והתירוץ כי החכמה והדעת הם שני דברים התלויים זה בזה ומהיכן שתתחיל יועיל גם לשני. כי רק ע"י דעת אפשר לגרום יחוד שממנו נזכה לחכמה ורק ע"י החכמה זוכים לדעת, דהיינו להתגבר על פרעה, המדמה, המפיל למוחין דקטנות, פגם הדעת.

והכל תלוי באדם שאם מתעורר עם המעט מוחין שיש לו להשתדל לנגן כפי דרגתו לעורר יחוד פנימי יזכה ליותר מוחין ויעלה מדרגה לדרגה, ואם ח"ו יבחר להפך להגרר אחר מלכות דסט"א יפול נפילה אחר נפילה.

ועיין לעיל בענין החוט של חסד שנוקק מי שאין לימודו לישמה הכי נמי שגם בזה קשה שאדם מעצמו יצליח להתגבר על כל הקשיים בזה אבל ע"י שלומד בלילה זוכה לסייעתא דשמיא וחוט של חסד והעיקר להתחזק ברצון אמיתי לזכות לניגון (כל מיני ניגון) לשם שמים.

ובשביל זה בגלל שהיום בגלות^א נפלה המלכות דקדושה ואין דעת להמשיך לה מוחין לכן מרגלא בפומא דאינשי [ב^ב]/^ג רגיל בפי הבריות/ד^ד עכשיו לומר שהחזנים הם שוטים/ה^ה, ואינם בני

ולא היה צריך היצירה והעשייה שהם התקונים שהוסיף בה, רק לשבת יצרה - מה שיצרה והוסיף לתקן צורתה זה מעיד שעקר כונתו היה לשבת שיהיה עליה ישוב בני אדם, ומבואר איך השגיח על הארץ ביחוד בתקונה לצורך הישוב ולתועלת ב"א שימצאו בה כל חיות ידם, ומוזה מבואר כי אני ה' ואין עוד - ואני המשגיח גם בארץ מתחת:

¹ עד כאן נמצא בדפוס ומכאן עד הסוף היא השמטה שנמצאת בלוח השמטות של דפוס ה'הנדס' בסוף ספרי מנשיות דפוס ונוסף בתקפא

² עיין בהקדמה עפ"י לק"ה ע"ת ה' ופע"ח ק"ש שבזמן הגלות כיון שו"ן נרחקו מאבא ואמא לכן היחוד התדיר שממנו שרש קול הניגון הוא רק יחוד חיצוני כי אין לו אתערותא דלתתא כראוי, ולכן הקול היוצא משם הוא רק בבחי' נשמות מלאכים ולא נשמות ישראל ולכן עד שהוא מגיע לעולם הזה קולו חלש מאד ואינו אלא התנוצצות בעלמא בלב לכן מעטים הם היודעים לנגן כראוי, דהיינו לברר את הקול הזה מכל קולות ההברא המתעוררים כנגדו ולהחזירו בניגון למעלה ליחוד יחוד פנימי להוליד נשמות ישראל לבנין המלכות.

²² מורגל בפה אנשי העולם לומר

²³ צ"ע שבדרך כלל פומא דאנשי הכוונה לרוב העולם, וא"כ קשה דמשמע שרוב העולם מבינים שהיום החזנים שוטים ואילו המציאות היום להפך רוב העולם בעצמם חזנים שוטים ונוהים אחר החזנים השוטים ומעריצים אותם (ובפרט במדינה של תאות הממון כידוע ונ"ל למה דוקא שם כיון שגם הממון וגם הניגון באים ממקום גבוה מאד עיין תורה סט משמע שבני חיי ומזוני שרשם אחד וגבוה מאד) ועיין תורה סד תנינא שהעשירים משוגעים כי העשירות מנפילת העשירות של הנביאים והנביא נראה כמשטתה לכן איתנבי מתורגם אשתי ואצלם נעשה שגעון ממש ולפ"ז הניגון שהוא בחי' נבואה כמבואר כאן שרשו במקום יניקת הנביאים

מה שמתבאר דברי העולם בדברי רבינו עיין מזה מעב"נ ב סב שכן מבואר בשיתות הר"ן רד

²⁴ שיחות מוהר"ן אות צב- ודע שהדבורים שמדברים ברבים, כל מה שהעולם הם רבים יותר הדבורים נמתקים ביותר. וזה בחינת של "ההינו דאמרי אינשי" (קצה), שהם דבורים של גויים ואחר כך כשבאו בתוך ישראל שנדברו ביניהם על ידי זה נמתקו ונעשו מהם דברים עליונים. וזה בחינת מי הים שהם מלוחים ואי אפשר לשותותם וכשהולכים דרך הרים של חול על ידי זה נמתקים כי החול ממתיק המים ואזי ראוין לשותות (ולא באר יותר):

²⁵ שוטים - בגמ' מבואר גדר שוטה שמאבד מה שנתנים לו ואולי כיון שאמר חז"ל עה"פ כבד את ה' מהונך א"ת מהונך אלא מגרונו עיין פרש"י שם בשם הפסיקתא שכתב אם יש לך קול ערב וכו' לכן חזן היינו שקולו ערב אם לא מכבד בו את ה' הוא שוטה שמאבד מה שנתנו לו. ובעומק יותר מה גמ' אדם רומז לדעת שנתנו לו הוא בוחר ברוח שטות וגם הו"ן מובא שרומז לעצם האדם כי הו"ן אות ראשונה של נפש ואמצעית של רוח ואחרונה של נשמה. רומז לבחירה שקיבל ומאבד אותה להגרר אחר הבלים. עיין ספר קול מבשר שכתב שמעתי בשם הגה"ק הרבי ר' בונם מפרשיסחא ז"ע, משום מה אומרים העולם בדרך הלצה, א חזן איז א נער (חזון הוא טיפש)? ואמר, כי עולם הניגון קרוב וסמוך לעולם התשובה. ואם החזן המנגן, עומד קרוב לעולם התשובה ואינו שב - הוא באמת טיפש. ע"כ.

ובאמת שיחת ת"ח ואפילו דרך הלצה צריכה לימוד ואולי אפ"ל עומק כונתו כי קרוב ורחוק ברוחניות הכוונה שקרוב הדבר לחזון בתשובה למי שבקי בחכמת הניגון שהרי אם רק יכווין ליבו לשמים אזי הניגון עצמו שמנגן כבר ימשוך אותו לתשובה אבל הוא בטפשותו מנגן ומכווין להתפאר בקולו.

ונ"ל הביאור כנ"ל כי עולם התשובה היא הבינה שממש הקול התדיר הנ"ל הקורא שובו בני אדם, והמנגן צריך לברר ולהמשיך אחר הקול הזה לבררו בנגינתו מכל קולות ההברא והסט"א המתעוררות נגדו. נמצא שכל כח הניגון הוא מכת הקול הבא מעולם התשובה

דיעה (ט) דהיינו שהם בעלי מוחין דקטנות ולכן אין להם הרגשה במציאות הקב"ה/טו, לפי רבינו משמע שרובא דעלמא כך אלא שנאמר על החזנים כיון שהם אלו שתפקידם לעורר לתשובה ע"י הניגון, והטעם כי אנו בגלות ועיקר הגלות היא גלות הדעת (לק"ה/טז) לכן היום לחזנים דהיינו רובא דעלמא/טז אין דעת. **כי עכשיו מלכות דקדושה** הכוונה בכלליות למלכותו של הקב"ה בעולם שהעולם ימליכו אותו, ובפרטיות מלכות כל אדם על מדותיו להמליך בהן את הקב"ה, היום זה **בגלות**/טו שרוב העולם הולכים אחר יצרם וממליכים אותו ואת מנהגי הגויים ואפילו היראים לא ממליכים אותו ית' בשלימות^{טא} בכל מדותיהם. **וע"כ הנגינה שהיא נמשכת מאתר דנביאים מבחי' מוחין ודעת דמלכות דקדושה**. כפי שנתבאר בהקדמה סוד הניגון - שיש קול ה' היוצא מיחוד חיצוני ותמידי של חו"ב שהן בחי' שתי הצפרים העליונות שהוא אתר דנביאים והן המוחין של שתי הצפרים התחתונות שהן בחי' הכרובים. ומי ש"יודע" נגן יודע דייקא דהיינו שיש לו דעת^{טב} הוא מצליח בניגונו לבררו ולהחזיר אותו בניגון קדוש למעלה לעורר יחוד פנימי שם, שממנו נולדים נשמות ישראל, שהם מוחין דמלכות דקדושה, שעי"ז מתחברים הכרובים **ועכשיו שהמלכות בגלות** הקול היוצא מיחוד התדיר הוא חלש וקשה יותר לבררו בניגון וגם הדעת בגלות שמיצר הגרון הוא בחי' גלות מצרים שפרעה יונק מהקול ולא נותן לבררו לניגון דקדושה (לק"ה אפוטרופוס ג) **ועל כן הנגינה נפגמת ועל כן החזנים הם בלא דעת**/טז וכיון שאין להם דעת גם אין להם כח לקבל נגינתם מהצפרי דעה דקדושה אלא מצפרים דסט"א שאין להם דעת כמבואר בעץ חיים שלסט"א אין דעת, **כי** בגלל הגלות, ונפילת המלכות **אין להם כח עכשיו להמשיך הנגינה משרשה שבקדושה שהו' בחי' מוחין ודעת של מלכות דקדושה כנ"ל**.

אבל לעתיד כשיבוא משיח ויעורר את כל העולם לתשובה שלימה ויכניס בהם דעת גדול **שיתעלה מלכות דקדוש' ויהיה ה' למלך על כל הארץ** [ט"ז/ס], **אזי תתעלה ותושלם** סו **הנגינה**/טז

וכמבואר בלק"ה ע"ת ה' הנ"ל שגם הרשעים שעובדים ע"ז זה מכח התעוררות הרגשת חסרון הבאה משם ורק כיון שלא רוצים לוותר על תאוותיהם מחפשים למלא חסרונם בעבודה זרה וזה כוונת הפסוק בכל מקום מוקטר ומוגש לשמי דיינו שבעצם בפנמייתם מחפשים אותי אבל כיון שקשורים לרע עובדים ע"ז, והכי נמי המנגן הרשע נמשך בניגונו אחר קול ההבא של הסט"א במקום אחר קול הישר של הש"י הקורא לו מעולם התשובה. אבל מי שהוא בן חורין מתאוותיו הוא מנגן כשר מברר הקול הישר ונמשך אחריו לעולם התשובה.

^ט עיין בתורה קצד שעל כן מתפארים בקולם במקום להמליך על ידו את הקב"ה וזה לשונו שם - מי שרופץ כבוד הוא שופט...וכו'... כי עקר הכבוד הוא רק מהדבור, כי איבר מהאדם כגון יד אינה יכולה לחלק לו כבוד...וכו'... והדבור הוא היכל המלך, כי "היכל" גימטריא "אדני", בחינת הדבור, כמו שכתוב (תהלים נ"א) "אדני שפתי תפתח" (עין תקון י"ח): אם כן רופץ לקבל כבוד בהיכל המלך, ואין בזיון גדול מזה, כידוע בחוש, שבודאי יתביש העבד מאד כשיחלקו לו כבוד גדול לפני המלך, כנ"ל במשל הנ"ל:

^ט כי ההרגשה במציאות הקב"ה היא הבטוי של דעת עד שמי שיש לו דעת אמת אפילו מעט כבר בטל ממנו היצירה הגשמי כמבואר בתורה עב, והביאור בזה על פי האר"ל מבואר שהדעת מחבר בין החכמה והבינה ועי"ז האדם יודע בשכלו את מציאות הקב"ה ומבין את שפלותו וכיצד צריך במדותיו להתנהג לפי זה, ועוד הדעת גם מחבר את השכל הזה למדות שבלב דהיינו שתייה לו התפעלות מדיעה זו ויבוא ליראה ואהבה וכלהמדות דהיינו הרגשה במציאות הקב"ה, ובה מדרגות הצדיקים עד כמה מרגיש ומתפעל מדיעה זו.

^ט נתבאר באריכות בלק"ה אפוטרופוס ג' על תורה זו ונתבאר לעיל בהקדמה שברוחניות גלות הדעת והדיבור נגרם תמיד ע"י בחי' פרעה שאחיותו במיצר הגרון לעשותו בחי' ארץ מצרים ע"י שמפיל את האדם למוחין דקטנות שע"ז שזה פגם וגלות הדעת למנוע אותו מדיבור וניגון קדוש.

^ט שהרי ניגון במובן העמוק שבו הוא כל סוד הבחירה ובאמת רוב העולם הם שוטים, וזה ניכר אצל החזנים כי בניגונם היו צריכים לחזור ולהחזיר את כל השומע אותם בתשובה והיום להפך העולם נמשך אחר הניגון ההבלי עוה"ז.

^ט בגלות - עיין בהקדמה מה שהבאתי מלק"ה ע"ת ה' עפ"י הפע"ח לבאר החילוק בין המוחין שהיו בזמן הבית למוחין שיש היום שאז גם התדיר היה יחוד פנימי והיום התדיר הוא רק חצוני לכן היום הקול הישר הוא חלש מאד לכן יותר קשה לברר אותו ע"י הניגון. ולזה צריך להשתוק ולבכות הרבה בחצות קודם שלומד גמרא ומכח הרגשת חסרון הבית והיחוד הפנימי והארת האמת שהפסדנו בעוונותינו ע"ז אח"כ בעסק התורה שהוא בסוד הניגון נזכה ליותר סיעתא דשמיא דהיינו לחוש של חסד ונזכה לעורר יחוד הפנימי ולמוחין של בחי' כאילו נבנה הבית כמובא כי מי שיש בו דעה כאילו נבנה הבית וכו'.

^ט כידוע שממליכים גם רופאים וחכמי המדע וכל מי שנדמה שיש לו איזה חכמה וכה אע"פ שאינו מכח הביטול הגמור לחכמת התורה. ואפילו יראים הנגררים אחר תאות היינו שממליכים את תאות האכילה ושאר תאוות. ואפילו קנאת ה' צבקות יש הרבה שנפלה אצלם לכעס ושנאה ולא לשם שמים גרידא, כי היום בגלות, קשה מאד לכווין לשם שמים בשלימות.

^ט הכוונה דעת לקשור עצמו אל קול ה', ודעת לכוין בניגונו לחבר את חו"ב למעלה, ודעת לכוין בכל זה עמ"נ לזכות למוחין שעל ידם יוכל להמליך את הקב"ה.

^ט כנ"ל שמבואר בע"ח שצפרים דקליפה אין להן דעת כי לסט"א אין חב"ד אלא רק חכמה ובינה, כי הדעת מיחד את חו"ב ליחוד פנימי שזה עיקר סוד הניגון שלעורר יחוד פנימי שהוא בנין המלכות כנ"ל בהקדמה ועוד גם כי דעת היא המביא את מה שיודע לידי מעשה והם להפך וכמבואר גם בתורה יט תניא.

בבחי' דעת דמלכות דקדושה שממש נמשכת הנגינה כנ"ל. כי הנגינה נמשכת משתי צפורים חיות טהורות שהן בנין המלכות כנ"ל ולעיל ביאר שעל כן מכח הנגינה אפשר להמליך את הקב"ה וכאן מבאר שגם להפך מכח תיקון המלכות זוכים לדעת לנגן כראוי.

וזוהו לזה רמז דוד המלך (תהלים מז/טו) כי מלך כל הארץ ס"אלהי' זמרו משכיל, כי אזי כשיהיה ה' למלך על כל הארץ ויתעלה מלכות דקדושה, אזי זמרו משכיל היינו שהחזנים המזמרים יהי' בדעת ובשכל/ש"א, על ידי שיתעלה מלכות דקדושה/ע"ב ויקבלו הנגינה משרשה שבקדושה שהוא בחי' דעת ומוחין של מלכות דקדושה כנ"ל: כי לעתיד יהיה היחוד התדיר גם פנימי וזו"ן יהיה להם תמיד מוחין גדולים ממילא ע"י ניגון שהוא לעורר יחוד נוסף בחו"ב יזכו למוחין נפלאים יותר ויותר שע"י יזכו לדביקות נפלאה.

שיך לעיל.

וזוהו מה שנתבאר לעיל שעל ידי לימוד תורה שבע"פ בלילה זוכה לחוט של חסד המצילו מפגם השלא לשמה זה רמזו בפסוק (ש"א/ע"ב) **כי גדול מעל שמים חסדך (תהלים קח/טו).** כי שמים הוא בחי'

^{טו} זכריה פרק יד (ט) וְהָיָה יְדוֹד לְמִלְכָּךָ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יְהִיָּה יְדוֹד וְשֵׁמוֹ אֶחָד:

רד"ק - (ט) והיה ה' למלך - כשיראו הגוים הבאים על ירושלים אלה הנפלאות הנזכרות יכירו כי ה' הוא המולך על כל הארץ ומשגיח בתחתונים ועושה בהם כרצונו והטבעים הופך לעשות רצון יראיו כי הכל מעשה ידיו. ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד - שיכירו כי ה' אחד ואין אלוה מבלעדו וכן שמו יהיה אחד שלא יזכרו בשם אלוה אחר בעולם אלא שמו לבדו יזכרו כמו שכתוב למעלה והיה ביום ההוא נאם ה' צבאות אכרית את שמות העצבים מן הארץ ולא יזכרו עוד והחכם ר' אברהם בן עזרא ז"ל פירשו בשם המפורש שהוא שם בן ארבע אותיות וכן כתב ושמו אחד הוא השם הנכבד הנודע על ידי משה רבינו עליו השלום ויקרא אז בפי הכל ככתיבתו וכן החכם הגדול הר"ר משה ז"ל פירשו בשם המפורש כי כל השמות המיוחדים לאל יתברך הם שמות נגזרים אם לפי יחס הפעולות אליו או לפי ההישרה לשלמותו וכאשר רבו אלה השמות הנגזרים חשבו קצת בני אדם שיש ליי' יתברך תארים רבים כמספר הפעולות אשר נגזרו השמות מהם ולזה ייעד בהגיע לבני אדם השגה שתתיר מהם זה הספק ואמר ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד ר"ל שכמו שהוא אחד כן יקרא או בשם אחד לבד והוא המורה על העצם לבד לא שהוא נגזר וכן ת"י ותגלי מלכותא דה' וגו'.

^{טז} בלוח השמסות מדפ"ר הנמצא בסוף דפ"ר של ספורי מעשיות במקום תיבות-תתעלה ותושלם, כתוב יתחקף.

^{טז} עיין לק"ה אפוטרוסוס ג' השייך לתורה זו שתיקון הנגינה דהיינו תיקון המלכות היא לעשות דיבור לקול, ומלכות פה היא בחי' אמונה כידוע ועיין תורה סב [אות ג] ועקר שלמות וקשיוטי אמונה, הינו לקרב דוקא המרחקים, בחינת (צפניה ג): "לקרא פלם בשם ה'", אפלו עכו"ם יקראו לאמונת ישראל, ויעבדו שכם אחד: וכו' [ובאות ד' שם] וזה בחינת (שם בצפניה): "אז אהפך אל העמים שפה ברורה". שפה ברורה, הינו הדבור שנתברר מביניהם, הוא הופך את עצמו אל העמים, כדי ללקט מהם שארי ניצוצות הקדושה. ואז נתקיים: "לקרא פלם בשם ה'", שידבקו פלם באמונת ישראל: ע"כ. וזה בעצמו בחי' תיקון הנגינה שלעתיד לבוא דהיינו תיקון הדיבור ותיקון האמונה עד כדי שכל העולם ידברו רק מאמונה וכבוד שמים וכולם יעשו דיבור לקול השתי צפרים וע"י יחברו את הכרובים זה לזה ואי ידברו שפה ברורה שהיא מכח השפעת הנבואה.

^{טז} תהילים פרק מז (ז) זמרו אלהים זמרו זמרו למלפני זמרו: (ח) פי מלך כל הארץ אלהים זמרו משכיל:

^{טז} בלוח השמסות הנ"ל אלקים

^{טז} בלוח השמסות הנ"ל יהיה, וכן בתלדז - יהיה, ומתולד - יהיו

^{טז} עיין מעב"ב ב' סא מקשה שלעיל נתבאר שע"י הניגון זוכים לתיקון המלכות דהיינו להשפיע לה דעת ואילו כאן מתבאר להפך שע"י שיהיה למלכות דעת רק אז נוכח לניגון ותירץ שע"י הצדיקים שזוכים לניגון הקדוש ומתקנים על ידו את המלכות ע"י זמרו משכיל דהיינו החזנים יכולים לנגן בדעת נמצא הפסוק מתפרש גם שע"י כי מלך כל הארץ ע"י זמרו משכיל וגם ע"י זמרו משכיל ע"י כי מלך כל הארץ.

^{טז} עפ"י המבואר בהקדמה עפ"י פע"ח כונת ק"ש מבואר שם שבזמן הבית אזי זו"ן יהיו למעלה בחו"ב ואזי היחוד התדיר יהיה פנימי ותמיד יהיה בבחי' הולדת נשמות שלפ"ז מובן שהקול ה' היוצא משם יהיה תמיד חזק באופן שתמיד יהיה למלכות מוחין והניגון שיעלה ע"י יהיה ניגון קדוש להוסיף עוד מוחין עד כדי דביקות ממש.

^{טז} עיין פסחים דף נ: ועיין זהו ויחי ר"ט.

^{טז} עיין פסחים נ: - רבא רמי כתיב (תהילים נז-יא) "כי גדול עד שמים חסדך" וכתיב (תהילים קח-ה) "כי גדול מעל שמים חסדך" הא כיצד? כאן בעושיין לשמה, וכאן בעושיין שלא לשמה. וכדבר יהודה, דאמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אף על פי שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה:

^{טז} זהו ויחי דף ר"ט. - תאנא ארבע סמכין זמינין, וחד דיוקנא דגופא בידיהו, מתלבשא ביה בחדוותא, ויתיבת בהווא מדורא דגן עדן דלתתא עד זמנא דאתגורז עלה לבתר כרוזא קרי. ועמודא דתלת גווני אודמן, והווא עמודא אתקרי מכוון הר ציון, דכתיב (ישעיה ד ה) וברא יהו"ה על כל מכוון הר ציון ועל מקראיה ענן יומם ועשן וגו', סלקא בהווא עמודא לפתחא דצדק, דציון וירושלם ביה. אי זכי לסלקא יתיר טב חולקיה ועדביה, לאתדבקא בגו גופא דמלכא, ואי לא זכי לסלקא יתיר, כתיב (שם ג) והיה הנשאר בציון והנוותר בירושלם קדוש יאמר לו, ואי זכי לסלקא יתיר זכאה הוא דזכי ליקרא דמלכא, ולא תענדא בעדונא עלאה, דלעילא מאתרא דאקרי שמים, דכתיב (שם נז יד) את תתענג על יהו"ה, על יהו"ה דייקא סטוא חסד המקבל השפע מהכינה וטוא למעלה מהתפארת הנקלה ה', זכאה חולקיה דמאן דזכי לחסד דא לתענג על מהתפארת, דכתיב (תהילים קח ה) כי גדול מעל שמים חסדך. ומקשה הזכר וכי על השמים הוא, והא כתיב (שם נז יא) כי גדול עד שמים חסדך, אמר רבי יוסי, אית חסד ואית חסד, חסד עלאה וחסד תתאה, חסד עלאה מעל שמים הוא ton עליון דדעיר אנפין, חסד תתאה הוא חסד מתתון הוא על המלכות דכתיב (ישעיה נה ג) חסדי דוד הנאמנים סיסס החסדים שנלמ וטור המתקנים את המלכות הנקאלת זור, ובהני כתיב עד שמים תמת התפארת.

קול/ש דהיינו שהמילה שמים רומז לקול הניגון דקדושה, דהיינו פנמיות וכוונת הדבור, שהוא קול השם ית' הקורא לשוב אליו, **כמ"ש** [ע"ה] בתפילת מוסף של ראש השנה/ש"ט **משמים השמעת^ט קולך**. הנוסח שם "מן השמים השמעתם קולך" ומתאר שם את מעמד מתן תורה בהר סיני, כי קול ה' במתן תורה הוא הניגון הקדוש שרש כל התורה כמבואר בגמ' שבסיני נגלה להם כזקן/א, אלא שבסיני שפסקה זהמתם זכו לקול הזה בעצמו בלא שום ספק/ב. אבל אנו אחר החטא ובגלות כשלומדים תורה שומעים קול מעורב שצריכים לבררו ולהחזירו בניגון לעורר יחוד עליון, ולדעת לבררו זה ע"י לימוד תורה לשמה אבל כשלומד שלא לשמה נצרך לחוט של חסד שיגן עליו שלא יבלע אותו הנחש להפילו משלא לשמה להיות מבוזה חכמים, ויסייע בעדו מתוך שלא לשמה לבוא ללימוד לישמה. והפסוק הנ"ל כי גדול מעל שמים חסדך רומז שיש חסד ה' שהוא למעלה מקול הנ"ל, דהיינו שאע"פ שהקול פגום אצלנו ומעורב, חסדו ית' גובר לסייע לנו לשמור אותנו מהנחש, ולבוא ללימוד שעל ידו נתקן את הקול דהיינו שנדע לבררו כראוי להעלותו בניגון לעורר יחוד עליון **כי על ידי החסד היינו בחי' חוט של חסד הנמשך על ידי שלומד תורה בלילה, עי"ז נתתקן הקול כנ"ל**.

דהיינו שלומד לבררו מתוך כך קולות ההברא המתעוררים כנגדו. וזהו **כי גדול מעל שמים חסדך כנ"ל** ש"חסדך" הוא החוט של חסד, מועיל ששומר על מי שלימדו לא לשמה : שם בגמ' פסחים נ: מבואר שהפסוק הזה מדבר במי שלומד תורה לשמה עולה זכות תורתו למעלה מהשמים/ג ואילו הלומד תורה שלא לשמה עולה רק עד השמים. נמצא שמי שלימדו שלא לשמה אזי אע"פ שלומד גמרא ומברר בין סברות וגם בחילוקים דקים אבל כיון שלבו לא לשמים בלמודו אין זה מועיל לו לברר ולשמוע קול ה' המעורב בקולו הברא של הבלי עוה"ז, וגם לימודו לא עולה/ד לעורר יחוד פנימי שהוא שפע מוחין של אדם אלא נשאר עם שפע של בהמה שהוא קול ה' חלש, אבל כיון שלומד בלילה זוכה לחוט של חסד שעל ידו זוכה לסייעתא דשמיא ושמירה לשמוע קול הישר אפילו ממנגן רשע, כי נמשך לבו אחר הטוב בכל מקום, מבחינה זו הלימוד הזה הוא כאילו לומד לשמה. אע"פ שתורתו לא עלתה למעלה מהשמים.

עוד מוסיף כאן רבינו עפ"י מה שנתבאר לעיל **השתי צפרים דקדושה דמשם הנבואה נמשכת הם בנין מלכות דקדושה** כי מכח הקול היוצא מהם אפשר להתגבר להמליך את הקב"ה וכשעושה רצונו של מקום על ידי זה מחבר הכרובים זה לזה ואזי נשפעת הנבואה. **וע"כ** דהיינו על פי זה יש לבאר מדוע **העמדת מלך היה ע"פ נבואה** [ב"ה],^ט **ככל מלכות בית דוד שהיה ע"פ נבואה** :^י כי

^ט תהילים פרק קח (ה) כי גדול מעל שמים חסדך ועד שחקים אמתך: פרש"י - וכתוב אחד אומר (תהלים י"ז) עד שמים פירשו רבותינו כאן בעושיין לשמה כאן בעושיין שלא לשמה:

מצודות דוד - (ה) מעל שמים - חסדך עולה מעל השמים ר"ל יותר גדולה מערך גבהות שמים. אמתך - אמתת הבטחתך גדולה כערך גבהות השחקים:

^{טז} "שמים" הוא בחינת קול. [וסוד הענין הוא כי "שמים" הוא "אש ומים" (חגיגה יב), ו"קול" הוא גם כן אש ומים, כי יש בו חמימות ("אש") ולחות ("מים"), כידוע].

^{טז} מוסף לראש השנה בפסוקי השופרות

^{טז} מוסף לראש השנה - בפסוקי השופרות - אמה נגלית בענן כבודך על עם קדשך לדבר עמם. מן השמים השמעתם קולך, ונגלית עליהם בערפלי טהר. גם כל העולם פלו חל מפניך, ובריות בראשית חרדו ממך, בהגלותך מלפני על הר סיני: ללמד לעמך תורה ומצוות. ותשמעם את הוד קולך, ודברות קדשך מלהבות אש. בקולות וברקים עליהם נגלית, ובקול שופר עליהם הופעת. פכתוב בתורתך, ויהי ביום השלישי בהיות הבקר, ויהי קולות וברקים וענן כבד על ההר, וקול שופר חזק מאד, ויחדר כל העם אשר במחנה:

^{טז} בלוח השמסות הנ"ל - השמעתם

^{טז} משמים השמעת קולך נ"ל הפי' ששמים בחי' תפארת משם השמעת את קולך קול ה' מיחוד הפנימי של חו"ב שע"י כל המט ימי ספירה ואתערותא דלתתא הנפלאה שהכינו נעשה יחוד פנימי המוליד נשמות ישראל שע"ז נשמע הקול בחזק גדול עד שפרחה נשמתם מהיראה שנפלה עליהם מהקול הזה. והקב"ה הוריד עליהם טל תחיה אולי בחי' איזה גשמיות מהתורה של הלומדים שלא לשמה שיחזור ויקשור נשמתם לגוף.

^{טז} עיין **כלבו** על ההגדה אילו הביאנו להר סיני ולא נתן לנו את התורה שכיון שפסקה זהמתם בקרבכם להר נתבטל הספק מליבם וכו' עי"ש.

^{טז} וא"כ קשה הרי הוא לא נצרך לחוט של חסד ולמה רבינו מפרש שבפסוק הזה דווקא רמזו החוט של חסד ועיין מעב"נ א לו שביאר שכאן מדובר בחוט של חסד שהוא הסיוע של הצדיקים הלומדים לישמה דהיינו המקור לחוט של חסד שלנו **כמבואר בתורה קנט שלימוד שלא לשמה אינו עולה. עי"ש**.

^{טז} ספרי שופטים אות קנו עה"פ שום תשים עליך מלך ועיין רמב"ם מלכים א ג וכן כתב בחינוך מצוה תצו

^{טז} עיין **שופרי שופטים** קנו "שום תשים עליך וכו' אשר יבחר ה' אלקיך בו על פי נביא". ועיין רמב"ם (מלכים א' ג') וכן העתיק בספר החינוך תצו. אין מעמידין מלך [בישראל] בתחלה אלא על פי בית דין של שבעים זקנים ועל פי נביא, כיהושע שמינהו משה רבנו ובית דינו, וכשאלו דודו שמינה אותם שמואל הרמתי ובית דינו.

עיין **עמק הנחל** דף מו בענין שם קמה שמשמשים בו להעמיד מלך בסוף תורה רלד שרמוז בפסוק הנה קמה אלומתי שאמר יוסף וקושר שם ר' יצחק לתורה סג תנינא לפסוק קחו מזמרת הארץ ר"ת קמה ששלח יעקב ליוסף והרחיב דבריו שם הר"מ קרמר שמבואר שם

תיקון מוחין למלכות שזה בנין המלכות הוא ממקום שיונקים הנביאים לכן תמיד בכל תיקון מלכות יחד עם המוחין למלכות יוצאת נבואה המודיעה על כך **והנבואה נמשכת מן הכרובים שהם בחי' שתי צפרים הנ"ל** ^{פח}/ כבר דובר בזה לעיל אבל כאן זה כתוב מפורש שהכרובים הם בחי' שתי הצפרים אע"פ שהצפרים הם תמיד ביחוד פנים בפנים ואילו הכרובים יחודם תלוי בישראל עד כמה עושים רצונו של מקום וכבר נתבאר לעיל עפ"י גמ' ב"ב צט ורשב"ם שם שמתחילה נעשו הכרובים פניהם זה לזה כי בשרשם ופנמייתם כך הם בדיוק כמו השתי צפרים אלא שהכרובים מצד חצוניותם רומזים לזו"ן דהיינו בחי' ישראל והקב"ה לכן מצד החצוניות נעשה בהם נס להראות ולהוכיח את ישראל/ ^{פח} כשאינם עושים רצונו של מקום. **שהם** השתי צפרים הן **בנין מלכות דקדושה כנ"ל** : כנ"ל שהמנגן הכשר בכח לימוד תורה שבע"פ ברר את המדמה וזוכה לברר את קול ה' הישר מכל קולות ההברא שמתערבים עימו ולנגן אותו להחזירו למעלה לעורר יחוד פנימי עליון בחי' שהם בחי' שתי הצפרים להוליד בחי' נשמות ישראל שהם המוחין שעל ידם נבנית המלכות, ומבחי' הרגלין של שתי הצפרים דהיינו מבחי' נו"ה שלהם יוצאים המוחין האלה ונעשים מוחין לזו"ן שהם בחי' הכרובים, שעל ידי המוחין האלה נבנית המלכות וחוזרת פנים בפנים להקב"ה. ואצל הנביא מכח הכנתו לנבואה עד שנעשה פב"פ עם הקב"ה זוכה כבר שהמוחין הראשונים קול הישר משתי הצפרים ישמע אותו מבין שני הכרובים כי אצלו הם נעשו פב"פ ועי"ז נתכללו החצוניות בפנמיות, והקול הזה מתלבש בקול או דיבור ושומע הנבואה.

עוד מוסיף כאן רבינו עפ"י מה שנתבאר לעיל עה"פ **מאחר עלות הביאו [צ']**. **היינו מאחר המניקות כי הם ינקין לנביאים וכו' כנ"ל**. שמנגן כשר לוקח הניגון משתי צפרים חיות טהורות שהם נצח והוד שהוא המקום שממנו יונקים הנביאים נבואתם ^{אז} ומוסיף על זה רבינו לבאר **וזהו מאחר עלות**. **היינו שרוד המע"ה הי' יכול לתקן ולהעלות גם הנגינה שאינו מאדם כשר ^{אב}, להעלות' אל הקדושה ^{אז}** כי על ידי שזכה לברור המדמה

שלמלך יש את כל הניגון לבאר עפ"י תורה ג' כי ניגון הוא בנין המלכות ומבואר בתורה ג' שתיקון הקול היינו תיקון הנגינה לכן מקולו של דוד הבין שאול שזכה לתיקון הנגינה כמבואר בסוף תורה ל' שלפי הקול ניכר המלכות ומביא ראייה מהפסוק (שמאול א כד טז) וישא שאול קולו ויבך. וזהו שאמר שם (פסוק כ) שאול לדוד וקמה בידך ממלכת ישראל כי הבין מקולו שיהיה מלך ונקט קמה דהיינו שם הנ"ל. עוד ביאר שלכן הביא רבינו לעיל את הפסוק משמים השמעת קולך ר"ת קמה וזה ענין הכתוב בפרשת כי תבא שמעתי בקול ה' אלקי וכו' השקיפה ממעון קדשך וזהו שמסיים מן השמים כי שמים בחי' קול כמבואר לעיל בתורה שלנו ועל כן גם קדשך מן השמים ר"ת קמה הנ"ל. נמצא שקול הנגינה הוא בסוד שם קמה שעל ידו המלכת המלך ובנין המלכות ויוסף זכה לשם הזה כמבואר בפסוק הנה קמה אלומתי כי בו תלוי תיקון הנגינה כמבואר בתורה כז ועי"ש עוד. עפ"י המבואר שם שקמה ר"ת השקיפה ממעון קדשך שמדבר מהשגחת השי"י על ארץ ישראל וסמך ליה שמעמידים מלך בשם קמה אולי אפ"ל כי מאן מלכי רבנן גיטין סב (תורה ד) דהיינו שהצדיק הוא המלך שעל ידו ההשגחה על העם וזהו השקיפה ממעון קדשך שלהעמיד את זה שעל ידו ההשגחה דהיינו המלך זה ע"י שם קמה. עיין **ערכי הכנעיים** לרמ"ק נבואה נקראת המלכות מצד בחי' השפעת הנביאים שבה שהם נו"ה הם הנביאים והיא הנבואה ועל ידם הנביא מתנבא מתוך המלכות.

דהיינו כשהמלכות בתיקונה אזי יש נבואה והיא מגלה מי המלך הראוי לה

¹⁹ צ"ע לכאורה היא ראייה לסתור, שתחילה משמע שכל מלך בהכרח שיומלך ככה נבואה וא"כ מה מיוחד בבית דוד. ועוד שהרי ירבעם הובטח עוד בימי שלמה שיהיה מלך בנבואת אחיה השילוני כמבואר במלכים א יא, וגם אחר שמלך ורצה רחבעם להלחם להתחזיר לעצמו את המלוכה מנע אותם נביא באמרם כי מה' יצא הדבר שירבעם ימלוך על עשרת השבטים. וכנראה כוונת רבינו שמלכות ירבעם אינה מלכות כתיקונה שהחטא גרם שמלך על ישראל מלך שאינו מבית דוד, דלא כהבטחת הקב"ה לדוד שהוא ורעו עד עולם יהיו מלכים על עם ישראל, לכן הודאת הנביא על כך היא ככל הודאה האחרת של נביא שהוא גילוי מילתא בעלמא, ולא ככוונת רבינו כאן שהמלכות דקדושה בעצמה מגלה מי המלך הראוי לה.

²⁰ צ"ע לפי מה שביארנו שהכרובים הם בחי' זו"ן שיחודם תלוי במעשינו ואילו השתי צפרים שמהן נמשכת הנבואה הם בחי' חו"ב שיחודם תדיר לקיום העולמות ועיין לעיל בהערות על מאמר חז"ל וקנה לך חבר ולפ"ז נ"ל שכיון שכאן מדובר בהעמדת מלך עפ"י נבואה מדובר בזמן שישאר עושים רצונו של מקום ואז יש נבואה בישראל ועכ"פ לנביא עצמו בודאי לגביו הכרובים הם בבחי' פב"פ כמו השתי צפרים שע"ז זוכה לנבואה ממש ולא רק בבחי' ניגון מעורב כמו אצלינו. וכשהכרובים פב"פ הם נכללים בבחי' הצפרים כי כשהחצוניות כמו הפנמיות אזי בחיצוניות מתגלית הפנמיות.

²¹ אולי כיון שזה עיקר מטרת הנבואה להחזיר את ישראל לאביהם שבשמים כידוע שרוב הנבואות היו לצורך זה ולכן גם ההכנה לנבואה היתה שעכ"פ הנבא יהיה בפנים עם הקב"ה דהיינו תשובה שלימה ולכן הניגון והנבואה יונקים ממקום אחד כיון ששניהם באים למטרה אחת.

² תהלים עה עא

²² ונתבאר לעיל שהמקום הזה הוא נו"ה דהיינו רגלי הבינה שנעשים מוחין לזו"ן שהם הכרובים לכן הנבואה היא מבין שני הכרובים והיא מרגלי הבינה דהיינו משתי צפרים חיות שהן חכמה ובינה ובבינה מתגלה החכמה ויוצא לחוץ ברגלין כידוע שהן כה ההליכה והיציאה לחוץ.

²³ בתורה נקט מנגן רשע וכאן בהשמטה אינו כשר

דוד המלך בודאי יכול היה לשמוע כל מנגן אפילו רשע גמור אבל אנו צ"ע האם גם לשמוע מאדם רשע או רק לנגן ניגון שחיבר אדם רשע ועיין תורה רכו ועיין לק"ע בתרא נגינה י' עיין **הוספה** לעיון דיון בזה

ותיקון המידות בתכלית יכול היה לדבק עצמו אפילו בניגון של רשע למעט קול ישר שהיה בו ועל ידי זה לצרפו לבנין המלכות וממילא כיון שהמנגן היה לו חלק בבנין הקדושה וזה גם לסייעתא דשמיא לעלות ולשוב ממדרגתו. **וזהו מאחר עלות הביאו היינו גם הנגינה שהיא מאחורי הקדושה בבחי' מאחר עלות המניקות** שהן ספירות נצח והוד שמהן יונקים הנביאים, **כי הנגינה דקדושה הוא מאתר דנביאים ינקין. והנגינה שאינו/צ"ד בקדוש' היא בחי' מאחר עלות מאחורי הקדוש'** משתי צפריים שבקליפה שיונקות מדדי המלכות דהיינו שכיון שמנגן הלא כשר מדרגתו בבחי' עולם הבריאה שמעורב טוב ורע, שזה נקרא מאחורי הקדושה שהיא אצילות ששם כולו טוב, לכן יניקתו מהצפריים היא באופן של דדי בהמה שהן רגלי עתיק היורדים לעולם הפירוד להאיר שם חיות מהצפריים הנ"ל כדי להחיות את הקליפות כדי חיונם וכדי לתת אפשרות למי שרוצה לעלות משם יוכל לאחוז באור הזה בסוד "איה" ולצאת על ידו משם (כמבואר לעיל ובתורה יב תנינא) כנ"ל. **ודוד המע"ה היה יכול לתקן נגינה זו ג"כ כי ע"י שלמד תורה בלילה במסירות נפש לימוד לשמה ממש בבחי' פב"פ זכה לברור השלם של קול הישר מקול הסט"א ובכל מקום נמשך לראות רק טוב עד שאפילו בניגון של מנגן רשע שמע את המעט טוב שמחיה אותו ועי"ז העלה אותו לקדושה/צ"ה שזה עיקר בנין המלכות מה שמקרב את הרחוקים/צ"ו דייקא לבל יהיה נדח ממנו נדח ועי"ז נתעלה מלכות דקדושה כנ"ל. וזהו מאחר עלות הביאו לרעות ביעקב וכו'.**

כי עי"ז זכה למלכות כנ"ל שמי שממליך בשלימות את הקב"ה על ישראל וזכה בעצמו להיות מושל בבחי' ימי מושל בי צדיק ועוד גם זוכה שישראל ימליכו אותו. כי ישראל בפנמיותם רוצים רק את הקב"ה ומי שמצליח לקרב אותם אליו ית' ולבטל מהם את כל אחיזת הסט"א הוא האהוב אצלם ובטלים אליו וממליכים אותו :

ענין שמיעת ניגון למעשה

- למעשה נ"ל שיש בזה כמה בחי' וצ"ע בכל אחת-
- ניגון קדוש שמנגן רשע בזה מדבר כאן בתורה ומבואר שע"י לימוד תורה בלילה יכול לתקנו כשמכוון בשמיעתו לשמים.
 - ניגון הנ"ל לשמוע במכשיר הקלטה לענ"ד נראה שדינו כנ"ל.
 - ניגון שחיבר הרשע בעצמו ושומע ממנו בזה מדבר בתורה רכו ושם מדבר דווקא מניגון של יללה משמע שאין לזה תיקון אלא לא לשמוע כלל. ואפשר שבעיקר נוגע לנגוני בני ישמעאל כמ"ש שם

^{צ"ב} לפי המבואר כאן גדול מעלת דוד בבחי' "יודע נגן", צ"ע המעשה בסנהדרין צב: שכשהחיה יחזקאל את העצמות בבקעת דורא הלכו העצמות וטפחו על פניו של נבוכדנצר ואז הודה על האמת ואמר שירה ואמר עליו רבי יצחק יוצק זהב רותח לתוך פיו של אותו רשע שאילמלא (לא) בא מלאך וסטרו על פיו ביקש לגנות כל שירות ותשבחות שאמר דוד בספר תהלים.

וצ"ע גדול איך יש צד מחשבה שרשע בהתלהבות של רגע יאמר שירה כזו שתגנה את כל שירות דוד המלך המצויין בתאר יודע נגן. ואולי אפ"ל שזכה לרגע שיפתחו לו לראות את האמת בעינים (אולי גם זה בזכות דוד כמבואר בקהלת יעקב שני"ז היה מורע שלמה המלך ומלכת שבא) ולרגע אחד גם קבל בשלימות ניגון משרש הניגון וכיון שקיבלו מלמעלה לכן היה נקי בתכלית מכל תערובת אפילו יותר מניגון של דוד כיון שדוד בירר הקול להחזירו בניגון בכח עצמו ואין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. ותחילה כלפי חוץ נראה כאן אדם ששר שירות נפלאות ורק הסטירה שקיבל היא שבררה אם זה קול הבא מלמעלה או ניגון המברר ומעלה למעלה דהיינו כי ניגון אמיתי לא נבחן ביופיו אלא בכחו לעורר יחוד פנימי למעלה וזה אפשר רק ע"י מסירות נפש והסטירה ביררה שהניגון של נ"נ אינו עולה כלל.

^{צ"ד} והנגינה שאינו צ"ע שנקט לשון זכר לנגינה

^{צ"ה} נראה שעומק הביאור בזה הוא עפ"י תורה רפב כמבואר שם עה"פ עוד מעט ואיננו שכשהחזן שהוא שליח ציבור הראוי מוצא נקודה טובה בכל אחד מהקהל עי"ז נכנע הרע שאצלם לטוב שמגלה ועולים דרגה. גם עיין תורה קלו שרבינו לומד זאת כפשוטו ממש שע"י שמלמד זכות על חברו שחולק עליו אפשר שיעלהו מדרגה ויפסיק לחלוק עליו

^{צ"ו} כמבואר בתורה סב שאין שלימות לאמונה והמלכות עד שיקרב רחוקים עי"ש

- ד. ניגון כנ"ל אבל של הוללות
 ה. ניגון הנ"ל במכשיר הקלטה
 ו. ניגון הנ"ל כשאני מנגן אותו עיין תורה רכו הנ"ל ובלקוטי עצות שם דדווקא בשבת ולפי הלק"ע דווקא צדיקים.
 ז. ניגון מוזיקא קלסית שכידוע עפ"י רוב היתה כוונתם או ע"ז או ניאוף
 ח. ניגון שמחבר אדם כשר אבל לא לשם שמים. דהיינו מעורב טוב ורע
 ט. ניגון שמקבל בתווים כשמקבל מצדיק.
 י. ניגון שמקבל במשקל פירות כמו ששלח יעקב ליוסף עיין תורה סג
 משמע שהניגון הגשמי דהיינו משקל הרוח הוא כלי לרוח נבואה שבלי מילים יכול לפעול אצל האדם. כי מילים פונות אל התבונה ושכל שצריך מליצה וטעם להסביר דבריו ולשכנע אבל ניגון פועל ישר בלב דכיוון שהוא מגבוה יותר יכול לרדת נמוך יותר דהיינו ישר למידות, ולכן הניגון מוזיק. וממילא גם כששומע ממכשיר הקלטה כן.
 עוד צ"ע האם ההיזק הוא בההבל או מהניגון או דהיינו הך.
 ונ"ל כי הבל הוא ע"י דיבור וזה בחי' נפשי יצאה בדברו ונכלל בענין שאמר רבינו (תורה מג) שלא לשמוע דיבורים מאדם רשע ונראה לי שהכוונה עפ"י תורה לא דיש הבל והיינו ע"י הכיסופין הרעים שיש לו והיינו בחי' נקודות כמבואר שם.
 אבל כאן הוא בחי' ניגון בחי' טעמים דהיינו שורש המלכות הרבה יותר גבוה

אמנם יש להקשות ממה שהשתלשלות התורה הייתה ע"י יוסל חזן כמבואר בשיש"ק קפא ושם נתכוון רבינו שלא ישמעו ממנו עצמו כיוון שהיה נואף. ועוד ששם היה ניגון הידוע ומוכר כניגון קדוש ואעפ"כ רבינו אמר שמזיק כשיוסל מנגן אותו. ופשוט שאותו ניגון אם ישיר אחר וודאי אין בזה פגם.
 אבל נ"ל פשוט שאם החזן לא מוסיף בניגון מעצמו כלום שלא בזה מדובר כאן אלא שכל חזן יש לו את הסלסולים שלו והגון המיוחד לו בניגון שדייקא זה מה שמושך הלב לשמוע אותו יותר מחזן אחר וזה הוא בחי' הנבואה שלו שממשיך מאתר דנביאים ינקין רק כשהוא רשע אזי הוא מאתר דנבואת שקר משתי צפורים דקליפה, וניגונו מושך למקום שממנו מקבל את ניגונו לעולם הפירוד מהקב"ה.

וכל זה ניגון כפשוטו אבל מבואר בתורה שהמדבר לשון הרע נקרא מנגן רשע, שעל כן ממנו דהיינו מהמצרע שנתנגע בצרעת כיון שהיה מוציא שם רע וטהרתו שתי צפרים, לומדים על שרש הניגון שהוא שתי צפרים. מבואר שדבור טוב והמלמד זכות על ישראל ועין טובה נקרא ניגון טוב ועין רע והמלמד חוב על ישראל נקרא ניגון של רשע ומזיק לשמוע אותו.

הוספות לעיון

הוספה א

בענין תיקון לשון הרע המכונה חץ

עיין ספורי מעשיות ז' בטלעס יום שישי שיש צדיק שיכול להוציא את החיצים אחר שכבר נזרקו בבת מלכה ונפלה לחלשות וביאר מוהרנ"ת (לק"ה נדרים ג לו) שבעיקר מדובר על פגה"ב שנאמר בו כל שאינו יורה כחץ וכו' דהיינו והצדיק מרפאה ע"י עשרה מיני נגונים ע"ש משמע הכוונה לתיקון הכללי שגילה רבינו. ונ"ל הכוונה כי הבת מלך היא נפשו ואדם בעוונותיו יורה חיצים בנפשו, אבל יש עוונות שהם ממש כמו חץ, כי דלא מבעי גול ניתן להשבון אבל אפילו שפכות דמים אע"פ שא"א להחיות מת אבל עכ"פ לא מת אלא הנרצה, (אע"פ שהמשנה בסנהדרין אומרת דמו ודם זרעיותיו וכו' אבל העוון הוא אחד) אבל גלוי עריות אם נולד ממזר אזי הפגם מעצמו כבר ממשיך ומתרבה והולך ופוגם את הבת מלך גם בלי שיעשה הוא עצמו עוד מעשה וכן הוא בלשה"ר אדם מדבר רע על חבירו והסיפור הולך ומתפשט ומתרבה הנוק גם בלעדיו.

ועיין במדרש (אגדת בראשית ג א) עה"פ למנצח משכיל לדוד בבוא דואג האדומי (תהלים נב א ב). זה שאמר הכתוב- בשוט לשון תחבא וגו' (איוב ה כא). קשה לשון הרע מן הסייף ומן החרב והאיך: מי שיש בידו חרב ומבקש להרוג את חבירו ומבקש לחזור בו יחזור למה שהחרב בידו והוא מונע ידו ואינו הורג אבל מי שהוא מבקש להרוג את חבירו בחץ אינו יכול לחזור בו שכבר יצא החץ מידו. והאומר לשון הרע על חבירו אפילו הוא מבקש לחזור בו אינו יכול, למה, משהוא הולך אינו יכול לחזור בו עוד, לכך הוא משול לשון הרע בחץ, שנאמר חץ שחוט לשונם מרמה דבר בפיו וגו' (ירמי' ט ז) וכן שלמה אומר כל עמל האדם לפיהו וגו' (קהלת ו ז) אפילו הוא מת אין מכפרין לו.

מלשון רבינו שנקט חיצים סתם, משמע כל מיני חיצים ואפילו חץ שחוט לשונם, ואיתא בחז"ל ולשה"ר כנגד כולם, משמע יש בחינה שגרוע מגלוי עריות ובחוש רואים שגם יותר בני"א נופלים ונכשלים בה, עיין ב"ב קסה. בהווא אמניה שהכל נכשלים עליה, וא"כ צ"ע איך מוציא הצדיק חיצו הלשה"ר אחר שכבר נזרקו בבת מלכה. מאידך יש לשאול, הרי גם בגלוי עריות, תיקון כללי לא יועיל לעשות ממזר לכשר. ונ"ל שגם מוהרנ"ת לא התכוין דווקא לממזר, אלא לכל פגה"ב, כי מכונה יורה כחץ, ולא בגלל שיש חילוק בזה מכל עון אחר, אלא מצד חומר הדבר, לכן דיבר בעיקר ממנו.

אבל ידוע שחז"ל כל דבריהם בשרש הדברים וא"כ מזה שכינו לשה"ר חץ, משמע שגם בלא ענין ההתפשטות הוא נקרא חץ, יותר מעוון אחר, דהיינו שיש בו בחינה שגרוע יותר, ונ"ל שהתורה שלנו היא הביאור לזה, כי לשה"ר הוא פגם בשרש בנין המלכות, וכן מבואר בתורה נד שמוריד את האדם למדמה שבמדרגת בהמה, כי אע"פ שגם ניאוף נקרא מעשה בהמה, אבל בלשה"ר הוא דיבור שגבוה ממעשה. ובחז"ל איתא ברית הלשון כנגד ברית המעור משמע שיש קשר הדוק בין שניהם. מהתורה שלנו משמע שלשה"ר הוא ניגון של מנגן רשע שבשרש הענין זה כולל את כל מעשיו כולם כמבואר בלק"ה, ומנגן כשר הוא אדם שמחפש לשמוע בקול ה' ולעמת זה מנגן רשע נגרר לשמוע בקול היצה"ר. וממוהרנ"ת הנ"ל בביאורו בלק"ה את הספורי מעשיות משמע שגם פגה"ב תיקונו דייקא ע"י הניגון של הצדיק דהיינו מנגן כשר.

הוספה ב

לעיון בענין צרעת הבאה על לשון הרע ובענין הצרעת שמבואר בזהר שהיא סגירו דנהורא

ועיין תורה נד לשה"ר בחי' בהמיות וניגון בחי' ברור רוח אדם מרוח בהמה בכתבי האריז"ל מבואר שצרעת היא סגירו דנהורא עלאה, הכוונה נראה שנעשה מנותק משורשו בחכמה, כי בחר לו את הרע את הבהמיות, וצ"ע מדוע דייקא צרעת היא המידה כנגד מידה של לשה"ר, ואיזה בחי' כפרה ותיקון יש בזה.

ועיין מדרש רבה ויקרא (פרשה טו פסקה ג) ד"א זאת תהיה תורת המצורע הה"ד (איוב כ) אם יעלה לשמים שיאו וראשו לעב יגיע שיאו לרומא לעב לעננא כגללו לנצח יאבד מה גללים הללו מזוהמין אף הוא מזוהם רואיו יאמרו איו חמון ליה ולא מכירין ביה שכן כתיב בריעי איוב (שם ב) וישאו את עיניהם מרחוק ולא הכירוהו רבי יוחנן ורשב"ל ר"י אומר אסור לילך במזרחו של מצורע ארבע אמות ור"ש אמר אפי' מאה אמה ולא פליגי מאן דאמר ד' אמות בשעה שאין הרוח יוצא ומאן דאמר ק' אמה בשעה שהרוח יוצא רבי מאיר לא אכיל ביעי מן מבואה דמצורע ר' אמי ור' אסי לא הוו עיילי למבואות של מצורע ר"ל כד הוה חמי חד מנהון במדינתא מרגם להון באבניא אמר לו פוק לאתרך לא תזהום ברייתא דתני ר' חייא (ויקרא יג) בדד ישב לבדו ישב ר"א ברבי שמעון כד חמי חד מנהון הוה מיטמר מיניה על שום דכתיב זאת תהיה תורת המצורע המוציא שם רע: ועוד שם סוף פסקה א - ארשב"ג פעם אחת הייתי מהלך בדרך מטבריא לצפורי מצאני זקן אחד ואמר לי כ"ד מיני שחין הן ואין לך קשה לתשמיש המטה חוץ מבעל ראתן בלבד אמר רבי פדת ובו לקה פרעה לפיכך היה משה מזהיר את ישראל זאת תהיה תורת המצורע המוציא שם רע תניא אמר ר' יוסי שח לי זקן אחד מאנשי ירושלים כ"ד מיני שחין הן וכולן אמרו חכמים תשמיש המטה קשה להן ובעל ראתן קשה מכלן ממאי הוי תנינא הקיז דם ושמש מטתו הוין ליה בנים נכפין וכו' אמר ר"י הזהירו מזבובי בעלי ראתן רבי זירא לא הוה יתיב בגויה ר"א לא עייל באהליה ר' אמי ור' אסי לא הוו אכלין ביעא דיליה ועל זה נאמר זאת תהיה וגו':

דהיינו כי לשה"ר הוא בין שנים שמספר לחבירו וכנגד זה ישב בדד מחוץ לכל הג' מחנות וכולם ממאסים וגם אסורים בחברתו (ונחלקו האחרונים י"א שגם בחברת מצרעים כמוהו הוא אסור) ונראה מחז"ל כאן שלא רק חששו להדבק בצרעת אלא יותר מהסיבה לצרעת כי מוציא שם רע זה מדבק גם כשלא מדבר אליך אבל כשמדבר אליך אזי אפילו מאה אמה כנ"ל במדרש וכ"ש לפי רבינו שלשה"ר נקרא ניגון ומושך ומתקבל בלב כניגון ומפיל את השומע אפילו ממרחק לתאוות ומידות רעות ופגם המלכות.

מבואר במדרשים הנ"ל שכל סוגי הצרעת הן סוגי פצע מדבק ומגרד מאד ונ"ל במה שהנגע מגרד זה גם בחי' הסתלקות החכמה ידוע המעשה ממלך שמצורע הציל אותו ושאל אותו המלך שיבקש מה שרוצה וביקש המצורע עמוד חזק במקום נוח שיוכל להתגרד וצחק המלך טיפש יכולת לבקש רופא טוב שירפא אותך.

ונ"ל כי רואים בחוש שהגירוד בשעתו תופס את כל קומת האדם כמו התאוה הידועה לכן בשעת מעשה כשתוקף הגירוד וככל שמגרד יותר כן תופס יותר את כל הקומה והמוח עד שכולו גירוד ואין לו שכל כלל לחשוב להפטר אלא רק איך לגרד יותר. דהיינו לא בגלל שהמצורע ההוא היה טיפש, אלא שכל מצורע אפילו חכם נעשה טיפש בשעת הגירוד.

ואולי לכן רבינו שלא עשה תנועה קלה מנותקת מחכמה שלימה לכן קיבל על עצמו שלא לגרד כלל עיין שבחי הר"ן אות כד - גם הבנו מדבריו שהיה מספר עמנו, שבימי נעוריו בעת שיגע וטרח בשביל עבודת השם היו לו פמה וכמה מיני סגופים וכפי הנשמע ומוכן מדבריו שהיה לו כל מיני סגופים שבעולם, הן גלגול שלג וכי' (ל) וכיצא ואמר שהסגוף לאחזו עצמו לבלי לחפך עצמו כלל זהו הסגוף הגדול ביותר דהיינו כשמשכים לאדם הדברים השכיחים סמוך לבשר ודרך כל אדם לחפך עצמו בכל עת שמרגיש איזה נשיכה והיה מקבל זאת לסגוף לאנס את עצמו לבלי לעשות שום חפוך לא ביד ולא בגוף ולא בשום איבר ואמר שזהו סגוף גדול מאד, כי האדם מנח, והנשיכות מתנגרים או ביותר והוא אסור לו לזוז בידיו ולא בשום איבר רק מרגיש כל נשיכה במח והוא סגוף גדול מאד (וכבר שמעתי זאת גם משאר אנשים שזהו סגוף גדול מאד) והוא זכרונו לברכה, עשה הכל כל מיני סגופים שבעולם והכל בתמימות ובאמת ...

הוספה ג'

הרחבה בעניין סוגית שלא לשמה

תענית דף ז. תניא, היה רבי בנאה אומר: כל העוסק בתורה לשמה תורתו נעשית לו סם חיים, שנאמר +משלי ג+ עץ חיים היא למחזיקים בה, ואומר (משלי ג') רפאות תהי לשרך, ואומר (משלי ח') כי מצאי מצא חיים. וכל העוסק בתורה שלא לשמה נעשית לו סם המות, שנאמר יערף כמטר לקחי, ואין עריפה אלא הריגה, שנאמר +דברים כ"א+ וערפו שם את העגלה בנחל.

פסחים דף נ: רבא רמי: כתיב (תהלים נו) כי גדל עד שמים חסדך וכתיב (תהלים קח) כי גדל מעל שמים חסדך, הא כיצד? כאן - בעושיין לשמה, וכאן - בעושיין שלא לשמה. וכדרב יהודה, דאמר רב יהודה אמר רב: לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה - בא לשמה.

תוספות - וכאן בעושים שלא לשמה וכדרב יהודה - תימה (דרב) גופיה אמר בפ"ב דברכות (ד' יז.) כל העוסק בתורה שלא לשמה נוח לו שלא נברא ואור"י דהתם מיירי כגון שלומד כדי להתייהר ולקנטר ולקפח את חבריו בהלכה ואינו לומד ע"מ לעשות אבל הכא מיירי דומיא דההיא דלעיל יש שפל ונשכר דלא עביד כוליה שבתא ולא במעלי שבתא שאין מתכוון לשום רעה אלא מתוך עצלות אפ"ה גדול עד שמים חסדך:

רא"ש פסחים פ"ד סימן ב - רבא רמי כתיב כי גדול מעל שמים חסדך וכתיב כי גדול עד שמים חסדך הא כיצד כאן לעושיין לשמה כאן לעושיין שלא לשמה כדרב דאמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה והא דאמר רבא גופיה בפרק שני דברכות (דף יז א) כל העוסק בתורה שלא לשמה נוח לו שלא נברא. התם מיירי שלומד להתייהר ולהתפאר ולקנתר חבריו ולקפחם בהלכות ואין לומד על מנת לעשות והכא מיירי דומיא דאיירי ביה לעיל שפל ונשכר דלא עביד כולא שתא ולא עביד במעלי שבתא שעושה מצוה (שלא) בכוונה שלא לשמה וכה"ג אמרי' בירושלמי (משנה ד') פ"ק דברכות לא מודי רבי שמעון בן יוחי שמפסיקין לעשות סוכה לעשות לולב ולית ליה לר' שמעון בן יוחי המלמד שלא לעשות נוח לו שנהפכה שלייתו על פניו. ולא יצא לאויר העולם:

והתולדות יעקב יוסף כתב (בראשית) שיכוון שרוצה ע"י לימודו לבוא ללשמה (יוסף דעת)

והבעש"ט כתב שכשירא שמה הוא מאותן שנוח להן שלא נבראו ושנהפכה שלייתן על פניהם ומצטער תמיד שילמד לשמה זהו לשמה (יוסף דעת)

ונ"ל כוונתו שהתוס' בסוטה כב: ופסחים נ. כתבו שנוח לו שלא נברא נאמר על מי שלומד עמ"נ שלא לקיים וממילא כל שאין כוונתו לקיים הוא מאותן.

ובזה בארתי במ"א ענין חכמתו מרובה ממעשיו שמשמע מרבינו וכן הבין הככבי אור שזה מוזיק גם לעבוה"ש ונ"ל כי מתרגל ללמוד שלא עמ"נ לעשות.

ובאמת צ"ע עניין זה כי לתוס' ורא"ש כשלומד דבר שאין כוונתו לקיים לכאורה אסור ללמוד ולא אמרינן שהמאור שבה יחזירו למוטב ויביאו לידי לשמה וראיתי לאחד מאדמורי חב"ד שכך באמת למד ברא"ש והוכיח שהרמב"ם חולק על זה וסובר שאפילו שלא עמ"נ לקיים ילמד ומאור שבה יחזירו למוטב

אבל באמת אפשר שגם הרא"ש לא התכווין לזה אלא כשזה יחד עם לקנטר כי עיין בתוס' שבכל המקומות שבכולם לבד מסוטה כתבו עמ"נ לקנטר ואילו שלא עמ"נ לעשות לא כתבו בכולם לכן אפשר שכוונתם דווקא כשלומד שלא עמ"נ לעשות וגם לקנטר אבל רק שלא לעשות לא ועוד שיש לחלק בין שרוצה לעשות ומתפלל שיגיע לזה ובין שאינו רוצה כלל לעשות שאז גם בא עי"ז לקנטר.

גדול עד שמים חסדך שכתב בפסחים אולי אפ"ל כי כשהוא עושה חסד של עוה"ז לכן הקב"ה עושה עמו חסד בבחי' עוה"ז וכשעושה חסד של עוה"ב אזי הקב"ה הוא בבחי' מעל השמים חסדך כי ה' צלך מידה כנגד מידה **לימוד שלא לשמה** בחי' גדול עד שמים חסדך עיין תורה קנט שרצה שלא לשמה עולה עד השמים ויורדת חזרה ומתפורת בעולם ונעשית טל בעוה"ז

לדברי ר' צדוק בקומץ המנחה לחלק בין הלומד לתאוה של חכמה או ממון ללומד עמ"נ להקרא רבי שהראשון לא יכנס למחנה לוייה והאחרון כן יכנס צ"ע לדברי רבינו שלימוד הלילה מן האם יגן גם על לימוד כזה של תאוה שהרי אינו לקנטר או רק עמ"נ להקרא רבי.

עיין פרפראות לחכמה שמדוייק בלשון התורה וכן מצא כתב יד מפורש שאע"פ שלומד להקרא רבי החוט של חסד כשלומד בלילה מגן עליו מזה. (וצ"ע מה ההגנה. ונראה שאעפ"כ יעלה לשמים ויתקן הקול נגינה שהוא בחי' שמים) אלא שמקשה מדוע לימוד המביא ללשמה יבלע אותו הנחש. ועוד מקשה שרבינו מביא בסוף התורה דייקא את הפסוק גדול מעל השמים חסדך, שהוא נאמר על הלומד לשמה, דמשמע מזה שחסדך דהיינו החוט של חסד מועיל שיהיה בבחי' לימוד לשמה, שנאמר בו מעל השמים ולא כדמשמע בתורה שיעלה את השלא לשמה למעל השמים. וכן מוכיח מלשון הלקוטי עצות שכתב שע"י החוט של חסד בלילה ניצול ממחשבות שלא לשמה, משמע שלא יבואו, ולא רק שלא יזיקו. וצ"ע בזה –

א. כי אולי להקרא רבי זה בחי' נגה שיש לנחש יניקה ממנה.

ב. מה שהביא רבינו מעל השמים אולי כי באמת דווקא מעל השמים מועיל אבל ע"י החוט של חסד גם שלא לשמה עולה מעל השמים.

ג. צ"ע כי ינצל אפשר לפרש גם שיבוא ולא יזיק.

וצ"ע בלקוטי עצות מה שכתב שלא יבוא לחשוב מחשבת לא לשמה האם משמע בשעת לימודו דייקא ומשמע שקודם לימודו לא מזיק כל כך

עוד הקשה הפרפראות בתהילים נו שמשמע שתיקון הנגינה בלילה הוא דייקא ע"י לשמה (עיין בפנים)

ותירץ הפרפראות הסתירה בין לשון התורה וקושיותיו שיש שלא לשמה שהוא מג' קליפות טמאות והוא אסור ויש שלא לשמה שהתירו כי מביא ללשמה והוא בחי' קליפת נגה וא"א לבוא ללשמה אלא על ידו וצ"ע לא הבנתי איך מתורצות קושיותיו חוץ מהראשונה.

עיין תורה יב הלומד תורה שלא לשמה זה בחי' השמאל שבתורה יכשלו בה ועיין לק"ה תלמוד תורה ג' אות ח מבאר שם עפ"י תורה יב לעולם ילמד שלא לשמה שמתוך שלא לשמה יבוא ללמוד לשמה עי"ש נראה שאין הכוונה שיבוא לאחר זמן אלא דווקא כשיבוא מיד בבחי' שוור מהאי להאי וצ"ע.

עוד עיין סוכה מט: תורת חסד היינו תורה לשמה

ועיין ברכות דף יז. אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שלא הקדימו אדם שלום מעולם ואפילו נכרי בשוק מרגלא בפומיה דרבא תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים שלא יהא אדם קורא ושונה ובוטט באביו ובאמו וברבו ובמי שהוא גדול ממנו בחכמה ובמנין שנאמר ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם לעושים לא נאמר אלא לעושיהם לעושים לשמה ולא לעושים שלא לשמה וכל העושה שלא לשמה נוח לו שלא נברא.

ועיין עירובין דף יג: תנו רבנן שתי שנים ומחצה נחלקו בית שמאי ובית הלל הללו אומרים נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא והללו אומרים נוח לו לאדם שנברא יותר משלא נברא נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא עכשיו שנברא יפוש במעשיו ואמרי לה ימשמש במעשיו

וצ"ע הגמ' הנ"ל בברכות יז שהלומד שלא לישימה נוח לו שלא נברא מה החידוש הרי בגמ' ערובין כאן כבר נאמר על רובא דעלמא שנח להם שלא נברא

עיין סוטה דף כב: פרוש מאהבה, פרוש מיראה - אמרו ליה אביי ורבא לתנא: לא תיתני פרוש מאהבה פרוש מיראה, דאמר רב יהודה אמר רב: לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפי' שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה. אמר רב נחמן בר יצחק: דמטמרא מטמרא, ודמגליא מגליא, בי דינא רבה ליתפרע מהני דחפו גונדי.

תוספות - לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אע"פ שלא לשמה - ואי קשיא הא אמרינן בפ"ק דתענית (דף ז.) כל העוסק בתורה שלא לשמה נעשית לו סם המות ובשלהי פרק היה קורא במסכת ברכות (דף יז.) כל העוסק בתורה שלא לשמה נוח לו שלא נברא

נראה לתרץ עוסק שלא לשמה כגון מיראת היסורין כי הכא ומאהבת קיבול פרס שאינו מתכוין להשלים רצון יוצרו שצויהו על כך אלא להנאתו כדאמרינן בפ"ק דמסכת ע"ז (דף יט.) במצותיו חפץ מאד ולא בשכר מצותיו והיינו דתנן (אבות פ"א מ"ג) אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב ע"מ לקבל פרס וכי הא דאמר בפ' עגלה ערופה (לקמן מז.) ואיתא בנוזר פרק מי שאמר הריני נוזר (דף כג:) ובפרק בתרא דהוריות (דף יז:) לעולם יעסוק אדם וכו' שבשכר מ"ב קרבנות שהקריב בלך זכה ויצאה ממנו רות גם הוא נתכוין להנאתו שהעלה קרבן לשם להשלים חפציו בשכרו ולא לשם שמים וכדאמרי' פ"ק דר"ה (דף ד.) האומר סלע זו לצדקה ע"מ שיחיה בני ה"ז צדיק גמור אבל ההיא שלא לשמה דתענית ומס' ברכות אינו עוסק בתורה כדי לקיים לא מאהבה ולא מיראה

אלא להוסיף על חטאתו פשע שעתה שגגות נעשו לו זדונות שאע"פ שידע שעובר לא מנע מכל תאות לבו כדמפרש התם (ברכות יז). תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים שלא יהא אדם קורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים ובוטע באביו ובאמו וברבו או במי שגדול הימנו שנאמר ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם ללומדיהם לא נאמר אלא לעושיהם לעושים לשמה.

דהיינו שלא לשמה שאינו רצוי הוא הלומד שלא עמ"נ לעשות אבל להנאתו וגם לישמה כגון בלק מותר **עיין נזיר דף כג:** אמר ר"נ בר יצחק: גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה. והאמר רב יהודה אמר רב: לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפי' שלא לשמן, שמתוך שלא לשמן בא לשמן! אלא אימא: כמצוה שלא לשמה, דכתיב: +שופטים ה+ תבורך מנשים יעל אשת חבר הקני מנשים באהל תבורך, מאן נשים שבאהל? שרה, רבקה, רחל ולא. דהיינו שעבירה לישמה של יעל היא כמו מצוה שלא לישמה של האמהות **תוספות - שמתוך שלא לשמה בא לשמה - וא"ת** והא אמרינן בעלמא (ברכות דף יז). העוסק במצוה שלא לשמה נוח לו שלא נברא וי"ל דהתם מיירי שעוסק בתורה שלא לשמה לקפח אחרים והכא קאמר שעוסק בתורה שלא לשמה להתגדר ולקנות שם.

עיין אור זרוע שכתב שלא כתוס' שיש לחלק בין שלא לשמה אלא כל שלא לשמה היא עבירה אלא שהותרה כדי שתביא לידי מצוה לשמה.

שו"ת מוהר"ח אור זרוע סימן קסג - ושלא לשמה הואיל ואתא לידן נימא ביה מילתא. כי ר"ת אומר שני עניני שלא לשמה יש, חד אסיר וחד שרי. ואני הדיוט ופעוט אומר דכל שלא לשמה חד הוא וכולם עבירה. אז אותה עבירה הותרה שסופה לבא לידי מצוה כמו מציל אשה בנהר ומפקח גל בשבת. וכן משמע בנזיר שמדמה אותה למעשה דיעל. אבל מי שמקשה ערפו לעולם לא יעשה מצוה נוח לו שלא נברא.

ועיין ר' צדוק בתקנת השבים עמ' 81 שמביאו ומבאר שהוא עבירה דרבנן שלא תעשה עטרה להתגדל בה ושלא תשמשו עמ"נ לקבל פרס ולכן הוא בחי' עבירה לשמה והותר כי קדושת התורה תביא אותו ללמוד לשמה וכן מעשה המצוה מכניס קדושה בלב שמכחה ועל ידה בא ללשמה ועוד שכשיבוא ללשמה אפילו לרגע אחד או אפילו אם רק בגלגול אחר אבל כיוון שנעשה מכח השלא לשמה הרי עוונות נעשים כמכשירי מצוה והן כזכויות גופא, אמר רב יהודה אמר רב: לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפי' שלא לשמן, שמתוך שלא לשמן בא לשמן, שבשכר מ"ב קרבנות שהקריב בלק הרשע - זכה ויצאה ממנו רות.

עיין ר' צדוק בספר דובר צדק שכתב שכמו שמחנה ישראל הרוצה להגיע למחנה שכינה צריך לעבור כל המחנות הפחותים יותר כן בתורה לשמה בדחילו ורחימו צריך לעבור את כל המדרגות שקודם לזה והלומד עמ"נ לקנטר אינו בכלל מחנה ישראל כלל ולכן נאמר עליו נוח לו שנהפכה שלייתו על פניו ועי"ש שמחלק לג' סוגי כוונה והלומד לעשות קורדם להתפרנס שהוא תאוה וכן הלומד לשם חכמה ככל החכמות שזה ממש דוגמת תאות עריות וזה אינו בגדר תלמיד חכם אבל הוא בכלל ישראל. אבל הלומד להתייחר ולעשות עטרה להתגדל שהוא הכבוד הוא בכלל מחנה לוי' הת"ח כמו שכתוב התוס' (שם) דע"ז אז"ל לעולם יעסוק אדם כו' שלא לשמה כו'. אבל אינו במחנה שכינה שהוא לעשות דברים לשם פעלן לבד ולא כוונה אחרת. וזה הוא רק על ידי יראת ד' מקור החיים על ידי זה נעשה מיימין בה שהוא סמא דחיי למיימינם (יומא שם) כמש"ל שעל ידי בינת הלב שהוא נקי מתאות הלב שהיא עיקר כל הטומאות כי חיות הכל נמשך מן הלב כנ"ל. וכן הקנאה והכבוד שורשם התאוה שמתאוה לכבוד ומתאוה לקנאה. והיוצא דרך מחנה לוי' בשלום יכול לכנס גם כן למחנה שכינה שעל ידי זה נכנס טהרה לכל מיני הטומאות כאשר הלב טהור [שלכן ביקש דהמלך ע"ה רק לב טהור וגו' וכמו שכתוב כי ממנו תוצאות חיים] כמו שכתוב בפ' חלק (קל וחומר): רחמנא לבא בעי. וזהו עומדת לעד לפי שאין הלימוד תלוי בדבר מדברי הגוף שאז בטל דבר בטלה אהבה מה שאין כן זה שהוא לשם שמים סופה להתקיים כמו שהשם יתברך קיים לעד.

ובקיצור כעין זה כתב הנפש החיים

נפש החיים - שער ג - פרק ג (מב) וגם כי באמת כמעט בלתי אפשר לבא תיכף בתחילת קביעת לימודו למדרגת לשמה כראוי, כי העסק בתורה שלא לשמה הוא למדרגה שמתוך כך יוכל לבא למדרגת לשמה ולכן גם הוא אהוב לפניו יתברך, כמו שבלתי אפשר לעלות מהארץ לעליה אם לא דרך מדרגות הסלם, ולזה אמרו (פסחים נ' ע"ב) לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה, אמרם לעולם רוצה לומר בקביעות היינו שבתחלת לימודו אינו מחוייב רק שילמוד בקביעות תמיד יומם ולילה, ואף אם לפעמים ודאי יפול במחשבתו איזה פניה לגרמיה לשום גיאות וכבוד וכיוצא, עם כל זה אל ישים לב לפרוש או להתרפות ממנה בעבור זה ח"ו אלא אדרבה יתחזק מאד בעסק התורה ויהא נכון לבו בטוח שודאי יבא מתוך כך למדרגת לשמה, וכן הוא גם כן בענין המצות על דרך זה, ומי שימלאו לבו לבזות ולהשפיל ח"ו את העוסק בתורה ומצות אף שלא לשמה, לא ינקה רע ועתיד ליתן את הדין ח"ו:

עוד שם בהמשך... וגם אם נראה שכל ימי חייו מנעוריו ועד זקנה ושיבה היה עסקו בה שלא לשמה גם כן אתה חייב לנהוג בו כבוד וכל שכן שלא לבזותו ח"ו, שכיון שעסק בתורת ה' בתמידות בלתי ספק שהיה כונתו פעמים רבות גם לשמה כמו שהבטיחו רז"ל שמתוך שלא לשמה בא לשמה, כי אין הפירוש דוקא שיבא מזה ללשמה עד שאחר כך יעסוק בה תמיד כל ימיו רק לשמה, אלא היינו שבכל פעם שהוא לומד בקביעות זמן כמה שעות רצופים אף שדרך כלל היתה כוונתו שלא לשמה, עם כל זה בלתי אפשר כלל שלא יכנס בלבו באמצע הלימוד על כל פנים זמן מועט כונה רצויה לשמה, ומעתה כל מה שלמד עד הנה שלא לשמה נתקדש ונטהר על ידי אותו העת קטן שכיון בו לשמה:

ספר התניא – ח"א סוף פרק לט - עבודה בלי התעוררות דחילו ורחימו אפי' במוחו בבחי' גילוי דהיינו לעורר האהבה הטבעית המסותרת בלב להוציאה מההעלם והסתר הלב אל הגילוי אפי' במוחו ותעלומות לבו עכ"פ רק היא נשאר מסותרת בלב כתולדתה כמו שהיתה קודם העבודה הרי עבודה זו נשארת למטה בעולם הפירוד הנק' חיצוניות העולמות ואין בה כח לעלות וליכלל ביחודו ית' שהן עשר ספי' הקדושות וכמ"ש בתיקונים דבלא דחילו ורחימו לא פרחא לעילא ולא יכלא לסלקא ולמיקם קדם ה'. והיינו אפי' אם אינו עוסק שלא לשמה ממש לשום איזו פניה ח"י אלא כמ"ש ותהי יראתם אותי מצות אנשי' מלומדה פי' מחמת הרגל שהורגל מקטנותו שהרגילו ולימדו אביו ורבו לירא את ה' ולעבדו ואינו עוסק לשמה ממש כי לשמה ממש אי אפשר בלא התעוררות דחילו ורחימו הטבעיים עכ"פ להוציאן מהסתר הלב אל הגילוי במוחו ותעלומות לבו עכ"פ כי כמו שאין אדם עושה דבר בשביל חבירו למלאת רצונו אא"כ אוהבו או ירא ממנו כך אי אפשר לעשות לשמו ית' באמת למלאת רצונו לבד בלי זכרון והתעוררות אהבתו ויראתו כלל במוחו ומחשבתו ותעלומות לבו עכ"פ וגם אהבה לבדה אינה נק' בשם עבודה בלי יראה תתאה לפחות שהיא מסותרת בלב כל ישראל כמ"ש לקמן

וכשעוסק שלא לשמה ממש לשום איזו פניה לכבוד עצמו כגון להיות ת"ח וכדאי גוונא אזי אותה פניה שמצד הקליפה דנוגה מתלבשת בתורתו והתורה היא בבחי' גלות בתוך הקליפה לפי שעה עד אשר יעשה תשובה שמביאה רפואה לעולם שבשו בו אל ה' גם תורתו שבה עמו ולכן אמרו רז"ל לעולם יעסוק אדם וכו' שמתוך שלא לשמה בא לשמה בודאי שבודאי סופו לעשות תשובה בגלגול זה או בגלגול אחר כי לא ידח ממנו נדח אך כשעושה סתם לא לשמה ולא שלא לשמה אין הדבר תלוי בתשובה אלא מיד שחוזר ולומד דבר זה לשמה הרי גם מה שלמד בסתם מתחבר ומצטרף ללימוד זה ופרחא לעילא מאחר שלא תלבש בו עדיין שום קליפה דנוגע ולכן לעולם יעסוק אדם כו' וכן הענין בתפלה שלא בכונה כמ"ש בזהר:

עוד עיין סוטה מז. שם מבואר שמתוך שלא לשמה יבוא לשמה היינו בורעו הרחוק אפילו כגון בלק שהקריב מב קרבנות שלא לשמה ויצאה ממנו רות וממנה שלמה שהקריב אלף עולות לשם שמים- והאמר רב יהודה אמר רב: לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות ואף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה, שבשכר ארבעים ושנים קרבנות שהקריב בלק מלך מואב, זכה ויצתה ממנו רות, שיצא ממנו שלמה שכתוב ביה +מלכים א' ג+ אלף עולות יעלה שלמה, ואמר רבי יוסי בן חוני: רות בתו של עגלון בנו של בלק היתה! תאותו מיהא לקללה הוי.

ועי"ש יוסף דעת שמביא שו"ת משיב דבר (להנצי"ב ח"א מד) שלמד מכאן שצריך בכל עיר לעשות שילמדו בבתי מדרשות כל הבחורים בין עשירים בין עניים ובקיבוץ דייקא ועין מהרש"א הוריות י. ואבי עזרי סוף הלכות ת"ת.

עוד בענין לימוד לשמה ושלא לשמה עיין ספר נחלת פנחס לימוד לשמה.

עיין צדקת הצדיק - אות קסז דלא שייך לשמה בקביעות ונ"ל כונתו ללישמה בשלימות גדול אבל רבינו בפשטות מתכוין גם ללישמה פשוט יותר.

זה לשונו – (קסז) בדברי תורה מותר אדם לפחד כמו שאמרו ז"ל בברכות (ס.). היינו שיפחד שמא הוא חס ושלום סם המות ועל ידי הפחד עצמו מתמתק ונעשה מתוך שלא לשמה לשמה כי האי מאן דמבעית מזליה חזא (מגילה ג.). והוא דוגמת חלום דגם כן מה שמזלו רואה ואמרו ז"ל בברכות (נ"ה.) חלמא בישא עציבותיה מסתייה היינו שבעצבות עצמו די. וכן בענין תורה שלא זכה חס ושלום נעשית וכו' ודי בזה מה שהוא מפחד בדברי תורה ופקודי ה' ישרים משמחי לב (תהלים י"ט ט') והחכמה תעו לחכם (קהלת ז' י"ט) וכן בשאר פסוקים שנותנת עו וחדוה שהוא היפוך הפחד: רק חז"ל אמרו (פסחים נ' ע"ב) לעולם יעסוק אדם שלא לשמה וכו' והיינו כי דבר זה הוא לעולם פירוש בתמידות מה שאין כן הלשמה אי אפשר כלל להיות בתמידות דלשמה היינו דביקות ושיעורו כעונת תלמיד חכם אחת בשבת שאין יכול לבוא לדביקות רק בשבת או הטיילין [פירוש, המטיילים בפרד"ס הידוע] אחת ביום לכל היותר. אבל בתמידות הוא שלא לשמה רק שמתוך וכו' פירוש שמתוך הלא לשמה עצמו מתוכו ופנימיותו הוא בא להיות אותו לימוד עצמו לשמה והיינו על ידי הפחד דמפכחא ליה שעל זה אמרו (שבת ל"א.) אי יראת ה' אוצרין אין וכו' וזהו (משלי כ"ח י"ד) אשרי אדם מפחד תמיד פירוש על עסקו התמידות דודאי לפרקים מגיע למדריגת הדביקות שאין צריך לפחד כלל.

הוספה ה'

בענין חוט של חסד שמגין ממחשבת שלא לישמה

צ"ע האם גם כשלומד בבחי' לילה דהיינו גמרא ואפילו ביום מושכין עליו חוט של חסד ונ"ל שזה דווקא בלילה ממש צ"ע אם דווקא מחצות או תמיד בלילה

וצ"ע אם החוט חסד נמשך רק בבוקר א"כ אולי אפשר שילמד בלילה איזה לימוד שילמד ויזכה לחוט של חסד ובבוקר ילמד גמרא שהיא בחי' לילה לתקן בחי' קול והחוט יגן עליו

צ"ע שאע"פ שלומד בלילה שלא לישמה נמשך עליו חוט של חסד

החוט של חסד – עיין רמ"ק אור יקר לך לך שער ב סימן יב מבאר ד"ה משיך עליה אח"כ ביום והיינו יומם יצוה והטעם משום שבליה שירו עימי וכיון שהוא מקשט השכינה נותן לו חלקו מהייחוד ביום מצד החסד המתעורר אל הזיווג.

ענין חוט של חסד עיין רבי יצחק חבר בספרו בית עולמים - דף קלד ע"א - ד"ה תיקונא (היא הגהה בחיבורו אין מול לישראל) - והוא מ"ש האי חוטא יקירא דכל שערי דדיקנא תליין ביי. ר"ל שכולם נכללים שם (הג"ה). ויש לפרש שלכן נק' חוטא יקירא כמ"ש שמשם יציאת שם ב"ן רי"ו לעשות כלי לנוק' והם כ"ג אותיות דמילוי המילוי דב"ן גי' חו"ט והוא סוד אסתר ירקרקת היתה וחוט של חסד משוך עליה ממזל העליון ששם מאיר חסד עלאה דרדל"א כמש"ל וחס"ד הוא שם ע"ב בתיבין שהם רי"ו אתוון והבן מאד. ע"כ הג"ה):

בפשטות נראה שהכוונה שע"י לימוד לשמה דברי תורה שהם מצד עצמם חשוכים ולא כ"כ ניכר בהם הקשר להשי"ת כי כלפי חוץ הם נראים כדבר לעצמו ולכן כשלומד אותם דייקא לשמה אזי קושר את החושך לאור ועי"ז קושר את מלכותו שהיא בחושך העוה"ז לשורשה שבקדושה. ואזי גם כל הקולות דהיינו ניגון ששומע הוא קושר אותם מיד לשרשם בקדושה ונמשך על ידם אל השי"ת.

והלילה מועיל ע"י החוט חסד שבו שמאיר לו בחי' חוט מאור הגנוז (רמ"ק) שאע"פ שמדותיו הרעות מסיטות אותו ללמוד עמ"נ להקרא רבי ע"י החוט של חסד נשמר רצונו ללמוד כן לשמה או שהחוט שומר עליו שלא ליפול ליותר גרוע דהיינו עמ"נ לקנטר.

הוספה ו'

שייך לד"ה כי ע"י ששומע הנגינה הנ"ל ובכת"י - ונכלל בו

קיצור ליקוטי מוהר"ן השלם מבואר

אות ו - בְּשֹׁאֲדָם שׁוֹמֵעַ קוֹל נִגּוֹן שֶׁל שְׂמֵחָה וּמְקַשֵּׁר עֲצָמוֹ עַל-יְדֵי-זֶה לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ (בשמחה, ואם הוא ניגון של עצבות אזי מקשר עצמו להשי"ת) בְּלֵב נִשְׁבֵּר, עַל-יְדֵי-זֶה יֵשׁ לְקוֹל הַנִּגּוֹן עֲלֵיהָ אֶף-עַל-פִּי שֶׁהַמִּנְגֵן הוּא אָדָם שֶׁאֵינוֹ הֶגְוֵן וְנִתְרוֹמֵם עַל-יְדֵי-זֶה הַמַּלְכוּת דִּקְדוּשָׁה. וְלִזְכוּת לְזֶה בְּשִׁלְמוֹת הַתְּקוּן הוּא עַל-יְדֵי שְׁלֹמֵדִין בְּלִילָה תוֹרָה שְׁבַע-לֶפֶה שֶׁהוּא גְמָרָא (לק"ע בתרא נגינה א' שם מובא גם מה שכאן בסוגרים והמסדר של הקיצור השלם השמיט או שנשמט ממנו) (ועי' בְּסִימָן רכ"ו): (זו הוספת המסדר)

אות ו' נלקח מליקוטי עצות בתרא שהוסיף הטשרינער רב על הליקוטי עצות של מוהרנ"ת, ומסדר הקיצור השמיט התיסות המובאות בסוגרים. – ובאמת צ"ע מהיכן הוציא זאת הרב מטשערין? ועיין בתורה ג' ד"ה וזוה יתיישב הסמיכות וכו' כי ע"י ששומע הנגינה כנ"ל הוא מתקן בנין המלכות שלו. ועיין נוסחאות והגהות מכתב יד שהביא הגהה: כי ע"י ששומע הנגינה הנ"ל (ונכלל בו וכשמנגנו בשמחה גם הוא שמח את עצמו בהשי"י וכשמנגן בהתעוררות גם הוא מתעורר את עצמו ומהרהר בתשובה אזי) הוא מתקן וכו'

ובסוף התורה מבואר שדוד זכה לזה בשלימות עי"ש: פי הנגינה דקדושה הוא מאתר הנביאים ונקין, והנגינה שאינו בקדושה היא בחינת מאתר עלות מאחורי הקדושה ודור המלך, עליו השלום, היה יכול לתקן נגינה זו גם כן, ועל-ידי-זה נתעלה מלכות דקדושה כנ"ל

ניגון של שמחה - נראה לי שמדובר בשמחת עוה"ז ואעפ"כ הוא בחי' התרחבות ופתיחת לב היפך העצבות שהוא בחי' כיווץ וכבידות. (גם עירובין ד טפח עצב וטפח שוחק) וכיון שהמנגן אינו הגון וכוונתו שלא לשם שמים לכן גם גורם לשומע נטיה לשמחה גשמית ולהוללות, וצריך להתגבר ולהעלות את השמחה הזו לשמחה בהשי"י ובמצוותיו ובחסידי ה' איתי וכיו"ב.

מגרסת המסדר משמע משמע שרק לניגון של שמחה יש תיקון ובתורה רכו דיבר מניגון של עצבות ואולי לכן תיקונם שם הוא דווקא בשבת. ואולי זו הסיבה שהשמיט מסדר הקיצור השלם את מה שבסוגריים הנ"ל כיוון שסבר שניגון עצבות אפשר לעלות רק בשבת כדמשמע ליה מתורה רכו. וצ"ע הרי הרב מטשערין לא סבר כך שהרי כתב זאת כנ"ל. ומאידך באמת צ"ע מתורה רכו דמשמע דווקא בשבת. וצ"ע.

ולדעת המסדר נראה שאין הכוונה שאת השמחה בעצמה יעלה להשי"י אלא שע"י השמחה יצא מהכבידות ויאוש ועי"ז יתחיל להתגעגע להשי"י דהיינו לב נשבר, אבל אין זה עלית השמחה אלא שהשמחה גורמת ללב נשבר

ומקשר עצמו על ידי זה להשי"ת - פירוש תיקון הניגון הוא דווקא כשע"י הניגון עצמו זוכה ליותר לב נשבר. וצ"ע משמע דס"ל שאפשר ביחד לב נשבר ושמחה בה'. ומגרסת הרב מטשערין לא משמע כן.

המובא בסוגרים - הוא לשון הרב מטשערין, ומשמע מדבריו שבניגון של שמחה, טוב שישאר בשמחה, ואף שהמנגן מכווין לשמחה של הוללות, הניגון ניתקן אצל השומע, ע"י שמכווין לשמחה בהשי"ת. ובניגון של עצבות הפירוש שהמנגן מכווין לעצבות, וזו קליפה יותר קשה מהוללות, כי עצבות היא ממש סטרא אחרא, והשי"ת שונא אותה (תורה מח ח"ב) אעפ"כ יכול לתקן הניגון על ידי שמכווין בזה ללב נשבר ונכסף איליו ית'.

לב נשבר - הפירוש כיסופים וגעגועים להשם וצער וכאב לב על הריחוק ממנו יתברך, ולשון נשבר היינו שבר וחיסרון שחסר את הקירוב להשי"ת והארת פניו. אבל אינו כבידות ועצלות אלא להפך. אבל עצבות הוא לשון כוונן וצער המביא לכבדות ויאוש היפך הלב נשבר. ובספר החרדים כתב דלכל עבירה יש אבק, ואבק הכעס הוא העצבות.

עיין בסימן רכו - מה שהרשעים על-פי רב הם מזמרים נגונים של יללה ועצבות, כי הם בחינת נשמת ערב רב, ואמא דערב רב היא לילית שהיא מיללת תמיד, ועל-כן הם עושים נגונים של יללה כנ"ל, ומה שדרך בני אדם למשך אל נגונים הללו, כי יניקתם מבחינת "ועיני לאה רכות" (בראשית כ"ט). מבחינת קלקול הראות, בבחינת מארת חסר, כמו שכתוב (שם א): "יהי מארת" חסר-דא לילית (תקוני זהר דף קטז.), ועקר הנגון הוא מבחינת שבט לוי שהיו מנצחים בשרי, שהם מבני לאה, ואז כשנולד לוי נאמר (שם כ"ט): "הפעם ילדה אישי אלי", כי על-ידי שנולד לוי שהוא סטרא דנגונא (זהר שמות דף י"ט): על-ידי-זה בחינת ההמשכה, שילדה וימשך אליה, ועל כן נגינה שהוא נשתלשל ויורד משם, מבחינת "ועיני לאה רכות", יש לו כח למשך, בבחינת "הפעם ילדה" כנ"ל, וכשמזמרים אלו הנגונים הנ"ל בשבת, על-ידי-זה מעלין אותם, כי בשבת נשלם האור בבחינת מה שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (ברכות מג:); פסיעה גסה נוטלת מאור עיניו וכו' ומהדרא לה בקדושה דבי שמשא' נמצא שבשבת האור בשלמות, בבחינת: "פוסעים בו פסיעה קטנה", ואזי מעלין הנגונים הנ"ל שניקתם מקלקול הראות כנ"ל, על-ידי שבת שהוא בחינת תקון הראות בשלמות כנ"ל.

מבואר שיניקת וכח הרשעים לנגן ניגון יללה הוא מבחי' עיני לאה רכות דהיינו ממה שהיא בכתה בקדושה אזי כיוון שכלפי חוץ לא ניכר על מה בכתה כבר ניתן מקום להם לינק ולבכות ולילל על חסרון הגשמיות
ניגון יללה - שמעתי מהריצ"ח 120ט 350 דקות בשם הגר"א למה ניגון בני ישמעאל כולו ביללה תמיד, כי איתא בגמ' שתשעה קבין זימה לקחו בני ישמעאל, ואמר שמה שמיללים תמיד זה על הקב זימה האחד שנחסר מהם, משמע שכל יללה היא יללה של זימה, ולפי' נראה שהניגון שלהם הוא הגרוע מכל הניגונים ואסור לשמעו כלל.

קלקול הראות - משמע שגם עיני לאה רכות אע"פ שהיה בכי קדוש היה בו קלקול הראות. ואולי כי כל בכי אע"פ שהוא על דבר שבקדושה אבל בשעת הבכי הוא מסתכל על צד החסרון שבדבר.
ומה שהניגון הוא מושך זה בגלל שכל ניגון הוא מסטרא דלוי ולכן הוא מושך את השומע אל שורש הניגון ששומע וכשהוא יללה אזי השומע נקשר לקליפה.
גם אולי כי לוי דין שמהותו להחזיר דברים לשרשם דהיינו כי כשמתלבש אדם בחסד אזי נעשה בר כח השפעה אבל כשמתלבש בו דין הוא נעשה נמשך ובטל לשרשו רק תלוי כפי התגברותו על היצר כן מגדיר מהו שרשו

צ"ע הקשר בין לילית ולאה ועיין ע"ח לח פ"ב מ"ת שלילית היא אשתו הראשונה של אדה"ר עליה אמר "עצם מעצמי", בחי' דינין קשים בחי' דיני הבינה. ורחל היא בחי' "בשר מבשרי" לזאת יקרא אשה" בחי' מלכות. ויעקב הוא תיקון אדה"ר ולכן לאה הייתה מיועדת לעשו כי היא לילית אלא שע"י שבכתה על זה הרבה בחי' עיני לאה רכות עי"ז נמתקה ונעשתה ראויה ליעקב.

לאה תפסה פלך של הודאה והיינו הלל ושבח היפך היללה ועצבות. הר"ן 120ט בשם הגר"א אמר שזה קשור בדווקא לניאוף לחסד דקליפה לכן ישמעאל כל נגינתם נשמעת בכבי ויללה

הפעם לווה אישי אלי - נראה לבאר כי לוי בחי' גבורות כידוע. וגבורות דקדושה היינו החזרת הדברים לשרשם בחי' השתקקות וכיסופין להתדבק בשרשו דהיינו הקב"ה ולפי' כוונת לאה הייתה שע"י לוי תוכה לשלימות גבורות דקדושה דהיינו שלימות העלאת המין והכנת הכלים שע"י נעשה בחי' יבוא אישי אלי.
ובשבת ע"י שנשלם האור אפשר להעלות ניגונים אלו לקדושה לב שבר בחי' געגועים להשי"ע בחי' תיקון הראות דהיינו חכמה, דהיינו השלמת החסרון, עד לשמחה אמיתית. כי מסתמא לב נשבר אינו תכלית אלא שיעלה מזה עוד יותר דהיינו לשמחה ועונג שבת. (וצ"ע אם לב נשבר סותר עונג שבת)
צ"ע כי שם נראה שמדבר מניגון שחיבר הרשע בעצמו ומשמע שם שלשמוע מהרשע עצמו את ניגונו שחיבר בעצמו אין לזה שום תיקון כי גם בשבת שמדבר שם זה דווקא שאדם כשר מנגן אותו.

עצבות - עיין גמ' עירובין דף ד. טפח עצב טפח שוחק היינו מכוון ורחב כי עצבות הוא על שם כיווץ הלב והרגשת כבידות ויאוש, וגורם לקושי עשייה ונוטה ליסוד העפר, והוא בא ממרה שחורה דהיינו טחול, ועיין שיחות הר"ן מא מב שיש בעצבות גם כעס ורוגז וכמו שמתרעם ומתלונן על הקב"ה. ועיין ספר חרדים פרק סו אות ח' עצבות אבק הכעס (חוק וירא יום ד'). ועיין תורה מח ח"ב עצבות היא ממש סט"א והקב"ה שונא אותה.

ונראה מהרב מטשערין המובא בסוגריים שיש בעצבות גם חסרון העוה"ז שהוא הפנימיות הגורמת לכל הכיווץ ויאוש וכעס הזה,

כי חסרון עוה"ז עיין תורה כג אות ה' כי הממון והעשירות שלו הוא בבחינת: "בעצבון תאכלנה", שהוא בחינת עצבות ומרה שחורה, אנפין חשוכין, מיתה כנ"ל ועל כן כל מה שיש לו ממון ועשירות יותר, יש לו עצבות ומרה שחורה ודאגות יותר, כי הממון שלו הוא מבחינת עצבות ומרה שחורה וכו' כנ"ל (אבות פרק ב'): מרבה נכסים-מרבה דאגה; פי בודאי הוא מרבה דאגה ועצבות על-ידי רבוי הנכסים והעשירות כי הנכסים שלו הם בעצמו בחינת עצבות כנ"ל, ועל כן כל מה שמתרבין יותר נתרבה העצבות והדאגות ביותר כנ"ל ועל כן הממון והעשירות הוא מקצר ומכלה ימיו וחייו של האדם, כי אין דבר שמפסיד החיות כמו הדאגה והעצבות, כידוע לחכמי הרופאים והממון והעשירות הוא מרבה דאגה ועצבות כנ"ל, על-כן הוא מפסיד ומכלה חייו כי הוא מקשר בפנים דסטרא אחרא, אלקים אחרים, חשך, שהוא בחינת מיתה, הפך אור פני מלך חיים כנ"ל ועל כן הממון ממית אותו, כי הוא בבחינת מיתה שהוא עצבות וכו' כנ"ל, שכל זה הוא בחינת תאות ממון כנ"ל: וזה שכתוב (בראשית ג): "ועפר תאכל כל ימי חייך"-עפר זה בחינת הממון, כמו שכתוב: "ועפרות זהב לוי הינו שהממון והעשירות שהוא בחינת עפר, תאכל כל ימי חייך", כי הממון היא אכלת ומכלה כל ימי חייו של האדם כנ"ל כי עפר הוא בחינת עצבות, שהוא בחינת תאות ממון, כמו שכתוב בתקונים (תקין ע קכ"ב): "עפר איהו קר ויבש, הכי טחול קר ויבש" ומהטחול נמשך העצבות פידוע, וזה שס"ס שם בתקונים: ויבגין

דא: ועפר תאכל (בל) ימי חייך וכו', הינו פנ"ל וזה שכתוב בתקונים (תקון ג' בה"א תקונים האחרונים): טחול דא לילית, אמא דערב-רב, שחוק הפסיל מאן כסיל, דא אל אחר וכו' עין שם, ואהו אספרה לרביא דאנון חייבא חייכית בהון בעתרא בהאי עלמא, ולבתר קטילת לון פי אלו המשקעים בממון, הם בבחינת "בעצבון תאכלנה" שהוא בחינת טחול שהוא בחינת עצבות ומרה שחורה ורבו דאגות, והם מקשרים בפנים דספרא-אחרא אל אחר וכו' פנ"ל שכל זה הוא בחינת הטחול, אמא דערב רב, שחוק הפסיל, אל אחר פנ"ל וזה שכתוב שם, 'לבתר קטילת לון' פי בודאי הממון שהוא בחינת טחול עצבות וכו' פנ"ל, הורגת אותם פי הממון שלו הוא בבחינת מיתה, אנפין חשוכין, עצבות וכו' פנ"ל וזהו מה שכתוב לעיל, מצא או מוצא, שתאות ממון הוא בחינת: "מוצא אני מר ממות את האשה" וכו' פנ"ל (תקון ע' ה"ל): ולכן עלייתו ע"י הליהפך ע"י לב נשבר דהיינו שחסר את הש"י.

וצ"ע מדוע מסדר הקיצור השלם השמיט ענין עליית העצבות. ואולי סבר שמעצבות קשה לעלות ללב נשבר. וכמ"ש רבינו שמלב נשבר בקל יכול ליפול לעצבות. ואולי לכן הוסיף כאן בסוף עיין סימן רכו כי שם מדבר מעלית ניגון של עצבות בשבת, ואפשר דס"ל דניגון של עצבות אפשר לעלות רק בסיעתא של אור השבת הנשלם אז.

ועי"ש בתורה רכו וכשמזמרים אלו הניגונים בשבת משמע שכל אחד יכול אבל בליקוטי עצות כתב מוהר"ן וכשמזמרים הצדיקים. ואולי המסדר קלה"ש בציניו לתורה רכו התכווין לעשות פשרה דכיוון שמהרב מטשערין משמע שגם בחול אפשר כמבואר כאן בגירסתו ומאידך בלק"ע עפ"י תורה רכו משמע שגם בשבת רק הצדיקים, לכן תפס פשוט לשון רבינו שם, שרק בשבת וכל אחד. ולכן שינה כאן הגירסה שלא תסתור מה שכתוב שם. וכן עיין בקיצור תורה רכו גם שם לא הובא לשון הליקוטי עצות דדווקא צדיקים אלא לשון רבינו כאן. וזה רק אם לשיטתו אין חילוק בין ניגון שחיבר הרשע לניגון קדוש. ובאמת שמעתי מהרמ"ב שר"י זצ"ל לא היה נוחא ליה בזה שציין לתורה רכו.

עיין תורה רכו שבשבת אפשר לנגן נגון של רשע ולתקנו עי"ז אע"פ שניגונו נמשך מיללת הקליפה וממארת חסר כי בשבת נשלם האור. ועיין לק"ע גנינה אות י' שמוהר"ן כתב על זה שרק צדיקים יכולים לתקנו בשבת. אבל עיין קצור לק"מ השלם על תורה רכו שהמסדר העתיק את לשון רבינו ולא כדרכו את לשון מוהר"ן, לכאורה משמע שסבר שכל אחד יכול בשבת לתקן ע"י שמנגן אותו וצ"ע. ולכאורה מהתורה שלנו בסופה משמע שזו עבודה גבוהה של גדולי הצדיקים כדוד מלך. (ואולי יש לחלק בין לשמוע שמדובר אצלינו לנגן בעצמו מה שחיבר רשע שבתורה רכו כי בשמיעה קשה יותר לתקן אחרים) אבל עיין ליקוטי עצות בתרא (של הרב מטשערין) בערך גנינה א' כתב שעי"י למוד תורה בלילה יכול לשמוע ניגון גם מרשע... ואת הניגון של עצבות יכול לעלות ללב נשבר. לכאורה משמע שלא דווקא צדיקים וא"כ הטשערינרב סבר שבתורה רכו מוהר"ן כתב צדיקים כי מדובר במי שלא לומד גמרא בלילה. אבל עיין בקיצור השלם על תורה ג' שהמסדר השמיט חלק מדברי הרב מטשערין ונקט רק גבי ניגון של שמחה שאפשר להעלותו. משמע שהמסדר הנ"ל סבר שלניגון של עצבות ממש לא מועיל סגולת לימוד הגמרא ואפשר רק בשבת ע"י שנשלם בה האור ואז אפילו לא דווקא צדיקים גדולים יכולים להעלות ניגון יללה ועצבות ללב נשבר וממנו לעלות יותר עד לשמחה ממש כי בשבת מסתמא ראוי להיות רק בשמחה ממש. נמצא שלהרב מטשערין אפשר גם ניגון יללה ששומע לתקן אפילו בחול ע"י לימוד גמרא בלילה. אבל למסדר קיצור לק"מ לא מועיל לזה לימוד גמרא בלילה אלא קדושת שבת ולמוהר"ן דווקא צדיק בשבת. וצ"ע.

בתורה רכו נראה שמדבר לנגן ניגון שחיבר הרשע בעצמו ומשמע שלשמוע מהרשע עצמו את ניגונו שחיבר בעצמו אין לזה שום תיקון כי גם בשבת שמדבר זה דווקא שאדם כשר מנגן אותו. אבל בתורה ג' כאן מבואר שיש תיקון ועצה שיוכל אפילו לשמוע ניגון מאדם רשע בעצמו. ואולי יש לחלק בין שם שמתקן את הניגון ואצלינו את המנגן וצ"ע. כל זה להבנת עצם המחלוקת אבל אליבא דאמת צ"ע היחס בין המתוכחים כי הטשערינרב שנקרא שר התורה וחי סמוך לפטירת רבינו בין כל אנ"ש בודאי היה בקי בשירות וידע כוונת רבינו וביאורי מוהר"ן הרבה יותר מהמסדר הנ"ל שחי מאוחר יותר וכנראה לא דומה לו בגדלות בתורה בכלל ולא בתורת רבינו בפרט ואין בכוחו לסתור דבריו אפילו בראיה חזקה מתורה רכו. ובאמת ומסתמא כוונתו כנ"ל.

הוספה ז

בענין הוי דן את כל האדם לכף זכות

המשך המשנה אבות הנ"ל והוי דן את כל אדם לכף זכות כי מי שזוכה לעשות לו רב נעשה בעצמו מושל ולכן צריך זהירות ודוגמא לזה עיין שבת קלג: רשב"י ור"א שיצאו מהמערה (מערה לשון מוער איש ולויות) והקפידו על העוסקים בחיי שעה ויצא בת קול ואמר להם להחריב עולמי באתם שובו למערה עיין מזה מעב"נ א כט ל. כי כמו שהמערה גרמה לדינים כי מתוך שנהגו דין בעצמם לדבוק בשרשם בהקב"ה ולהחזיר כל כחם למקור שממנו קבלו אותו בבחי' עושים רצונו של מקום שממילא לא סבלו שום הבל מעוה"ז ומתוך זה גם דנו כך את כל העולם אבל המערה בעצמה (מלשון מוער איש ולויות) דהיינו סוד הניגון והדביקות היא גם בחי' ברור טוב מרע שזה בחי' לימוד זכות כמבואר בתורה רפב לכן עוד שנה במערה זכו ללימוד זכות (עפ"י מעב"נ א תמצית אות ט)

וראים שיש שנים במערה זכו רק לסוד הניגון אבל שנה יג זכו לאזמרא (יג גמט' אהבה גמט' אחד) והוי דן וכו' לכף זכות וכו' ועיין מעב"נ א יג מקשה הרי כיון שזכה לתיקון הנגינה שהיא בעצמה בחי' ברור טוב מרע ובחי' לימוד זכות למה צריך להזהיר אותו על כך הרי בודאי שכבר נעשה מעצמו מלמד זכות תמיד שרק עי"ז זכה לתיקון הנגינה. ותירץ (שם אות יד) שתחילה מתקן עצמו ואח"כ את העולם בבחי' החזן המבואר בתורה רפב. וצ"ע דנ"ל שנעשה ביחד.

ויותר נ"ל כדמצינו צדיקים גדולים שהיו קפדנים כגון ברוך ממזבז (דוד של רבינו) וכן רשב"י ובנו כשיצאו
 מהמערה וכן שמאי וקשה הרי מעביר על מדותיו אצל צדיק זה חיוב (כמבואר ביומא פז:) ואיך נקראים צדיקים
 בכלל אם עדין נשאר בהם הוזהמה הזו של הקפדה וכעס. אבל באמת נ"ל שאינה זהמה כלל אלא להפך זה נקיון
 נפלא כי יש צדיקים שמצד נשמתם הם מצד הגבורה כמו יצחק אבינו ומי שהוא מצד הגבורה עבודתו כלפי
 עצמו היא עוד יותר במסירות נפש מכל צדיק אחר וזהו שיצחק אבינו נתנסה בעקידה דייקא עד שעיקר זכותו
 לנו היא בבחי' אפר צבור על המזבח דהיינו החזרת כל הכוחות לשרשם בתכלית וזה עיקר המעלה של צדיק
 כמבואר בברכות דף ז' שנוטלין בזרוע וכן מבואר בערבי נחל (פ' בראשית) שככל שהוא צדיק יותר כן עולה
 למדרגה כפי שעלה במחשבה תחילה לברא את העולם במדת הדין דהינו שיוצא חובתו גם מצד הדין כי טעם
 ששיתף מדת הרחמים כיון שראה שאין העולם מתקיים בדין אבל צדיקים גדולים כן יכולים לעמוד בדין.
 ולכן כיון שכלפי עצמם נהגו במדת הדין קשה היה להם כלפי העולם לצאת ממדה זו ולכן הנהגת העולם היא
 דווקא ע"י הלל ולא ע"י שמאי (וכן ראיתי בהיכל הברכה שזו היתה עיקר מחלוקת קרח על משה ולכן לעתיד
 קרח יחזור להיות כהן גדול כי לעתיד יתנהג העולם כפי שעלה במחשבה תחילה) לכן צריך להזהיר את הצדיק
 שכשבא להנהיג את העם (לשון גחלים עוממות שהאמת אינה מאירה להם כל כך לכן צריכים לשתף בהנהגתם
 הרבה רחמים) שילמד זכות וינהג ברחמים. (עיין מעב"נ א כז שרמז לזה שכיון שהצדיק נוהג כך בבחי' עושין
 רצונו של מקום בשלימות לכן רצונו עז לראות כבר בתיקון העולם לכן צריך התגברות גדולה וסבלנות כלפי
 העולם)